

КАРЛ СЕЙГЪН КОНТАКТ

Превод от английски: Валерий Русинов, 1998

chitanka.info

ЧАСТ ПЪРВА ПОСЛАНИЕТО

*Сърцето ми тръпне като самотен лист.
В сънищата ми планетите кръжат.
Звезди прииждат в прозореца.
Въртя се в просъница.
Леглото ми е топла планета.*

МАРВИН

МЪРДЖЪР

пети клас, начално
училище №153

Харлем, Ню Йорк
Сити (1981)

ГЛАВА 1

ТРАНСЦЕНДЕНТНИ ЧИСЛА

*Как без жал,
комарко вял,
с длан небрежна
съм те смлял?*

*Но не съм ли
аз комар,
а пък ти —
разумна твар?*

*Току-виж, че
ял и пил,
спра във сляпа длан
безкрил?*

УИЛЯМ БЛЕЙК^[1]
„Песни за
опитността“,
„Комарът“, строфа 1–3
(1795 г.)

Според човешките стандарти не беше възможно обектът да има изкуствен произход: беше голям колкото цяла планета. Но имаше толкова странна и интригуваща форма, така очевидно предназначена за някаква сложна цел, че несъмнено бе израз на нечий замисъл. Носеше се в полярна орбита около грамадната бледо-синя звезда и наподобяваше огромен, неправилен полиедър, чиято повърхност бе осеяна с милиони купести раковини. Всяка раковина бе насочена към определен сектор от небесната шир. Всяко съзвездие се прослушваше. Полиедърът-планета изпълняваше функциите си в продължение на

милиони ери. Беше много търпелив. Можеше да си го позволи. Дори да чака вечно.

Когато я издърпаха, тя изобщо не изплака. Малкото ѝ лице бе сбръчкано. После широко отвори очи и погледна към ярките светлини, към облечените в бяло и зелено човешки фигури, към жената, лежаща на масата под нея. Заляха я странно познати звуци. По лицето ѝ се изписа изражение, неприсъщо за новородено... Може би на изненада.

* * *

Едва на две години, тя вдигаше ръчички над главата си и произнасяше сладко: „Тата, оп“. Приятелите на баща ѝ се чудеха. Толкова малка, а каква изисканост.

— Не е изисканост — отвръщаше той. — Преди, когато искаше да я взема, започваше да писка. Веднъж ѝ обясних: „Ели, не е необходимо да пициш. Само кажи: «Тати, хоп»“. Децата просто са си умни. Нали, Преш?^[2]

Е, сега тя беше „оп“, замайващо високо, кацнала на татковите рамене и здраво хванала се за оредяващата му коса. Колко по-добре изглеждаше животът тук отгоре: далеч по-безопасно, отколкото да лазиш сред гората от крака. Там долу можеше да те настъпят. Можеше да се загубиш. И се хвана още по-здраво.

След като отминаха клетките на маймуните, двамата завиха и се озоваха пред нашарено с петна животно, с дълги крака, проточен нагоре врат и рогца на главата му, извисяваща се високо над тях.

— Вратовете им са толкова дълги, че гласът им не може да стигне до устата им, за да излезе — каза татко ѝ.

На нея ѝ домъчня за бедното животно. Но същевременно се радваше, че го има. Беше ѝ хубаво, че съществуват такива чудеса.

* * *

— Хайде, Ели — подкани я нежно мама. В гласа ѝ се долавяше позната весела нотка. — Прочети го.

Сестрата на майка ѝ не бе повярвала, че Ели, само тригодишна, може да чете. Леля ѝ си мислеше, че просто знае наизуст детските приказчици, които ѝ четяха. В този ветровит мартенски ден трите обикаляха по Стейт Стрийт и се бяха спрели пред една витрина. Вътре, на слънчевата светлина, блестеше камък в пурпурно червено.

— Би-жу-тер — прочете бавно Ели, произнасяйки всяка сричка поотделно.

* * *

Тя гузно се промъкна в гостната. Старият радиоапарат „Моторола“ стоеше на рафта, откакто се помнеше. Беше много голям, тежък и както го бе опряла до гърдите си, за малко да го изтърве. Отзад на капака му пишеше: „Опасно. Не отваряй“. Но тя знаеше, че не е включен, значи нямаше опасност. Изплезила езиче, отвъртя винтовете и вътрешността му се оголи пред очите ѝ. Както и очакваше, вътре нямаше никакви малки оркестърчета и миниатюрни говорители, които кротко си живуркат мъничкия си живот и чакат някой да натисне копчето на „включено“. Вместо тях, кутията беше пълна с красиви стъклени тръбички, които малко ѝ приличаха на лампички. Някои наподобяваха кубетата на московските църкви, които бе виждала в една книга. Зъбците в основата им съвършено съвпадаха с отворите, за които бяха предназначени. Тя отстъпи назад, включи копчето и пъхна щепсела в контакта на стената. Ако не го пипа и стои по-далече от него, как може да ѝ навреди?

След няколко мига тръбичките започнаха да светят, но не излезе звук. Радиото беше „счупено“ и преди няколко години си бяха купили по-нов модел. Една от тръбичките не светеше. Ели изключи приемника и измъкна непослушната тръбичка от гнездото ѝ. Имаше някакъв метален квадрат, свързан с жички. Електричеството минава през жичките, помисли си разсеяно. Но първо трябва да стигне до тръбичката. Един от зъбците ѝ се стори прегънат и с известно усилие тя успя да го изправи. След като отново пъхна тръбичката на мястото ѝ и включи приемника, с радост забеляза, че лошата тръбичка засвети.

Заля я океан от еднообразен шум. Ели хвърли поглед към вратата и намали звука. Завъртя копчето с надпис „честота“ и се спря на нечий глас, който възбудено говореше... доколкото можеше да разбере, за някаква руска машина, която е отишла в небето и безкрайно обикаля около Земята. „Безкрайно“, помисли си тя. Отново завъртя копчето, за да потърси други станции. После се уплаши, че ще я открият и изключи приемника, завинти хлабаво капака и още по-трудно го вдигна и го постави на рафта.

Когато, все още задъхана, излезе от гостната, се натъкна на майка си:

— Наред ли е всичко, Ели?

— Да, мамо.

Пое си уж небрежно дъх, но сърчицето ѝ тупкаше и дланите ѝ се потяха. Сгуши се на любимото си място в задния двор, опря колене в брадичката си и се замисли за вътрешността на радиото. Наистина ли са нужни всички тези тръбички? А какво ще стане, ако ги извадиш една по една? Веднъж баща ѝ каза, че са вакуумни тръбички. Какво ли става в една вакуумна тръбичка? Наистина ли в тях няма никакъв въздух? Как музиката на оркестрите и гласовете на говорителите влизат в радиото? Обикновено ѝ отговаряха: „По въздуха“. Нима радиото се пренася по въздуха? И какво става вътре в него, когато сменяш станциите? Какво е „честота“? Защо трябва да го включиш, за да заработи? Може ли да се направи нещо като карта, която да показва как електричеството преминава през радиото? Дали може да се разглови, без човек да пострада? А ще може ли отново да се сглоби?

— Ели, какво правиш? — извика майка ѝ пътъом, понесла панера с прането към въжетата на двора.

— Нищо, мамо. Мисля си.

* * *

Когато беше на десет години, по време на лятната ваканция, я заведоха при двама нейни братовчеди, в наблъскани едно до друго бунгала в северния полуостров на Мичиган. Не можеше да ги понася. Тя така и не разбра защо хора, живеещи край езеро в Уисконсин, трябва да загубят няколко часа в път с кола, за да отидат до езеро в

Мичиган. И то само за да видят две дребнави момченца, които се държаха като бебета. Едното на десет, другото на единадесет години. Абсолютни негодници. Как можеше баща ѝ, толкова чувствителен към нея във всяко друго отношение, да държи тя по цял ден да си играе с две подли същества? През цялото лято се мъчеше да ги избягва.

В една знойна, безлунна нощ след вечеря слезе сама до кея. Нечия моторница току-що бе отплавала и лодката на чичо ѝ, привързана към кея, се полюшваше леко върху развълнуваната вода. Всичко наоколо беше потънало в пълно спокойствие. Само далечно цвъртене на щурци и приглушени викове откъм другата страна на езерото. Ели погледна към обсипаното със звезди небе и усети как сърцето ѝ подскочи.

Без да отмества поглед, протегнатата ѝ ръка опипом намери меката туфа трева и тя се изтегна върху нея. Небето бе озарено от звезди. Бяха хиляди. Повечето ѝ намигаха. Само няколко грееха ярко и неподвижно. Ако внимателно се вгледаш в тях, можеш смътно да доловиш различни цветни отсенки. Ето, онази там, ярката, не е ли синкава?

Ели отново опипа земята под себе си. Беше здрава, твърда... успокояваща. Приседна внимателно, изправи гръб и се огледа — наляво, надясно, нагоре и надолу по повърхността на кротналото се пред нея езеро. Виждаше и двата края на водата. Светът само изглежда плосък. В действителност е кръгъл. Всичкото това е една кръгла топка... която се върти в небето... веднъж на ден. Помъчи се да си представи това въртене, с милионите хора, залепени за нея, говорещи различни езици, облечени в странни дрехи, всички залепени за същата тази топка.

Отново се изтегна и направи опит да почувства въртенето. Може би ще успее да го усети, макар и съвсем лекичко. Ето там, отвъд езерото, една звезда примигва сред най-горните клони. Ако притвориш малко очи, можеш да накараш лъчите ѝ да затанцуват. Притваряш ги още мъничко и лъчите покорно сменят и дължината, и формата си. Дали не е само илюзия, или... сега звездата е над дърветата. Определено. Само преди миг просветваше сред клоните. Ето. Сега. Няма никакво съмнение, издигнала се е по-високо. Изглежда това имат предвид хората, като казват, че звездата изгрява.

Земята се въртеше в обратна посока. В единия край на небето звездите се издигаха. Това наричаха изток. В другия край на небето, зад нея, звездите се спускаха. Тази посока беше запад. Всеки ден Земята описваше пълен кръг и едни и същи звезди отново и отново се издигаха на едно и също място.

Но щом нещо толкова голямо като Земята се завърта веднъж на ден, то трябва да се движи изключително бързо. Значи всички, които тя познава, се вихрят с невероятна скорост. Хрумна ѝ, че сега наистина усеща въртенето на Земята — не просто си представя, направо го усеща. В стомаха си. Като в бърз асансьор надолу. Тя отпусна глава още по-назад, докато Земята не изчезна от полезрението ѝ. Само черно небе и ярки звезди. Внезапно я обзе желание да се хване за тревата. Направи го и изпита странно облекчение. Животът ѝ тук зависеше от това. Иначе щеше да пропадне в небето и мъничкото ѝ, сгущено тяло да бъде погълнато от тъмната сфера долу.

Извика, преди да успее да заглуши вика с китката си. Братовчедите ѝ я откриха. Докато бавно влачеха крака надолу по склона, доловиха на лицето ѝ необичайната смесица от възхита и изненада. Отдавна чакаха да я засекат и в най-дребна проява на неблагоприличие. Забелязаха го и хукнаха обратно, за да донесат на родителите си.

* * *

Книгата беше по-добра от филма. Най-вече в нея имаше много повече неща. А някои от описаните картини страшно се различаваха от тези във филма. Но и в двете Пинокио — дървено момче в естествен ръст, което по вълшебен начин оживява — имаше нещо като оглавник на шията си и ставите на крайниците му изглежда бяха свързани с щифтове. Когато Джебето тъкмо привършва сглобяването на Пинокио, той се обръща с гръб към куклата и тя го отправя във въздуха с добре премерен ритник. В този момент пристига един приятел на дърводелеца и го пита какво прави, проснат така на пода.

— Уча мравките на азбуката — отвръща Джебето с достойнство.

Според Ели тази реплика беше изключително остроумна и тя с удоволствие я разправяше на приятелите си. Но всеки път, когато я

цитираше, на ръба на съзнанието ѝ засядаше неизречен въпрос: „Може ли човек наистина да научи мравките на азбуката?“ Да учиш стотиците щъкащи долу по земята насекоми, които могат да полазят по кожата ти и дори да те ухапят? Всъщност какво ли могат да научат мравките?

* * *

Понякога ѝ се случваше да стане нощем, да отиде до банята и да завари там татко си по потник и долнище на пижама, изпънал врат с някаква благородна надменност да се сапунисва с крем за бръснене между носа и горната устна.

— Здравсти, Преш — ѝ казваше той. Това беше съкращение на „прешъс“, скъпа, и тя обичаше да я нарича така. Защо се бръснеше посред нощ, след като никой нямаше да разбере, че е брадясал?

— Защото — усмихваше се той — майка ти ще разбере.

Години по-късно проумя, че не е разбирала напълно изричаната с усмивка забележка. Родителите ѝ се обичаха.

* * *

След училище тя отиде с велосипеда си до една ливада край езерото. От чантата зад седалката извади „Наръчник на радиоловителя“ и „Един янки в двора на крал Артур“. След миг колебание реши да почете от втората. Героят на Марк Твен го бяха ударили по главата и се беше събудил в Англия от времето на крал Артур. Може би това бе само сън или видение. А може и да беше истина. Възможно ли бе да се пътува назад във времето? Опряла брадичка на коленете си, Ели потърси любимия си пасаж — когато героят на Твен е намерен за пръв път от един мъж, облечен в ризница, и той го взима за беглец от местния приют за луди. Като се изкачват на хълма, пред тях изниква град.

„— Бриджпорт ли е това? — попитах аз.

— Камелот — отвърна той.“

Тя гледаше втрещено синята езерна повърхност и се опитваше да си представи град, който да прилича едновременно на Бриджпорт от деветнадесети век и Камелот от шести век. Точно в този момент майка ѝ, задъхана, я намери.

— Търсих те навсякъде. Защо винаги си някъде, където не мога да те намеря? Ох, Ели — прошепна тя. — Случи се нещо ужасно.

* * *

В седми клас учеха за числото „пи“. Беше гръцка буква и приличаше на архитектурен елемент от Стоунхендж в Англия: два вертикални стълба с напречна греда върху тях — п. Ако измериш обиколката на един кръг и я разделиш на диаметъра на същия кръг, това е „пи“. Вкъщи Ели взе капака на бурканчето с майонеза, уви около него конец, после изпъна конца и измери с линейка обиколката на кръга. По същия начин постъпи с диаметъра, раздели двете числа и получи 3,21. Изглеждаше съвсем просто.

На другия ден учителят, г-н Уейсброд, им каза, че „пи“ било равно на около $22/7$, около 3,1416. Но всъщност, ако трябвало да сме точни, то представлявало десетична дроб, която продължавала до безкрайност, без редът на цифрите да се повтаря. „Безкрайност“, помисли си Ели. Тя вдигна ръка. Беше началото на учебната година и по този предмет все още не бе задавала въпроси.

— Как може човек да е сигурен, че цифрите след десетичната запетая продължават до безкрайност?

— Ами просто е така — отвърна ѝ учителят, сякаш раздражено.

— Но защо? Откъде сте сигурен? Как е възможно да изчислявате десетични дроби до безкрайност?

— Госпожице Ароуей — не гледаше нея, а бе забил поглед в дневника. — Въпросът ви е глупав. Губите времето на класа.

Досега никой не беше наричал Ели глупава. Очите ѝ се просълзиха. Били Хорстман, който седеше до нея, се пресегна нежно и постави дланта си върху нейната. Наскоро бяха осъдили баща му за това, че подправя километражите на колите втора употреба, които

продаваше, и самият Били познаваше болката от публичното унижение. Ели се разхлипа и избяга от класната стая.

След училище тя яхна велосипеда си и отиде до библиотеката на близкия колеж, за да прегледа книги по математика. Доколкото можа да прецени от прочетеното в тях, оказваше се, че въпросът ѝ съвсем не беше глупав. Според Библията, древните евреи са смятали, че π е равно точно на три. Гърците и римляните, доста вещи в математиката, са нямали никаква представа, че цифрите на π продължават безкрай, без да се повтарят. Оказа се, че този факт бил открит само преди 250 години. Как искаха да знае, след като не можеше да задава въпроси? Но господин Уейсброд излезе прав за първите няколко цифри. „Пи“ не беше 3,21. Може капачето на майонезата да е било малко сплеснато, а не идеален кръг. Или тя не е измерила точно края. Но дори и да беше по-внимателна, как можеха да очакват от нея да измери безкрайна поредица от десетични знаци?

Съществуваше обаче друга възможност. Човек можеше да изчисли „пи“ със степен на точност, каквато пожелае. Ако познаваш така наречения „калкулус“, или диференциалното смятане, можеш да докажеш формули за π , които ти позволяват да го изчислиш до толкова десетични знака, колкото време имаш. В книгата се изреждаха формули за π , делено на четири. Някои от тях така и не разбра. Но имаше и такива, които направо я зашеметиха: $\pi/4$, се твърдеше в книгата, е равно на $1 - 1/3 + 1/5 - 1/7 + \dots$ и тези дроби продължаваха до безкрайност. Тя веднага се опита да си го представи, като започна да добавя и изважда последователно дроби. Сумата подскачаше между по-голямо от $\pi/4$ и по-малко от $\pi/4$, но след известно време човек разбираше, че тази поредица от числа предлага прекия път към верния отговор. Не можеш никога да го достигнеш, но ако си достатъчно търпелив, можеш да се доближаваш все повече до него. Стори ѝ се истинско чудо, че всеки кръг по света е свързан с тази поредица от дроби. Как можеха кръговете да знаят за дробите? Реши, че на всяка цена трябва да изучи диференциалното смятане.

Книгата казваше още нещо: π се нарича „трансцендентно число“. Не съществува нито едно уравнение, което да дава точната стойност на π , освен ако не е безкрайно дълго. Тя вече беше учила малко алгебра и разбираше какво означава това. А π не беше единственото трансцендентно число. На практика имаше безкрайно много

трансцендентни числа. Нещо повече, оказваше се, че съществуват безкрайно повече трансцендентни числа от обикновените числа, макар π да беше единственото, за което бе чувала. По различни начини π беше свързано с безкрайността.

Докоснала се бе до нещо значително. Скрита сред камарата обикновени числа, съществуваше една безкрайност от трансцендентни числа, за които човек не би могъл и да предположи. Освен ако не задълбае в математиката. От време на време някое такова, като π , най-неочаквано изплува на повърхността на ежедневието. Но повечето, безкрайно много от тях, повтори си наум, се криеха, гледаха си работата, почти със сигурност незабелязвани от раздразнителните хора като господин Уейсброд.

* * *

От пръв поглед разбра що за човек беше Джон Стотън. Как изобщо бе хрумнало на майка ѝ да се омъжи за него — и то преди да бяха минали и две години от смъртта на баща ѝ? Това си остана за нея непроницаема загадка. Да, беше с приятна външност и когато решише, можеше дори да се представя за грижлив. Но имаше тираничен характер. Караше студентите си да идват в почивните дни, да плевят и подрязват храстите в градината на новата къща, в която се преместиха. А като си отидеа, започваше да сипе подигравки по техен адрес. Повтаряше на Ели, че едва започва средното си образование и че не трябва да се заглежда по умните му младежи. Щеше да се пръсне от надута самомнителност. Тя беше сигурна, че в качеството си на професор, изпитва презрение към покойния ѝ баща, някакъв си най-обикновен магазинер. Стотън ѝ бе дал да разбере изрично, че интересът ѝ към радиото и електрониката е крайно неуместен за едно момиче. Че това ще ѝ попречи да си намери съпруг. Че намерението ѝ да се посвети на физиката е глупаво и ненормално. „Претенциозно“, така го наричаше той. Тя, видите ли, не притежавала нужните качества за това, обективен факт, с който просто трябвало да се примири. Казвал ѝ го само за нейно добро. По-късно щяла да му бъде благодарна. В края на краищата нали самият той бил асоцииран професор по физика. Знаел много добре какво значи това. Подобни

беседи винаги я разгневяваха, въпреки че никога досега — Стотън отказваше да ѝ повярва — не беше мислила сериозно за научна кариера.

Липсваше му благородството на покойния ѝ баща и нямаше никаква представа какво значи „чувство за хумор“. Когато някой предположеше, че е дъщеря на Стотън, Ели страшно се ядосваше. Майка ѝ и вторият ѝ „баща“ така и не се решиха да ѝ предложат фамилното име Стотън. Знаеха прекрасно каква щеше да е реакцията ѝ.

Понякога и той проявяваше известна топлота. Както в болницата, когато ѝ извадиха сливиците. Тогава ѝ донесе разкошен калейдоскоп.

— Кога ще ми правят операцията — попита го сънено тя.

— Вече ти я направиха — отвърна Стотън. — Скоро ще си напълно здрава.

Стори ѝ се възмутително, че са ѝ отнели толкова много време, без дори да я попитат, и обвини него за това. След време разбра, че просто се е държала като дете.

Не можеше да си представи, че майка ѝ е способна да го обича истински. Сигурно се беше омъжила повторно заради самотата и слабостта си. Имала е нужда някой да се грижи за нея. Ели се закле, че никога няма да допусне да зависи от някого. Баща ѝ беше починал, майка ѝ се бе отчуждила и тя се чувстваше като заложник в дом на тиранин. Никой повече нямаше да я нарече „Преш“.

„— Бриджпорт ли е това? — попитах аз.

— Камелот — отвърна той.“

[1] Английски мистичен поет и художник. — Б.пр. ↑

[2] От англ. precious — „скъпа“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 2

КОХЕРЕНТНА СВЕТЛИНА

Още от мига, в който осъзнах великата полза от Разума, склонността ми към учението стана толкова неудържима и силна, че нито упреците на другите около мен... нито собствените ми задръжки... можеха да ме спрат да следвам този естествен импулс, с който Бог ме одари. Единствен Той би трябвало да знае защо; и Той също така знае, че съм се молила да ми отнеме светлината на моите прозрения, като ми остави само толкова, колкото е нужно, за да спазвам Закона Му, защото всичко друго е извънмерно за една жена.

А другите твърдят, че дори е вредно.

ХУАНА ИНЕС ДЕ ЛА КРУЗ

„Отговор пред епископа на Пуебла“ (1691), който я е обвинил заради научните ѝ занимания, неподходящи за една жена.

Позволявам си да предложа на милостивото читателско внимание един възглед, който, опасявам се, може да прозвучи ужасно парадоксално и подвеждащо. Въпросният възглед се състои в следното: Нежелателно е да се вярва на твърдение, за което не съществуват абсолютно никакви основания да се смята, че е вярно.

Длъжен съм, разбира се, да призная, че ако този възглед бъде възприет, той би могъл радикално да преобрази нашия социален живот и политическата ни система. Доколкото в момента те са непогрешими, един такъв възглед би натезжал над тяхната непогрешимост.

БЪРТРАНД РЪСЕЛ

„Есета на един скептик“,

Първа част (1928 г.)

Огромен пръстен кръжащи в орбита късове материя обграждаше бледосинята звезда в екваториалната ѝ равнина. Скали и лед, метални парчета и органична материя — червеникави в периферията и синкави, колкото по-близо до звездата се намираше орбитата им. Полиедърът с размери на планета потъна в пролуката на орбиталните пръстени и изплува от другата страна. Докато се намираше в плоскостта на пръстена, той периодично беше засенчван от ледени блокове и търкалящи се в празното пространство канари. Но сега, когато продължаваше по траекторията си към точка над противоположния полюс на звездата, слънчевите лъчи се отразиха от милионите му, прилични на купести раковини издатини. Ако човек се вгледаше внимателно, можеше да види как някои от тях едва забележимо се завъртат, сякаш се настройват. Но не можеше да забележи бликащите от него радиовълни, които се разнасяха в космическата пустош.

За всички човешки общности по Земята нощното небе винаги е било спътник и извор на вдъхновение. Звездите създават уют. Те сякаш показват, че небесата са сътворени за благо на човешките същества. И за да ги напътстват. Този емоционален възглед се е превърнал в част от обичайната мъдрост навсякъде по света. Няма култура, в която да отсъства. Някои хора са намирали в звездите подстъп към религиозното чувство. Мнозина са изпитвали смътна боязън и нищожност пред величествените мащаби на мирозданието. Други са извличали от техния блясък вдъхновение за най-екстравагантни полети на въображението.

Веднага, щом хората осъзнаха мащабите на Вселената и разбраха, че и най-неудържимата фантазия е нищожна в сравнение с истинските размери дори само на нашата галактика, Млечния път, взеха мерки да не позволят на своите потомци изобщо да виждат звездите. В продължение на милиони години хората живееха, съпътствани ежедневно от съкровено съзнание за небесните глъбини. В последните няколко хиляди години те започнаха да строят големи

градове и да се стичат към тях. В последните няколко десетилетия по-голямата част от човечеството изостави селския живот, близо до природата. С развитието на технологията градовете се замърсяваха все повече и нощите ставаха беззвездни. Израстваха нови поколения, без никаква представа за небето, поразявало някога предците им и вдъхновило съвременната ера на наука и технология. Без дори да забележат, тъкмо когато астрономията навлизаше в своя Златен век, повечето хора се бяха откъснали от небето в един космически изолационизъм, приключил едва със зората на космическите изследвания.

* * *

Ели често се заглеждаше към Венера и си представяше, че тя е свят, подобен на Земята — населен с растения, животни и цивилизации, напълно различни от тукашните. Извън града, малко след залез, тя наблюдаваше нощното небе и впиваше поглед в ярката немигаща точица светлина. Сравнена с близките облаци, точно над нея, все още осветени от слънцето, Венера изглеждаше леко жълтеникава. Ели се опитваше да си представи какво ли става на повърхността ѝ. Повдигаше се на пръсти и се взираше към планетата. Понякога беше почти убедена, че наистина я вижда: воалът от жълта мъгла сякаш изведнъж се повдигаше и за миг пред очите ѝ изникваше огромен град, блестящ като наниз скъпоценни камъни с въздушни коли, носещи се шеметно по кристални спирали. Понякога си представяше, че се вглежда в едно от тези возила и за миг вижда един от тях. Или пък някое младо същество, което се взира в яркосинята светлинка на неговото небе, изправено на пръсти и мислещо за обитателите на Земята. Тази представа беше неустоима: знойна планета с тропически климат, гъмжаща от разумен живот, и то само на една ръка разстояние.

Съгласяваше се да наизустява уроците си, но разбираше, че в най-добрия случай това е кухата черупка на истинското образование. Извършваше минимума необходима работа, за да вървят бележките ѝ добре и ѝ оставаше време за куп други занимания. Успя да се вреди в свободните часове между предметите, а понякога и след училище, да

посещава така наречената „работилница“ един опушен и порутен цех, оборудван след решението на училищното настоятелство да се отдели повече внимание на „професионалното образование“. Под „професионално образование“ се разбираше преди всичко да се научиш да майсториш нещо с ръцете си. Вътре имаше стругове, свредели, преси и всевъзможни други машини, до които ѝ беше забранено да пристъпва, защото колкото и да бе способна, все пак си беше „момиче“. Макар и с неохота, позволиха ѝ да изпълни свои проекти в електронния участък на „работилницата“. Тя можеше да сглобява радиоприемници, дето се казва, от едното нищо. После се прехвърли на много по-интересна тема.

Конструира кодираща машина. Беше много груба, но действаше. Можеше да поеме всякакво съобщение на английски език и да го преобразува чрез прост заместващ шифър в нещо, което изглеждаше съвсем неразбираемо. Но виж, да се построи машина, която да прави обратното — да превръща шифровано съобщение в разбираемо, без да са ѝ известни правилата на заместване, — това бе много по-трудна задача. Или трябваше да накараш машината да изпробва всички възможни комбинации на заместване (А замества В, А замества С, А замества D...), или да съобразиш, че някои букви в английския се използват по-често от останалите. Можеш да добиеш някаква представа за честотата на буквите, като надникнеш в съседната печатарска работилница да видиш кои са най-големите сандъчета. „ETAOIN SHRDLU“ казваха момчетата, които се учеха на печатарски занаят. Това беше доста близко до реда на дванадесетте най-често употребявани букви в английския език. Следователно, при едно дълго кодирано съобщение най-срещаната буква вероятно ще бъде Е. Ели откри, че някои съгласни най-често вървят заедно, докато гласните се разпределят повече или по-малко случайно. Най-често срещаната трибуквена дума в езика беше определителният член „the“. Ако в рамките на една дума имаш буква, намираща се между Т и Е, тя почти сигурно бе Н. Ако не, можеше да се обзаложиш, че е или К, или гласна. Ели изведе сама и други правила, след което прекара много часове в преброяване честотата на буквите в различни учебници, преди да установи, че такива честотни таблици вече са съставени и публикувани. Нейната дешифрираща машина можеше да послужи само за лично забавление. Нямахше възможност да я използва, за да

предава тайни съобщения до свои приятели. Не беше сигурна с кого би могла безопасно да сподели тези свои електронни и криптографски интереси. Момчетата ставаха нервни и се дразнеха, а момичетата я гледаха озадачено.

* * *

В едно далечно място, Виетнам, воюваха войници на Съединените щати. Изглежда всеки месец прибираха все повече млади мъже от улицата или от фермата и ги изпращаха във Виетнам. Колкото повече разбираше причините за тази война и колкото повече се вслушваше в публичните изявления на държавните ръководители, толкова по-голям гняв изпитваше. Президентът и Конгресът лъжеха и убиваха, смяташе тя, а почти всички останали приемаха безропотно всичко това. Фактът, че вторият съпруг на майка ѝ споделяше официалните позиции за договорни задължения, теориите за политическото домино и за наглата комунистическа агресия, само укрепваше решимостта ѝ. Започна да посещава събрания и митинги в съседния колеж. Хората, с които се срещаше там, ѝ се струваха много по-интелигентни, по-приятелски настроени, по-живи от нейните недодялани и безлични съученици в средното училище. Джон Стотън отначало само я предупреди, а след това ѝ забрани да си губи времето със студентите от колежа. Те нямало да я уважават, казваше ѝ той. Щели само да се възползват от нея. Тя си придавала задълбоченост, каквато нито притежавала, нито щяла някога да притежава. Ето, дори стилът ѝ на обличане деградирал. Военните проблеми били крайно неподходящи за едно момиче и всички, който твърдели, че се противопоставят на американската намеса в Югоизточна Азия, били двулични лицемери.

Като изключим целомъдрените призови към Ели и Стотън да не се „карат“, майка ѝ почти не взимаше участие в техните спорове. Насаме умоляваше Ели да слуша втория си баща, да бъде „мила“. Ели вече подозираше, че Стотън се бе оженил за майка ѝ заради бащината ѝ застраховка „живот“ — за какво друго? Той определено не проявяваше никакви признаци на обич към нея — и тъкмо той не беше никак склонен да бъде „мил“. Един ден, видимо развълнувана, майка ѝ

я помоли да направи нещо за всички тях: да изкара курс по Библия. Докато баща ѝ, резервиран към всяко проповядване на религията, беше жив, никога не бе ставало дума за курс по Библия. Как можа майка ѝ да се омъжи за Стотън? Въпросът изплува в съзнанието ѝ може би за хиляден път. Курсът по Библия, продължи майка ѝ, щял да ѝ помогне да възпита у себе си общоприетите добродетели. А още по-важно, това щяло да покаже на Стотън, че Ели има желание да се приспособи към нормалния свят. От любов и съжаление към майка си тя отстъпи.

И така, всеки неделен ден, в продължение на почти цяла учебна година, Ели трябваше да посещава редовната дискуссионна сбирка в една съседна църква. Беше от сериозните протестантски деноминации, неповлияна от безразборния евангелизъм. Групата включваше неколцина ученици от горните класове, много възрастни — предимно жени на средна възраст — водещата, съпругата на свещеника. Преди това Ели никога не беше чела сериозно Библията и бе склонна да приеме може би нетактичната преценка на своя баща, че тя съдържа „наполовина варварска история, наполовина детски приказки“. Ето защо, седмица преди първото си посещение на курса, тя седна и внимателно изчете най-важните части от Стария завет, мъчейки се да вникне в тях без предубеждение. Веднага установи, че в първите две глави на Битие се съдържат две различни и взаимно противоречащи си версии за Сътворението. Не можеше да проумее как така е имало светлина и дни, преди да бъде създадено Стънцето. И така и не разбра за кого точно се е оженил Каин. Когато прочете разказите за Лот и неговите дъщери, за Авраам и Сара в Египет, за обручението на Дина, за Иаков и Исав, беше напълно удивена. Тя разбираше, че малодушието и подлостта съществуват в реалния свят — че синове могат да измамат и ограбят престарелия си баща, че е възможно един мъж мерзко да се съгласи жена му да бъде прелъстена от Царя и дори да подкрепи обезчестяването на собствените му дъщери. Но в тази свята книга не се срещаше дори и намек на протест срещу подобни издевателства. Напротив, изглежда в нея престъпленията се одобряваха, дори се възхваляваха.

Когато курсът започна, Ели изгаряше от нетърпение да обсъди с останалите тези смущаващи несъответствия, за да може без усилие да се посвети на Божия промисъл. Или най-малкото да ѝ обяснят защо тези престъпления не са осъдени от автора, или Автора. Но само се

разочарова. Жената на свещеника несръчно се опитваше да печели време. По неясни причини тъкмо тези разкази никога не се обсъждаха сериозно. Когато Ели попита как слугините на дъщерята на Фараона са могли само с един поглед да разберат, че бебето сред тръстиките е еврейче, учителката се изчерви и помоли Ели да не задава неприлични въпроси. Тогава отговорът я осени веднага.

Щом стигнаха до Новия завет, вълнението на Ели се усили. Матей и Лука бяха изредили родословието на Иисус до цар Давид. Но според Матей между Давид и Иисус имаше двадесет и осем поколения. За Лука те бяха четиридесет и две. Имената в двата списъка почти не съвпадаха. Как тогава беше възможно и Матей, и Лука едновременно да представляват Словото Божие? Противоречивите генеалогии, според нея, бяха прозрачен опит да се постигне съвпадение с пророчествата на Исая, след като събитието беше станало. В химическата лаборатория това се наричаше „преваряване на данните“. Тя дълбоко се развълнува от Словото на планината, силно се разочарова от заръката да даваш Кесаревото Кесарю и насълзена се развика, когато водещата курса на два пъти отклони въпросите ѝ относно значението на „Не ви нося мир, а меч“. След всичко това заяви на отчаяната си майка, че е направила каквото е било по силите ѝ, но повече и диви коне не могат да я завлекат на курс по Библия.

* * *

Лежеше на леглото си. Беше гореща лятна нощ. По радиото Елвис пееше „Една нощ с теб, само това те моля“. Момчетата от прогимназията ѝ се струваха ужасно инфантилни, а беше трудно — особено при стриктните забрани и полицейския час, наложен от втория ѝ баща — да завърже някаква по-сериозна връзка с някой от колежаните, които познаваше от сказки и митинги. Неохотно си призна, че Джон Стотън се оказа прав поне в едно — младите мъже, почти без изключение, бяха склонни към сексуална експлоатация. Същевременно ѝ се струваха много по-уязвими емоционално, отколкото очакваше. Може би едното беше следствие от другото.

Въпреки че беше решена на всяка цена да напусне дома, Ели почти се бе примирила с мисълта, че няма да продължи образованието

си в колеж. Стотън нямаше да плати за обучението ѝ на друго място. А плахата намеса на майка ѝ беше напълно безполезна. Но се справи забележително със стандартните за всички колежи приемни изпити и за нейна изненада учителите ѝ казаха, че най-вероятно ще получи предложение за стипендия от изтъкнати университети. На повечето въпроси от типа множествен избор бе отговорила по предположение. И това я караше да смята успеха си за чиста случайност. Ако знаеш съвсем малко, само толкова, че да изключиш всичко, освен двата най-вероятни отговора, а след това наслука подчертаеш по един от тях, шансът да улучиш отговора и на десетте въпроса е около едно на хиляда. При двадесет преки въпроса вариантите ставаха един милион. Но сигурно този тест се полагаше от около милион деца. Едно от тях ще извади късмет.

Кеймбридж и Масачузетс изглеждаха достатъчно далече, за да е изключено вмешателството на Джон Стотън и достатъчно близо, за да може да идва при майка си през ваканцията. За майка ѝ такова уреждане на нещата изглеждаше труден компромис между необходимостта да изостави дъщеря си и нарастващото раздражение на съпруга ѝ. Ели сама се изненада, като избра Харвард пред Масачузетския технологичен институт.

Тя пристигна за началния ориентиращ курс. Симпатично тъмнокосо младо момиче със среден ръст, нервна усмивка и изпълнено с нетърпение да научи всичко. Зае се да разшири кръга си от познания, като се записа във възможно най-много курсове, извън основните ѝ интереси към математиката, физиката и инженерството. Но в основните курсове възникна проблем. Установи, че ѝ е трудно да обсъжда проблеми на физиката, камо ли да спори с колегите си, повечето от които бяха мъже. Отначало те проявяваха преднамерено безразличие към нейните забележки. Правеха малка пауза, след което продължаваха разговора си, сякаш тя изобщо не се беше обадила. Понякога обръщаха внимание на забележката ѝ, дори изказваха похвала, но после продължаваха невъзмутимо. Ели имаше основание да смята, че забележките ѝ не бяха съвсем глупави и не желаше да бъде пренебрегвана. Още по-малко, когато ту я пренебрегваха, ту се държаха покровителствено с нея. Разбираше, че отчасти — но само отчасти — това отношение се дължеше на мека интонация. Затова с тренировки си изработи присъщия на физиците професионален тон:

демонстрация на яснота, компетентност и много децибели над нормалното. При този тон бе много важно да е права. Трябваше внимателно да подбира своя миг. Беше ѝ много трудно да го поддържа дълго, защото се боеше, че ще я досмешее. Затова започна да залага на бързи, понякога резки намеси в разговора, които обикновено привличаха вниманието на околните. След това известно време продължаваше с тон, по-близък до обичайния ѝ. Всеки път, когато се озовеше сред нова група събеседници, ѝ се налагаше пак да си проправя път, само за да потопа гребла в дискусиата. Момчетата дори не си даваха сметка за този ѝ проблем.

Понякога, по време на лабораторни упражнения или семинар, преподавателят се обръщаше към тях с: „Да продължим, господа“. И при вида на леко намръщената Ели обикновено добавяше: „Извинете, госпожице Ароуей, но аз просто ви възприемам като едно от момчетата“. Най-големият комплимент, на който бяха способни, бе да ѝ признаят, че не гледат съвсем на нея като на лице от женски пол.

Принуди се отново да се бори със себе си, за да не се превърне във войнстващ мизантроп. Изведнъж ѝ проблясна. „Мизантроп“ означаваше човек, който мрази всички, не само мъжете. Съществуваше и дума „мизогин“, тоест женомразец. Но лексикографите, явно от мъжки пол, кой знае защо бяха пропуснали да изковат дума за омраза към мъжете. Всички те навярно бяха изключително мъже, реши тя, и не са могли да предположат, че в езика има нужда и от такава дума.

Тя се оказа най-обременена от всички поради родителските ограничения. Откритите наскоро от нея форми на свобода — интелектуални, социални, сексуални — я освежаваха. По времето, когато връстниците ѝ предпочитаха безформеното облекло, заличаващо разликите между двата пола, тя се стремеше да се облича просто и елегантно, и ползваше грим, който разстройваше ограничения ѝ бюджет. Реши, че има и по-ефикасни начини да се изяви човек. Създаде си няколко по-близки приятелства, но и много врагове, които не я харесваха било заради облеклото ѝ, било заради политическите ѝ и религиозни възгледи, или заради енергията, с която отстояваше мнението си. Нейната компетентност и привързаност към точните науки се приемаха с насмешка от немалко иначе способни млади жени. Но известна група колеги гледаха на нея като на това, което в математическите среди наричат екзистентна теорема —

доказателство, че една жена несъмнено е в състояние да се отдаде на науката. Дори я приемаха като ролеви модел.

В разгара на сексуалната революция тя правеше въодушевени опити да експериментира, но скоро разбра, че събужда у кандидат-любовниците си боязън. Интимните ѝ връзки продължаваха по някой и друг месец. Понякога и по-малко. Алтернативата изглежда беше да прикрива интересите си и да премълчава възгледите си, което тя решително отказваше да прави още в прогимназията. Представата за майка ѝ, самообрекла се на примирено и покорно затворничество, често спохождаше мислите ѝ. Ели се замисли дали да не се насочи към мъже извън академичните и научни среди.

Изглежда имаше жени, толкова наивни, че разкриваха чувствата си без дори да размислят. Други прилагаха направо военни стратегии, като замисляха цели сериали от уж непредвидени обстоятелства и отстъпки, само и само да „спипат“ желателния мъж. „Желателен“, ето това беше. Нещастникът дори не бе желан, а само „желателен“ — един от многото приемливи обекти на желание в представите на останалите, за чиято сметка се разиграваше жалката шарада. Повечето жени, по нейна преценка, стояха нейде по средата, като гледаха да съчетаят своите страсти с очакванията си за дълготрайни изгоди. Може би между любовта и егоизма имаше някаква връзка, изплъзваща се от съзнателното наблюдение. Но цялата тази работа с пресметливо заложения капан караше Ели да потръпва. В това отношение предпочитам спонтанността, реши тя. Точно тогава срещна Джеси.

* * *

Гаджето ѝ я заведе в една винарска изба на площад „Кенмор“. Джеси пееше „ритъм-енд-блус“ и свиреше соло китара. От начина, по който пееше и се движеше, Ели разбра какво ѝ липсваше. На другата вечер отиде сама. Седна на най-близката маса и прикова поглед в него. Два месеца по-късно живееха заедно.

Само когато ангажиментите му го отвеждаха в Хартфорд или Бангор, тя успяваше да свърши нещо свое. Дните ѝ минаваха в компанията на другите студенти, момчета от последното поколение на логаритмичните линейки, окачени като трофеи на коланите им.

Момчета с пластмасови калъфи за писалки в джобовете. Изискани, наперени момчета, които се смееха нервно. Сериозни момчета, които мислеха как един ден ще станат учени, дори когато се разхождаха. Погълнати от желанието да се научат как да потънат в дълбините на тайните на природата, те бяха безпомощни в нещата от живота, където въпреки всичките си знания, се оказваха жалки и повърхностни. Може би отдадеността им на науката беше така всепоглъщаща, така непреодолима, че не им оставаше време да изградят от себе си завършени човешки същества. Или пък невъзможността да се оправят в обществото ги беше довела до области, в които това не бе належащо. Извън науката не ставаха за нищо.

А нощем — Джеси, скачащ и виещ, като неистова природна сила, обладала напълно живота ѝ. За едната година, през която бяха заедно, Ели не помнеше веднъж да ѝ е предложил да легнат и да спят. Хал хабер си нямаше от физика и математика, но беше живо същество сред вселената и, за известно време, тя също.

Мечтаеше си да съчетае своите два свята. Стремеше се към хармонична съгласуваност между физици и хора на изкуството. Но купоните, организирани от нея, все се оказваха вяли и приключваха рано.

Един ден той ѝ каза, че иска да си имат бебе. Щял да стане сериозен, да се отдаде на нормален живот, да си намери постоянна работа. Дори бил готов да поговорят за евентуален брак.

— Бебе ли? — попита го тя изненадана. — Но аз трябва да завърша образованието си. Остават ми години дотогава. Ако родя бебе, никога повече няма да се върна в университета.

— М-да — отвърна той. — Но пък ще имаме бебе. Няма да завършиш, но ще имаш нещо друго.

— Джеси, аз трябва да завърша — заяви тя.

Той само вдигна рамене и Ели усети как целият им съвместен живот се изсипа от раменете му и се стопи. Тази история продължи още няколко месеца, но всичко беше предрешено от онзи кратък разговор. Целунаха се за сбогом и той замина някъде за Калифорния. Повече не го видя.

* * *

В края на шестдесетте години Съветският съюз успя да приземи космически апарати на повърхността на Венера. Това бяха първите работещи космически устройства, изпратени от човешката цивилизация на друга планета. Повече от десет години по-рано американски радиоастрономи, без да напускат Земята, бяха открили, че Венера представлява интензивен източник на радиоизлъчване. Най-разпространеното обяснение на този факт беше, че дебелият атмосферен слой на Венера задържа топлината с планетарен парников ефект. Според този възглед, повърхността на планетата бе много гореща, прекалено гореща за кристални градове и разхождащи се там венерианци. Ели потърси други обяснения. Опити се безуспешно да си представи биха ли могли такива радиоизлъчвания да идват от някой по-умерен венериански климат. Някои астрономи в Харвард и МИТ^[1] твърдяха, че няма алтернативи на една нажежена Венера, които да обяснят радиоданните. Представата за парников ефект в такива мащаби се струваше на Ели неприемлива и някак отблъскваща. Как бе възможно една планета да го допусне? Но когато космическият апарат „Венера“ се приземи и от неговия корпус изпълзя термометър, температурата, която показваше, беше достатъчна за втечняване на калай и олово. Ели си представи топящи се кристални градове (въпреки че Венера не беше чак толкова гореща) и повърхност, покрита със силикатни сълзи. Беше романтичка. Отдавна си го знаеше.

Но в същото време се възхити от мощта на радиоастрономията. Астрономите си стояха вкъщи, с насочени радиотелескопи към Венера, и бяха изчислили повърхностната ѝ температура почти толкова точно, колкото сондите на „Венера“, при това след цели тринадесет години. Откакто се помнеше, тя изпитваше възхита към електричеството и електрониката. Но тогава за пръв път се впечатли дълбоко от възможностите на радиоастрономията. Стоиш си безопасно на собствената си планета и само настройваш електронния си телескоп. Информацията за другите светове потича по веригата. Тази представа я изпълваше с истинско възхищение.

Ели започна да посещава скромния университетски радиотелескоп в близкия до Харвард Масачузетс. Понякога я канеха и да помогне в наблюденията и анализа на данни. През лятото я приеха като хоноруван асистент в Националната радиоастрономическа обсерватория в Грийн Бенк, Западна Вирджиния. Когато пристигна,

онемя, захласната пред оригиналния радиотелескоп на Гроут Ребър, конструиран в задния му двор в Хюитън, щата Илинойс, още през 1938 г. Сега той служеше за илюстрация на това, което може да постигне посветен на порива си любител. Ребър бе успял да засече радиоизлъчване от центъра на галактиката по време, когато коли почти не е имало, а уличният топлопровод все още не е бил измислен. Вярно, галактическият център е бил къде по-мощен, но топлопроводът е бил много по-близо.

За Ели атмосферата на търпеливо изследване и инцидентното удовлетворение от някое скромно откритие се оказаха напълно приемливи. Колкото по-дълбоко в пространството проникваха, толкова повече количеството далечни, извънгактични радиоизточници се увеличаваше. Опитваха се да измерят тази зависимост. Тя започна да мисли за по-съвършени средства за засичане на слаби радиосигнали. Междувременно завърши Харвард с отличен и започна дипломна работа в другия край на страната, в Калифорнийския технологичен институт.

* * *

В продължение на година работи под ръководството на Дейвид Дръмлин. Той си беше спечелил световна слава с две неща: интелигентност и непоносимост към глупаците. Но по душа беше един от онези хора по върховете на всяка професионална кариера, които неприкрито се страхуват, че някой може да се окаже по-умен от тях. От Дръмлин Ели научи до голяма степен същината на предмета, особено теоретичните постановки. Макар за него да се говореше, че бил страшно привлекателен, Ели го намираще за много свадлив и самовлюбен. Харесваше му да я скастри, че е прекалено романтична. Според неговите възгледи, вселената била строго подредена. Ставало въпрос да разсъждаваш как точно действа вселената, а не да ѝ пробутваш романтични предположения (момичешки копнежи, както веднъж се изрази). Всичко, което не е забранено от законите на природата, уверяваше той, цитирайки един колега в залата, е задължително. Но, продължаваше, почти всичко е забранено. Докато им говореше, тя го наблюдаваше и се опитваше да проумее странната

комбинация от личностни характеристики у този човек. Виждаше мъж във великолепна физическа форма. Преждевременно посивяла коса, сардонична усмивка, полукръгли очила за четене, кацнали на върха на носа му, папионка, квадратна челюст и следи от носовото наречие на щата Монтана.

Неговата представа за приятно прекарано време се изразяваше в това, да покани на вечеря дипломанти и младши сътрудници от факултета (за разлика от втория ѝ баща, който обичаше студентския антураж, но смяташе, че да ги кани на вечеря би било проява на екстравагантност). Дръмлин защитаваше ревностно интелектуалния си периметър, като винаги прехвърляше разговора към теми, по които смяташе, че е всепризнат капацитет и ловко отклоняваше всяко противоречащо му мнение. След вечерята обикновено им прожектиреше диапозитиви със самия себе си, д-р Ди, който се гмурка с шнорхел в Козумел или Тобаго, или на Големия бариерен риф. Винаги усмихнат и махащ пред камерата, дори при снимки под вода. На някои от диапозитивите се появяваше и д-р Хелга Борк, неговата асистентка, в подводен силует. (На тези диапозитиви съпругата на Дръмлин възразяваше, с пълно основание, че преобладаващата част от публиката ги беше виждала на предишните вечери. Всъщност публиката вече бе виждала всичките диапозитиви. На това Дръмлин отговаряше, като подчертаваше добродетелите на атлетически сложената д-р Борк, от което жена му се чувстваше още по-унижена.) Повечето студенти приемаха риска да го следват в търсене на нещо ново сред подобните на мозък корали и виещите се морски таралежи. Малцина се свиваха от неудобство или се заемаха съсредоточено да изгребват кората на авокадото.

За някои от неговите дипломанти беше особено вдъхновяващо да ги покани някой следобед, по двама-трима, да го закарат на любима крайбрежна канара край Тихоокеанските прегради. Небрежно увиснал на делтапланера си, Дръмлин скачаше в бездната към спокойния океан, разстлан на сто метра под тях. Дипломантите имаха задачата да карат по крайбрежието и да го издърпат обратно. После, сияещ и тържествуващ, той се спускаше с планера си над тях. Някои получаваха поканата да се присъединят към него. Малцина приемаха. Той се състезаваше с тях и разполагаше с всички предимства. Това му доставяше удоволствие. Беше си чиста демонстрация. Други негови

колеги гледаха на дипломантите си като на бъдещ ресурс, като на носители на собствения им факел към идните поколения. Но гледната точка на Дръмлин беше различна. За него дипломантите бяха потенциални противници във въоръжен двубой. Как да предвидиш кой и кога ще те предизвика, за да ти оспори царствената титла „най-бързия пистолет на Запада“? Трябваше да ги държи изкъсо. Времето минаваше, а той не я закачаше. Но рано или късно, щеше да дойде и нейният ред. Сигурна бе в това.

Когато беше втора година в „Кал Тех“, Калифорнийския технически, след творческа командировка в чужбина в университетското градче се върна Питър Валириън. За разлика от мнозина, той не беше груб и самовлюбен. Никой не го смяташе за особено интелигентен. Най-малко той самият. Въпреки това, в биографията му на учен имаше значителни приноси в областта на радиоастрономията, тъй като, както сам обясняваше, когато го притиснеха, „просто държа на нея“. Имаше само един момент, който леко уронваше научния му престиж. Беше обладан от идеята за извънземен разум. Изглежда всеки сътрудник от факултета си имаше по някоя странност: Дръмлин висеше с планера си над океанското крайбрежие, а Валириън вярваше, че има живот в други светове. Някои се бяха посветили на безкрайните лостове, на месоядните растения или на нещо, което наричаха трансцендентална медитация. За извънземния разум, накратко ИТИ^[2], Валириън мислеше отдавна и с много по-голяма всеотдайност и загриженост от всички останали. След като го опозна повече, на Ели започна да ѝ се струва, че темата за ИТИ му придава известен чар и романтичност, които рязко контрастираха с досадните задължения на ежедневието му. Размишленията върху извънземния разум за него не бяха работа, а игра. Повод да даде простор на въображението си.

Ели обичаше да го слуша. Сякаш пристъпваше в Страната на чудесата или в Изумрудения град. Беше дори по-хубаво, защото в заключение на разсъжденията му оставаше допускането, че всичко това може и да се окаже вярно, може действително да се случи. Някой ден, мислеше си тя, може би наистина, а не въображаемо, някой от големите радиотелескопи ще засече послание. Но в едно отношение беше по-лошо: подобно на Дръмлин по други поводи, Валириън непрестанно подчертаваше, че теоретичните разсъждения трябва да се

съпоставят с трезвата физическа реалност. Като сито, отделящо редките късчета полезни разсъждения от потока безсмислици. Извънземните и цялата им технология трябва да се подчиняват стриктно на природните закони. А този факт не оставяше място за илюзорни надежди. Но ако все пак едно такова сито пропуснеше нещо, което да устои и на най-скрупулъозния физически или астрономичен анализ, то можеше да се окаже вярно. Човек, разбира се, нямаше как да е сигурен. Винаги съществуваше възможност да е пропуснал нещо, за което някои по-умни един ден ще се досетят.

Валириън изтъкваше колко всички сме впримчени в капана на нашето време, на нашата култура и биология, колко сме ограничени по дефиниция в представите си за фундаментално различни от нас същества и цивилизации. А щом те са еволюирали на съвсем различни светове, би следвало да са коренно различни от хората. Възможно е да има същества, много по-напреднали от нас, които да разполагат с невъобразими технологии — това всъщност е почти сигурно — и дори да са открили неизвестни нам закони на физиката. Би било безнадеждна проява на тесногърдие, твърдеше той, да си представяме, че всички значими закони на физиката са открити, тъкмо когато нашето поколение се е заело с проблема. Ще има физика на двадесет и първи век, на двадесет и втори век и дори физика на четвъртото хилядолетие. Сигурно сме смешно далече от истината в способността да си представим как една съвсем различна в технологично отношение цивилизация би могла да осъществява контакт.

Но в такъв случай, разсъждаваше той на глас, те би трябвало да си дават сметка за нашата изостаналост. Ако бяхме по-напреднали, щяха вече да знаят за нас. Ние току-що сме се изправили на два крака, открили сме огъня едва миналата сряда, а вчера с препъване сме се добрали до нютоновата динамика, до уравненията на Максвел, до радиотелескопите и до някои намеци за Свръхединството на физическите закони. Валириън беше убеден, че те не могат да са толкова сурови към нас. Би трябвало да се опитват да улеснят нещата. Защото ако искат да общуват с тъпацы, трябва да са готови на някаква отстъпка за тъпаците. Затова, смяташе той, ако изобщо някога бъде засечено послание, то би му предоставило изключителна възможност. Неговото предимство се изразяваше в липсата на интелигентност. Валириън знаеше как разсъждават тъпаците. Бе убеден в това.

Като тема за докторска дисертация Ели избра, със съгласието на факултета, усъвършенстване чувствителността на датчиците в радиотелескопите. Избраната тема бе съобразена с таланта ѝ в областта на електрониката, освобождаваше я от главно теоретизиращия Дръмлин и ѝ позволяваше да продължи беседите си с Валириън — без обаче да ѝ се налага да предприема професионално опасната стъпка да се обвързва с въпроса за извънземния разум. Подобна тема щеше да изглежда прекалено спекулативна за докторска дисертация. Вторият ѝ баща отхвърляше разнообразните ѝ интереси ту като нереалистично амбициозни, ту като ужасно тривиални. Когато дочу за избраната от нея тема за дисертация (в този момент тя изобщо не говореше на него), той я пропусна покрай ушите си като случаен минавач.

Ели работеше върху рубинения мазер. Рубинът е съставен главно от двуалуминиев триокис, който е почти съвършено прозрачен. Червеният му цвят се дължи на нищожен хромов примес по повърхността на кристала. Когато рубинът се подложи на силно магнитно влияние, хромовите атоми увеличават енергията си или, както обичат да се изразяват физиците, изпадат във възбудено състояние. На нея ѝ доставяше удоволствие да си представя всичките тези малки хромови атоми, призвани да работят трескаво във всеки усилвател, ревностно устремени към нещо полезно — усилването на слаб радиосигнал. Колкото по-силно беше магнитното поле, толкова по-възбудени ставаха хромовите атоми. Това позволяваше мазерът да бъде настроен така, че да стане изключително чувствителен към избрана радиочестота. Тя откри как да създаде рубини с добавка на лантани към хромовите атоми, така че мазерът да се настрои на потесен честотен обхват и да засича много по-слаб сигнал от предишните мазери. Детекторът ѝ работеше в среда от течен хелий. След това инсталира новото устройство в радиотелескопите на „Кал Тех“ в долината Оуънс и успя да засече, в съвсем нови честоти, нещо, което астрономите наричаха тристепенна фонрадиация на черното тяло — останки от радиоспектъра на огромната експлозия, създавала тази вселена. Великия взрив.

— Я да видим, схващам ли добре? — повтаряше си тя. — Значи, взимам аз един инертен газ, който се намира във въздуха, втечнявам го,

добавям няколко примеса на един рубин, прилагам му магнит и в миг засичам огъня на Сътворението.

След което удивено поклащаше глава. За всеки несведущ в стоящите зад това физични закони то сигурно изглеждаше като арогантна и претенциозна проява на некромания. Как можеш да го обясниш например и на най-добрите учени отпреди хиляда години? Те са знаели за въздуха, за рубините и за парчетата руда. Но за течния хелий, за стимулираното излъчване или свръхпроводимите енергийни помпи? За тези неща не са знаели нищо. Всъщност, припомни си Ели, те не са имали и най-смътна представа за радиоспектъра. Дори видимия спектър са си го представяли съвсем бегло — от наблюдението на небесната дъга. Та те дори не са знаели, че светлината представлява вълни. Как можем да очакваме, че ще разберем науката на една цивилизация, която ни е изпреварила с хиляда години?

Трябваше да прави рубини в големи количества, защото много малко от тях отговаряха на необходимите изисквания. Имаше и камъчета, подходящи за бижута. Повечето бяха прекалено малки. Но тя си слагаше някои от по-големите. Стояха добре на тъмния фон на тоалета и косата ѝ. Дори внимателно шлифован, камъкът показваше известни аномалии, поставен в пръстен или на брошка. Например странния начин, по който улавяше светлината под определени ъгли, рязкото отразяване във вътрешността си или това розово проблясване посред рубиненото червено. Приличаше на учения, който пръв открил биохимичните принципи на фотосинтезата при зелените растения и оттогава насетне вечно носел борови иглички или стръкче магданоз на ревера си. Колегите ѝ, при цялото си уважение към нейния напредък, смятаха това за проява на известна маниерност.

* * *

Големите радиотелескопи по света са построени в отдалечени райони по същата причина, поради която Пол Гоген отплавал за Таити: работят добре само далече от цивилизацията. С увеличаването на гражданския и военен радиотрафик на радиотелескопите им се налага да се крият — скътани, да речем, в някоя тъмна долина на Пуерто Рико

или изгнани в обрасла с шубраци пустиня на Ню Мексико или Казахстан. Увеличаването на радиоинтерференцията все повече налага да се строят телескопи извън Земята. Учените, които работят в такива откъснати от света обсерватории, обикновено са упорит и твърдоглав народ. Съпругите им ги зарязват, децата напускат домовете им при първа възможност, но астрономите остават по местата си. Рядко някой от тях се смята за мечтател. Обикновено постоянният научен състав на тези обсерватории се състои от прагматични хора, хора на експеримента, специалисти, които разбират много от антени и анализ на данни, и почти нищо от квазари и пулсари. Най-общо казано, като деца те не са мечтали за звездите, а по-скоро са бърникали в повредения карбуратор на семейния автомобил.

След защитата на доктората си Ели прие предложеното ѝ място за изследовател в Обсерваторията Аресибо — огромна купа със сечение 305 м., монтирана върху склона на карстова долина сред планините в северозападната част на Пуерто Рико. Тя изгаряше от нетърпение да включи своите мазерни детектори към най-големия радиотелескоп на планетата и с тяхна помощ да погледне към колкото може повече различни астрономически обекти — близки планети и звезди, центъра на галактиката, пулсари и квазари. Като редовен сътрудник на Обсерваторията щеше да разполага със значително време за наблюдения. Достъпът до големите радиотелескопи по света е предмет на люта конкуренция, при наличието на толкова значими изследователски проекти, които трудно могат да се вместят. Затова времето за ползване на телескопа, резервирано за постоянния изследователски състав, е безценна привилегия. Това е единствената причина мнозина астрономи да са готови да прекарат години от живота си в тези забравени от Бога места.

Освен това Ели се надяваше да изследва няколко близки звезди за възможни сигнали с разумен произход. С усъвършенстваната от нея система за прихващане ставаше възможно да се засече радиоизточник от планета, подобна на Земята, дори да се намира на няколко светлинни години разстояние. А едно развито общество, решило да се свърже с нас, несъмнено би било способно на много по-мощно енергийно излъчване, отколкото човечеството. Ако Аресибо, като радарен телескоп, можеше да излъчи един мегават енергия към определен участък в пространството, то тогава една цивилизация,

съвсем малко по-напреднала от нас, би могла, мислеше си тя, да излъчва по сто мегавата или повече. Ако те преднамерено излъчваха сигнал към Земята от телескоп с размерите на Аресибо, но със стомегаватов излъчвател, Аресибо щеше да ги засече буквално навсякъде в рамките на Млечния път. Замисляйки се внимателно, Ели с изненада установи, че това, което беше направено в търсенето на извънземен разум, е далеч по-малко от възможното. Струваше ѝ се, че ресурсите, отделени на този въпрос, са нищожни. А лично тя трудно би посочила някой по-значим научен проблем.

Сред местното население радиоастрономическият комплекс Аресибо беше известен като „Ел Радар“. С общо взето неясно предназначение, той осигуряваше над сто работни места, от които тук страшно се нуждаеха. Местните млади жени страняха от мъжете-астрономи, които човек можеше да види почти по всяко време на денонощието, изпълнени с енергия, да крачат нервно по железобетонната пътека, обикаляща периферията на огромната чиния на телескопа. Затова те насочиха цялото си внимание към новопристигналата Ели. И макар в началото това да не ѝ се стори съвсем отблъскващо, скоро започна да ѝ пречи да си прави пълноценно изследванията.

Местността наоколо беше изключително красива. По здрач, през прозорците на контролната кула, зад трите огромни пилонна, от които висяха хранващите кабели и инсталираните наскоро нейни мазерни системи, тя се заглеждаше към плъзналите по зъберите около долината буреносни облаци. На върха на всеки пилон нощем примигваше червена светлина, предупреждение за някой заблуден самолет, случайно озовал се в този район, далече от всякакъв въздушен трафик. В четири часа сутринта излизаше да подиша чист въздух и озадачена се вслушваше в мощния хор на хилядите местни сухоземни жаби, наричани „кокуи“ по подражание на жалостивия им вик.

Част от астрономите живееха близо до Обсерваторията, но изолацията, непознаването на испанския език и липсата на опит в контакта с каквато и да е друга култура караше тях и жените им да се чувстват самотни и отчуждени. Друга част бяха решили да живеят във военновъздушната база Рейми, известна с единственото англоезично училище в околността. Но Рейми се намираще на 90 минути път с кола, а това усилваше у тях чувството на изолираност. Заради

непрестанните заплахи от страна на пуерториканските сепаратисти, погрешно убедени, че Обсерваторията има някакво важно военно предназначение, се чувстваха на ръба на истерията.

Чак след няколко месеца Валириън ги посети за пръв път. Официалният повод на посещението му беше да изнесе лекция, но Ели разбираше, че част от намеренията му бяха да разбере как се развиват нейните неща и да ѝ осигури един вид психологическа подкрепа. Изследванията ѝ вървяха много добре. Беше открила нещо, наподобяващо междузвезден молекулярен небулозен комплекс, и бе успяла да засече много ясен масив от данни за радиоизлъчването на пулсара в центъра на Мъглявината на Рака. Дори бе успяла да проведе най-прецизното до този момент проучване за сигнали от няколко дузини по-близки звезди, но без положителни резултати. Сред данните се долавяха един-два случая на подозрителна регулярност. Тя отново бе насочила наблюдението си над въпросните звезди, но не можа да открие нищо извън обичайното. Когато наблюдаваш достатъчно количество звезди, земната интерференция или случайно насложилите се шум може на моменти да накара сърцето ти да заподскача. Успокояваш се и проверяваш отново. Ако подозрителният шум не се повтори, приемаш го за лъжлив. Тази дисциплинираност на духа беше от съществено значение, ако искаше да запази душевното си равновесие пред лицето на онова, което търсеше. Решена бе да гледа на този вид проучвания колкото може по-здравомислещо, без при това да я напуска предчувствието за чудо, което я тласкаше към проблема.

От нищожните си запаси в големия общ хладилник Ели успя да приготви повече от скромен обяд за малкия им пикник и Валириън седна до нея на самия ръб на огромната купеста чиния на телескопа. В далечината се виждаха работници по поддръжката, които ремонтираха или подменяха панелите. Те пристъпваха в специални обувки за сняг с широки стъпала, за да не се разкъсат алуминиевите листове под тежестта им и да не пропаднат надолу към земята. Валириън остана доволен от напредъка ѝ. Споделиха обичайните клюки за общи познати и слухове от научните среди. После разговорът им се насочи към темата SETI^[3], както напоследък наричаха търсенето на извънземен разум.

— Мислила ли си някога това да се прави непрекъснато, Ели? — попита той.

— Не много. Но всъщност това не е и възможно, нали? Доколкото знам, никъде по света няма по-голяма инсталация, която да се е посветила изцяло на SETI.

— Не, но може да стане. Има вероятност към ВЛА^[4] да се добавят дузини радарни чинии и целият комплекс да се превърне в обсерватория, посветена на SETI. Разбира се, ще извършват и обичайните радиоастрономически наблюдения. Така системата ще се превърне в мощен интерферометър. Това засега е само вероятност. Скъпо е. Изисква много политическа воля и в най-добрия случай, може да се направи едва след години. Просто тема за размисъл.

— Питър, аз вече изследвах някъде около четиридесет по-близки звезди, чийто спектрален тип в общи линии е сходен с този на Слънцето. Проследих в границите на двадесет и един сантиметровата честота на водорода, за която всички твърдят, че е очевидната възможна честота за един радиомаяк — защото водородът е най-разпространеният атом във вселената и прочие. При това го направих с възможно най-високата чувствителност, която успях да постигна. Липсва и намек от сигнал. Може би там просто няма никой. Може би цялата тази работа си е чиста загуба на време.

— Като живота на Венера ли? Ти просто си обезверена. Венера е напълно неподходящ за живот свят. Но тя е само една планета. В Галактиката има стотици милиарди звезди. Ти си прегледала една шепа от тях. Не мислиш ли, че е малко преждевременно да се предаваме? Засега си решила едва една милиардна част от задачата. Може би дори по-малко, ако отчетеш факта, че съществуват и други честоти.

— Знам, знам. Но не ти ли се струва, че ако те са някъде, би трябвало да са навсякъде? Ако наистина на хиляда светлинни години от нас живеят толкова напреднали приятелчета, не би ли трябвало да поставят някакъв свой преден пост в задния ни двор? Иначе човек може да си работи по SETI, нали се сещаш, цяла вечност, и никога да не е сигурен, че е завършил напълно проучванията.

— О, започваш да говориш като Дейв Дръмлин. Щом не можем да ги намерим, докато той е жив, повече не го интересува. Та ние едва започваме SETI. Ти знаеш колко много възможности се крият в това. Тъкмо сега е моментът да вложим всички сили. Тъкмо сега настъпва час за оптимизъм. Ако живеехме в някоя предишна епоха от човешката история, щяхме цял живот само да си мислим за тези неща, без да сме

в състояние да направим каквото и да е, за да потърсим отговора. Но нашето време е уникално. Едва сега за пръв път човекът е в състояние да търси извънземен разум. Ето, ти създаде детектор, с който да издирваш цивилизации по планетите на милиони други звезди. Няма гаранция за успех. Но можеш ли да измислиш някой по-важен въпрос? Представи си ги, някъде там, пращат ни сигнали, а никой на Земята не ги слуша. Та това би било направо нелепо. Пълна пародия. Няма ли да те е срам за твоята цивилизация, ако се окаже, че сме били в състояние да ги чуем, а не ни е стигнал куражът да го направим?

* * *

Двеста петдесет и шест изображения на левия свят се отнесоха наляво. Двеста петдесет и шест изображения на десния свят се плъзнаха надясно. Тя съедини всичките 512 изображения в панорамна гледка на обграждащото я пространство. Беше затънала сред гора от листа, някои зелени, други повехнали и всичките — много по-големи от нея. Но тя без особена трудност се изкатерваше по тях, прекосяваше ги, като от време на време предпазливо се задържаше на ръба на някой наклонен лист и падаше върху меката постелка на нападалите долу листа, след което невъзмутимо продължаваше по пътя си. Сигурна бе, че върви по следата. Беше възбуждащо прясна. Следата я водеше натам и тя не можеше да мисли за нищо друго. Нямаше време да преценява мащабите на поредното препятствие, сигурно сто или хиляда пъти по-високо от нея. Не й трябваша нито метални спайкове, нито въжета. Беше напълно екипирана. Повърхността пред нея ухаеше силно от наскоро поставения феромонен маркер, със сигурност от някой разузнавач от нейното племе. Щеше да я отведе до храна — почти винаги ставаше така. Храната се появяваше ненадейно. Разузнавачите я откриваха и маркираха следата. Тя и приятелките ѝ трябваше да я отнесат у дома. Понякога храната се оказваше същество, подобно на нея. Друг път представляваше безформена или кристална бучка. Понякога беше прекалено голяма и бяха нужни общите усилия на много нейни съплеменнички, които я избутваха и търкаляха по прегънатите листа, докато я приберат у дама. Тя нетърпеливо изтрака с челюсти.

* * *

— Това, което най-много ме безпокои — продължи Ели, — е по-скоро обратното. Вероятността те да не се опитват. Представи си че биха могли да общуват с нас, но не го правят, защото не виждат смисъл. Все едно... — тя погледна към ръба на покривката, просната върху тревата. — Като мравките. Те обитават същото пространство като нас. Имат си куп работа, неща, които напълно поглъщат времето им. На някакво равнище те много добре познават околната среда. Но ние не се опитваме да общуваме с тях. Затова не мисля, че имат и най-смътна представа за нашето съществуване.

Една голяма мравка, по-храбра от останалите си спътнички, се бе осмелила да се изкатери на покривката и сега отривисто маршируваше по диагонала на един от червено-белите квадрати. Потискайки мигновения пристъп на погнуса, Ели внимателно я избута обратно на тревата — където ѝ беше мястото.

[1] Масачузетски технологичен институт. — Б.пр. ↑

[2] От англ. ETI, extraterrestrial intelligence. — Б.пр. ↑

[3] SETI — Search for ExtraTerrestrial Intelligence (търсене на извънземен разум). — Б.пр. ↑

[4] VLA — Very Large Array — „Много голямо количество“ — Най-големият в света радиоастрономичен комплекс на територията на Ню Мексико. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 3 БЯЛ ШУМ

*Тъй сладки са мелодиите чути,
ала нечутите
по-сладки са.*

ДЖОН КИЙТС^[1]
„Ода за една гръцка
урна“ (1820)

Най-жестоките лъжи често се изричат мълчаливо.

РОБЪРТ ЛУИС СТИВЪНСЪН^[2]
„Към девойките и
младежите“ (1881)

Импулсите бяха пътували в продължение на години през непроницаемия междузвезден мрак. От време на време се натъкваха на случаен облак от газ и прах, и малка част от енергията им се губеше или разсейваше. После продължаваха в първоначалната си посока. Пред тях примигваше слаба жълтеникава светлинка, чиято яркост бавно нарастваше на фона на останалите неразличими светлини. Сега, въпреки че в очите на някой човек все още би приличала на точка, тя се превърна в най-яркия обект сред черното небе наоколо. Импулсите нахлуваха сред рой от гигантски снежни топки.

Пред входа на административната сграда на „Аргус“^[3] стоеше грациозна жена, около четиридесетте. Очите ѝ, големи и раздалечени, омекотяваха скулестото ѝ, изпито лице. Дългата тъмна коса бе леко пристегната на тила с шнола от морска костенурка. Облечена

небрежно с лека блуза и пола в цвят каки, тя закрачи по коридора на първия етаж и се спря пред врата с табела: „Д-р Ароуей, директор“. Докато махаше палеца си от фотоиндикатора на ключалката, някой страничен наблюдател би могъл да забележи на дясната ѝ ръка пръстен със странен млечночервен, непрофесионално вграден камък. Жената включи настолната лампа на бюрото си и зарови ръка в чекмеджето, след което извади оттам чифт слушалки. Смътно осветен, на стената зад бюрото се четеше цитат от „Параболи“ на Франц Кафка:

*Сега сирените разполагат с още по-фатално
оръжие*

от своята песен, а именно с мълчанието си...

Някой може и да се е спасил

от песента им,

но от мълчанието им — никога.

С махване на ръка угаси лампата и тръгна през полутъмния кабинет към вратата.

Вече в контролната зала, тя бързо провери дали всичко е наред. През прозореца се виждаха няколко от 131-те радиотелескопа, разположени върху десетки километри сред полупустинята на Ню Мексико, като някакви странни механични цветя, устремили венчелистчета към небесата. Беше ранен следобед, а снощи тя си бе легнала късно. Радиоастрономичните наблюдения могат да се правят и на дневна светлина, защото въздухът не разсейва излъчваните от Слънцето радиовълни, както става с видимата светлина. За един радиотелескоп, насочен в която и да е посока, стига да не е много близо до Слънцето, небето си остава катранено черно. Но не и източниците на радиовълни.

Отвъд земната атмосфера, от другата страна на небето, съществува цяла вселена, гъмжаща от радиоемисии. Като изследва радиовълните, човек може да научи много за различни планети, звезди и галактики, за струпвания на огромни облаци от органични молекули, реещи се сред звездите, за произхода, еволюцията и съдбата на самата вселена. Но всички тези радиоемисии имат естествен произход — породени са от физически процеси. Електрони, завихрени

спираловидно сред галактичното магнитно поле, или междузвездни молекули, блъскащи се една в друга, или далечният отзвук на Великия взрив в червеното изместване на гама-лъчите. От възникването на вселената до укротените и студени радиовълни, които изпълват пространството в съвременната ни епоха.

В последните десетилетия, откакто хората се занимават с радиоастрономия, от глъбините на пространството все още не е долетял истински сигнал — нещо произведено, изкуствено, плод на замисъл, на нечий извънземен разум. Имало е фалшиви тревоги. Регулярната времева вариация в радиоемисиите от квазари и особено от пулсари са били вземани, неуверено, трепетно, за сигнал от някого, за съобщение от друга цивилизация или може би за радионавигационен маяк на екзотичен звездолет, порещ космическите пространства. Но неизменно се оказваха нещо друго — може би не помалко екзотично от сигнали на други същества в нощното небе. Изглежда квазарите бяха мощни източници на енергия, вероятно свързани с масивни черни дупки в центровете на галактики, като много от тях показваха картина отпреди половината време от възникването на вселената до сега. Пулсарите представляваха шеметно въртящи се атомни ядра с размери на голям град. А освен това се засичаха и други сложни и загадъчни съобщения, които до голяма степен имаха разумен произход, но далеч не извънземен. Сега небесата бяха осяяни със секретни военни радарни системи и радиокомуникационни спътници, въпреки отчаяните молби на шепата цивилни радиоастрономи. Не липсваха и истински престъпници, които нарушаваха международните телекомуникационни споразумения. Нямаше средства за пресичане на такива нарушения, нито пък санкции. Държавите обикновено отказваха да поемат отговорност. Но извънземен сигнал така и не беше засечен.

И въпреки това, в наше време възникването на живот и на други светове изглеждаше толкова лесно. Съществуваха толкова много планетни системи, толкова много светове и толкова милиарди години на разположение за биологична еволюция. Трудно бе да се повярва, че галактиката не гъмжи от живот и разум. Проектът „Аргус“ представляваше най-голямото съоръжение в света, посветено на радиопроучванията за наличие на извънземен разум. Радиовълните пътуваха със скоростта на светлината. А това, както се смяташе, беше

по-бързо от всичко. Лесно се предизвикваха и лесно се засичаха. Дори много изостанали цивилизации, като земната, щяха да се сблъскат с радиото още в началото на опознаването на физическия свят. Дори сега, само няколко десетилетия след изобретяването на радиотелескопа, колкото и да е оскъдна наличната радиотехнология, изглеждаше почти възможно да се общува с аналогична цивилизация, чак в центъра на галактиката. Но имаше толкова участъци в небето за изследване и толкова много честоти, на които една чужда цивилизация можеше да излъчва, че това изискваше програма за търпеливо и системно наблюдение. Повече от четири години „Аргус“ действаше на пълна мощност. Явяваха се грешки, случайни поводи за паника, предизвикващи трепет призрачни сигнали, лъжливи тревоги. Но посланието го нямаше.

* * *

— Здравейте, д-р Ароуей.

Единственият инженер в помещението ѝ се усмихна учтиво и тя му кимна. Компютърна мрежа контролираше всичките 131 телескопа на проекта „Аргус“. Системата сама бавно сканираше небето. Проверяваше за механични и електронни повреди. Сравняваше данните от различните елементи на дългата редица телескопи. Ели погледна към анализатора на милиарди канали, цяла стена от натъпкан с електроника контролен пулт — и към видеодисплея на спектрометъра.

Докато системата от телескопи сама обхождаше небето, сектор по сектор, в продължение на години, астрономите и техниците почти нямаше какво да правят. Ако засечеше нещо интересно, тя сама щеше да даде знак за тревога и да вдигне посред нощ учените, който работеха по проекта. Ако се наложеше. В такива случаи Ароуей включваше на скорост, за да разбере дали поредният сигнал не е от някаква повреда в системата или от засекретен американски или съветски космически „призрак“. С помощта на инженерния екип успяваше да повиши чувствителността на апаратурата. Да засече съдържа ли емисията нещо регулярно, някакъв шаблон? Понякога насочваше част от радиотелескопите към екзотични астрономически

обекти, открити наскоро от други обсерватории. Съдействаше на постоянния състав и на външни лица по проекти, несвързани със SETI. Прескачаше до Вашингтон, за да поддържа интереса на Националната научна фондация, агенцията която осигуряваше средствата. Изнасяше по някоя и друга публична лекция за проекта „Аргус“ — в Ротарианския клуб в Сокоро или в Университета на Ню Мексико в Албъкърк — и посрещаше по някой ентузиазизиран репортер, осмелил се да дойде, понякога без предизвестие, в най-затънтения край на Ню Мексико.

Ели трябваше да внимава да не потъне в досадата на скучното си ежедневиe. Не че колегите ѝ бяха неприятни. Напротив. Но дори ако оставим настрана несъвместимостта между възможна лична връзка и регламентиранияте отношения на служебна субординация, тя не изпитваше особено влечение към истински интимно обвързване. Беше имала няколко краткотрайни, бурни, но общо взето неангажиращи връзки с тукашни мъже, извън проекта „Аргус“. В този аспект от живота си също изпитваше някаква досада и отегчение.

Седна пред един от екраните и включи слушалките. Съзнаваше, че е безполезна проява на самомнителност да си въобразява, че именно тя самата, заслушана в някой и друг канал, ще засече шаблон. След като мощната компютърна система, която изследваше милиарди канали, не можеше да го направи. Но това ѝ създаваше скромната илюзия, че с нещо е полезна. Облегна се назад, с притворени очи, почти като в полусън. Тога изражение омекотяваше резките черти на лицето ѝ. Наистина е хубава, помисли си неволно техникът.

Както обикновено, чу някакво пращане, непрекъснат ек от случайни шумове. Веднъж, когато прослушваше небесния сектор около звездата AC+79 3888 в съзвездие Касиопея, ѝ се стори, че долавя нечия песен, заглъхваща неравномерно, ту по-силно, ту по-слабо, без да е в състояние да прецени дали там наистина има нещо. Тъкмо към тази звезда предстоеше да полети космическият апарат „Вояджър 1“, сега намиращ се в близост до орбитата на Нептун. Апаратът носеше златна плоча с отпечатани на нея поздравя, картини и песни от Земята. Дали пък те не ни изпращаха музиката със скоростта на светлината, докато ние им изпрацахме нашата десет хиляди пъти по-бавно? Друг път, както сега, когато в статичния шум не можеше да се долови никаква подреденост, си спомняше известната

фраза на Шанън^[4] за информатиката, че най-ефикасно кодираното послание е неразлично от шума, освен ако предварително не разполагаш с ключа за неговото дешифриране. Тя рязко натисна няколко ключа на конзолата пред себе си и събра теснототните ленти една към друга, свързани с всяка от двете ѝ слушалки. Нищо. Слушаше в две поляризационни радиочестоти. След това се вслуша в контраста между линейната и кръговата поляризация. Имаше възможност да избира между един милиард канали. Така може да ти мине целият живот, в опити да надминеш компютъра, вслушвайки се с отчайващо ограничения си човешки мозък и слух, в търсене на някакъв модел.

Хората ги биваше в различаването на едва забележими шаблони, когато наистина съществуваха, но също така бяха способни да си въобразяват, че ги чуват, когато всъщност ги нямаше. Щеше да последва някаква поредица от импулси, която прозвучава за миг като синкопиран ритъм или създава илюзията за къса мелодия. Ели превключи на чифт радиотелескопи, които прослушваха известен галактически радиоизточник, наречен „свирача“, заради разсейването на радиовълните от електродните на редкия космически газ, изпълващ пространството между радиоизточника и Земята. Толкова по-отчетливо беше глисандото, колкото повече електрони срещнеха по пътя си и колкото по-отдалечен от Земята беше източникът на радиовълните. Правила го бе толкова често, че само като доловеше радиосвирача, можеше отведнъж да прецени точно разстоянието, на което се намираще. Този, по нейна преценка, се намираще на около хиляда светлинни години разстояние, твърде далече от околното звездно пространство, но все пак в границите на огромната наша галактика, наречена Млечен път.

Ели включи обичайния режим за изследване на пространството на проекта „Аргус“. Отново някакъв шаблон. Като музикант, който се вслушва в тътена на далечни гръмотевици. Случайните, нищожни признаци за шаблон я преследваха и се загнездваха в паметта ѝ с такава настойчивост, че понякога се връщаше към цикъл записи на изследване, за да провери не съдържат ли нещо, което умът ѝ е засякъл, а компютрите са пропуснали.

През целия ѝ живот сънищата ѝ бяха приятели. Обикновено бяха подробни, добре подредени, цветни. В тях тя, например, се вглеждаше

в лицето на баща си или в капака на стария радиоприемник и те, сънищата, покорно ѝ предлагаха визуални подробности. Винаги помнеше сънищата си, до най-тънкия детайл, освен когато беше много напрегната. Например, след защитата на докторската степен или след като скъса с Джеси. Но сега ѝ беше трудно да си спомни образите. И започна да сънува звуци, някак хаотично — като хората, които са слепи по рождение. В ранните утринни часове подсъзнанието ѝ произвеждаше мелодийки, които никога не беше чувала. Събуждаше се, подаваше гласова команда на нощната лампа на тоалетната масичка до леглото, взимаше писалката, оставена там нарочно, разчертаваше нотни линии и нахвърляше мелодията върху листа. Понякога, след дълъг ден, Ели изсвирваше мелодията на звукозаписното си устройство и се чудеше дали я е чула от съзвездието Дракон или от Козирог. Признаваше си разкаяна, че е подведена от електроните и енергийните дупки из схемите на приемниците и усилвателите, и от заредените частици и магнитните полета на студения фин газ сред примигващите далечни звезди.

Една повтаряща се нота. Висока и дрезгава в началото и края. Нужен ѝ беше цял миг, преди да я разпознае. Сигурна бе, че не я е чувала от тридесет и пет години насам. Металната макара на простора. Стенеше всеки път, когато майка ѝ издърпваше телта, за да простре току-що изпраното пране да съхне под лъчите на слънцето. Като дете обичаше тези изпънати в редици телове за пране. И когато наоколо нямаше никой, заравяше лице в прясно изсъхналите чаршафи. Нима това сега беше полъх от онова усещане? Спомняше си как се разсмя, отдръпвайки лице от чаршафите, когато веднъж майка ѝ, с широк жест, я повдигна нагоре — сякаш към небето и я понесе, обгърнала я с ръка, сякаш беше малка купчина изсушени чаршафи, които трябва да се подредят старателно в чекмеджетата на спалнята.

* * *

— Доктор Ароуей? Доктор Ароуей?

Техникът гледаше потръпващите ѝ мигли и лекото ѝ дишане. Тя примигна, свали слушалките и му се усмихна извинително. Понякога колегите трябваше да ѝ говорят много високо, ако искаха да ги чуе

през усиления космически радиошум. В отговор Ели викаше силно, за да компенсира силата на шума. Мразеше да си сваля слушалките. Когато беше достатъчно заета, небрежната и дори сърдечна размяна на любезности можеше да се стори на някой неопитен външен наблюдател като част от яростен и непредизвикан от нищо спор, избухнал неочаквано сред тишината на огромния радиокомплекс. Но сега тя промълви тихо:

— Извинявай. Май съм задрямала.

— На телефона е доктор Дръмлин. Той е в офиса на Джак и каза, че има среща с вас.

— О, Господи. Бях го забравила.

През изминалите години Дръмлин бе запазил свеж разсъдък си, но се проявиха много допълнителни странности в характера му, които не се забелязваха по времето, когато Ели беше негов дипломат в „Кал Тех“. Сега, например, бе придобил навика безразборно да проверява дали копчелъкът му не е разкопчан, когато смяташе, че никой не го наблюдава. С годините ставаше все по-убеден, че извънземните не съществуват или че най-малкото са прекалено нарядко, твърде отдалечени, за да бъдат засечени. Беше дошъл в „Аргус“, за да проведе седмичния научен колоквиум. Но, както тя разбра, имаше и друг повод за посещението му. Бе написал писмо до Националната научна фондация, в което ги убеждаваше, че „Аргус“ трябва да прекрати търсенето на извънземен разум и да се посвети изцяло на по-конвенционалната радиоастрономия. Той извади писмото си от един вътрешен джоб и настоя Ели да го прочете.

— Но ние се занимаваме с това само от четири години и половина. Огледали сме едва една трета от северното полукълбо на небето. Това е първото наблюдение, което може да ограничи радиошума в минимални честотни прагове. Защо настояваш да спрем точно сега?

— Остави, Ели. Това ще продължи безкрайно. И след дванадесет години няма да си открила никаква следа. Ще започнеш да настояваш, че е нужен друг комплекс като „Аргус“, на стойност стотици милиони долари, някъде в Австралия или Аржентина, за да изследва южната небесна полусфера. А когато и това се провали, ще поискаш да ти построят някакъв параболоид за свободен полет в околоземна орбита, за да можеш да прихващаш и милиметровите вълни. Винаги ще искаш

някакъв нов вид наблюдение. Всеки път ще измисляш някакво обяснение защо извънземните предпочитат да излъчват точно в този обсег, който не сме изследвали.

— О, Дейв, това сме го обсъждали стотици пъти. Ако се провалим, ще научим нещо за това каква рядкост е разумният живот — или поне разумният живот, който мисли като нас и който иска да общува с изостанали цивилизации като нашата. А ако успеем, тогава ще ударим космическия джакпот. Какво по-голямо откритие от това бихме могли да си представим?

— Има първокласни проекти, които не могат да се доберат до машинното време на телескопите. Има толкова работа по квазарната еволюция, двойните пулсари, хромосферите на близките звезди. Та дори да вземем и тези налудничави междузвездни протеини. И всички тези проекти чакат на опашка, защото този комплекс — най-добра синхронизираната засега система от телескопи в света — се използва почти изцяло за SETI.

— Седемдесет и пет процента за SETI, Дейв, и двадесет и пет за рутинната радиоастрономия.

— Не я наричай рутинна. Получихме възможност да надникнем назад във времето, когато са се оформили галактиките, а може би и преди това. Можем да наблюдаваме ядрата на гигантски молекулярни облаци и черните дупки в центровете на други галактики. Предстои същинска революция в астрономията, а ти заставаш на пътя ѝ.

— Дейв, не го приемай лично. „Аргус“ изобщо нямаше да бъде построен, ако не беше обществената подкрепа за SETI. Идеята за „Аргус“ не е моя. Знаеш, че ме назначиха за директор, когато последните четиридесет чинии все още се монтираха. Националната научна фондация стои изцяло зад...

— Не изцяло. Не и ако аз си кажа думата. Това си е чиста проба парадиране. Угаждате на всякакви НЛО-кукувци, любители на комикси и празноглави младежи.

Междувременно Дръмлин направо се разкреця и Ели изпита непреодолимо желание да се пресегне и да го изключи. Поради характера на работата и сравнително високото ѝ положение в йерархията, непрекъснато имаше ситуации, в които тя беше единствената жена, ако се изключат стенографките и секретарките с кафето, беше тя. Въпреки неимоверните усилия, които бе полагала

през целия си живот, все още се срещаха купища учени от мъжки пол, които или разговаряха само помежду си, или настойчиво я прекъсваха и пренебрегваха, когато им се удадеше. Рядко се срещаха такива като Дръмлин, които проявяваха, така да се каже, позитивна антипатия. Но той поне се отнасяше с нея така, както и с мнозина мъже. В избухванията при посещенията си в научните бази си беше все един и същ, независимо от пола на събеседниците си. Почти всичките ѝ колеги мъже несръчно променяха обичайното си поведение в нейно присъствие. Помисли си, че би трябвало да прекарва повече време с тях. С хора като Кенет дер Хеер, молекулярен биолог от института „Солк“^[5], назначен наскоро за научен съветник в Президентството. И Питър Валириън, разбира се.

Тя знаеше, че мнозина астрономи споделят нетърпението на Дръмлин във връзка с „Аргус“. След първите две години екипът на обсерваторията изпадна в меланхолия. В кафетерията или по време на дългите и скучни наблюдения спореха страстно за намеренията на предполагаемите извънземни. Не сме в състояние дори да предполагаме колко различни от нас може да са те. Достатъчно трудно е да прозрем намеренията дори на своите избраници във Вашингтон. Какво да кажем за фундаментално различни от нас разумни видове, живеещи на физически различни от нашия светове, на стотици или хиляди светлинни години разстояние от нас? Някои смятаха, че евентуалният им сигнал изобщо не би трябвало да се излъчва в радиоспектъра, а по-скоро в инфрачервения обхват, във видимия спектър или дори сред гама-лъчите. Или пък: добре, изпращат щедро сигнали, но с технология, до която ние няма да сме се добрали и след хиляда години.

Астрономи от други институти правеха забележителни открития сред звезди и галактики, улавяйки обекти, които, кой знае по какъв механизъм, пораждаха интензивни радиовълни. Други радиоастрономи публикуваха доклади, участваха в научни срещи, усещането за прогрес и цел в живота ги караше да се чувстват приповдигнато. Астрономите от „Аргус“ обикновено не публикуваха и по правило ги пренебрегваха при поканите за участие в годишната конференция на Американското астрономическо общество или в пленарните сесии на Международния астрономически съюз, веднъж на три години. По тази причина и със съгласието на Националната научна фондация, ръководството на

„Аргус“ бе заделило двадесет и пет процента от времето за наблюдения по проекти извън търсенето на неземеен разум. Бяха направени някои важни открития: на извънгалактическите обекти, които, изглежда, парадоксално се движеха със скорост, по-бърза от светлината; на повърхностната температура на Тритон, голямата луна на Нептун; както и на тъмната материя във външните предели на близки галактики, където не се виждаха никакви звезди. Настроението започна да се приповдига. Съставът на „Аргус“ доби самочувствие от своя принос по острия ръб на астрономическите открития. Времето за пълно изследване на северната небесна полусфера трябваше да се удължи. Наистина. Но професионалната им кариера придоби известна сигурност. Ако не успеят в търсенето на извънземен разум, можеха да измъкват други тайни от природата.

Търсенето на извънземен разум — наричано навсякъде по света SETI, освен от онези, които говореха, някак по-оптимистично, за общуване с извънземен разум (SETI^[6]) — по същество представляваше рутинно наблюдение, суровината, заради която бе изграден целият комплекс. Но една четвърт от времето на най-мощната система от телескопи на Земята бе заделено за други проекти. Беше достатъчно да изпълниш досадната част от задълженията си. Малко количество време бе запазено и за астрономи от други институти. Докато духът в обсерваторията видимо се подобряваше, мнозина от екипа споделяха възгледа на Дръмлин. Те поглеждаха с копнеж към технологичното чудо на „Аргус“ с неговите сто и тридесет разгънати в редици радиотелескопи и си представяха как ги използват за собствените си, несъмнено приносни програми. Ели ту спореше с Дейв, ту се опитваше спокойно да го убеди в правотата си. Но изглежда нито едното, нито другото помагаше. Настроението му съвсем не беше миролюбиво.

Колоквиумът на Дръмлин отчасти целеше да докаже, че не съществуват извънземни. Ако ние само след няколко хиляди години човешка цивилизация сме постигнали толкова много във високите технологии, то на какво ли би трябвало да са способни наистина напредналите видове разум, питаше той? Би трябвало да могат да местят звезди, да преустройват галактики. И въпреки това, в цялата астрономия няма нито едно явление, което да не може да се обясни с естествени процеси, за което да ни се налага да викаме на помощ

намесата на извънземни. Защо до този момент „Аргус“ не е засякъл никакъв сигнал? Нима си мислят, че в цялото небе има само един радиоизлъчвател? Нима не разбират колко милиарди звезди вече са изследвани? Този експеримент си струваше, но вече трябва да се прекрати. Няма нужда да се проучва останалата част от небето. Отговорът е налице. Нито в най-големите дълбини на пространството, нито близо до Земята съществува някакъв знак за извънземни. Такива просто няма.

Когато дойде време за въпросите, един астроном от „Аргус“ го попита за хипотезата за „Зоопарка“. Според тази хипотеза, извънземните може и да са тук наоколо, но без да издават присъствието си, за да скрият от хората факта, че в космоса съществуват други разумни същества. Точно както човек, изучаващ живота на приматите, може да поиска да наблюдава стадо шимпанзета сред храсталаците, но да не се намесва в техните занимания. В отговор Дръмлин зададе друг въпрос — възможно ли е при един милион цивилизации в галактиката — това число, както се изрази, било „подхвърлено“ именно в „Аргус“ — да не се намери нито един браконьер? Как става така, че всички цивилизации в галактиката се подчиняват на етиката на ненамеса? И да не се намери нито един, който да си пъкне носа в земните неща?

— Но на Земята — намеси се Ели — браконieri и лесничей разполагат, в общи линии, с едно и също технологично ниво. Ако лесничейт е с една крачка по-напред — да речем, с радар и хеликоптери, — тогава на браконьерите им е спукана работата.

Част от персонала на „Аргус“ прие топло забележката ѝ, но Дръмлин само каза:

— Впечатляваш ме, Ели. Впечатляваш ме.

* * *

Когато имаше нужда да прочисти мозъка си, мяташе се на грижливо поддържания „Тъндърбърд“, модел 1957 година, със сгъваем покрив и малки стъклени амбразури, фланкиращи задната седалка — единствената ѝ проява на екстравагантност — и изминаваше дълги разстояния сама. Често нощем потегляше от дома си, със свалени

прозорци надуваше газта през обраслата с трънаци пустиня и тъмната ѝ коса се вееше зад нея. С времето бе научила всяко бедно градче, всеки хълм и плато в околността и се бе запознала с всички щатски полицейски патрули по магистралата в югоизточно Ню Мексико. След нощно бдение в обсерваторията тя с удоволствие пришпорваше мотора на колата край охранителната станция на „Аргус“ (преди да издигнат противоциклонното ограждение), сменяйки рязко скорости, и потегляше на север. Някъде около Санта Фе бледите отблясъци на зората докосваха върховете на планините Сангре де Кристо. (Защо, питаше се Ели, религията назовава светите си места на кръвта и тялото, на сърцето и панкреаса на най-почитаната си фигура? Защо не на мозъка или на други не по-малко забележителни, но така и неувекочувани органи?)

Този път потегли на юг, към планините Сакраменто. Дали пък Дейв не беше прав? Възможно ли бе SETI и „Аргус“ да се окажат колективна заблуда на шепа недостатъчно трезвомислещи астрономи? Наистина ли, ако годините минаваха, без да са получили така жадуваното послание, тя щеше да се стреми да продължи проекта, измисляйки всеки път ново основание за стратегията на излъчване на предполагаемите извънземни и все по-нов и скъп инструментариум? Кой можеше да бъде убедителният знак за провал? Кога и тя самата ще приеме да се предаде? Да се насочи към нещо далеч по-сигурно, в което резултатите са в много по-голяма степен гарантирани? Обсерваторията Нобеяма в Япония току-що бе съобщила за откриването на аденозин, сложна органична молекула, градивен елемент на ДНК, кротуваща си нейде там, сред гъст молекулярен облак. Положително можеше да се посвети изцяло, и успешно, на търсене на свързани с живота молекули в космическото пространство, дори ако се наложеше да се откаже от издирването на извънземен разум.

Високо в планината тя погледна към южния хоризонт и мерна съзвездието Центавър. В тази звездна комбинация древните гърци са видели едно химерно същество, получовек, полукон, учил Зевс на мъдрост. Но Ели не виждаше в нея какъвто и да е образ, който макар и в малка степен да напомняше за кентавър. Това, което наистина ѝ харесваше, беше Алфа Центавър, най-ярката звезда в съзвездието. Беше най-близо, едва на четири и четвърт светлинни години

разстояние. Всъщност Алфа Центавър представляваше тройна система, с две слънца, в близка орбита едно до друго и трета звезда, по-отдалечена, кръжаща около двете. Гледани от Земята, трите звезди се сливаха в една светеща точка. В особено светли нощи, като тази, тя я виждаше надвиснала някъде над Мексико. Понякога, когато въздухът бе изпълнен с пустинен прах след няколко последователни пясъчни бури, Ели се качваше с колата горе в планините, за да спечели малко височина и атмосферна прозрачност, излизаше от колата и се взираше в най-близката звездна система. Може би там имаше планети, въпреки че беше много трудно да се засекаат. Възможно бе някои от тях да кръжат в близки орбити около едно от трите слънца. По-интересна орбита, при наличие на голяма небесна механична стабилност, беше осморката, лъкатушеща между двете вътрешни слънца. Ели се чудеше как ли би изглеждал животът с три слънца на небето. Сигурно щеше да е много по-горещо, отколкото в Ню Мексико.

* * *

Ели забеляза с лек трепет, че магистралата е обкръжена от диви зайци. Беше ги срещала и преди, особено когато разходките ѝ с колата я отвеждаха чак до западен Тексас. Стояха на четири крака по краищата на пътните платна. Но всеки път, когато новите кварцови фарове на нейния „Гъндърбърд“ осветяваха някой от тях, той се изправяше, зашеметен, на двата си задни крака, отпуснал предните лапички. Струваше ѝ се, че по протежение на десетки километри почетен ескорт от диви зайчета я поздравява в нощта. Те поглеждаха нагоре, хиляда розови нослета потрепваха, две хиляди очи проблясваха в мрака, докато това странно явление се носеше към тях.

Може би е някакъв вид религиозно усещане, мислеше си Ели. Изглеждаха предимно млади зайци. Сигурно никога досега не бяха виждали автомобилни фарове. За тях трябва да е съвсем удивително, двата ярки лъча, носещи се със сто и тридесет километра в час. Въпреки хилядите зайци край пътя, нямаше нито един, застанал по средата, близо до осевата линия. Никога не видя някой уплашен да притичва на платното или пък премазано мъртво тяло с уши, прострени на асфалта. Защо въобще стърчаха там, подредени край

пътя? Може да има нещо общо с температурата на асфалта, помисли си. Или може би просто пасат оскъдната растителност наоколо и проявяват любопитство към приближаващите светлини. Но съществува ли разумна причина, поради която никой от тях да не прекоси платното на няколко скока, за да отиде на гости на братовчедите си от другата страна? Какво ли означаваше шосето в техните представи? Някакво чуждо присъствие в средата им, с непонятно предназначение, построено от същества, за които малцина от тях изобщо подозираха, че съществуват? Съмняваше се, че на някой заек това изобщо би му хрумнало.

Свистенето на гумите по шосето беше вид бял шум. Тя усети, че неволно — както и сега — бе привикнала да се вслушва, за да долови подреденост. Бе започнала да се вслушва в какви ли не източници на бял шум: в мотора на хладилника, който започваше да ръмжи посред нощ. Във водата, течаща в банята. В пералнята, подхванала дрехите ѝ в пералното помещение до кухнята. В рева на океана, по време на кратък излет за гмуркане с шнорхели до остров Козумел в Юкатан, който тя бързо бе прекратила, нетърпелива да се върне на работа. Вслушваше се в тези ежедневни източници на случаен шум и се опитваше да определи дали в тях се долавят по-малко явни шаблони, отколкото в статичния междузвезден шум.

Миналия август се озова в Ню Йорк на една конференция на МНРС (Международния научен радио съюз), с френското му съкращение URSI. В метрото е опасно, я бяха предупредили. Но белият шум се оказа неустоим. Стори ѝ се, че в непрекъснатото трака-трак на тази подземна железопътна линия долавя решение на задачата и Ели реши да пропусне половин ден от заседанията, за да попътува от Тридесет и четвърта улица до Кони Айлънд, обратно до централен Манхатън, после по друга линия до отдалечения Куинс. Смени влаковете на една станция в квартал Ямайка, след което се прибра, малко зачервена и останала без дъх — в края на краищата, беше горещ августовски ден — в наетия за участниците в конференцията хотел. Понякога, когато влакът се понасяше по остър завой, осветлението във вагона угасваше и тя виждаше непрекъснат светлинен низ в син електрик, ускоряващ се от двете ѝ страни, сякаш бе попаднала на борда на невъобразим хипер-релятивистичен междузвезден кораб, носещ се през грозд от млади, сини свръхгигантски звезди. После

влакът навлизаше в права отсечка, вътрешното осветление отново се включваше и Ели отново усещаше смъдящата миризма на човешка пот, полюшването на кожените дръжки, присъствието на миниатюрните наблюдателни камери (затворени в защитни клетки и напръскани от някого със заслепяващ спрей), стилизираната многоцветна карта, показваща пълната подземна транспортна система на град Ню Йорк и високочестотното скърцане на спирачките при всяко приближаване на поредната станция.

Знаеше, че това преживяване е малко ексцентрично. Но в целия си живот никога не бе потискала въображението си. Е, добре, навикът ѝ да се вслушва в шумовете се беше изострил малко повече от обичайното. Но доколкото разбираше, това не ѝ вредеше особено. Никой наоколо не го забелязваше. Все едно, свързано бе с работата ѝ. Ако беше чак толкова пристрастена, сигурно щеше да стигне дотам, че да приспадне цената на излета си до Козумел от данъка върху дохода си заради шума на спирачките. Е, може би наистина се вманиачаваше.

Изненада се, когато разбра, че се е озовала на станцията при Рокфелеровия център. Докато пристъпваше бързо към вратата през купчина захвърлени по пода на вагона вестници, едно заглавие от „Нюз Поуст“ привлече погледа ѝ: „ПАРТИЗАНИ ПРЕВЗЕМАТ РАДИО ДЖОУБЪРГ“. Щом ни харесват, са „борци за свобода“, помисли си тя. Ако не ни харесват, са „терористи“. В по-редките случаи, докато още не сме решили дали са добри, или лоши, временно си остават „партизани“. В друга колона на смачкания вестник се виждаше снимка на червендалест, самоуверен мъж. Под снимката — заглавие: „КАК ЩЕ НАСТЪПИ КРАЯ НА СВЕТА. ИЗВАДКИ ОТ НОВАТА КНИГА НА ПРЕПОДОБНИЯ ДЖО РАНКИН. САМО ТАЗИ СЕДМИЦА В НЮЗ ПОУСТ“. Погледът ѝ мерна заглавията само за миг и тя се постара да ги забрави веднага. Забърза се сред шумната тълпа към хотела на конференцията, надявайки се все още, че няма да пропусне доклада на Фуджита за конструирането на новия хомоморфен радиотелескоп.

* * *

килохерц, не можеш да засечеш сигнал с по-бърза модулация от една милисекунда. Ще го възприемеш като сонична мъгла. Лентовите канали на „Аргус“ бяха по-тесни от един херц, така че, за да бъдат засечени, предавателите би трябвало да модулират много бавно, по-бавно от един бит информация в секунда. Още по-бавни модуляции — да речем по-дълги от часове — могат лесно да се засекаат, стига да пожелаеш да фиксираш телескоп към предполагаемия източник за съответното време и да си изключително търпелив. А има толкова много късчета по небето, които трябва да прегледаш, толкова стотици милиарди звезди, които трябва да претърсиш. Не можеш да си похабиш цялото време само над шепа от тях. Притесни я това, че в нетърпението си да изследват цялото небе за по-малко от един човешки живот време, да прослушат цялото небе, и то на милиард честоти, те бяха забравили както за „бъбривците“, така и за възможните крайно лаконични и мудни събеседници.

Но те със сигурност, уверяваше се Ели, би трябвало да знаят по-добре кои модулационни честоти са приемливи. Би трябвало да са натрупали опит в междузвездното общуване и да си дават сметка за възможностите на по-младите цивилизации. Ако съществува широк обхват от възможни импулсни скорости, които приемащите цивилизации биха могли да възприемат, то предаващите цивилизации биха използвали тъкмо такъв обхват. Ще модулират сигнала си в микросекунди. Ще модулират в часове. Какво би им струвало? Почти всички те би трябвало да разполагат с по-мощни машини и с огромни енергийни ресурси, според земните стандарти. Ако искат да общуват с нас, редно е да го направят лесно за нас. Ще изпратят сигнали в много различни честоти. Ще използват много и различни скали на времева модулация. Ще си дадат сметка колко сме изостанали. Просто ще ни съжалят.

Тогава защо все още не сме получили сигнал? Възможно ли е Дейв да е прав? Да няма никъде никакви извънземни цивилизации? Всички тези милиарди светове да линейт, безжизнени и ялови? И единствено в нашия затънтен край на невъобразимо голямата вселена да виреят разумни същества? Колкото и сърцато да се опитваше, Ели не можеше да приеме на сериозно подобна възможност. Тя чудесно прилягаше на човешките страхове и претенции, на недоказаните доктрини за живот след смъртта, на такива псевдонауки като

астрологията. Те бяха съвременните превъплъщения на геоцентричния солипсизъм, заблудата, пленила нашите предци, възгледът, че ние сме центъра на Вселената. Аргументът на Дръмлин беше мислим само на тези основания. Ужасно ни се иска да вярваме в тази своя уникалност.

Почакай малко, каза си тя. Та ние все още не сме изследвали напълно Северната небесна полусфера със системата „Аргус“. След седем-осем години, ако все още не сме чули нищо, вече ще можем да се безпокоим. Едва е настъпил моментът в човешката история, когато е станало възможно да издирваме обитатели на други светове. Ако се провалим, значи ще сме проверили нещо, свързано с рядкостта и високата цена на живота на нашата планета — факт, който сам по себе си, ако е така, си струва да бъде научен. А ако успеем, ще променим историята на нашия вид, ще счупим прангите на своя провинциализъм. При толкова висок залог трябва да си готова да поемеш някои малки професионални рискове, каза си тя. Спря на отбивката на пътя, рязко зави, смени два пъти скоростта и даде газ обратно към обсерваторията „Аргус“. Зайците, все още подредени в шпалир покрай шосето, но сега порозовели от лъчите на утрото, проследиха с протегнати вратове отдалечаването ѝ.

[1] Английски поет-романтик от XIX в. — Б.пр. ↑

[2] Шотландски романист, есеист и поет от XIX в. — Б.пр. ↑

[3] Митичен гръцки гигант със сто очи, поставен да пази входа към царството на Хадес. — Б.пр. ↑

[4] Клод Елууд Шанън — изтъкнат американски математик. — Б.пр. ↑

[5] Институт, носещ името на Джонас Е. Солк, изтъкнат амер. биолог. — Б.пр. ↑

[6] Communication with ExtraTerrestrial Intelligence. — Б.пр. ↑

[7] Френски математик и физик от XX в. — Б.пр. ↑

[8] Германски физик-теоретик. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 4

ПРОСТИ ЧИСЛА

Няма ли някакви протестанти на тая Луна, та все още ни един мисионер не е посетил нашата бедна езическа планета, за да цивилизова цивилизацията и да християнизира християнството?

ХЪРМАН МЕЛВИЛ^[1]
„Бял жакет“ (1850)

Само тишината е могъща; всичко друго е нищожно.
АЛФРЕД ДЪО ВИННИ^[2]
„Смъртта на вълка“ (1864)

Студеният черен вакуум се отнесе наляво. Сега импулсите се приближиха към обикновена звезда — жълто джудже — и започнаха да се изливат върху ятото планети на тази затъмнена система. Изпърхаха покрай светове, съставени от водороден газ, проникнаха в ледени луни, пробиха органичните облаци на един студен свят, по чиято повърхност вече шаваха предшественици на живота и профучаха през планета, отстояща на милиард години от своя разцвет. Започнаха да обливат повърхността на един топъл свят, син и бял, въртящ се около оста си на звездния фон.

На този свят гъмжеше от живот, екстравагантен в своето количество и многообразие. По замръзналите ридове на най-високите му планини живеяха подскачащи паяци. В горещи отверстия по процепите на океанските дъна шаваха червеи, хранещи се със сярна. Тук имаше същества, които можеха да живеят само от концентрирана сярна киселина и такива, които концентрираната сярна киселина унищожаваше: организми, които кислородът тровеше и организми, които можеха да оживеят само благодарение на кислорода, които всъщност дишаха това вещество.

Една особена форма на живот, с проблясъци на разум, наскоро се бе разпространила по цялата планета. Бяха изпратили свои предни постове по океанските дъна и на ниска околопланетна орбита. Бяха се нароили по всяко ъгълче и процеп на своя малък свят. Граничната линия, бележеща прехода между нощта и деня, се преместваше плавно на запад и следвайки нейното движение, милиони от тези същества изпълняваха ритуалите на утринното очищение. Навличаха дебели палта или привързваха препаски около бедрата си; изпиваха по чашка кафе, чай или сок от глухарче; подкарваха велосипеди, автомобили или волове; набързо обмисляха училищните си уроци, пролетната сеитба и съдбата на своя свят.

Първите импулси от непрестанния низ на радиовълните нахлуха през атмосферата и облациите, докоснаха повърхността и частично се отразиха обратно в пространството. Докато Земята се въртеше под тях, връхлитаха нови импулси, които поглъщаха не само тази планета, а цялата звездна система. Много малка част от тяхната енергия се задържаше на който и да е от тукашните светове. Повечето продължаваше без никакво усилие нататък — докато жълтата звезда и прилежащите ѝ светове се гмуркаха в друга посока, в мастиления мрак.

Облечен в полиестерно яке с надпис „Marauders“ над стилизирана плъстена волейболна топка, дежурният нощна смяна се приближи до контролната станция. Оживена групичка радиоастрономи тъкмо напускаше за вечеря.

— Откога ги търсите тия зелени човечета? Вече май минаха пет години, а, Уили?

Закачките им бяха добронамерени, но той долови известна нервност в подмятанията им.

— Дайте възможност и на нас, Уили — обади се друг. — Програмата квазарно лъчене иска тежка артилерия. С тия два процента телескопно време ще я точим цяла вечност.

— Така е, Джак, така е.

— Уили, та ние наблюдаваме възникването на вселената. Залогът е много голям и в нашата програма. При това ние все пак знаем, че тук има вселена, докато вие не знаете дали има и едно зелено човече.

— Разбери се с доктор Ароуей. Сигурен съм, че страшно ще се зарадва да ти чуе мнението — отвърна му кисело Уили.

Дежурният влезе в контролната зала. Бързо огледа десетките телевизионни екрани, които показваха хода на радиопретърсването. Току-що бяха приключили с проучването на съзвездие Херкулес. Бяха се взирали в сърцевината на едно голямо струпване на галактики далеч отвъд Млечния път, Херкулесовия куп — на сто милиона светлинни години разстояние. Бяха се настроили на М-13, куп от около 300 000 звезди, свързани гравитационно помежду си. Бяха изследвали Рас Алгети, двойна система, както и Дзета и Ламбда Херкулес — някои звезди бяха различни от Слънцето, други подобни. Повечето звезди, които човек може да види с просто око, са на по-малко от сто светлинни години разстояние. Бяха проучили стотици малки сектори от небето в границите на съзвездието Херкулес, на милиард различни честоти. И не бяха чули нищо. В изминалите години бяха претърсили съзвездиата непосредствено западно от Херкулес — Змия, Северна корона, Воловар, Ловджийски кучета... И също така не бяха чули нищо.

Няколко телескопа, забеляза дежурният, бяха ангажирани със събирането на липсващи данни от Херкулес. Останалите отегчено бяха прицелили чиниите си към съседното късче от небето, съзвездието източно от Херкулес. В очите на хората от Източното Средиземноморие отпреди хиляди години то е приличало на Струнен музикален инструмент и са го свързали с гръцкия културен герой Орфей. Нарекли го Лира.

Компютрите обръщаха телескопите, за да следват звездите на Лира от изгрев до залез. Акумулираха радиофотоните, следяха състоянието на телескопите и преобразуваха данните във вид, достъпен за техните оператори с човешки мозък. Дори един дежурен служител беше проява на снизхождение. Уили тръгна към командната конзола — покрай кутията бонбони, кафеварката, покрай разпечатката на елфически стих на Толкин, изпратен им от лабораторията в Станфорд. Покрай стикера, гласящ „ЧЕРНИ ДУПКИ НЕ СЕ ВИЖДАТ“. Кимна учтиво на следобедния дежурен, който си събираше бележките и се готвеше да тръгва за вечеря. Тъй като данните бяха резюмирани и събрани в кехлибарено каре на централния дисплей, не

се налагаше Уили да го пита за хода на проучванията в изминалите часове.

— Както виждаш, нищо особено. Само едно по-характерно прекъсване — поне така изглеждаше — в четиридесет и пет — каза колегата му и махна разсеяно към прозореца. — Преди час квазарната група освободи една-десетите и една-дванадесетите. Изглежда получават много добри данни.

— М-да. Чух. Те не разбират, че...

И замлъкна, когато сигналната лампа скромно просветна на конзолата пред тях. На дисплея, означен „Интензивност/Честота“, се надигаше остър вертикален шип.

— Ей, я виж! Та това е монохроматичен сигнал.

Друг дисплей, означен „Интензивност/Време“, показваше серия от импулси, които се движеха отляво-надясно и излизаха извън екрана.

— Това са някакви числа — тихо промълви Уили. — Някой предава числа.

— Сигурно е интерференция от ВВС. Преди шестнайсет часа засякох един АУАКС. Гъбаркат се с нас, само за кеф.

Съществуваха официални споразумения за астрономията да се пазят чисти поне някои радиочестоти. Но тъкмо защото тези честоти предлагаха чист канал, понякога военните не можеха да устоят на изкушението. Ако някога настъпеше световна война, вероятно астрономите първи щяха да го разберат, техните прозорци към космоса щяха да загъмжат от заповеди и данни за оценка на пораженията, излъчвани от сателити на геосинхронна орбита, както и с трансмисии на кодирани команди за насочване към далечни стратегически предни постове. Но дори при липса на военен радиотрафик, в прослушването на милиард честоти наведнъж радиоастрономите трябваше да очакват някои примеси. Светкавиците, запалването на автомобилни двигатели наблизо, пряко излъчващите сателити — всичко това представляваше източник на радиоинтерференции. Ала компютрите разполагаха с необходимите данни, знаеха характеристиките им и систематично ги изключваха. Към по съмнителни данни компютърната система се включваше с по-голямо внимание и проверяваше да не съвпадат с инвентара от данни, които беше програмирана да разпознава. От време на време се случваше над тях да профучи някой излетял на тренировка въздушен съд за електронно разузнаване с антена, маскирана като

летяща чиния на покрива му, и „Аргус“ безпогрешно засичаше прояви на разумен живот. Но това винаги се оказваше странна и мрачна форма на живот, интелигентен само донякъде и в много малка степен извънземен. Само преди няколко месеца един Р-29Е, снабден с последна дума на техниката противоелектронно оборудване, беше преминал на 80 000 метра височина и бе активирал алармените устройства на 131-те телескопа. За невоенните очи на радиоастрономите радиосигналят изглеждаше достатъчно сложен, за да се приеме за първото послание от извънземна цивилизация. Но после установиха, че най-западният радиотелескоп бе приел сигнала цяла минута преди най-източния и скоро стана ясно, че това е било обект, плъзгащ се през тънкия въздушен слой, обвиващ Земята, а не радиоизлъчване от някаква невъобразимо различна цивилизация, намираща се в дълбините на космическото пространство. Почти сигурно, в случая ставаше дума за нещо подобно.

* * *

Пръстите на дясната ѝ ръка лежаха в петте равномерно раздалечени отвора на тясната кутия върху бюрото ѝ. След изобретяването на това устройство, тя можеше да си спести половин час в седмицата. Но този допълнителен половин час не ѝ беше от голяма полза.

— Та разправях за нас на госпожа Ярбъроу. Тя е на съседното легло, откакто госпожа Вертмайър почина. Не че обичам да се хваля, но съм много горда с тебе.

— Да, мамо.

Погледна маникюра на пръстите си и прецени, че трябва да им отдели някоя минута. Може би минута и половина.

— Та се сетих, когато беше в четвърти клас. Помниш ли? Когато валеше и не искаше да отидеш на училище? Искаше да ти напиша бележка на другия ден, че си отсъствала, щото си била болна. Аз обаче — не. Казах: „Ели, освен да е хубава, най-важното за една жена е да има образование. Зорлем не можеш да станеш хубава, но виж, за образованието си нещо можеш да направиш. Отивай на училище. Човек никога не знае какво ще го научат днес.“ Така ли е?

— Да, мамо.

— Имам предвид, не ти ли казах точно това тогава?

— Да, мамо. Така беше.

Блясъкът на четирите ѝ пръста беше съвършен, но нокътят на палеца ѝ бе леко потъмнял.

— Извадих тогава галошите и дъждобрана — беше един такъв жълт и широк, приличаше на джудженце в него — и те натирих да идеш на училище. Точно него ден не си могла да отговориш на един въпрос на господин Уейсброд по математика. И толкоз си се ядосала, че си изтичала до библиотеката в колежа и си чела, чела, докато научиш повече от господин Уейсброд. Той бил впечатлен. Каза ми го.

— Казал ли ти го е? Не знаех. Кога си говорила с господин Уейсброд?

— На една родителска среща. Каза ми: „Вашето момиче е много раздразнително“. Или нещо в този смисъл. „Толкова ми се ядоса, че стана направо експерт по този въпрос.“ „Експерт“. Точно така се изрази. Сигурна съм, че ти го казах тогава.

Беше опряла стъпала в едно от чекмеджетата на бюрото, облежната на въртящото се кресло. Крепяха я само пръстите на ръката ѝ, опрени на лъскавата машина. Усети алармения звънец, още преди да го е чула и рязко се изправи.

— Мамо, трябва да тръгвам.

— Сигурна съм, че съм ти разправяла тази история. Ти никога не си ме слушала какво ти говоря. Между другото, господин Уейсброд беше добър човек. Ти така и не можа да го видиш откъм добрата му страна.

— Мамо, извинявай, наистина трябва да тръгвам. Хванали сме някакъв таласъм.

— Таласъм ли?

— Нали знаеш, мамо, нещо, което може да се окаже сигнал. Говорила съм ти за това.

— Ето пак, и двете си мислим, че едната не слуша другата. Като майка и дъщеря.

— Дочуване, мамо.

— Ще те оставя, ако обещаеш да ми се обадиш веднага, щом свършиш.

— Добре, мамо. Обещавам ти.

По време на целия разговор нуждата на майка ѝ да общува с някого, самотата ѝ, будеше у Ели желание да прекрати разговора. Да избяга. Мразеше се за това.

* * *

Бързо нахлу в контролната станция и се приближи до главната конзола.

— Уили, Стийв. Здравейте. Да видим данните. Добре. Къде сте забутали амплитудния плот? Добре. Разполагате ли с интерферометрична позиция? Аха. Да видим сега дали имаме звезда в този зрителен обхват. Боже мой, Вега. Че тя е много близо! — Докато говореше, пръстите ѝ шареха трескаво по клавиатурата. — Вижте, тя е само на двайсет и шест светлинни години отгук. Наблюдавали сме я и преди. Резултат отрицателен. Лично съм я гледала при наблюденията си в Аресибо. Каква е абсолютната интензивност? Господи! Че това са стотици янски! Човек може да си го хване по най-обикновено FM-радио.

— Аха. Значи си имаме таласъм много близо до Вега, в небесната плоскост. Честота около 9,2 гигагерца, не съвсем монохроматична. Лентова ширина няколкостотин херца. Линеарно поляризирана. Предава серия движещи се импулси, ограничени в две различни амплитуди.

Откликвайки на командите, които Ели трескаво набираше по клавиатурата, екранът показва разположението на всички радиотелескопи.

— Приема се от 116 отделни телескопа. Явно не е повреда в един или два от тях. Добре. Значи имаме достатъчно време да сверим данните. Движи ли се със звездите? Може ли да е някой електронен разузнавателен спътник или самолет?

— Потвърждавам астрономическо изместване, доктор Ароуей.

— Чудесно. Доста убедително. Не е от Земята. Вероятно не е и от някой изкуствен спътник в орбитата на „Молния“. Трябва да проверим. Уили, когато можеш, обади се на НОРАД и провери възможно ли е да е сателит. Ако изключим сателитите, остават две възможности: или някой ни будалка, или най-после се е появил оня,

дето изпраща послание. Стийв, прихвани го ръчно. Провери няколко отделни радиотелескопа. Сигналът определено е доста силен... и виж дали е възможно да ни будалкат; нали знаеш — някой, който иска да ни докаже колко бъркаме в метода.

Пред командната конзола вече се бяха струпали неколцина учени и техници, събудени чрез алармените си устройства от компютъра на „Аргус“. На лицата им се бяха изписали полуусмивки. Все още никой не мислеше сериозно, че е послание от друг свят. Но цареше някакъв приповдигнат дух. „Днес няма да имаме даскало“. Пауза в досадната рутинна дейност, към която бяха привикнали. И може би тръпка на очакване.

— Ако някой от вас може да измисли друго обяснение, освен извънземен разум, настоявам да го чуя — обяви тя, усетила присъствието им.

— Няма начин да е Вега, доктор Ароуей. Системата ѝ е едва на няколко милиона години. Планетите ѝ още се формират. Времето за възникване на разумен живот там е съвсем недостатъчно. Сигурно е някоя фонова звезда. Или галактика.

— Но в такъв случай излиза, че мощността на излъчване е невероятно голяма — намеси се един от групата с квазарите, който се беше върнал да види какво става. — Трябва веднага да преминем на чувствително проучване на точното изместване, за да видим дали този радиоизточник се премества заедно с Вега.

— Разбира се. За точното изместване си абсолютно прав, Джак — каза тя. — Но има и друга възможност. Може би не са отраснали в системата Вега. Ами ако просто са ѝ дошли на гости?

— И това не върви. Системата е пълна с отломъци. Това е или издънила се слънчева система, или слънчева система в ранния си стадий на развитие. Ако останат там дълго време, корабът им ще бъде унищожен.

— Значи са пристигнали наскоро. Или изпаряват метеоритите. Или просто се измъкват, когато някой отломък се окаже в траектория на сблъсък. Или пък не се движат в плоскостта на пръстена, а на полярна орбита, за да сведат до минимум сблъсъка с отломъци. Има милион възможности. Но ти си абсолютно прав. Не е нужно да предполагаме дали източникът е в системата Вега. Трябва да го установим. Колко ще ни отнеме това проучване на точното

преместване? Между другото, Стийв, ти нали не си на смяна? Поне се обади на Консуела, че ще закъснееш за вечеря.

Уили, който говореше по телефона на съседната конзола, се усмихна мрачно.

— Значи, свързах се с майор Брейнтри в НОРАД. Той се кълне в най-скъпото си, че нямат нищо, което би могло да даде този сигнал, особено в обхват от девет гигагерца. Разбира се, ще ни уведомяват всеки път, когато се обадим. Все едно, твърди, че не са засичали никакъв космически апарат в обсега на изгрева и залеза на Вега.

— Някакви тъмни?

По това време имаше много така наречени „тъмни“ сателити с ниски радарни пресечни точки, замислени да кръжат в околоземна орбита, необявени и незасечени, докато настъпи часът да се използват. Тогава те щяха да послужат като резерви за засичане на стартирали ракети или за комуникации в разгара на ядрена война, в случай че военните сателити от първата линия, предназначени за такива цели, изведнъж излязат от строя. От време на време големите астрономически радарни системи засичаха по някой тъмен. Тогава всички държави отричаха, че обектът е техен и избухваха секващи дъха спекулации, че в земна орбита е засечен извънземен космически апарат. С приближаването на края на хилядолетието, култът към НЛО отново разцъфтяваше.

— Интерферометрията в момента изключва орбита от тип „Молния“, доктор Ароуей.

— Аха. Много добре. Да погледнем сега тези променливи импулси. Ако приемем, че са двоична система, някой превърнал ли ги е в десетична? Знаем ли каква е последователността на числата? Добре. Можем да го направим наум... петдесет и девет, шестдесет и едно, шестдесет и седем... седемдесет и едно... Ама това не са ли прости числа?

Лек шум на възбуда премина през контролната зала. Лицето на самата Ели за миг потръпна от вълнение, но тя бързо се овладя и си придаде спокоен вид. Боеше се да не се поддаде, да не изглежда в очите на околните глупаво и ненаучно.

— Добре. Да видим сега можем ли да резюмираме всичко отначало. Ще говоря простичко. Моля, следете ме дали не пропускам нещо. Имаме изключително силен, не съвсем монохроматичен сигнал.

Непосредствено извън тази честотна линия няма други честоти, които да съобщават нещо различно от шум. Сигналът е линейно поляризиран, сякаш се излъчва от радиотелескоп, и е около девет гигагерца, близо до минимума в галактическия радио шумов фон. Възможно най-подходящата честота за всеки, който иска да бъде чут на голямо разстояние. Потвърдихме звездно преместване на източника, значи се движи сякаш е горе сред звездите и не е от някакъв местен излъчвател. От НОРАД ни казват, че не засичат никакви сателити — наши или нечи или други, — които да съвпадат с местоположението на източника. Все едно, интерферометрията изключва източник в околосемна орбита.

Стийв току-що провери данните ръчно, независимо от автоматичния режим, така че не изглежда вероятно някой с извратено чувство за хумор да ни го е напъхал в компютъра. Небесният сектор, който наблюдаваме, включва Вега, която е звезда-джудже от клас А-нула. Не е точно като Слънцето, но е само на двайсет и шест светлинни години разстояние и е обградена с първичен пръстен звездни отломъци. Не е известно дали около нея има планети, но, разбира се, е възможно около Вега да съществуват планети, за които все още не знаем. Подготвяме проследяване на видимото преместване, за да разберем дали източникът се запазва извън нашия хоризонт на видимост на Вега и би трябвало да получим отговор след — колко? — няколко седмици, ако разчитаме само на себе си, и няколко часа, ако разполагаме с дългообхватна интерферометрия.

Най-сетне това, което се излъчва, изглежда, че е дълга последователност от прости числа, цели числа, които не се делят на никое друго число, освен на себе си и на едно. Не съществува астрофизичен процес, който би могъл да поражда прости числа. Поради което бих казала — трябва да сме предпазливи, разбира се, — но бих казала, че според всички критерии, които можем да изброим, това тук изглежда е истинско.

Но остава един проблем с възможността това да е послание от приятели, които са еволюирали на някаква планета около Вега, защото те би трябвало да са еволюирали прекалено бързо. Самата звезда е едва на около четиристотин милиона години. Не изглежда подходящо място за най-близката до нас цивилизация. Така че проучването на видимото

изместване е много важно. Разбира се, най-напред искам отново да проверим добре възможността да е фалшификат.

— Вижте — обади се един от астрономите от екипа за квазарни наблюдения, щръкнал зад обградилата я група. Той посочи с брадичка към западния хоризонт, където тънка розова аура показваше безпогрешно къде бе залязло слънцето. — Вега ще залезе след два часа. Може би вече е изгряла над Австралия. Защо не се обадим в Сидни и не ги помолим да започнат да я наблюдават, докато и ние все още я виждаме?

— Добра идея. Там все още е ранен следобед. Заедно с тях ще разполагаме с достатъчно широк обхват за проучване на видимото преместване. Дайте ми разпечатката на резюмето. Ще го изпратя от кабинета си по факса в Австралия.

Бавно, с преднамерена сдържаност, Ели напусна струпалите се около конзолата учени и се върна в кабинета си. Внимателно затвори вратата след себе си.

— Боже мой! — прошепна тя.

* * *

— Ян Бродерик, моля. Тук е Елеанор Ароуей от проекта „Аргус“. Да, да, спешно е. Благодаря, ще изчакам... Ало, Ян? Сигурно не е нищо, но тук хванахме таласъм и се чудя дали можете и вие да го погледнете. Около девет гигахерца, с честотна линия няколкостотин херца. Моля? Сега ти изпращам параметрите по факса... Вече имате хранване за девет гигахерца на чинията? Това му се вика късмет... Да, Вега е точно в центъра на полето на видимост. И получаваме нещо, което прилича на импулси с прости числа... Наистина. Добре. Чакам.

Отново се замисли колко изостанала беше световната астрономическа общност. Все още не разполагаха със свързана компютърна система за поддръжка на бази данни. Значението ѝ за една асинхронна мрежова телекомуникация би било...

— Слушай, Ян, докато телескопът ви се насочва, би ли включил и погледнал плота на времевата амплитуда? Добре. Да приемем, че импулсите с ниска амплитуда са точки, а тези с висока амплитуда са тирета. Получаваме... Да, точно същия шаблон наблюдаваме от

половин час насам... Може би. Е, това е най-добрият ни кандидат от пет години насам, но помниш ли как бяха изиграни руснаците при инцидента със сателита „Биг Бърд“ през седемдесет и четвърта? Ами, доколкото знам, ставаше дума за американско радарно височинно разузнаване на Съветския съюз за установки на стратегически ракети... Да, картиране на терена. А руснаците го бяха засекли с многопосочни антени. Не могли да определят откъде точно идва сигналът. Знаели само, че прихващат една и съща последователност от импулси от небето приблизително по едно и също време, всяка сутрин. Хората им ги уверявали, че не е военно радиопредаване и естествено помислили, че може да е извънземно... Не, вече изключихме възможността за сателитно предаване.

Ян, ще те затрудня ли много, ако те помоля да го наблюдавате, докато е в небето ви? Ще ти кажа по-късно. Ще видя дали мога да привлека други радиообсерватории, разположени равномерно по географската дължина, да го следят, докато отново се появи тук... Да, но не знам дали ще мога лесно да се свържа с Китай. Мисля да изпратя МАС^[3] телеграма... Чудесно. Много ти благодаря, Ян.

Ели се спря на прага на контролната зала — наричаха я така със съзнателна ирония, защото всъщност контролът до голяма степен се извършваше от компютрите в друго помещение — и се загледа с обич към групичката учени, които спореха много оживено, обсъждаха съсредоточено данните и синусоидите, изписвани на екраните, и си подхвърляха остроумни шеги за природата на сигнала. Не бяха елегантни хора, мислеше си. Не бяха от конвенционалния тип, не се грижеха за външния си вид. Но у тях имаше нещо несъмнено привлекателно. В работата си бяха великолепни, особено в откривателския процес, тогава сякаш заниманието им ги поглъщаше. Когато се приближи, те млъкнаха и я загледаха в очакване. Числата междуременно бяха преобразувани от двоична в десетична система... 881, 883, 887, 907... за всяко едно се потвърждаваше, че е просто число.

— Уили, донеси карта на света. И моля те, намери ми Марк Ауербах в Кеймбридж, Масачузетс. Може би си е вкъщи. Прати му това съобщение за МАС телеграма до всички обсерватории и особено до радиообсерваториите. Виж също дали може да ни изпрати

телефонния номер на Пекинската радиообсерватория. После ме свържи с научния съветник на президента.

— Ще прескочиш Националната научна фондация?

— След Ауербах ме свържи с научния съветник на президента.

Сред общата врява ѝ се стори, че чу нечий радостен вик.

* * *

На велосипеди. С фургони. Носени от пощальони. По телефон. По всякакъв начин един-единствен параграф достигаше до астрономическите центрове по целия свят. В някои по-големи радиообсерватории — например в Китай, Индия, Съветския съюз, Холандия — съобщението пристигаше по телекса. Докато приемниците потракваха, служителят от охраната или някой случайно минаващ дежурен астроном го разчиташе трескаво, откъсваше го от ролката и с любопитство, изписано на лицето, го занасяше в съседния кабинет. Съобщението гласеше:

АНОМАЛНО НАКЪСАН РАДИОИЗТОЧНИК В
ДЯСНА НЕБЕСНА ДЪЛЖИНА 18 Ч. 34 М.
ДЕКЛИНАЦИЯ ПЛЮС 38 ГРАДУСА 41 МИНУТИ,
ОТКРИТ ПРИ СИСТЕМАТИЧНО НАБЛЮДЕНИЕ НА
НЕБЕТО ОТ „АРГУС“. ЧЕСТОТА 9,24176684
ГИГАХЕРЦА, ЧЕСТОТЕН ОБХВАТ ПРИБЛИЗИТЕЛНО
430 ХЕРЦА. БИМОДАЛНИ АМПЛИТУДИ,
ПРИБЛИЗИТЕЛНО 174 И 179 ЯНСКИ. ФАКТИЧЕСКИ
АМПЛИТУДИ КОДИРАЩИ ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ ОТ
ПРОСТИ ЧИСЛА. СПЕШНА НУЖДА ОТ ПЪЛНО
ПОКРИВАНЕ НА ГЕОГРАФСКАТА ДЪЛЖИНА. МОЛЯ
ОБАДЕТЕ СЕ ДА ПОЛУЧИТЕ ДОПЪЛНИТЕЛНА
ИНФОРМАЦИЯ ОТ КООРДИНИРАЩИТЕ
ОБСЕРВАТОРИИ.

Е. АРОУЕЙ, ДИРЕКТОР, ПРОЕКТ „АРГУС“,
СОКОРО, НЮ МЕКСИКО, САЩ.

-
- [1] Американски писател от XIX в., автор на „Моби Дик“. — Б.пр. ↑
- [2] Френски романтик от XIX в., поет, драматург и прозаик. — Б.пр. ↑
- [3] МАС — Международен астрономически съюз. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 5

ДЕШИФРИРАЩ АЛГОРИТЪМ

Проговори ми пак, о, светли ангеле...

УИЛЯМ ШЕКСПИР
„Ромео и Жулиета“

Общежитията за външни посетители-учени вече бяха заети или по-скоро претърпени с отбрани светила на общността SETI. Когато започнаха да пристигат официалните делегации от Вашингтон, не можеха да им намерят подходящи квартири на територията на комплекса „Аргус“ и се наложи да ги настанят в мотели в разположения наблизо Сокуро. Кенет дер Хеер, научният съветник на президента, беше единственото изключение. Пристигнал бе на другия ден след откритието, в отговор на спешното повикване на Елеанор Ароуей. В следващите няколко дена се изсипаха официални представители на Националната научна фондация, Националната администрация по аеронавтика и космически изследвания (НАСА), Департамента по отбраната, Консултативния комитет за наука към Президентството, Националния съвет за сигурност и Националната агенция за сигурност. Имаше и няколко правителствени служители, чиято принадлежност към едно или друго ведомство оставаше неясна.

Предната вечер неколцина от тях стояха под сто и първия телескоп и за пръв път им показваха на небосклона Вега. Времето беше услужливо и звездата мило примигваше със синкаво-бялата си светлина.

— Казвам, че съм я виждал и преди, но не знаех, че така се казва — отбеляза един от тях.

Вега изглеждаше малко по-ярка от останалите звезди по небето, но не се отличаваше с нищо особено. Беше просто една от няколкото хиляди звезди, видими с невъоръжено око.

Учените провеждаха непрекъснати изследователски семинари по природата, произхода и вероятното значение на радиоимпулсите.

Екипът за връзки с обществеността към проекта — по-голям, отколкото в други обсерватории, заради големия публичен интерес към издирването на извънземен разум — бе натоварен със задачата да информира по-нископоставени представители. Всеки новопристигнал изискваше лично да му се докладва в подробности. Ели, която имаше задължението да запознава по-старшите официални лица със ситуацията, да ръководи хода на проучванията и да отговаря на напълно уместните и задълбочени скептични коментари, предлагани енергично от колегите ѝ, се чувстваше смъртно уморена. От момента на откритието пълноценният нощен сън си оставаше за нея непостижим лукс.

Отначало се опитаха да премълчат находката. В края на краищата не можеха да бъдат абсолютно сигурни, че наистина става дума за извънземено послание. Едно преждевременно или погрешно съобщение щеше да бъде пълен провал във връзките им с обществеността. Но което беше по-лошо, щеше да зацапа анализа на данните. Ако пресата се изсипеше, науката със сигурност щеше да пострада. Правителствените кръгове във Вашингтон, също като „Аргус“, бяха склонни събитието да се премълчи. Но учените го бяха споделили със семействата си, телеграмата на Международния астрономически съюз беше разпратена по целия свят и всички все още примитивни астрономически системи за бази данни в Европа, Северна Америка и Япония разнасяха вестта за откритието.

Въпреки че разполагаха с подробно разработени планове за връзки с обществеността при непредвидени ситуации в случай на неочаквана находка, действителните обстоятелства ги завариха напълно неподготвени. Нахвърлиха възможно най-неангажиращото съобщение и го предадоха на медиите, едва когато стана неизбежно. Естествено, то предизвика сензация.

Помолиха медиите да проявят сдържаност, но знаеха, че пресата ще извърши масиран десант. Помъчиха се да обезкуражат понапористите репортери да идват в комплекса, като им обясняваха, че засечените импулси не носят никаква съществена информация, само някакви досадни и повтарящи се прости числа. Пресата проявяваше нетърпение за истински новини. „Човек може да пълни каретата само с обяснения какво представляват простите числа до едно време“, оплака се на Ели по телефона на някакъв репортер.

Телевизионни екипи с малки самолети и хеликоптери започнаха да кръжат ниско над комплекса на обсерваторията, с което често предизвикваха силни радиоинтерференции, засичани веднага от телескопите. Някои репортери обсаждаха официалните лица, когато се връщаха нощем в мотелите си. Неколцина храбреци дори се опитваха да проникнат на територията на комплекса незабелязано — кой на плажно бъги, кой на мотопед, един даже на кон. Ели се принуди да поиска допълнителни средства за укрепване на противоциклонната ограда.

Още с пристигането си Кенет дер Хеер получи ранната версия на вече стандартизирания доклад на Ели: удивителната интензивност на сигнала, местоположението му в една и съща точка на небосклона, при звездата Вега, характерът на импулсите.

— Може да съм научен съветник на президента — каза той, — но съм един най-обикновен биолог. Затова карай по-бавно. Доколкото разбирам, ако радиоизточникът е на двайсет и шест светлинни години разстояние, то тогава посланието е било изпратено преди двайсет и шест години. В началото на шейсетте години някакви същества със странен вид и щръкнали уши са решили, кой знае защо, че ние се интересуваме от тяхната любов към простите числа. Но простите числа не са нещо трудно. Значи не се хвалят с тях. По-вероятно е да ни изпращат поправителен урок по аритметика. Може би трябва да сме обидени.

— Не, погледни на нещата от друг ъгъл — отвърна му Ели с усмивка. — Това е маяк. Известяващ сигнал. Ние получаваме странно конфигурирани импулси от квазари, от пулсари, от радиогалактики и Бог знае още от какво. Но простите числа са твърде специфични. Твърде изкуствени. Например, нито едно четно число не е просто. Много трудно е да си представи човек как една излъчваща плазма или взривяваща се галактика ще изпраща подобна регулярна система от математически сигнали. Простите числа са предназначени да привлекат вниманието ни.

— Но за какво? — запита съветникът смаяно.

— Откъде да знам. В тази работа трябва да сме много търпеливи. Може би след време простите числа ще прекъснат и ще бъдат заместени от нещо друго, нещо много богато. От истинското послание. Просто трябва да продължаваме да слушаме.

Точно това беше най-трудно да се обясни на пресата, че сигналите по същество не носят никакво съдържание, нямат смисъл — просто първите няколко прости числа, които след това започваха отначало, предавани по същата елементарна двоична система: 1, 2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29, 31... Девет не е просто число, обясняваше Ели, защото се дели на 3 (както и на 9, и на 1, разбира се). Десет не е просто число, защото се дели на 5 и на 2 (както и на 10, и на 1). Единадесет е просто число, защото се дели само на 1 и на себе си. Но защо трябва да предават прости числа? Това ѝ напомняше за някой от онези феноменални идиоти, хора, напълно лишени от най-обикновени социални или вербални умения, но които могат да извършват умопомрачителни изчисления наум — например, да изчислят, само като се замислят за миг, кой ден от седмицата ще се падне първи юли 11 977 година. Това нямаше никакъв смисъл. Правеха го, само защото им харесваше, защото можеха да го правят.

Даваше си сметка, че са изминали едва няколко дни от първото приемане на посланието, но се чувстваше едновременно възбудена и дълбоко разочарована. След толкова години усилия най-после бяха получили сигнал — някакъв. Но неговото съдържание беше плитко. Кухо. Празно. Беше си представяла, че ще получи „Енциклопедия Галактика“.

Сдобили сме се с възможността да извършваме радиоастрономически изследвания едва в последните няколко десетилетия, повтаряше си тя. В една галактика, чиито звезди са със средна възраст милиарди години. Шансът да получим сигнал от цивилизация на същата степен на развитие като нашата трябва да е минимален. Ако са малко по-изостанали, те изобщо не биха разполагали с технологична възможност да общуват с нас. Така че най-вероятният сигнал би трябвало да дойде от много по-развита от нас цивилизация. Може би са в състояние да напишат пълни и мелодични огледални фуги: контрапунктът ще бъде същата тема, в обратен ред. Не, реши тя. Въпреки, че това би било наистина гениално и определено извън нейните способности, то представляваше малка екстраполация на нещо, което биха могли да постигнат хората. Към подобно предположение я подбутваше порядъчното влияние на Бах и Моцарт.

Опита се да направи още по-голям скок. Към ума на някой, който е многократно, в непостижими мащаби по-интелигентен от нея, по-умен, да речем, от Дръмлин или от Еда, младия нигерийски физик, получил наскоро Нобелова награда. Беше невъзможно. Можеше да разсъждава над възможността да се изрази Последната теорема на Ферма или Поправката на Голдбах само с няколко реда уравнения. Можеше да си представи проблеми, стоящи далеч извън нашите възприятия, които за тях са повече от елементарни. Но не можеше да проникне в техните умове. Не можеше да си представи как би разсъждавал един ум, многократно надвишаващ човешките способности. Разбира се. Нищо чудно. Какво очакваше тя? Все едно да опишеш нов основен цвят или свят, в който разпознаваш седемстотин познати по тяхната индивидуална миризма... Можеше да обсъжда това, но не и да го изпита. По определение трябва да е изключително трудно да се разбере поведението на същество, което е многократно по-умно от теб. Но въпреки това, въпреки това: защо само прости числа?

* * *

В последните няколко дни радиоастрономите на „Аргус“ постигнаха напредък. Движението на Вега беше известно. Известен беше компонентът на скоростта на приближаване и отдалечаване спрямо Земята, както и паралелното ѝ движение по небосвода, на фона на по-отдалечените звезди. Телескопите на „Аргус“, работещи във взаимодействие с радиообсерваториите в западна Вирджиния и Австралия, даваха неопровержими данни, че източникът се движи с Вега. Сигналът не само пристигаше, доколкото можеха да измерят точно, оттам, където се намираще Вега на небесния свод. Сигналът също така следваше особеното, характерно движение на Вега. Освен ако не беше някакъв гигантски фалшификат, източникът на импулсите с прости числа наистина се намираще в системата на Вега. Не се забелязваше допълнителен Доплеров ефект, дължащ се на движението на предавателя, може би инсталиран на някоя планета около Вега. Извънземните компенсират орбиталното му изместване. Може би проява на извънземен етикет.

— Това е най-проклетото най-удивително нещо, за което съм чувал досега. И няма нищо общо с нашата работилничка — заключи един официален представител на Агенцията за напреднали отбранителни технологии, преди да си тръгне за Вашингтон.

Веднага след откритието Ели бе насочила няколко телескопа да изследват Вега в друг честотен обхват. Разбира се, бяха открили същия сигнал, същата монотонна последователност от прости числа, бибипкащи във водородната честотност от 1420 мегахерца, в хидроксилната честотност от 1667 мегахерца и в много други честоти. В целия радиоспектър, като електромагнитен оркестър, Вега бълваше прости числа.

— Не виждам никакъв смисъл — заяви Дръмлин, небрежно опипвайки токата на колана си. — Не е възможно да сме го изтървали преди. Всички гледат към Вега. Ароуей я изследва преди десет години в Аресибо. И изведнъж миналия вторник Вега започва да излъчва прости числа? Защо точно сега? Как се получи така, че взеха да предават само пет години след като „Аргус“ започна да слуша?

— Може би предавателят им е прекъснал заради ремонт в продължение на няколко века — предположи Валириън. — И току-що отново са го вкарали в действие. Може би техният цикъл на дежурство е да ни предават веднъж на милион години. Знаете, съществуват толкова други планети, на които е възможно да има живот. Може би не сме единственото детенце в групата.

Но Дръмлин, явно неудовлетворен, само поклати глава.

Въпреки че по характер Валириън нямаше нищо общо с интригантството, стори му се, че в последния въпрос на Дръмлин се долавя подводно течение: дали това нямаше да се окаже дръзко, отчаяно усилие от страна на учените в „Аргус“ да предотвратят преждевременното закриване на проекта? Не беше възможно. Валириън поклати глава. Когато Кенет дер Хеер мина след малко покрай тях, той се озова пред двама старши експерти по проблема SETI, които мълчаливо клатеха глави един на друг.

Между учените и бюрократите съществуваше някакъв мъчителен, взаимен дискомфорт, сблъсък между фундаментални възгледи. Един електроинженер го нарече „импедансен^[1] мишмаш“. Учените разсъждаваха твърде спекулативно, твърде количествено и бяха склонни твърде небрежно да разговарят с всеки, за вкуса на

повечето бюрократи. Бюрократите на свой ред бяха твърде лишени от въображение, разсъждаваха прекалено по същество и се държаха прекалено необщително с повечето учени. Ели и особено дер Хеер полагаха отчаяни усилия да хвърлят мост над тази пропаст, но понтоните се отнасяха от течението.

Тази нощ всичко наоколо беше осеяно с фасове и чашки от кафе. Небрежно облечените учени, официалните лица от Вашингтон в техните елегантни костюми, тук-там по някой старши военен с отличителни знаци изпълваха контролната зала, залата за семинари, малкия аудиториум, продължаваха извън вратите, където, осветени от пламъка на цигарите и звездните светлини, споровете не секваха. Но нервите бяха изопнати. Напрежението си казваше думата.

* * *

— Доктор Ароуей, това е Майкъл Киц, помощник-секретар по отбраната, отговарящ за К³Р.

Представяйки Киц и заставайки само на стъпка зад него, дер Хеер излъчваше... какво? Някакви смесени чувства. Смущение, примесено с благоразумие? Личеше, че я призовава към сдържаност. Наистина ли я смяташе за толкова гореща глава? К³Р, произнасяно „К на куб Р“, означаваше команди, контрол, комуникации и разузнаване, ведомство с много големи отговорности по време, когато Съединените щати и Съветският съюз рисковано съкращаваха стратегическите си ядрени арсенали. Тази длъжност беше подходяща за много предпазлив човек.

Киц се разположи в едно от двете кресла пред бюрото на Ели, наведе се напред и прочете цитата от Кафка. Текстът не го впечатли.

— Доктор Ароуей, позволете да премина към същината на въпроса. Загрижени сме дали огласяването на тази информация наистина е в интерес на Съединените щати. Никак не ни радва фактът, че сте разпратили телеграми по целия свят.

— Имате предвид до Китай? До Русия? До Индия? — В гласа й, въпреки неимоверното усилие, се долавяше нервност. — Искате да запазим първите 261 прости числа в тайна? Смятате ли, господин Киц, че извънземните имат намерение да общуват само с американците? Не

мислите ли, че едно послание от друга цивилизация принадлежи на целия свят?

— Можете поне да се допитате до нас.

— И да рискуваме да изгубим сигнала? Вижте, доколкото знаем, би могло да се предаде нещо съществено, нещо уникално, докато Вега е залязла тук, в Ню Мексико, а в същото време се намира високо в небосвода над Пекин. Тези сигнали не са личен разговор в границите на Съединените американски щати. Дори не са личен разговор в пределите на Земята. Това е сигнал от станция до станция, до всяка планета в слънчевата система. Ние просто извадихме късмет, че първи вдигнахме слушалката.

Дер Хеер отново ѝ излъчваше нещо. Какво се опитваше да ѝ каже? Че му допада простата аналогия, но е на страната на Киц?

— Във всеки случай е твърде късно — продължи тя. — Вече всички знаят, че в системата Вега съществува някакъв разумен живот.

— Не съм убеден, че е твърде късно, доктор Ароуей. Вие, струва ми се, смятате, че ще последва богато на информация предаване, някакво предстоящо послание. Доктор дер Хеер тук... — той замълча, доловил неочаквания ропот на несъгласие. — Доктор дер Хеер смята, че тези прости числа са един вид предупреждение, само за да привлекат вниманието ни. Ако наистина има съобщение и то е с деликатен характер — нещо, което другите държави не биха могли да разберат веднага, — ние бихме искали да запазите мълчание, докато сме в състояние да говорим открито за него.

— Всички искаме нещо, господин Киц. — Тя усети, че говори с язвителна учтивост, въпреки вдигнатите вежди на дер Хеер. В поведението на Киц имаше нещо дразнещо, почти предизвикателно. Сигурно и в нейното. — Аз, например, искам да разбера какво означава този сигнал, какво точно става на Вега и какво означава това за Земята. Възможно е учените в другите държави да се окажат ключът към неговото разгадаване. Може би ни трябва техните данни. Може би ни трябва техните мозъци. Струва ми се, че този проблем може да се окаже прекалено голям, за да се справи с него една отделна страна.

На физиономията на дер Хеер се изписа тревога.

— Ъ-ъ, доктор Ароуей. Предложението на секретар Киц не е съвсем лишено от основания. Напълно възможно е да включим и други

държави. Той моли само да говорите най-напред с нас. И то единствено, ако се появи ново послание.

Тонът му беше миролюбив, но не и угоднически. Ели отново го изгледа. Дер Хеер не беше от лъскаво порядъчните мъже, а имаше интелигентен вид. Облякъл се бе в син костюм с колосана памучна риза. Сериозността и самообладанието му се омекотяваха от топлата му усмивка. Защо тогава изпитваше нерешителност пред този сбърканияк? Професионални задължения? Възможно ли бе приказките на Киц да съдържат някакъв смисъл?

— Все едно, това е само далечна вероятност — въздъхна Киц и се изправи на крака. — Държавният секретар по отбраната ще ви бъде благодарен за сътрудничеството. — Опитваше се да излезе печеливш от играта. — Договорихме ли се?

— Нека да помисля първо — отговори тя и пое подадената ѝ ръка като умряла риба.

— Ще се видим след минутка, Майк — каза дер Хеер с усмивка.

С ръка на трегера на вратата, Киц се сети за нещо, извади сгънат лист от вътрешния джоб на сакото си, върна се и деликатно постави документа върху бюрото ѝ.

— Щях да забравя. Това тук е копие от съдебното решение „Хадън“. Вероятно знаете случая. Отнася се до правата на правителството да засекретява материали от жизнено значение за Съединените щати. Дори когато не са обявени първоначално за поверителни.

— Искате да засекретите простите числа? — попита тя и ококори очи в подигравателна недоверчивост.

— Чакам ви отвън, Кен.

Веднага, щом Киц напусна кабинета ѝ, тя заговори.

— Но какво има наум той? Смъртоносните лъчи на Вега? Нови оръжия за унищожението на Земята? За какво става дума?

— Просто е предпазлив, Ели. Доколкото разбирам, ти не смяташ, че това е всичко. Е, добре. Да допуснем, че се появи някакво послание — нали се сецаш, този път нещо смислено — и в него се съдържа нещо оскърбително, да речем, за мюсюлманите или за методистите. Не би ли трябвало да сме внимателни с публикуването му, за да не се гледа на САЩ с лошо око?

— Кен, я не ме будалкай. Този човек е помощник-държавен секретар по отбраната. Ако се притеснявах за мюсюлманите или методистите, щяха да ни изпратят помощник-държавния секретар или — откъде да знам — някой от онези религиозни фанатици, дето ръководят президентските молитвени закуски. Ти си научният съветник на госпожа президента. Какво я посъветва?

— Не съм я съветвал нищо. Откакто съм тук, говорих с нея само веднъж. По телефона, и то накратко. Честно казано, тя не ми даде никакви указания за засекретяване. Мисля, че настояванията на Киц не се базират на никакви указания. Струва ми се, че действа на своя глава.

— Но кой е той?

— Доколкото знам, адвокат. Преди да го вземат в държавната администрация е бил високопоставен чиновник в електронната индустрия. Познава К³Р много добре, но това не го прави експерт в другите неща.

— Кен, на теб ти вярвам. Убедена съм, че няма да ме заплашваш с това решение „Хадън“. — Тя размаха документа и млъкна, след което го погледна в очите. — Знаеш ли, че според Дръмлин в поляризацията се съдържа друго послание?

— Не разбирам.

— Само преди няколко часа Дейв приключи едно грубо статистическо изследване на поляризацията. Представил е параметрите на Стоукс чрез сферите на Поанкаре; Кен, получава се някаква мила кинокартинка, варираща във времето.

Дер Хеер я изгледа тъпо. Нима биолозите не използват поляризираната светлина в микроскопите си? — запита се тя.

— Когато до теб достигне фотонна вълна — видима светлина, радиоизлъчване или вълна в друг спектър — тя вибрира под прав ъгъл спрямо собствения ти зрителен ъгъл. Ако тази вибрация се върти, за вълната се казва, че е елиптично поляризирана. Ако се върти по часовниковата стрелка, поляризацията се нарича дясна; ако е обратно на часовниковата стрелка, е лява. Тъй или иначе, чрез вариране между двата вида поляризация може да се предава информация. Малка поляризация надясно означава нула. Малка лява поляризация — единица. Следиш ли ме? Напълно е възможно. Ние имаме амплитудна модулация и фреквентна модулация, но нашата цивилизация по принцип обикновено не използва поляризирана модулация.

Е, в сигналите на Вега изглежда се съдържа поляризирана модулация. В момента проверяваме точно това. Но Дейв откри, че двата вида поляризация не са еднакви. Сигналът не е толкова ляво поляризиран, колкото дясно поляризиран. Просто е възможно в поляризацията да се съдържа друго послание, което досега да сме пропуснали. Затова изпитвам подозрения към твоя приятел. Киц не е дошъл тук, само за да ми даде безкористен съвет. Той разбира, че можем да се доберем до нещо по-сериозно.

— Ели, успокой се. От четири дни не си спала. Жонглираш с науката, с администрацията и с пресата. Ти вече направи едно от най-големите открития на века и доколкото разбирам, може би си на ръба на още по-голямо откритие. Имаш пълно право да си леко изнервена. Пък и намерението на Киц да милитаризира проекта е тъпо. Изобщо не ми е трудно да разбера подозренията ти към него. Но все пак в думите му има известна логика.

— Познаваш ли човека?

— Срещал съм го на няколко заседания. Не мога да твърдя, че го познавам добре. Ели, ако съществува възможност да се появи истинско послание, не смяташ ли все пак, че ще бъде добре да поразредим малко тълпата?

— Разбира се. Само ми помогни да се оправя с тези чукани от Вашингтон.

— Добре. Между другото, ако оставиш този документ върху бюрото си, някой може да влезе и да си направи погрешно заключение. Защо не го прибереш някъде?

— Ще ми помогнеш ли?

— Ако нещата останат такива, каквито са, ще ти помогна. Няма да можем да направим кой знае какво, ако тази работа се засекрети.

Засмяна, Ели коленичи пред малкия сейф в кабинета и набра шестцифрената комбинация, 314159. Погледна за последно документа, титулуван с големи черни букви „ПРАВИТЕЛСТВОТО НА САЩ СРЕЩУ ХАДЪН КИБЕРНЕТИКС“ и го заключи.

* * *

Групата включваше около тридесет души — техници и учени, свързани с проекта „Аргус“, както и няколко правителствени служители, в това число заместник-директора на Отбранителната разузнавателна агенция, в цивилно облекло. Сред тях бяха Валириън, Дръмлин, Киц и дер Хеер. Ели беше единствената жена. Бяха монтирали голям телевизионен прожектор, фокусиран срещу екран с размери два на два метра на отсрещната стена. Ели се обръщаше едновременно към групата и към дешифриращата програма. Пръстите ѝ лежаха върху клавиатурата пред нея.

— През всичките тези години се подготвяхме за компютърна дешифровка на всякакви възможни послания. Току-що научихте от анализа на доктор Дръмлин, че в поляризираната модулация се съдържа информация. Това трескаво превключване между ляво и дясно трябва да означава нещо. Не е случаен шум. Все едно, че подхвърляте монета. Разбира се, човек очаква колкото ези, толкова тура, но вместо това получава два пъти повече ези, отколкото тура. И естествено, заключава, че монетата е заредена или в нашия случай, че поляризираната модулация не е случайна; че съдържа нещо... О, я вижте! Компютърът току-що ни съобщи нещо още по-интересно. Точната последователност от ези и тура се повтаря. Тя е дълга, значи е доста сложно съобщение и предаващата цивилизация държи да го приемем добре.

— Ето, вижте тук! Това е повтарящото се съобщение. Сега го превъртаме отначало. Всеки бит информация, всяка точка и тире — ако предпочитате да мислите за тях по този начин — е идентична на това, което беше в последния блок данни. Сега анализираме общата сума на битовете. Числото е десетки милиарди. Готово. Ха! То е резултат от умножението на три прости числа.

Въпреки че Дръмлин и Валириън външно сияеха, Ели усети, че двамата изпитват съвсем различни чувства.

— Е, и? Какво могат да означават още няколко прости числа? — попита един гост от Вашингтон.

— Това означава... може би, че ни изпращат картина. Виждате ли, съобщението съдържа огромно количество битове информация. Да приемем, че голямото количество е резултат от умножението на три по-малки числа. Тоест число по число по число. Значи посланието е триизмерно. Аз лично бих допуснала, че е или единично, статично

триизмерно изображение, нещо като статична холограма, или, че е двуизмерна картина, променяща се във времето — тоест кино. Нека да приемем, че е кино. Все едно, ако е холограма, ще ни отнеме повече време, докато я представим. За втория вариант разполагаме с идеален дешифриращ алгоритъм.

На екрана се появи неясна движеща се форма, съставена от чисто бяло и чисто черно.

— Уили, би ли добавил програма за сиво интерполиране? Нещо разумно. И се опитай да го извъртиш на деветдесет градуса обратно на часовниковата стрелка.

— Доктор Ароуей, изглежда, че има някаква допълнителна сигнална лента. Може би звук, който върви с кинокартината.

— Включи го.

Единственото друго възможно приложение на простите числа, което Ели можеше да измисли, беше така наречената публична криптография, напоследък широко използвана както от граждански служби, така и в контекста на националната сигурност. Едната ѝ функция беше да направи съобщението ясно за тъпаците. Другата — да го скрие от средно интелигентните.

Ели огледа лицата пред нея. Киц се чувстваше неловко. Може би очакваше чуждоземен нашественик или по-лошо — чертежите на някакво оръжие, твърде секретно, за да бъде поверено на нейния екип. Уили изглеждаше съвсем естествено за случая — непрекъснато преглъщаше. Една картина е нещо много по-различно от обикновени числа. Възможността да се окаже визуално съобщение естествено предизвикваше неочаквани страхове и фантазии в душите на повечето зрители. Физиономията на дер Хеер беше чудесна: в този момент той приличаше в много по-малка степен на официално лице, на правителствен бюрократ, и много повече на учен.

Картината, все още неразличима, се придружи от дълбоко ръмжащо глисандо от звуци, което се плъзгаше най-напред нагоре и след това надолу в аудиоспектъра, докато не започна да гравитира някъде в октавата под средно „до“. Бавно групата зрители започна да долавя смътен, но нарастващ музикален фон. Картината се завъртя, изправи се и започна да се фокусира.

Ели усети, че се е втренчила в някакво едрозърнесто черно-бяло изображение на... на масив, оформящ се като колона, увенчана с

огромен декоративен орел. В ноктите си хищната птица държеше...

— Фалшификат! Това е фалшификат!

Последваха викове на изненада. На неверие. Смях. Сдържана истерия.

— Не виждате ли? Прекарали са ни — говореше Дръмлин с почти разговорен тон. — Добре изпипана шегичка. Госпожице, губите времето на всички тук присъстващи.

Тя забеляза, че циментовите нокти на орела стискат свастика. Камерата се фокусира надолу от орела и показва усмихнатото лице на Адолф Хитлер, който помахваше с ръка на ритмично скандиращата тълпа. Дълбокият баритон на говорителя, дрезгав и несъмнено говорещ на немски, изпълни залата. Дер Хеер пристъпи към нея.

— Знаеш ли немски? — прошепна тя. — Какво говори?

— Фюрерът — преведе ѝ той бавно — поздравява света в германския Фатерланд с откриването на Олимпийските игри от 1936 година.

[1] Импеданс — пълно привидно съпротивление на верига с променлив електрически ток, състоящо се от активно и реактивно съпротивление. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 6

ПАЛИМПСЕСТ^[1]

Ако и стражите не са щастливи, тогава кой?

АРИСТОТЕЛ

„Политика“,

книга втора, глава пета

Когато самолетът набра височина за полет и Албъкърк остана на повече от сто и петдесет километра зад тях, Ели бегло погледна малкия бял правоъгълник, прикрепен към плика на самолетния ѝ билет, на който със сини букви бе отпечатано: „Това не е багажният билет (багажният чек), описан в член 4 на Варшавската конвенция“. Езикът на това съобщение не беше променен от първия ѝ полет с гражданска авиокомпания. Защо авиокомпаниите толкова се притесняваха, зачуди се тя, да не би пътниците да сбъркат това парче картон с билета, описан от „Варшавската конвенция“? Между другото, какъв е билетът на Варшавската конвенция? Защо никога не беше виждала такъв билет? Къде ли ги пазеха? Сигурно при някое забравено вече, ключово събитие в историята на авиацията някоя непредпазлива агенция е забравила да отпечата това предупреждение на картонени правоъгълничета и е била осъдена на банкрут от разгневени пътници, подведени от заблудата, че това е багажният билет от Варшавската конвенция. Несъмнено съществуваха някакви сериозни финансови основания за тази световна загриженост, които иначе не се изказваха — да се посочва точно кои билети не са описани от Варшавската конвенция. Представи си, помисли си тя, всичките тези сбито отпечатани редове да бяха посветени на нещо малко по-полезно — например, на историята на световните открития или на случайно подбрани научни факти, или дори на средно статистическото количество пътни километра, преди твоят самолет да се разбие.

Ако беше приела поканата на дер Хеер да пътува с военен самолет, сигурно щеше да има повод за други случайни асоциации. Но

това щеше да е прекалено комфортно и вероятно щеше да се използва като прелюдия към евентуално милитаризиране на проекта. Затова предпочетоха да ползват услугите на гражданска авиокомпания. Валириън бе затворил очи веднага, след като зае мястото си до нея. Не им се наложи да бързат особено, въпреки че до последния момент преглеждаха анализа на данните с очакване, че вторият пласт от люспите на лука най-после ще се покаже. Успяха да вземат граждански полет, който щеше да ги закара във Вашингтон много преди утрешното заседание. Всъщност, щеше да им остане достатъчно време да се наспят добре през нощта.

Тя погледна към телефаксния апарат, грижливо опакован в ръчната кожена чанта под седалката пред нея. Беше с няколкокостотин килобита в секунда по-бърз от стария модел на Питър и отпечатваше много по-добре графика. Е, може би утре щеше да ѝ се наложи да го използва, за да обясни на президента на Съединените щати какво търси Адолф Хитлер на Вега. Признаваше си, че предстоящото заседание малко я изнервя. Досега не се беше срещала с президент, а според стандартите от края на двадесети век, сегашният не беше от най-лошите. Не ѝ бе останало време да си оправи прическата, да не говорим за грима. Добре де, не отиваше в Белия дом, за да ѝ оценяват външността.

Какво ли би си помислил вторият ѝ баща? Още ли смяташе, че е неподходяща за наука? Или майка ѝ, сега прикована на инвалидна количка в старчески санаториум? Беше успяла да поговори набързо с нея след откритието само веднъж по телефона, преди седмица, и ѝ обеща да я потърси отново утре.

Както бе правила стотици пъти преди, тя надникна през илюминатора и се опита да си представи какво впечатление би направила Земята на един извънземен наблюдател. От тази височина на полета от дванадесет или четиринадесет километра — ако приемем, че чуждопланетният представител би имал очи, подобни на нашите. Отдолу доскоро се ширеха огромните пространства на Средния запад, интригуващо геометризирани на квадрати, правоъгълници или кръгове от обитателите със земеделски или урбанистични предпочитания, а сега летяха над просторни райони от Югозапада, в които единственият знак за разумен живот представляваха правите линии, през планините и пустините. Дали световите на по-напредналите цивилизации са

изцяло геометризирани, изцяло преустроени от своите обитатели? Или знакът за истински напреднала цивилизация би бил тъкмо в това, да не се оставят никакви знаци? Дали биха могли те, само с един бегъл поглед, да определят точно на кой стадий се намираме ние в някаква огромна космическа еволюционна скала на развитието на разумните същества?

Какво друго биха могли да кажат? От синия цвят на небето могат грубо да изчислят Числото на Лошмидт, колко молекули се съдържат в един кубически сантиметър на морското равнище. Около деветнадесет по десет на трета степен. Биха могли лесно да определят височината на облаците от дължината на техните сенки по земната повърхност. Ако разберяха, че облаците представляват кондензирана вода, можеха грубо да изчислят размера на губещата се в атмосферата слънчева топлина, защото температурата трябваше да спада до минус четиридесет градуса по Целзий на нивото на най-високите облаци, които виждаше сега. Ерозията на земните форми, петната на горите и обраслите с растителност речни брегове, присъствието на езера и запушените вулканични кратери, всичко това говореше за древна битка между земеформиращи и ерозивни процеси. Наистина, човек можеше да прецени от пръв поглед, че това е една стара планета със съвсем нова цивилизация на повърхността ѝ.

Повечето планети в галактиката сигурно са на почтена възраст, изтощени и може би безжизнени. Част от тях вероятно приютяват цивилизации, много по-стари от нашата. Светове с току-що появяващи се технически цивилизации сигурно са изключителна рядкост. Може би това е единственото уникално за Земята качество.

По обед пейзажът долу бавно започна да позеленява, докато приближаваха долината на Госпожаипи. В съвременното пътуване по въздуха движението почти не се усеща, помисли си Ели. Тя погледна към все още спящия Питър. Беше отказал едва ли не с възмущение перспективата да обядва в самолета. Отвъд него, оттатък пътеката, се виждаше едно много младо човешко същество, може би едва на три месеца, удобно сгушено в прегръдката на татко си. Какво ли беше възприятието на това бебе за пътуването по въздуха? Отиваш на едно специално място, влизаш в голяма стая със седалки и сядаш. Стаята ръмжи и се разтърсва в продължение на четири часа. После ставаш и излизаш. По някакъв вълшебен начин, си се озовал на друго място.

Начинът на транспортиране за теб си остава загадка, но основната идея се схваща лесно, не ти е необходимо преждевременно да владееш уравненията на Навиер-Стоукс.

Беше късно следобед, когато закръжиха над Вашингтон, в очакване да им разрешат кацане. Ели успя да различи огромната тълпа, струпана между паметника на Вашингтон и мемориала на Линкълн. Беше, както прочете само преди час по телефакса на „Таймс“, многохиляден митинг на чернокожи американци, протестиращи срещу икономическото неравенство и дискриминацията в образователната система. Като се има предвид справедливостта на техните протести, реши тя, проявяват прекалено търпение. Зачуди се как ли ще реагира президентът както на този митинг, така и на предаванията от Вега, след като трябваше утре да направи публично изявление и за двете събития.

* * *

— Кен, какво искаш да кажеш с „те излизат“?

— Имам предвид, госпожо президент, че нашите телевизионни сигнали напускат тази планета и продължават в пространството.

— И докъде точно стигат?

— При цялото ми уважение, почитаема госпожо президент, нещата не стоят точно така.

— Е, а как точно стоят?

— Сигналите се разпространяват извън Земята в сферични вълни, подобно на вълните, когато човек хвърли камък в блатата. Пътуват със скоростта на светлината — 300 000 километра в секунда — и по същество пътуват вечно. Колкото по-добри са приемниците на някоя друга цивилизация, толкова по-отдалече могат да уловят нашите телевизионни сигнали. Дори ние успяхме да засечем мощно телевизионно излъчване от планета, въртяща се около близка звезда.

За миг президентът остана изпъната неподвижно, загледана през широките прозорци към Роуз Гардън. После се обърна към дер Хеер.

— Искаш да кажеш... всичко?

— Да. Всичко.

— Искаш да кажеш, целият този телевизионен боклук? Автомобилните катастрофи? Порно каналите? Вечерните новини?

— Всичко, госпожо президент. — Дер Хеер поклати глава в израз на съчувствен ужас.

— Дер Хеер, правилно ли те разбирам? Означава ли това, че всички мои пресконференции, дебати, тържествени обръщения — всичко това отива там?

— Това е добрата новина, госпожо президент. Лошата е, че същото е станало и с телевизионните изяви на вашия предшественик. Както и на Дик Никсън. И на съветските ръководители. А също така и всички гадни неща, които вашият опонент е наговорил по ваш адрес. Тази благодат е доста двусмислена.

— Боже Господи. Добре, да продължим.

Президентът се беше върнала от широкия прозорец до бюрото си и сега видимо се бе съсредоточила в мраморния бюст на Том Пейн^[2], наскоро върнат в Белия дом от мазетата на института „Смитсън“, където е бил прехвърлен от предишния обитател.

— Да погледнем на нещата по следния начин: този няколкоминутен телевизионен сигнал, който получихме от Вега, първоначално е бил излъчен в 1936 година, по време на откриването на Олимпийските игри в Берлин. Въпреки че е бил показан само в Германия, това е първото телевизионно предаване, излъчено на Земята, макар и със скромна мощ. За разлика от обикновените радиопредавания от тридесетте години, тези телевизионни сигнали са преминали през нашата йоносфера и са се затъркаляли в космическото пространство. Опитваме се да разберем какво точно е било излъчено тогава, но ще ни отнеме време. Може би поздравлението на Хитлер е било единственият фрагмент, който са успели да засекат на Вега.

Така че, от тяхна гледна точка, Хитлер е единственият белег за разумен живот на Земята. Изобщо не иронизирам. Те не знаят какво означава това предаване. Просто го записват и го излъчват обратно. Все едно, че ни казват: „Здравейте, чухме ви“. Прилича на съвсем приятелски жест.

— Но нали казваш, че не е имало телевизионни предавания преди края на Втората световна война?

— Не и такава, за което си заслужава да се говори. Имало е локално предаване в Англия, при коронясването на Джордж VI. Но мащабните телевизионни излъчвания започват едва в края на четиридесетте години. Всички тези програми напускат Земята със

скоростта на светлината. Представете си, че тук е Земята — дер Хеер посочи някъде във въздуха — и от нея тръгва малка сферична вълна със скоростта на светлината, започвайки движението си през 1936 година. Тя продължава да се разширява, все по-далече от Земята. Рано или късно достига до най-близката цивилизация. Те се оказват изненадващо близо до нас, само на двайсет и шест светлинни години разстояние, на някоя планета около Вега. Записват сигнала и ни го излъчват. Но са необходими още двайсет и шест години, докато картината с берлинските Олимпийски игри отново се върне до Земята. Така че веганците не са си губили времето да го разгадават. Трябва да са се били настроили много фино, инсталацията им е била включена, в пълна готовност, в очакване на телевизионни сигнали. Засичат ги, записват ги и скоро след това ги пускат обратно. Но освен ако вече не са били тук — нали разбирате, на някаква разузнавателна мисия преди около сто години, — те не биха могли да знаят, че ще изобретим телевизията. Затова доктор Ароуей смята, че тази цивилизация прослушва всички близки планетни системи, за да разбере дали някой от съседите е развил висока технология.

— Кен, тук има много неща за обсъждане. Сигурен ли си, че тези... как ги нарече, веганци?... сигурен ли си, че те не разбират за какво се отнася тази телевизионна програма?

— Госпожо президент, те несъмнено са умни. Този сигнал от 1936 година е бил много слаб. Детекторите им трябва да са фантастично чувствителни, за да го засекат. Но не виждам как биха могли да се досетят за какво става въпрос. Може би изглеждат много по-различно от нас. Имат различна история, различни от нас привички. Няма начин да узнаят какво е означавала свастиката или Адолф Хитлер.

— Адолф Хитлер! Кен, направо съм бясна. Четирийсет милиона души загинаха, за да победят този мегаломан, а той е звездата на първото ни телевизионно предаване до друга цивилизация? Той ни представлява. И представлява тях. Най-дивашката мечта на този луд се реализира.

Тя помълча малко, след което продължи с по-спокоен тон.

— Знаеш ли, мисля, че Хитлер изобщо не е можел да изпълнява този хитлеристки поздрав. Той никога не го прави с изпъната ръка, винаги си я вдига под някакъв чалнат ъгъл. А шантавият им поздрав е

бил с рязко изпънат лакът и наклонено. Ако някой друг изпълни „Хайл Хитлер“ толкова нескопосано, колкото самия него, сигурно щяха да го изпратят на Източния фронт.

— Не смятате ли, че има разлика? Той само е отвърщал на поздравите на другите. Той не е поздравявал Хитлер.

— О, да, и още как — отвърна президентът и с жест поведе дер Хеер извън Розовия кабинет, по коридора. Изведнъж се спря и изгледа своя научен съветник. — А ако нацистите нямаха телевизия през 1936 година? Тогава какво щеше да стане?

— Е, предполагам, тогава щеше да бъде коронацията на Джордж VI или едно от предаванията на Нюйоркското световно изложение през 1939 година, ако някое от тях е било достатъчно силно, за да бъде получено на Вега. Или някое предаване от края на четирийсетте или началото на петдесетте години. Нали знаете, Худи Дуди, Милтън Бърл, комисията Маккарти — всички тези „великолепни“ белези за разумен живот на Земята.

— Тези проклети програми са нашите посланици в пространството... Пратеници на Земята. — Тя помълча за миг, за да осмисли фразата. — При един посланик гледаш да се представиш във възможно най-добрата светлина, а от четирийсет години насам ние изпращаме предимно боклук. Бих искала да видя как медийните шефове ще отговорят на това. И този шантав Хитлер... Това е първата новина, която са получили за Земята? Какво ли си мислят за нас?!

* * *

Когато дер Хеер и президентът влязоха в Овалния кабинет, тези, които стояха прави на малки групички, замлъкнаха, а седналите направиха усилие да се изправят. С нехаен жест президентът изрази предпочитанието си да забравят официалностите и небрежно поздрави държавния секретар и помощник-секретаря по отбраната. Тя бавно и съсредоточено завъртя глава и огледа събралите се. Някои от тях отвърнаха на погледа ѝ с израз на нетърпеливо очакване. Други, забелязали сянка на лека тревога по лицето на президента, сведоха очи.

— Кен, твоят астроном тук ли е? Ароусмит? Ароурут?

— Ароуей, госпожо президент. Тя и доктор Валириън пристигнаха снощи. Може би ги е забавило задръстването.

— Доктор Ароуей се обади от хотела, госпожо президент — намеси се някакъв педантично подстриган млад мъж. — Каза, че получава по факса си някакви нови данни и иска да ги донесе на заседанието. Трябва да започнем без нея.

Майкъл Киц се наведе напред. Тонът и лицето му изразяваха неверие.

— Предават си нови данни по този въпрос по открита телефонна линия, в най-обикновена хотелска стая във Вашингтон?

Дер Хеер отговори толкова тихо, че Киц трябваше да се приведе още повече, за да чуе думите му.

— Майк, убеден съм, че на нейния телефакс има поне граждански шифър. Но нека напомня, че по този въпрос все още не сме наложили правила за сигурност. Убеден съм, че ако такива бъдат наложени, доктор Ароуей ще се съобрази.

— Добре, да започваме — каза президентът. — Откривам това неофициално заседание на Националния съвет по сигурността и на така наречената засега Специална извънредна проблемна група. Обръщам внимание на всички, че нищо, казано тук — повтарям, нищо, — не трябва да бъде обсъждано с когото и да е извън тази стая, освен със секретаря по отбраната и с вицепрезидента, които в момента са в чужбина. Вчера доктор дер Хеер запозна повечето от присъстващите с тази невероятна телевизионна програма от звездата Вега. Доктор дер Хеер и други смятат — тя огледа седналите около масата, — че е въпрос на чиста случайност, че първият телевизионен сигнал от Земята, достигнал Вега, е с участието на Адолф Хитлер. Но въпреки това, е... смущаващо. Помолих директора на Централното разузнаване да приготви оценка в каква степен всичко това може да се отрази на националната сигурност. Съществува ли пряка заплаха от страна на изпращащите сигнала, които, по дяволите, и да са те? Можем ли да изпаднем в беда, ако се появи друго съобщение и някоя друга държава го разшифрова преди нас? Но най-напред да изясним, Марвин, има ли всичко това нещо общо с летящите чинии?

Директорът на Централното разузнаване представителен, леко застаряващ мъж, с очила в стоманени рамки резюмира. Неидентифицираните летящи обекти, наричани за кратко НЛО, са

предизвиквали непрекъснато загрижеността на ЦРУ и на Военновъздушните сили, особено в петдесетте и шестдесетте години, отчасти защото слуховете за тях биха могли да се окажат средство на някоя враждебна сила да всее объркване или пък да претрупат каналите за комуникация. Малкото по-достоверни инциденти, за които е докладвано, са се оказвали прониквания във въздушното пространство на САЩ или полети над задгранични американски бази от страна на първокласни въздушни екипажи от Съветския съюз или Куба. Подобни нарушения са обичайно средство да се провери потенциалната готовност на отбранителната система на противника. Самите Съединени щати са извършвали такива прониквания или почти прониквания в не по-малка степен над съветското въздушно пространство. Веднъж кубински „Миг“ е нахлул на триста километра над басейна на Мисисипи, преди да бъде засечен. От НОРАД са преценили, че е нежелателно информацията за инцидента да се публикува. Обичайна процедура е било Военновъздушните сили да отричат, че някой от собствените ни самолети са били в близост до НЛО и да не се признава нищо за допуснати прониквания, с което само са се усилвали слуховете сред обществеността.

При тези обяснения присъстващият началник кадри на Военновъздушните сили се почувства леко неудобно, но не каза нищо.

Повечето съобщения за НЛО, продължи директорът на ЦРУ, са се оказвали естествени обекти, объркани от наблюдателя. Неконвенционална или експериментална въздушна техника, автомобилни фарове, отразяващи се в облаците, балони, птици, светещи насекоми, дори планети и звезди, видени при необичайни атмосферни условия — за всички тях се е съобщавало като за НЛО. Голямо количество подобни съобщения са се оказвали или фалшификати, или проява на налудничави видения. От изобретяването на термина „летяща чиния“ в края на четиридесетте години досега има над един милион съобщения за наблюдаване на НЛО по целия свят, но за нито едно от тях не съществуват убедителни доказателства да се допуска, че са плод на извънземно посещение. Но тази идея е предизвикала мощни емоционални импулси и се появяват групи от псевдо-учени и публикации, както и някои по-сериозни учени от академичните среди, поддържащи идеята за връзка между НЛО и живота на други светове. Една неотдавнашна доктрина внесла своя дан

в разширяването на кръга от хора, убедени в съществуването на извънземни летящи чинии. Официалното проучване на Военновъздушните сили, наречено в едно от последните си превъплъщения „Синята книга“, приключва в средата на шестдесетте години, поради липса на напредък, въпреки че на по-ниско ниво се поддържа известен интерес към темата от страна на ВВС и на ЦРУ. Научната общност като цяло е била дотолкова убедена, че в тази история няма нищо, че когато Джими Картър помолва НАСА да извърши задълбочено проучване на проблема НЛО, от НАСА, в нетипичен за тях стил, отказват на президента.

— Всъщност — намеси се един от седящите край масата учени, незапознат с протокола на подобни заседания, — историята с НЛО затрудни много сериозната работа по проблема SETI.

— Добре — въздъхна президентът. — Има ли някой на тази маса, който да смята, че между НЛО и този сигнал от Вега има нещо общо?

Дер Хеер разглеждаше ноктите си. Никой не се обади.

— Все едно, всички тия лъльовци с НЛО ще вдигнат страхотен шум от типа „аз нали ви казвах“. Марвин, би ли продължил?

— През 1936 година, госпожо президент, един много слаб телевизионен сигнал излъчва откриването на Олимпийските игри за шепа телевизионни приемници в района на Берлин. Това представлява опит за поврат във връзките с обществеността. Демонстрира прогреса и превъзходството на германската технология. Преди това е имало няколко телевизионни излъчвания, но все с твърде малка мощност. Всъщност, ние го постигнахме преди германците. Търговският министър Хърбърт Хувър се е появил в кратко телевизионно излъчване на... двайсет и седми април 1927 година. Така или иначе, германският сигнал напуска Земята със светлинна скорост и двайсет и шест години по-късно достига Вега. Те задържат сигнала няколко години — които и да са „те“ — и след това ни го изпращат обратно, многократно усилен. Тяхната способност да приемат толкова слаб сигнал е впечатляваща и способността им да го излъчат обратно с такава мощ също е впечатляваща. Разбира се, това предполага известни проблеми със сигурността ни. Електронното разузнаване, например, би искало да разбере как е възможно да се засекаят толкова слаби сигнали. Тези хора, или каквото са там, на Вега, определено са по-развити от нас — може би ни изпреварват само с няколко десетилетия, а можа и да са много

по-напреднали. Не са ни дали никаква информация за себе си — освен, че на някои честоти излъченият сигнал не показва Доплеров ефект, причиняван от движението на планетата им около звездата. Те са опростили за нас стъпките по декодирането на данните. Те са... услужливи. Досега не сме получили нищо, което да представлява интерес от военна гледна точка. Всичко, което са ни съобщили, е, че са много добри в радиоастрономията, че си падат по простите числа и че могат да ни върнат обратно първото наше телевизионно излъчване. Няма да ни навреди, ако някоя друга нация научи това. И обърнете внимание: всички останали държави получават същия триминутен клип с Хитлер, отново и отново. Просто досега не са се сетили как да го разчетат. Руснаците или германците, или някой друг рано или късно ще се досетят за тази поляризирана модулация. Моето лично мнение, госпожо президент — не знам какво смята Външното, — е, че ще бъде по-добре, ако го съобщим на света, преди да ни обвинят, че крием нещо. Ако ситуацията остане статична — без особени промени от сегашното състояние, — можем да помислим за публично изявление, дори за излъчване на този триминутен филмов клип.

Между другото, не успяхме да намерим запис в германските архиви на оригиналното излъчване. Не можем да сме абсолютно сигурни дали хората на Вега не са променили с нещо съдържанието му, преди да ни върнат сигнала. Да, разпознаваме Хитлер и частта от Олимпийския стадион, която виждаме, съответства точно на описанията от Берлин през 1936 година. Но дали точно в този момент Хитлер не си е опипвал мустаците, вместо да се усмихва, както е в това предаване, няма как да разберем.

В този момент, останала почти без дъх, нахлу Ели, следвана от Валириън. Опитаха се да заемат по-незабележими места край стената, но дер Хеер ги забеляза и насочи вниманието на президента към тях.

— Доктор Ароу... ъ-ъ... уей? Радвам се, че успяхте да пристигнете живи и здрави. Преди всичко, позволете ми да ви поздравя със забележителното откритие. Забележително. Е, Марвин...

— Аз приключих, госпожо президент.

— Добре. Доктор Ароуей, доколкото разбираме, имате нещо ново. Бихте ли го изложили?

— Госпожо президент, извинете за закъснението, но мисля, че току-що ударихме космическия джакпот. Ние... това е... Позволете ми

да се опитам да го обясня по следния начин: в класическата епоха, преди хиляди години, когато пергаментът е бил дефицитен, хората са пишели и върху стар пергамент, правейки така наречения „палимпсест“. Ръкописите са се наслагвали един върху друг и после отново. Този сигнал от Вега, разбира се, е много силен. Както всички знаете, имаме прости числа, а „под“ тях, в така наречената поляризирана модулация, е тази шантова работа с Хитлер. Но под последователността от прости числа и под ретранслацията на предаването на Олимпийските игри току-що разкрихме невероятно богато послание — поне аз съм напълно убедена, че е послание. Доколкото можем да преценим засега, то през цялото време е било тук. Току-що го засякохме. Много по-слабо е от повърхностния сигнал, но съм притеснена, че не го разкрихме по-рано.

— И какво гласи то? — попита президентът. — За какво става дума?

— Нямаме и най-смътна представа, госпожо президент. Неколцина от екипа на проект „Аргус“ се докопаха до него рано тази сутрин, вашингтонско време. Работихме върху него цяла нощ.

— По открита телефонна линия? — попита Киц.

— Със стандартна гражданска кодировка. — Ели леко се изчерви.

Тя отвори куфара с телефаксната машина, бързо я настрои на прозрачна разпечатка и с помощта на диапрожектор прехвърли изображението върху екрана на стената.

— Ето какво ни е ясно до този момент. Получаваме блок информация, включващ около хиляда бита. Следва пауза, след което информацията се повтаря, бит по бит. Следва нова пауза и получаваме следващия блок. Той също се повтаря. Повторението на всеки блок може би е предназначено да сведе до минимум грешките в предаването. Изглежда смятат за много важно да получим това, което предават, възможно най-точно. Сега, нека наречем всеки от тези блокове информация „страница“. „Аргус“ прихваща по няколко десетки от тези страници дневно. Но нямаме представа за какво се отнасят. Не са някакъв прост картинен код, като Олимпийското съобщение. Тук има нещо много по-дълбоко и много по-богато. Изглежда, че за пръв път това е информация, която те самите са генерирали. Единственото заключение, което сме направили досега, е,

че страниците изглеждат номерирани. В началото на всяка страница има номер в двоичната система. Вижте, ето тук. И всеки нов чифт идентични страници носи етикет със следващото по-голямо число. В момента се намираме на страница 10 413. Това е голяма книга. Като пресметнем назад, получава се, че посланието е започнало да се излъчва преди три месеца. Имали сме късмет, че сме го засекли сравнително рано.

— Прав бях, нали? — Киц се надвеси през масата към дер Хеер.
— Такова послание не може да се даде на китайците или на руснаците.

— Ще можете ли лесно да го разчетете? — гласът на президента надмогна шепота на Киц.

— Разбира се, ще положим всички усилия. И може би ще бъде от полза Националната агенция по сигурността също да се включи. Но без някакво обяснение от Вега, без „буквар“, според мен няма да можем да постигнем напредък. Определено не изглежда да е написано на английски, немски или някакъв друг земен език. Надяваме се, че това послание рано или късно ще приключи, може би на страница 20 000 или 30 000, след което ще започне отначало, за да попълним липсващите части. Може би преди да се повтори цялото послание, ще последва някакъв буквар, нещо от рода на „Читанката на Макгъфи“, което ще ни даде възможност да го прочетем.

— Може ли, госпожо президент...

— Госпожо президент, да ви представя доктор Питър Валириън от Калифорнийския технологически институт, един от пионерите в тази област.

— Моля заповядайте, доктор Валириън.

— За нас това е съобщение с международен характер. Те знаят, че съществуваме. Имат известна представа за нас от засеченото предаване от 1936 година. Не биха се занимавали с всичко това, ако не искат да разберем Посланието. Някъде в него се крие ключът, който ще ни помогне да го разчетем. Трябва само да съберем всички данни и да ги анализираме много внимателно.

— Добре, и за какво според вас се отнася Посланието?

— Не виждам как бих могъл да кажа, госпожо президент. Мога само да повторя думите на доктор Ароуей. Това е едно крайно интригуващо и сложно Послание. Предаващата го цивилизация държи на всяка цена да го получим. Може би представлява един малък том от

„Енциклопедия Галактика“. Звездата Вега е около три пъти по-масивна от Слънцето и около петдесет пъти по-ярка от него. Поради голямата скорост на изгаряне на ядреното ѝ гориво, тя има много по-кратка продължителност на живота от Слънцето...

— Да. Може би на Вега става нещо лошо — прекъсна го директорът на Централното разузнаване. — Може би планетата им ще бъде унищожена. Може би искат някой друг да разбере за тяхната цивилизация, преди да изчезнат.

— Или пък — предположи Киц — търсят друго място, на което да се преселят и Земята е твърде подходяща за тази цел. Може би не случайно са избрали да ни изпратят изображение на Адолф Хитлер.

— Един момент — намеси се Ели. — Има много възможности, но не всичко е възможно. Предаващата цивилизация няма как да разбере дали сме получили Посланието, още по-малко дали сме успели да го дешифрираме. Ако установим, че Посланието има враждебен характер, не сме длъжни да отговаряме. А дори и да отговорим, ще минат двайсет и шест години, преди да получат отговора ни и още двайсет и шест години, докато успеят да ни отговорят. Скоростта на светлината е голяма, но не е безкрайна. Откъм Вега сме достатъчно добре подсигурени. А ако в това ново Послание се намери нещо, което да ни обезпокои, разполагаме с десетилетия, за да решим какво да правим. Нека не изпадаме в паника.

Последните думи тя изрече, дарявайки Киц с учтива усмивка.

— Оценявам високо тези ваши бележки, доктор Ароуей — взе думата президентът. — Но нещата се развиват бързо. Прекалено бързо. И съществуват твърде много „може би“. аз все още не съм направила публично изявление по въпроса. Дори за простите числа, да не говорим за този боклук с Хитлер. А сега трябва да мислим и за тази „книга“, която според вас ни изпращат. И понеже вие, учените, имате навика да говорите за такива неща ей така, слуховете се разпространяват. Филис, къде е онази папка? Ето, погледнете заглавията.

Нахвърляни небрежно от журналистическото перо, всички те съобщаваха за едно и също, с леки вариации, в зависимост от артистизма на съответния журналист: „Космически доктор говори за радиошоу на чудовища с очи на бръмбари“, „Астрономическа телеграма намеква за извънземен разум“, „Глас от небесата?“ и

„Извънземните идат! Извънземните идат!“. Президентът плъзна папката с изрезките по масата.

— Слава Богу, че историята с Хитлер все още не е излязла на бял свят. Представям си какво ще последва: „Хитлер е жив и здрав в космоса, твърдят от САЩ“. Че и по-лошо. Много по-лошо. Струва ми се, че не е зле да прекъснем това заседание и да се съберем по-късно.

— Ако позволите, госпожо президент — намеси се дер Хеер съдържано, с очевидна неохота. — Моля да ме извините, но проблемът има някои международни аспекти, които смятам за уместно да засегна още сега.

Президентът въздъхна и го погледна изпитателно.

Дер Хеер продължи:

— Нека доктор Ароуей да каже дали съм прав. Всеки ден звездата Вега изгрява над пустинята в Ню Мексико и ние прихващаме по някоя страница от това сложно предаване — каквото и да е то, — което те в момента излъчват към Земята. После, след около осем часа, звездата залязва. Дотук прав ли съм? Добре. На следващия ден звездата отново изгрява от изток, но ние сме изгубили няколко страници през времето, в което не сме могли да я наблюдаваме, след като е залязла предишната нощ. Така ли е? Все едно, че получавате от трийсета до петдесета страница, после от осемдесета до стотна и така нататък. Колкото и търпеливо да наблюдаваме, по този начин ще загубим огромни количества информация. Празници. И дори посланието да се повтори, пак ще имаме празници.

— Точно така е.

Ели се изправи и се приближи до огромен земен глобус. Явно Белият дом не бе съгласен с наклонеността на Земята: този глобус беше с вертикално изправена ос. Тя леко го завъртя.

— Земята се върти. Необходими са много радиотелескопи, разположени равномерно на различни дължини, ако не искаме празници. Всяка друга държава, която наблюдава само от своята територия, ще се гмурка в посланието и след това ще изплува навън — може би тъкмо в най-интересните му части. Това е абсолютно същият проблем, пред който е изправен някой американски междупланетен космически апарат. Той излъчва находките си към Земята, докато преминава покрай изследваната планета. Но Съединените щати може в този момент да се окажат от другата страна. Затова НАСА е уредила

три радиопроследяващи станции да бъдат разположени равномерно по географската дължина на Земята. От десетилетия насам те действат превъзходно. Но...

Гласът ѝ потрепна в нерешителност и тя погледна право към П. Л. Гарисън, административния директор на НАСА. Слабият, жълтеникав, приятелски настроен мъж притвори клепачи одобрително.

— Ъ-ъ, благодаря ви. Да. Казва се Мрежа за дълбочинни космически изследвания. Много сме горди с нея. Имаме станции в Моавитската пустиня, в Испания и в Австралия. Разбира се, не ни достигат средства, но с малко помощ ще можем да избързаем с довършването ѝ.

— Испания и Австралия? — попита президентът.

— За чисто научна работа — произнесе държавният секретар — мисля, че няма да има проблеми. Но ако в тази изследователска програма има политически акценти, може да се окаже малко по-сложно.

Американските отношения с тези две държави напоследък бяха поохладнели.

— Несъмнено има политически акценти — отвърна президентът малко раздразнено.

— Никой не ни е вързал за Земята — намеси се генералът от ВВС. — Можем да преодолеем периода на въртене. Трябва ни само един голям радиотелескоп в околоземна орбита.

— Много добре. — Президентът отново огледа хората около масата. — Имаме ли космически радиотелескоп? Колко време ще ни отнеме да направим такъв? Кой може да каже нещо? Доктор Гарисън?

— О, не, госпожо президент. Ние в НАСА сме внасяли такова предложение за обсерваторията Максвел в последните три фискални години в ОМБ5, но всеки път ни го отрязват от бюджета. Разполагаме с детайлни конструкторски разработки, разбира се, но ще отидат години — е, поне три години, — докато се сглоби и го вдигнем. Държа да напомня на всички присъстващи, че до миналата есен руснаците разполагаха с действащ милиметров и субмилиметров вълнов телескоп в околоземна орбита. Не знаем защо се е повредил, но за тях ще бъде по-лесно да изпратят космонавти да го поправят, отколкото за нас да го построим от самото начало и да го изведем.

— Така ли? — попита президентът. — Значи НАСА разполага с обикновен телескоп в пространството, но не и с голям радиотелескоп? Нямаме ли нещо друго, подходящо за случая? Разузнаването? Националната агенция за сигурност? Никой ли?

— Ако следваме същата логика — каза дер Хеер, — то това е един силен сигнал, на много честоти. След като Вега залезе от небосклона на САЩ, има радиотелескопи в още няколко други държави, които засичат и записват сигнала. Може да не са толкова напреднали като проекта „Аргус“ и вероятно все още не са се сетили за поляризираната модулация. Но ако чакаме, докато подготвим космически радиотелескоп и го изстреляме, посланието може да свърши. Край и точка. Така че, не следва ли от всичко това, че единственото решение е незабавното взаимодействие с много други държави, доктор Ароуей?

— Не мисля, че която и да е държава е в състояние да се справи с този проект сама. Той изисква усилието на много страни, пръснати в различни географски дължини по цялата повърхност на Земята. Ще трябва да включи всички в момента съществуващи по-големи радиоастрономически комплекси — големите радиотелескопи в Австралия, Китай, Индия, Съветския съюз, Близкия изток и Западна Европа. Ще бъде пълна проява на безотговорност, ако приемането завърши с големи празноти, само защото някоя критично важна част от Посланието е пристигнала в момент, в който нито един телескоп не е наблюдавал Вега. Трябва също така да направим нещо за покриването на източната част от тихия океан между Хаваите и Австралия, а може би също така нещо за средата на Атлантическия.

— Ами — намеси се неохотно директорът на Централното разузнаване, — руснаците разполагат с няколко кораба, съоръжени да проследяват сателитни сигнали, с добри за случая честотни обхвати. Например, „Академик Келдиш“ или „Маршал Неделин“. Ако уредим нещо с тях, те биха могли да стационарират тези свои кораби в Атлантическия и в Тихия океан и да запълнят дупките.

В отговор Ели облиза устни, но президентът взе първа думата.

— Добре, Кен. Може би си прав. Но отново ще кажа, че всичко това се задвижва прекалено бързо. В момента трябва да свърша още някои неща. Ще бъде особено благодарна, ако директорът на Централното разузнаване и ръководството на Националната сигурност

обсъдят тази нощ дали не съществуват алтернативни възможности, освен сътрудничеството с други страни — особено със страни, които не са наши съюзници. Бих искала държавният секретар, с помощта на учените, да състави един предварителен списък на държави и лица, към които да се обърнем в случай, че се наложи коопериране, както и някои оценки за евентуалните последици. Дали някоя държава няма да ни се ядоса за това, че не сме ги помолили да слушат сигнала? Може ли някой да започне да ни изнудва, като ни обещае данни и след това ги задържи? Трябва ли да се опитаме да включим по повече от една страна за всеки часови пояс? Да се разгледат всички възможни аспекти. И за Бога — очите ѝ обходиха лицата на хората, седнали около дългата полирана маса, — запазете мълчание. Вие също, Ароуей. Имаме си предостатъчно други проблеми.

[1] Писмен паметник, чийто първоначален текст е заличен, за да се използва повторно пергаментата. — Б.пр. ↑

[2] Томас Пейн (1737–1809) — американски политически есеист, роден в Англия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 7

ЕТАНОЛЪТ В W-3

Не би трябвало изобщо да се вярва на твърдението, че... демоните действат като пратеници и преводачи между боговете и хората, че отнасят нашите молитви до боговете и ни връщат обратно тяхната помощ. Напротив, трябва да вярваме, че това са духове, по-скоро алчни да причиняват зло, че са напълно чужди на праведността, надуты от гордост, бледи от завист, лукави в подлостта...

АВГУСТИН^[1]

„*Божият град*“, VIII, 22

Че ще се появяват нови ереси, е казано в пророчеството на Христос; но че старите ще бъдат изоставени — такова пророчество няма.

ТОМАС БРАУН^[2]

„*Религията на медика*“, I, 8
(1642)

Смяташе да вземе Виджи от летището в Албъкърк и да го докара в комплекса „Аргус“ със своя „Тъндърбърд“. Останалата част от съветската делегация щеше да пътува с колите на обсерваторията. Щеше да си достави удоволствие да покара бързо към летището на хладния утринен въздух, сигурно отново през почетния шпалир от изправени на задните си лапи скокливци. А освен това очакваше с нетърпение дългия си и същностен личен разговор с Виджи на връщане. Но новите хора от охраната на Администрацията за обща сигурност категорично ѝ забраниха. Вниманието на медиите и трезво обмисленото изявление на президента, направено в края на пресконференцията преди две седмици, бе довело в този изолиран пустинен район огромни тълпи. Казаха на Ели, че имало потенциална

опасност от прояви на насилие. В бъдеще беше длъжна да пътува само в правителствени коли и при това придружена дискретно от въоръжена охрана. Малкият им конвой си пробиваше път към Албъкърк с толкова предпазлива скорост, че тя усети как десният ѝ крак натиска самоволно въображаемия педал на газта върху гумената постелка пред нея.

Щеше да бъде много хубаво да прекарат известно време с Виджи. За последен път го бе видяла в Москва, в един от онези периоди, когато за пореден път му бяха забранили да пътува на Запад. Разрешителният му режим за командировки в чужбина ту се затягаше, ту се разхлабваше през десетилетията, в резултат както на политическите промени, така и на непредсказуемото поведение на самия Виджи. Отказваха му след всяка поредна умерена политическа провокация от негова страна, нещо, за което изглежда не можеше да се въздържа. После отново му разрешаваха, когато не успееша да намерят подходящ човек с неговите качества да оглави една или друга научна делегация. Получаваше телеграми от целия свят за лекции, семинари, колоквиуми, конференции, съвместни изследователски екипи и международни комисии. Като нобелов лауреат по физика и редовен член на Съветската академия на науките, той можеше да си позволи да бъде малко по-независим от повечето си колеги. Често изглеждаше разкъсан от противоречие между собствените си граници на търпението и задръжките на праволинейността пред властите.

Пълното му име беше Василий Григориевич Луначарски, известен в световната общност на физиците като Виджи, заради първите букви на собственото и бащиното му име. Неговите колебливи и двусмислени отношения със съветския режим объркваха нея и останалите колеги на Запад. Беше далечен роднина на Анатолий Василиевич Луначарски, стар болшевишки колега на Горки, Ленин и Троцки; възрастният Луначарски по-късно служил като народен комисар по образованието и като съветски посланик в Испания до смъртта си през 1933 година. Майката на Виджи беше еврейка. Говореше се, че е работил за създаването на съветските ядрени оръжия, въпреки че беше прекалено млад, за да е изиграл съществена роля в осъществяването на първия руски термоядрен взрив.

Институтът му беше добре екипиран и оборудван, а научната му продуктивност бе забележителна, което обясняваше сравнително редките прояви на раздражителност от страна на Комитета за

държавна сигурност. Въпреки приливите и отливите на разрешенията да пътува в чужбина, той беше постоянен участник в по-важните международни конференции, като симпозиумите „Рочестър“ по проблемите на високо енергийната физика, съвещанията „Тексас“ по релативистична астрофизика, както и неофициалните, но понякога с голямо влияние научни срещи „Пъгуош“ за пътищата, по които да се намали ядреното напрежение.

В шестдесетте години, както ѝ беше разказвал, Виджи посетил Калифорнийския университет в Бъркли и много му харесало носенето на евтини значки, с отпечатани на тях лозунги с неуважително, цинично и политически дръзко съдържание. Човек можеше, спомняше си тя с носталгия, от един поглед да разбере нечии най-актуални социални тежнения. Подобни значки бяха популярни и се харчеха много и в Съветския съюз, но обикновено бяха в чест на футболния отбор „Динамо“, на успешния полет на космическата серия „Луна“ или на първите космически апарати, кацнали на Луната. Значките в Бъркли бяха други. Виджи си бе купил десетки от тях, но най-много обичаше да носи една. Беше с размерите на човешка длан и гласеше: „Моли се за секс!“. Понякога се окичваше с нея дори на научни конференции. Когато го питаха защо толкова я харесва, отговаряше: „Във вашата страна тя е оскърбителна по един начин. В моята страна е оскърбителна по два, независими един от друг начина“. Ако го притиснеха повече, единственото, което добавяше, бе, че знаменитият му болшевишки роднина е написал книга за мястото на религията в социалистическото общество. Оттогава английският му се беше подобрил значително — много повече от нейния руски, — но склонността му да носи значки с обидно съдържание, за съжаление, бе намаляла.

Веднъж, по време на оживена дискусия за относителните предимства на двете политически системи, Ели се беше изфукала, че тя е била свободна да участва в протестно шествие пред Белия дом против американската намеса във Виетнамската война. Виджи ѝ отговори, че по същото време той също е бил свободен да протестира пред Кремъл против американската намеса във Виетнамската война.

Не проявяваше склонност, да речем, да снима боклукчийските баржи, претъпкани с миризливи битови отпадъци, или грачещите около Статуята на свободата гларуси, като един друг съветски учен,

когато за забавление го беше придружила на ферибота до Стейтън Айлънд по време на една от почивките на научна среща в Ню Йорк. Нито беше снимал алчно, както други негови руски колеги, порутените бараки и ръждясалите метални къщурки на пуерториканската беднотия по време на една автобусна екскурзия от луксозния им крайбрежен хотел до обсерваторията в Аресибо. На кого ли предаваха тези снимки? Ели се чудеше. Предположи, че има някаква огромна библиотека в КГБ, посветена на нещастията, несправедливостите и противоречията в капиталистическото общество. Дали това ги топлеше, когато са отчаяни от поредния провал на съветското общество, да поразгледат избелелите фотографии на своите несвършени американски братовчеди?

Имаше мнозина други великолепни учени в Съветския съюз, които, поради неизвестни прегрешения към властта, не получаваха разрешение да излизат дори до Западна Европа в продължение на десетилетия. Константинов, например, не беше ходил на Запад до средата на шестдесетте години. Когато, по време на една международна среща във Варшава — на маса, отрупана с десетки пресушени бутилки азърбейджански вина, след като бяха приключили работата си — попитаха Константинов защо, той отвърна: „Защото кучите му синове знаят, че ако ме пуснат, няма да се върна“. Въпреки това го бяха пускали неколkokратно, по време на размразяването на научните връзки между двете страни в края на шестдесетте и началото на седемдесетте години, и той винаги се бе връщал. Но сега повече не го пускаха и той беше принуден да изпраща на западните си колеги новогодишни картички, на които бе изобразил себе си, кръстосал безнадеждно крака, с наведена глава, седнал върху сфера, под която беше изписано уравнението на Шварцшилд за радиуса на една черна дупка. Попаднал е в дълбок потенциален кладенец, обясняваше той на гостите в Москва, с метафорите на физиката. Никога повече няма да го пуснат навън.

Отговаряйки на въпроси, Виджи казваше, че официалната съветска позиция е, че Унгарската революция през 1956 година е организирана от тайни фашисти и че Пражката пролет от 1968 година е предизвикана от непредставителна антисоциалистическа група в държавното ръководство. Но, добавяше той, ако това, което са му казали, е погрешно, ако това действително са народни въстания, тогава

неговата страна не е имала правото да ги потиска. За Афганистан дори не си правеше труд да цитира официалната позиция. Веднъж в своя кабинет в Института той беше настоял да покаже на Ели личния си късовълнов радиоприемник, на който имаше честоти с акуратно изписани на кирилица етикети Лондон, Париж и Вашингтон. Каза ѝ, че е свободен да слуша пропагандата на всички нации.

Беше време, когато мнозина от неговите колеги се бяха поддали на националистическа риторика на тема „жълтата заплаха“.

— Представете си цялата граница между Китай и Съветския съюз, заета от китайски войници, рамо до рамо, нашественическа армия — умоляваше ги един от тях, апелирайки към въображението на Ели. Седяха около самовара в директорския кабинет на Института. — Колко време ще отнеме, при сегашната китайска раждаемост, преди всички да преминат границата? — След което произнесе отговора, с невероятна смесица от мрачно пророчество и математическо задоволство: — Никога.

Уилям Рандолф Хърст^[3] би напуснал възмутен. Но не и Луначарски.

— Разполагането на толкова много китайски войници на границата автоматически би намалило тяхната раждаемост — възрази той. — Следователно сметките ви са погрешни.

* * *

Произнесе го все едно, че предметът на неговото неодобрение беше неправилното приложение на математически модели, но повечето разбраха за какво става дума. В най-тежката криза на китайско-съветските отношения той никога, доколкото знаеше Ели, не си бе позволил да го погълнат ендемичната параноя и расизмът.

Ели обичаше самоварите и разбираше руската привързаност към тях. Техният „Луноход“, успешно кацналият и действащ автоматичен всъдеход на лунната повърхност, приличаше на вана върху тел и колела, и в дизайна му сякаш се долавяше нещо от неговия прадядо — самовара. Веднъж Виджи я бе завел да види модела на „Луноход“ в един просторен панаирен парк извън Москва. Беше чудесна юнска утрин. До сградата, в която бяха изложени народни изкуства на

Таджикската автономна република, имаше огромно хале, изпълнено до мертеците с модели в естествен размер на съветските граждански космически апарати. „Спутник 1“, първият орбитален космически кораб, „Спутник 2“, първият кораб с живо същество на борда, кучето Лайка, загинало в космоса, „Луна 2“, първият апарат, достигнал до друго небесно тяло, „Луна 3“, фотографирал за пръв път обратната страна на Луната, „Венера 7“, първият апарат, кацнал невредим на друга планета и разбира се, „Восток 1“, първият кораб с човек на борда, извел в космоса героя на Съветския съюз Юрий А. Гагарин на единична орбита около Земята. Отвън децата използваха ребрата на стабилизаторите на „Восток“ за пързалка. Русите им къдрици и червените им пионерски връзки се развяваха, те падаха на земята и се смееха весело. „Земя“, както се казваше на руски. Големият съветски остров в Арктическо море бе наречен „Новая земля“ — нова земя. Тъкмо по онова време, през 1961 година, руснаците бяха взривили петдесет и осем мегатонна термоядрена бомба, най-голямата ядрена експлозия досега, извършена от човешкия вид. Но в онзи пролетен ден, с продавачите на сладолед по алеите, с които московчани много се гордеят, със семействата, излезли на излет, и с онзи беззъб старец, който се усмихваше на Ели и Луначарски, сякаш бяха любовници, старата земя изглеждаше достатъчно хубава.

При нейните редки посещения в Москва или Ленинград Виджи почти винаги уреждаше вечерите. Група от шест-осем колеги посещаваха Большой театър или Кировския балет. Луначарски, неизвестно как, им намираше билети. Тя благодареше на домакините си за вечерта, а те на свой ред ѝ благодаряха, обяснявайки ѝ, че без компанията на чужди гости никога не биха могли да се доберат до такива представления. Виджи само се усмихваше. Той никога не водеше жена си и Ели така и не се бе запознала с нея. Казваше, че е лекарка, отдала се изцяло на грижите за своите пациенти. Веднъж Ели го запита за какво съжالياва най-много. Родителите му се бяха опитали да емигрират в Америка, но неуспешно.

— Съжالياвам само за едно — ѝ отговори той с гробовен глас. — Че дъщеря ми се омъжи за българин.

Веднъж вечеряха в един кавказки ресторант в Москва. За вечерта бяха наели професионален майстор на тостовете, „тамада“, на име Халадзе. Човекът се оказа наистина майстор в тази форма на

изкуството, но руският на Ели беше доста лош и тя се принуждаваше да ги моли да ѝ превеждат повечето тостове. Той се обърна към нея, загатвайки ѝ какво ги чака в останалата част от вечерта, и каза: „За нас тези, които пият без тост, са алкохолици“. Един от сравнително по-кратките му тостове завърши с фразата: „За мир на всички планети“. Виджи ѝ обясни, че на руски думата „мир“ означава три неща — мир, свят и самоуправляваща се селска община в стари времена. Заговориха дали светът е бил по-мирен, когато най-големите политически общности са били не по-големи от едно село. „Всяко село е една планета“ — бе казал Луначарски. „И всяка планета е едно село“ — му бе отвърнала тя.

Такива събирания понякога протичаха бурно. Изпиваха се огромни количества коняк и водка, но никой не изглеждаше сериозно пиян. Излизаха шумно от ресторанта някъде към един, два часа и се опитваха, често без успех, да хванат някое такси. Няколко пъти той я бе придружил на разстояние от пет-шест километра от ресторанта до хотела ѝ. Беше грижлив, държеше се малко бащински, бе толерантен в политическите си възгледи и яростно отстояваше научните си позиции. Въпреки че сексуалните му подвизи бяха станали легендарни сред колегите му, никога не си позволи спрямо нея нещо повече от една целувка за лека нощ. Това винаги я беше стряскало малко, макар привързаността му към нея да бе чистосърдечна.

В съветската научна общност имаше много жени, пропорционално повече, отколкото в Съединените щати. Но те обикновено заемаха низшите до средни позиции и съветските учени мъже, също като американските им колеги, се объркваша в присъствието на симпатична дама с безспорна научна компетентност, която яростно отстоява мнението си. Някои я прекъсваха или се правеха, че не я чуват. В такива случаи Луначарски винаги се надвесваше над масата и запитваше, с малко по-висок глас от обичайното:

— Какво казахте, доктор Ароуей? Не чух добре.

Останалите млъкваха и тя продължаваше за детекторите на концентриран галиев арсенид или за съдържанието на етанол в галактическия облак W-3. Количеството свръхчист алкохол в този единствен междузвезден облак беше толкова, че стигаше да задоволи алкохолните потребности на земното население, ако всички

пълнолетни са заклетни алкохолици, докато трае Слънчевата система. „Тамадата“ оцени високо нейната бележка. В следващите тостове те разсъждаваха дали и други форми на живот могат да се натровят с етанол, дали масовият запой е всеобщ галактически проблем и дали на други светове може да се намери толкова опитен майстор на тостове, като нашия Трофим Сергеевич Халадзе.

* * *

Пристигнаха на летището в Албъкърк и установиха, че по чудо гражданският самолет от Ню Йорк със съветската делегация на борда бе кацнал преди половин час. Ели намери Виджи в магазина за сувенири на летището да се пазари за някаква дреболия. Той сигурно я беше мернал с ъгълчето на окото си.

— Секунда, Ароуей. Деветнайсет и деветдесет и пет? — продължи той, обръщайки се към отегчената продавачка. — Точно такава тесте видях вчера в Ню Йорк за седемнайсет и петдесет.

Тя се приближи и видя, че Виджи подрежда на рафта тесте с холографски карти за игра, показващи голи жени и мъже в пози, които днес се смятаха просто за неприлични, но биха скандализирани предишните поколения. Продавачката се мъчеше да прибере картите, но Луначарски енергично прикри с ръце тезгяха. Виджи печелеше.

— Съжалявам, сър. Не аз определям цените. Само работя тук — изплака момичето.

— Виждаш ли недостатъците на плановата икономика? — обърна се Виджи към Ели, докато подаваше двайсетдоларова банкнота на продавачката. — При един наистина свободен пазар сигурно щях да се спазаря на петнайсет. Даже на дванайсет и петдесет. Не ме гледай така, Ели. Не са за мен. С жокерите тук има петдесет и четири карти. Всяка от тях е великолепен подарък за някой от работещите в моя институт.

Тя се усмихна и стисна ръката му.

— Радвам се, че отново си тук, Виджи.

— Рядко удоволствие, скъпа.

* * *

На път към Сокуро, по взаимно мълчаливо съгласие, си говореха за дреболии. Валириън и шофьорът, един от новите хора от охраната, бяха отпред. Питър, който не беше разговорлив дори при обичайни обстоятелства, се задоволи да се облегне назад и да слуша разговора помежду им, който засягаше съвсем по допирателната това, което бяха дошли да обсъждат руснаците: третото ниво на палимпсеста, подробното, сложно и все още неразчетено Послание, което събираха с общи усилия. Американското правителство, повече или по-малко неохотно, бе стигнало до извода, че съветското участие е от съществено значение. Преди години руснаците твърде предвидливо бяха разположили голямо количество малки телескопи по цялото протежение на Евразийския масив, обхващащ 9 000 км от земната повърхност, а наскоро бяха привършили строителството на мощна радиообсерватория край Самарканд. Освен това съветските океански кораби за проследяване на сателитни сигнали патрулираха в Атлантическия и Тихия океан.

Част от съветските данни бяха излишни, защото обсерватории в Япония, Китай, Индия и Ирак получаваха същите сигнали. Всъщност всеки по-сериозен радиотелескоп по света слушаше Вега, когато беше в полезрението му. Астрономи във Великобритания, Франция, Холандия, Швеция, Германия и Чехословакия, в Канада, Венецуела и Австралия записваха малки късчета от Посланието, следейки Вега от изгрев до залез. В някои обсерватории засичащото оборудване не беше достатъчно чувствително дори за да се различат отделните импулси. Но въпреки това и те слушаха неясния шум. Всяка от тези държави държеше късче от големия пъзел, защото, както Ели бе обърнала внимание на Киц, Земята се върти. Всяка държава се опитваше да разчете някакъв смисъл в импулсите. Но беше трудно. Никой не можеше да каже със сигурност дори дали Посланието е написано в символи или в картини.

Приемаше се, че няма да могат да разчетат Посланието, докато то отново не се завърти към страница първа — ако изобщо това се случеше — и отново да започне с въведението, с буквара и ключа за разшифроване. Може би беше много дълго, си мислеше Ели, когато

Виджи разсеяно сравни тайгата с трънестата пустиня; може би няма да го извъртят отново и след сто години. Може би Посланието (по цялата планета думата се пишеше с главна буква) представляваше тест за интелигентност, така че прекалено тъпите да го дешифрират светове да не могат да злоупотребят с него. Тя се стресна при мисълта какво унижение би изпитала заради човешкия вид, ако се провалят и не успеят да го разберат. Веднага, щом американците и руснаците се споразумяха за сътрудничество и подписаха официален меморандум, всички останали нации, разполагащи с радиотелескопи, се съгласиха да сътрудничат. Образува се нещо като Световен консорциум на Посланието и хората се изразяваха с тези термини. Имаха нужда да обединят данните и умовете си, ако искаха То да бъде разчетено.

Във вестниците пишеха почти само за него. Няколкото жалки известни факта — простите числа, излъчването на Олимпийските игри и съществуването на съобщение от комплексен характер — непрекъснато се повтаряха. Едва ли съществуваше човек на планетата, който по един или друг начин да не бе научил за Посланието от Вега.

Религиозни секти, официални и незаконни, както и нововъзникнали по повода, се ровеха в теологичните аспекти на Посланието. Някои смятаха, че е от Бог, други — че е от Дявола. Изненадващо, но трети дори не бяха сигурни. Появи се неприятно възраждане на интереса към Хитлер и нацисткия режим, и Виджи ѝ обърна внимание, че е преброил цели осем свастики в рекламите на неделния брой на „Ню Йорк Таймс Бук Ривю“. Ели му отвърна, че осем е сравнително нормално, но знаеше, че преувеличава; преди няколко седмици се срещаша само по две-три. Някаква група хора, които се наричаха „космоарийци“, предлагаша „убедителни доказателства“, че летящите чинии били изобретени в хитлеристка Германия. Нова „чистокръвна“ раса нацисти била отрасла на Вега и сега била готова да наложи ред на Земята.

Имаше такива, които смятаха, че слушането на сигнала е светотатство и настояваха обсерваториите да спрат; имаше други, които го приемаха като поличба за Второто пришествие и настояваха да се построят още по-големи телескопи, дори в Космоса. Някои предупреждаваха да не се използват руските данни, защото можели да се окажат фалшифицирани или подвеждащи, въпреки че по съвпадащите географски дължини те напълно съответстваха на тези от

Ирак, Индия, Китай и Япония. Имаше и такива, които долавяха промяната в световния политически климат и твърдяха, че самото съществуване на Посланието, дори ако никога не бъде дешифрирано, упражнява благотворно влияние над скараните помежду си държави. След като излъчващата го цивилизация е очевидно по-напреднала от нашата, и тъй като явно — поне преди двадесет и шест години — тя не се е самоунищожила, от това следваше, твърдяха някои наблюдатели, че самоунищожението на технологичните цивилизации не е неизбежно. В свят, който трескаво експериментираше с нови видове ядрено оръжие и със средствата за тяхното транспортиране, Посланието се приемаше от огромна част от населението на Земята като повод за надежда. Мнозина го смятаха за най-добрата вест от дълго време насам. От десетилетия младите хора се опитваха да не се замислят много за утрешния ден. Сега можеше да се окаже, че все пак съществува по-добро бъдеще.

Привържениците на подобни оптимистични прогнози понякога, за тяхно собствено неудоволствие, се основаваха на същите аргументи, възприети преди около десетилетие от хилиастичното движение^[4]. Някои хилиасти твърдяха, че настъпването на Третото хилядолетие ще се ознаменува с връщането на Христос, на Буда или Кришна, или на Пророка, който ще установи над Земята милосърдна теокрация, строг в своята присъда над смъртните. Вероятно това щеше да предшества масовото телесно възкресение на Избраните. Но имаше и хилиасти, които смятаха, че неизбежна предпоставка на Пришествието ще бъде физическото унищожение на света, както е било предречено в многобройни, иначе напълно противоречащи си съчинения на древни пророци. Хилиастите на Страшния съд изпитваха нервност от това, че във въздуха се носеше полъха на световното единение и фактът, че с всяка година глобалното количество струпани стратегически въоръжения стабилно намаляваше, особено ги тревожеше. Най-подходящите налични средства да се изпълни основната догма на тяхната вяра от ден на ден намаляваха. Другите кандидати за предизвикване на катастрофални събития — свръхнаселеността, промишленото замърсяване, земетресенията, вулканичните изригвания, парниковият ефект, ледниковата епоха или сблъсъка на някоя комета със Земята — бяха твърде бавни, твърде неправдopodobни или недостатъчно апокалиптични за тази цел.

Някои пророци на свършека на света проповядваха пред струпалите се поклонници, че освен при нещастни случаи, застраховката живот е белег на отстъпление от вярата; че, с изключение на старите хора, купуването на парцел в гробищата или предварителното уреждане на погребална церемония, освен при крайна необходимост, е вопиеща проява на неблагочестивост. Всички, които вярват, ще се издигнат в плът към небесата и ще се изправят пред трона Господен само след някоя и друга година.

Ели знаеше, че прочутият роднина на Луначарски е бил рядка личност, болшевишки революционер, хранещ научни интереси към световните религии. Но интересът на Виджи към разрастващия се теологичен кипеж по света беше повече от скромнен.

— Основният религиозен въпрос в моята страна — й каза той — е дали веганците правилно са осъдили изменничеството на Леон Троцки.

* * *

Когато приближиха района на „Аргус“, крайпътната полоса се оказа претъпкана от паркирани автомобили, фургони, каравани, палатки и огромни човешки тълпи. Нощем доскоро спокойните равнини на Сейнт Огъстин се осветяваха от лагерни огънове. Хората около магистралата несъмнено не бяха от състоятелните. Тя забеляза две млади двойки. Мъжете бяха навлекли тениски и износени дънки, пристегнати с колани, вървяха с клатеща се походка, както ги бяха научили съучениците им от горния курс при постъпване в средното училище и говореха оживено. Единият буташе раздрънкана детска количка, в която седеше безгрижно двегодишно момченце. Жените вървяха след съпрузите си, едната държеше за ръка пешеходец, който тепърва усвояваше присъщия на човешкия род начин на ходене, а по издутия напред корем на другата личеше, че само след месец, два на тази затънтена планета ще се роди още един живот.

Срещаша се мистици от откъснали се от таоизма общности, които използваша псилоцибин за причастие, както и монахини от метоха край Албъкърк, които прилагаша етанол за същата цел. Виждаха се мъже със задебелили от степния вятър лица, прекарвали целия си живот под

открито небе и изнежени, бледи лица на студенти от университета на щата Аризона в Тусон. Мяркаха се копринени шалчета и лъскави вратовръзки от изплетени сребристи нишки, продавани от индианци от племето навахо на умопомрачителни цени, малка отплата за някогашните търговски взаимоотношения между белите и американските туземци. Мъже, прииждащи откъм военновъздушната база „Дейвис-Монтън“ енергично дъвчеха тютюн или дъвка. Елегантно натруфеният белокоос мъж в костюм за 900 долара и подхождаща му по цвят филцова шапка марка „Стетсън“ най-вероятно беше собственик на ранчо. Тук бяха придошли хора, иначе живеещи в бараки и в небостъргачи, в кирпичени къщурки, приюти и номадски къмпинги. Някои бяха дошли, защото нямаха какво друго да правят, други — за да разкажат един ден на внуците си, че са били тук. Някои се надяваха на провал, други бяха убедени, че са свидетели на чудо. Звуци на тиха набожност, на шумна веселба, на мистичен екстаз и на стаено очакване кънтяха сред тази разнородна тълпа в слънчевия следобед. Няколко чифта очи равнодушно изгледаха преминаващата колона автомобили с изписано на тях „СЛУЖЕБЕН ТРАНСПОРТ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО НА САЩ“.

Част от хората обядваха край фургоните си; други опитваха стоките на търговци, на чиито подвижни дюкяни дръзко бе изписано „СНЕКМОБИЛ“ и „КОСМИЧЕСКИ СУВЕНИРИ“. Виеха се дълги опашки пред малки, грубо сглобени кабинки, които Проектът предвидливо беше осигурил в околността. Децата, щъкащи около превозни средства, спални чували, одеяла и сгъваеми масички, изобщо не се надзираваха от възрастните. Подвикваха им, само когато се приближеха твърде опасно до пътното платно или до оградата пред шестдесет и първи телескоп, където група младежи с обръснати глави, кланяйки се доземи, в жълти роби, тържествено подпяваха свещената сричка „ОМ“. Мяркаха се постери с изображения на извънземни същества, вдъхновени от комикси и филми. Един от тях гласеше: „Извънземните са между нас“. Мъж със златни обици се бръснеше пред страничното огледало на нечий пикап, а чернокоса жена с мексиканско наметало вдигна чашката си с кафе за поздрав към отминаващата колона.

Когато завиха към новия портал, близо до сто и първи телескоп, Ели забеляза млад мъж, изправен на набързо сглобена платформа,

който привличаше вниманието на внушителна тълпа. Носеше тениска с изрисувано на нея земно кълбо, поразено от небесна мълния. Няколко души от тълпата си бяха навлекли същия енигматичен знак. По настояване на Ели, след като влязоха през портала, спряха встрани от пътя, свалиха прозорците и заслушаха. Ораторът беше с гръб към тях и виждаха лицата на хората от тълпата. Те са дълбоко развълнувани, помисли си Ели.

Хванаха проповедта му по средата:

— ... а други казват, че е сключен договор с Дявола, че учените са продали душите си. Във всеки от тези телескопи има скъпоценни камъни. — Той махна с ръка към сто и първи телескоп. — Дори самите учени го признават. Някои казват, че това е отплатата на Дявола.

— Религиозно хулиганство — промърмори мрачно Луначарски.

Очите му нетърпеливо погледнаха към алеята пред тях.

— Не, не. Да останем малко — помоли Ели.

Полуусмивка на удивление се изписа на лицето ѝ.

— Има хора — вярващи, богобоязливи хора, — които са убедени, че това Послание идва от космически същества, от сили, от враждебни твари, чужди на нас, които искат да ни навредят, от врагове на Човека. — Последното почти го извика и направи кратка пауза, за да подсили ефекта. — Но всички вие сте отегчени от развалата, от упадъка на това общество, упадък, предизвикан от безразсъдната, необузdana, богохулна технология. Не знам кои от вас са прави. Не мога да ви кажа какво означава Посланието, нито кой го изпраща. Имам своите подозрения. Твърде скоро всички ще разберем. Но знам, че учените, политиците и бюрократите крият от нас. Все още не са ни казали всичко, което знаят. Те ни мамят, както винаги са ни мамили. Твърде дълго, Господи, поглъщахме лъжите, с които ни хранеха, покварата, която ни носят.

За изумление на Ели тълпата отвърна с одобрителен хоров ропот. Ораторът бе отпушил някакъв кладенец на възмущение, за който тя бе имала твърде смътна представа до този момент.

— Тези учени не вярват, че сме Божии деца. Мислят, че сме маймунски издънки. Сред тях има известни комунисти. Нима искате хора като тях да решават съдбата на света?

Тълпата отвърна с гръмко: „Не-е!“

— Нима искате шепа неверници да разговарят с Бог от наше име?

— Не-е! — прогърмя отново възбудената аудитория.

— Или с Дявола? Те се пазарят за нашето бъдеще с чудовища от чужд свят. Братя и сестри, тук е Злото.

Ели мислеше, че ораторът не е забелязал тяхното присъствие. Но той се обърна настрани и посочи през противоциклонната ограда към стаилата се колона.

— Те не говорят от наше име! Те не могат да ни представляват! Те нямат никакво право да преговарят от наше име!

Намиращите се близо до оградата започнаха да я блъскат и бутат ритмично. Валириън и шофьорът пребледняха. Колите завиха наляво и надуха газ към сградата на „Аргус“, отдалечена на няколко километра сред пустинята. Докато ускоряваха, през шума на скърцащите гуми и ропота на тълпата, Ели долови кънтящия глас на оратора:

— Злото, вселило се тук, ще бъде спряно. Заклевам ви се.

[1] Аврелий Августин, раннохристиянски теолог и философ. — Б.пр. ↑

[2] Английски лекар от XVII в. — Б.пр. ↑

[3] Уилям Рандолф Хърст (1863–1951) — американски публицист и хуманист. — Б.пр. ↑

[4] Религиозни фанатици, които вярват в Свършека на света в края на Второто хилядолетие. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 8

СЛУЧАЕН ДОСТЪП

Теологът може да си позволи удоволствието да представя Религията като снизходяща от Небесата, гиздава в своята естествена чистота. На плещите на историка обаче тежи по-тъжна задача. Той е длъжен да открие неизбежната смесица от заблуди и поквара, с които тя се просмуква в дългото си пребиваване на Земята, сред слабата и деградираща човешка раса.

ЕДУАРД ГИБЪН

„Залезът и упадъкът на Римската империя“, глава XV

Ели пренебрегна случайния достъп и запревключва последователно телевизионните станции. „Животът на масовите убийци“ и „Ще заложиш ли задник“ се оказаха на съседни канали. На следващия още от пръв поглед се разбираше, че щедрото обещание на медиума ще остане неизпълнено. Следваше оспорван баскетболен мач между „Рисовете“ на Джонсън Сити и „Тигрите“ на Юниън-Ендикът; играчите, младежи и девойки, даваха всичко от себе си. На другия канал вървеше поучение на фарси за правилното и неправилното съблюдаване на Рамазана. Веднага след това идваше един от кодираните канали, изцяло посветен на сексуални практики, които биха отвратили всеки. После се натъкна на един от първите компютърни канали, излъчващ ролеви игри с фантастично съдържание, за който напоследък бяха настъпили тежки времена. Включен в домашния компютър, той предлагаше единичен достъп до поредното приключение, днес озаглавено с многозначителното име „Галактически Гилгамеш“, с надеждата, че клиентът ще го намери за достатъчно привлекателно, за да си поръча играта на дискета по някой от търговските канали. Бяха взети подходящи софтуерни мерки, да не би да се опиташ да си запишеш програмата по време на единствения

си достъп. Повечето от тези видеоигри, прецени тя, бяха отчайващо сбъркани опити да се подготви подрастващото поколение за неизвестното бъдеще.

Погледът ѝ се спря на един разгорещен коментатор по една от старите телевизионни мрежи, който обсъждаше с искрена загриженост така наречената „непровокирана атака“ на северновиетнамски торпедоносци срещу два разрушителя от Седмия американски флот в Тонкинския залив и призоваваше президента на Съединените щати да вземе „всички необходими“ ответни мерки. Програмата беше една от любимите ѝ, „Новините от вчера“. Повтаряше новинарски предавания от предишни години. Във втората част на програмата се правеше точка по точка анализ на лъжеинформацията в първата част и на упоритата доверчивост, с която се отнасят някои съвременни организации към всякакви твърдения от страна на държавната администрация, колкото и да са необосновани и изсмукани от пръстите. Беше една от няколкото телевизионни програми, продуцирани от гражданската организация РЕАЛИ-ТВ, и включваше сериала „Обещания, обещания, обещания...“, посветен на постфактум анализи на неизпълнени предизборни обещания на местно, щатско и национално ниво, както и „Локуми и балони“ — ежеседмично разнищване на широко разпространени предразсъдъци, пропаганда и митове. Датата в долния ъгъл на екрана беше 5 август, 1964 година. Заля я вълна от спомени — носталгия не беше най-подходящата дума — за дните в горния курс. Продължи нататък.

Превключвайки по каналите, Ели отмина серията за ориенталска кухня, този път посветена на „хибачи“; дългата реклама за първото поколение универсални домашни роботи на „Хадън Кибернетико“; рускоезичната програма на Съветското посолство за новини и коментар; няколко детски и новинарски честоти; математическия канал, показващ зашеметяващи компютърни графики от новия курс „Кърнъл“ по аналитична геометрия; канала за покупко-продажба на жилища и недвижимо имущество; цикъл от дълги дневни сериали. Накрая се натъкна на религиозните телевизионни мрежи, където, съдржано или възбудено, се обсъждаше темата за Посланието.

В цяла Америка църквите и храмовете се изпълваха с хора. Посланието, според Ели, се бе превърнало в своеобразно огледало, пред което вярата на всеки индивид се подлагаше на изпитание или се

утвърждаваше. Приемаха го като категорична реабилитация на взаимно изключващи се апокалиптични и есхатологични учения. В Перу, Алжир, Мексико и сред племената хоупи в Аризона се вихреха оживени публични дебати дали цивилизациите на техните прадеди не са дошли от космоса. Поддръжниците на подобни възгледи бяха обвинявани в колониализъм. Католици обсъждаха проблема за извънземната Божия благодат. Протестанти говореха за възможни поранни мисии на Иисус на други близки планети и, разбира се, за неговото завръщане на Земята. Мюсюлмани се тревожеха, че Посланието може да влезе в противоречие със заповедта на Пророка против идолопоклонството. В Кувейт един се обяви за „Тайния Имам“ на шиитите. Месианска треска бе обзела евреите-поклонници на Сосафер Хасид. В други конгрегации на ортодоксалните евреи изведнъж се съживи интересът към Аструк, фанатик, който се боял, че познанието може да увреди на вярата и който през 1305 г. принудил равина на Барселона, първия еврейски духовник по онова време, да забрани изучаването на естествени науки и философия до навършване на двадесет и пет годишна възраст под страх от отлъчване. Подобни тежнения все повече се разпространяваха сред исляма. Солунски философ, с благото име Николай Полидем, привличаше вниманието със страстно отстоявани аргументи в полза на „ново единение“ на религии, правителства и народи по света. Критиците веднага го запитаха какво разбира под „ново“.

Групи привърженици на НЛЮ организираха денонощни бдения около военновъздушната база в Брукс, близо до Сан Антонио, където, според слуховете, пазели във фризери напълно съхранените тела на четирима обитатели на летяща чиния, разбила се през 1947 година; извънземните се описваха като същества един метър високи и с превъзходни зъби. От Индия съобщаваха за пришествия на Вишну, от Япония — за Амида Буда. От Люр се разбра, че стотици болни получили чудодейно изцеление; в Тибет бе провъзгласен нов Бодхисатва. От Нова Гвинея в Австралия бе пренесена нова форма на фетишизъм: проповядваше се необходимостта да се строят примитивни подобия на радиотелескопи, за да се спечели благоволенieto на извънземните. Световният съюз на свободните мислители нарече Посланието отрицание за съществуването на Бог.

Мормонската църква го обяви за Второто откровение на ангела Морони.

От различните групи Посланието се възприемаше като доказателство за съществуването на много богове, на един бог или на нито един. Хилиазмът се ширеше. Имаше такива, които предричаха края на хилядолетието през 1999 година — като кабалистична инверсия на 1666, годината, приета от Саббати Дзеви за край на хилядолетието и година на свършека на света; други предпочитаха съответно 1996 г. или 2003 г., предполагаеми две кръгли хилядолетия от раждането или смъртта на Христос. Великият цикъл според древните май трябваше да приключи в 2011 година, когато — според тази независима културна традиция — космосът щял да се унищожи. Близкото съвпадение на пророчеството на маите и изповядвания от християнския свят хилиазъм предизвикваше апокалиптичен трепет сред населението на Мексико и Централна Америка. Някои хилиасти, вярващи в по-ранни дати, започваха да раздават имота си на бедните, било защото скоро той изобщо нямаше да им трябва, било като добра инвестиция в Бог, своеобразен рушвет преди Второто пришествие.

Религиозна ревност, фанатизъм, страх, надежда, яростни спорове, тиха молитва, мъчително преосмисляне, образцова безкористност, сляпо суеверие и трескаво търсене на драматично нови идеи — всичко това се разпространяваше епидемично, помитайки повърхността на мъничката планета Земя. На Ели ѝ се струваше, че сред този могъщ фермент бавно избуява осъзнаването за родния свят като тънка нишка в огромната космическа тъкан. Междуременно Посланието продължаваше да се съпротивлява на всякакви опити да бъде разчетено.

По „очернителските“ канали, защитавани от Първата добавка към Конституцията на САЩ, тя, Виджи, дер Хеер и в по-малка степен Питър Валириън бяха обект на безмилостни и всевъзможни нападки, като се започне с обвинения в атеизъм, в комунизъм и се свърши с упрека, че крият Посланието за себе си. Според нея Виджи не беше кой знае колко заклет комунист, а Валириън изповядваше дълбока, кротка, но твърде сложна християнска вяра. Ако имаха късмет поне малко да се доближат до разчупването на печатите на Посланието, тя с най-голяма радост щеше да го връчи лично на този лицемерен хулител, телевизионният водещ. Дейвид Дръмлин, виж, го показваха като герой,

като човека, пръв дешифрирал простите числа и Олимпийската програма. Ето, от такива учени се нуждаело обществото. Тя въздъхна и отново смени канала.

Беше включила на ТАБС^[1] — единствената оцеляла от някогашните големи телевизионни частни компании, господствали по телевизионните канали на САЩ до пришествието на широкоразпространеното пряко сателитно излъчване и на 180 каналната кабелна телевизия. На тази станция показваха една от редките телевизионни изяви на Палмър Джос. Като повечето американци, Ели веднага позна звучния му глас, привлекателния му, леко небрежен външен вид и тъмните кръгове под очите, които му придаваха вид на човек, бдящ денонощно от грижа за всички нас.

— Какво наистина е направила за нас науката? — питаше той с укор. — Действително ли днес сме по-щастливи? Нямам предвид холографските приемници и гроздето без зърна. Дали фундаментално сме станали по-щастливи? Дали учените не ни подкупват с играчки, с дреболии, като в същото време подронват вярата ни?

Ето ти човек, помисли си тя, който въздишаше по доброто старо време. Човек, прекарал целия си живот в усилие да примири непримиримото. Той бе осъдил най-крещящите крайности на по-религията и смяташе, че има право да отправя атаки към еволюцията и относителността. Защо не нападаше електрона? Палмър Джос не беше виждал електрон, а Библията невинно мълчеше по въпроса за електромагнетизма. Защо да вярва в електроните? Макар да не беше слушала досега проповедите му, беше сигурна, че рано или късно ще стигне до темата за Посланието, както и стана:

— Учените пазят откритията за себе си, подават ни само някакви трохи — колкото да ни държат кротки. Смятат, че сме прекалено глупави да разберем какво правят. Подхвърлят ни заключения, вместо доказателства, открития, които сякаш са част от свето писание, а не спекулации, теории, хипотези — нещо, което обикновените хора биха нарекли голо предположение. Никога не се запитват дали една нова теория е толкова добра за хората, колкото вярата, която тя се опитва да замести. Те надценяват онова, което знаят, и подценяват онова, което ние знаем. Когато им поискаме обяснения, ни отговарят, че са ни нужни години, за да ги разберем. Знам това добре, защото в религията също има неща, за чието разбиране са нужни години. Целият ти живот

може да премине, без да успееш да проумееш природата на Всемогъщия Бог. Но няма да намерите учени, които да дойдат да попитат религиозните водачи за техните години на изследване, проникновение и молитва. Никога не ни оставят възможност да поразмислим, освен след като са ни подвели и измамили.

А сега твърдят, че са получили Послание от звездата Вега. Но една звезда не може да изпрати послание. Някой го изпраща. Кой? Дали целта на Посланието е божествена или сатанинска? Когато разчетат Посланието, дали то ще завършва с „Предано ваш, Бог“... или с „Искрено ваш, Дяволът“? Когато учените станат готови да ни кажат какво има в това Послание, дали ще ни кажат цялата истина? Или ще премълчат нещо, защото смятат, че ние не можем да го разберем, или защото не съвпада с онова, в което те вярват? Не са ли това същите хора, които ни научиха как най-ефикасно да се самоунищожим?

Казвам ви, приятели, науката е нещо твърде важно, за да бъде оставена единствено в ръцете на учените. В процеса на разчитане би трябвало да се включат представители на основните религии. Ние трябва да получим правото да видим суровите данни. Тъкмо така ги наричат учените — „сурови“. Иначе... иначе докъде ще се стигне? Те ще ни кажат нещо за Посланието. Може би това, в което наистина са убедени. Може би не. И ние ще трябва да го приемем, каквото и да ни кажат. Има неща, от които учените разбират. Има други неща — повярвайте ми, — от които нищо не разбират. Може би са получили послание от друго същество в небесата. Може би не. Могат ли да бъдат сигурни, че Посланието не е Златен телец? Не съм убеден, че ще го познаят, ако го видят. Нали това са хората, които ни донесоха водородната бомба? Прости ми, Господи, че не проявявам благодарност за тази тяхна добрина.

Аз лично съм видял лика Господен. Почитам Го, вярвам Му, обичам Го с цялата си душа, с цялото си същество. Не мисля, че друг някой би могъл да вярва повече от мен. Не разбирам как учените могат да вярват в науката повече, отколкото аз в Бога.

Те са готови да отхвърлят своите „истини“ всеки път, когато се появи нова идея. И се гордеят с това. Не виждат никакъв край на познанието. Представят си, че сме ограничени в невежеството си до края на времената, че природата е безпосочна. Нютон отрече Аристотел. Айнщайн отрече Нютон. Утре някой друг ще отрече

Айнщайн. Тъкмо сме разбрали поредната им теория и на нейно място се появява друга. Но и това нямаше да има толкова голямо значение, ако поне ни предупреждаваха, че старите теории са временни. Нютоновият закон за гравитацията, така го наричаха. Все още го наричат така. Но ако това е природен закон, как би могъл да е погрешен? Как е могло да бъде отречен? Само Бог може да отменя законите на природата, не и учените. Просто не са го разбрали. Ако Алберт Айнщайн е прав, тогава Исак Нютон е любител, невежа.

Помнете, учените не винаги разбират същината на нещата. Те искат да ни отнемат вярата, духовната опора, а в замяна не ни предлагат нищо, което да има духовна стойност. Не смятам да изоставям Бог, само защото учените са написали една книга, за която твърдят, че е послание от Вега. Не ще се кланям на науката. Не ще се отклоня от Първата Божя заповед. Няма да ударя чело в земята пред Златния телец.

* * *

Преди да стане толкова известен и почитан, младият Палмър Джос се препитавал като скитащ карнавален циркаджия. Това се споменава в биографичния очерк за него в „Таймсуийк“ и не беше никаква тайна. За да върви добре поминъка му, си поръчал да татуират по торса му подробна цилиндрична проекция на картата на света. Показвал се по селски панаири и селскостопански изложби от Оклахома до Мисисипи, един от малцината скитници, останка от поживени времена на селски забавления на открито. Сред синкавите очертания на океана били изобразени четирите божества на ветровете, надули бузи и духащи главно към северозапад и североизток. Като напрегнал гръдните си мускули, той карал Борей да изпъкне над средния Атлантик. При което декламирал на удивената публика стиховете от шеста книга на овидиевите „Метаморфози“:

*Аз побеждавам, чрез сила аз чемерни облаци гоня,
стръсвам чрез сила морето и чворести дъбове
кърша...*

*Също кога под земята се пъхам през обли отвори
и разлютен нещерите дълбоки с гърба си повдигам,
сенки на мъртви тревожа, тресе се земята.*^[2]

Пламъци и сѳра от древния Рим. С помощта на ръцете си изобразявал континентално приплъзване, притискайки западна Африка към Южна Америка, докато се съединят, като парчета от пъзел, почти съвършено, някъде при пъпа му. Кръстили го „Геос, Човекът — Земя“.

Джос обичал книгите и необременен от официалното школко образование, нямало как да му втълпят, че естествените науки и класиката са нещо неприсъщо за обикновения човек. Подпомогнат от нехайния си външен вид на красив, рошав любознателен младеж, той бързо се сприятелявал с библиотекарките из градчетата, през които минавала карнавалната му трупа и ги молел за сериозни книги, които да прочете. Обяснявал им, че иска да се усъвършенства. Старателно изчел наръчници как да се печелят приятели, как да се инвестира в недвижимо имущество и как да засрамиш познатите си, без да се усетят, но тези книги му се стрували малко плитки. Решил, че в древната литература и съвременните научни трудове напипва качество. По време на почивки засядал в местните градски или селски библиотеки. Сам понаучил географията и историята. Те са свързани, обяснявал на Момичето-Слон, което го подпитвало за отсъствията му. Тя го подозирала в безразсъдни флиртове — по една библиотекарка във всяко пристанище, както му подхвърлила веднъж, — но трябвало да признае, че професионалният му жаргон се подобрявал. Съдържанието на приказките му пред тълпата я карало да вдига учудено вежди, но приходите били налице. За обща изненада, малкият номер на Джос започнал да носи печалба на карнавалната трупа.

С гръб към публиката, един ден той тъкмо демонстрирал сблъсъка на Индия с Азия, с произтичащото от тази колизия набръчкване на Хималаите нагоре, когато от сивото, но не дъждовно небе го поразила мълния и той се сринал мъртъв. В югоизточна Оклахома се вихрело торнадо и времето по целия Юг било необичайно. Испитал съвсем ясното усещане, че напуска тялото си — жалостиво вгърчено върху покритата с талаш платформа, което малката тълпа гледала с предпазливост и известно страхопочитание —

и се издига, издига, сякаш през тъмен тунел, приближавайки се към някаква ярка светлина. А сред лъчите ѝ постепенно започнал да различава нечия фигура с колосални, наистина богоподобни размери.

Когато се събудил, отчасти изпитал разочарование, че се връща към живота. Лежал на кушетка в скромно мебелирана стая. Над него се бил надвесил преподобният Били Джо Ранкин, не сегашният, а баща му, благочестив наместник проповедник от третата четвъртина на двадесети век. На Джос му се струвало, че вижда зад него дузина качулати фигури, пеещи „Кирие Елейсон“. Но не бил сигурен.

— Ще живея или ще умра? — прошепнал младият мъж.

— И двете, момчето ми — отвърнал му преподобният Ранкин.

Джос скоро бил обзет от острото чувство, че преоткрива съществуването на света. Но му било трудно да го изрази, а усещането му влизало в разрез с благодатния образ, който бил съзрял и с безкрайната радост, която това видение будело. Усещал как двете чувства се борели яростно в гърдите му. В различни обстоятелства, понякога по средата на фразата си, той усещал как едно от тези чувства взимало връх и заявявало за себе си било в реч, било в дело. След време се примирил със съществуването и на двете.

Той наистина бил умрял, обяснили му по-късно. Един доктор го обявил за мъртъв. Но те се молели за него, пеели химни и дори се опитали да го съживят с телесен масаж (главно в областта на Мавритания). Възвърнали го към живота. Той наистина, буквално възкръснал. Тъй като всичко това съответствало така добре на собственото му възприятие за преживяното, той приел, и то с радост, твърденията им. Въпреки че почти никога вече не говорел за това, бил убеден в дълбокия смисъл на събитието. Той не бил ударен смъртоносно от небесната мълния току-така. И не бил върнат обратно в живота без никаква причина.

Под настойничеството на пастора се заел сериозно да изучи Светото писание. Дълбоко го развълнувала идеята за Възкресението и доктрината за Спасението. Започнал да помага на преподобния Ранкин отначало с по-древни неща. Постепенно взел да го замества в по-обременяващи и по-далечни обиколки и проповеди из паството — особено след като младият Били Джо Ранкин заминал за Одеса, щата Тексас, отзовавайки се на Божия призив. Скоро Джос усвоил стил на проповядване, който си бил негов личен, не толкова призивен, колкото

обяснителен. На прост език и с подходящи метафори той обяснявал кръщението во Христе и отвъдния живот, връзката между християнското Откровение с митологията на класическа Гърция и Рим, идеята за Божата промисъл за света и съвместимостта между науката и религията, когато и двете се разбират правилно. Проповедите му не били конвенционални и звучали прекалено вселенски за мнозина вярващи. Но си спечелили неизмерима популярност.

— Ти си прероден, Джос — казал му старият Ранкин. — Затова би трябвало да смениш името си. Само дето Палмър Джос е толкова подходящо име за един проповедник, че би трябвало да си пълен глупак, ако не го запазиш.

Като лекарите и адвокатите, търговците на религия никога не критикуват стоката на други, отбелязал Джос. Но една нощ той посетил службата в новата Божия църква — Кръстоносец, — за да чуе младия Били Джо Ранкин, който проповядвал на множеството, току-що триумфално завърнал се от Одеса. Били Джо излагал доктрината за Възнаграждението, за Възмездението и за Възнесението. Но тази нощ била нощ целебна. Лечителното средство, съобщил той на конгрегацията, било най-святата реликва — по-святата от късче от Светия кръст, по-святата дори от бедрената кост на Света Тереза Авилска, която генералисимус Франко държал в кабинета си, за да предизвиква боязън сред благочестивите. Това, което Били Джо размахвал, представлявало утробната течност, която обграждала и предпазвала Нашия Бог. Течността била пазена грижливо в древен глинен съд, който някога, според свидетелствата, бил притежание на Света Ана. Най-малката капчица от нея можела да излекува човек от всяка болест, обещавал той, благодарение на особена проява на Божията милост. Тази най-святата от светите води била с нас тази нощ.

Джос се възмутил, не толкова от опитите на Ранкин да пробута толкова прозрачен фалшификат, колкото от готовността на всеки енорияш да повярва така лековерно в него. В предишния си живот той бил толкова често свидетел на опити да бъде подлъгана публиката. Но онова все пак било забавление. Това тук било по-различно. То било религия. За него религията била нещо прекалено съкровено, за да се замазва истината, камо ли да се пробутват фалшиви чудеса. И той се заел да порицава тази заблуда от амвона.

Ревността му се усилвала и той започнал да се опълчва срещу други, отклоняващи се от истинската вяра форми на християнски фундаментализъм, включително срещу разпалените херпетологисти, които подлагали на изпитание своята вяра, галейки змии в съгласие с библейската сентенция, че чистият духом не ще се бои от отровата змийска. В една своя широко цитирана проповед той парафразирал Волтер. Никога не бил предполагал, че ще срещне хора на расото толкова продажни, че да поддържат богохулниците, които твърдят, че първият свещеник бил първият мошеник, срещнал първия глупак. Подобни религии вредяли на истинската религия. И грациозно размахвал пръст към небесата.

Джос твърдял, че във всяка религия съществува доктринална граница, чието нарушаване оскърбява разума на нейните последователи. Благоразумните хора могат да спорят докъде точно се простира тази граница, но религиите прекрачват далеч отвъд нея, за своя собствена гибел. Хората не са глупави, твърдял той. Малко преди да умре, уреждайки сметките си със земния свят, Ранкин старши се обадил на Джос, че повече не иска да се мярка пред очите му.

В същото време Джос проповядвал, че науката също така не разполага с всички отговори. Намерил несъответствия в теорията за еволюцията. Смущаващите открития, фактите, които не съвпадат с теорията, учените просто подмитат под чергата, говорел той. Всъщност те не са толкова сигурни, че Земята е точно на 4,6 милиарда години, във всеки случай не повече от архиепископ Ъшър, според когото тя е точно на 6000 години. Никой не е проследил хода на еволюцията, никой не е отброявал времето от Сътворението насам. („Двеста-квадрилона-Мисисипи...“ представил той веднъж картинно положението на счетоводителя на времето, отброяващ секундите от възникването на света.)

Теорията на Айнщайн също така била недоказана. Не би могло да се пътува по какъвто и да е начин по-бързо от светлината, твърди Айнщайн. Откъде знае? Той самият колко се е приближил до скоростта на светлината? Теорията на относителността е само метод за опознаване на света. Айнщайн не би могъл да ограничи това, което човечеството може да постигне в далечно бъдеще. И Айнщайн определено не би могъл да очертае границите на това, което Бог може да постигне. Не били могъл Бог да пътува по-бързо от светлината, ако

пожелае? Не може ли Бог да накара нас да пътуваме по-бързо от светлината, ако пожелае? И в науката има крайности, както и в религията. Благоразумният човек не би трябвало да изпитва панически страх и от двете. Съществуват много тълкувания на Светото писание, както и много интерпретации на физическия свят. И двете са Божие творение, така че и двете са взаимно състоятелни. Там, където съществува несъответствие, или ученият, или теологът — а може би и двамата — не са си свършили работата.

Палмър Джос съчетаваше еднакво суровата си критика към науката и религията с ревностни апели за нравствено очищение и с респект към интелигентността на неговото паство. Постепенно той си спечели репутация в национални мащаби. По време на дебати за преподаването на „научния креационизъм“^[3] в училищата, за етичните проблеми около аборта и замразените ембриони, или за допустимостта на генетичното инженерство, той се стараяше в своя характерен стил да провежда среден курс, да примири карикатурните образи на науката и на религията. И двата воюващи лагера се гневяха от неговите намеси. От това собствената му популярност растеше. Стана доверено лице на президенти. Откъси от неговите проповеди се цитираха в есеистичните рубрики на по-големите светски списания. Но той отхвърляше много покани и отказваше глупави предложения от рода на това, да основе електронна църква. Продължаваше да живее скромно и рядко — освен когато го канеше самият президент или го молеха да участва в някой общоцърковен събор — напускаше селския Юг. Освен обичайния патриотизъм, той по правило не се месеше в политиката. В област с толкова много състезатели, много от които със съмнителна честност, Палмър Джос се превърна, със своята ерудиция и авторитет, в най-изтъкнатия проповедник на християнския фундаментализъм на своето време.

Дер Хеер я попита дали могат да вечерят някъде двамата на спокойствие. Предстоеше му да отлети за лятната сесия с Виджи и съветската делегация, за да обсъдят последните резултати от общите усилия да се преведе Посланието. Но централният район на южно Ню Мексико гъмжеше от представители на световните медии и не съществуваше нито един ресторант на разстояние от сто километра околоръст, където можеха да поговорят, без да бъдат забелязани и чути. Затова тя сама приготви вечеря в скромния си апартамент, близо

до общежитието за гостуващи учени в комплекса „Аргус“. Имаше много неща, за които да поговорят. Понякога изглеждаше, че съдбата на целия проект виси на президентски косъм. Но лекият трепет на очакване, който тя почувства малко преди появата на Кен, бе причинен, както смътно си даде сметка, от нещо повече. Джос не беше част от професионалните теми, затова заговориха за него, докато зареждаше съдомиялната.

— Този човек се е вдървил от страх — каза Ели. — Липсва му перспектива. Той си представя, че Посланието ще се окаже някакво неприемливо тълкуване на Библията или нещо, което ще разклати неговата вяра. Няма никаква представа как новата научна парадигма се предполага от предишната. Исква да знае какво е направила науката за него в последно време. И на всичкото отгоре го смятат за глас на разума.

— В сравнение с хилястите на Апокалипсиса и геоцентристите Палмър Джос е самото олицетворение на умереността — отвърна ѝ дер Хеер. — Може би не сме обяснили методите на науката толкова добре, колкото е трябвало. Напоследък съм твърде обезпокоен от това. Впрочем, Ели, може ли човек наистина да е сигурен, че това не е послание от...

— От Бога или от дявола? Кен, ти се шегуваш.

— Добре, а какво ще кажеш за високо развити същества, отдадени на нещо, което ние бихме нарекли добро или зло, и които за някого като Джос биха били неразличими от Бог или от дявол?

— Кен, които и да са тези същества в системата Вега, аз ти гарантирам, че те не са създали вселената. И че нямат нищо общо с Бога от Стария завет. Спомни си, Вега, Слънцето и всички околни звезди, съседни на Слънцето, се намират в същото затънтено блато на една абсолютно провинциална галактика. Защо му трябва на „Аз Съм Този, Който Съм“ да се мотае тук? Сигурно си има по-належащи работи.

— Ели, принудени сме да се съобразяваме. Знаеш, че Джос се радва на голямо влияние. Бил е близък на трима поредни президенти, включително и на сегашния. Президентът е склонна да прави известни отстъпки пред Джос, макар да не мисля, че държи да го включи, заедно с тайфа от други проповедници, в Комисията по първично дешифриране с теб, Валириън и Дръмлин — да не говорим за Виджи и

колегите му. Трудно ми е да си представя, че руснаците ще се спогодят с един фундаменталистки клир в Комисията. Този проблем може да се реши извън нея. Защо просто не поговорим с него? Президентът твърди, че Джос изпитва искрена възхита пред науката. Ами ако успеем да го спечелим?

— Смяташ да покръстим Палмър Джос?

— Не мога да си представя, че ще го накараме да си смени вярата... нека просто му помогнем да разбере какво представлява „Аргус“, това, че не сме длъжни да отговаряме на Посланието, ако съдържанието му не ни хареса и как междузвездните разстояния ни държат под карантина спрямо Вега.

— Кен, та той дори не вярва, че скоростта на светлината е космическата скоростна бариера. Ние просто ще си говорим един през друг. На всичкото отгоре аз открай време съм се проваляла в опитите си да се приспособя към конвенционалните религии. Обикновено избухвам пред тяхната несъстоятелност и двуличие. Не съм убедена, че една моя среща с Джос е точно това, което ти трябва. Нито на президента.

— Ели — каза той, — давам си много добре сметка на кого залагам. Не разбирам с какво една твоя среща с Джос може да направи нещата по-лоши.

Тя си позволи да му отвърне с усмивка.

* * *

С разположените на място наблюдателни кораби и построяването на няколко малки, но с достатъчна мощ радиотелескопи в Рейкявик и Джакарта, вече разполагаха с обилно дублиращо се покритие на сигнала от Вега във всеки часови пояс. Планираната генерална конференция на Световния консорциум по Посланието предстоеше да се проведе в Париж. В хода на подготовката ѝ беше естествено държавите, които разполагаха с по-голяма част от данните, да проведат предварителна научна дискусия. Заседаваха вече от четири дни, а тази лятна сесия целеше хора като дер Хеер, служещи за посредници между учените и политиците, да влязат в крак. Съветската делегация, макар и официално оглавявана от Луначарски, включваше няколко не по-малко

изтъкнати учени и технически специалисти. Сред тях беше и Генрих Архангелски, наскоро назначен за шеф на ръководения от руснаците Международен консорциум по усвояването на космоса, наречен за кратко Интеркосмос. Както и Тимофей Гостридзе, представен като министър на полу-тежката промишленост и член на Централния комитет.

Виджи явно се чувстваше подложен на необичаен натиск: беше престанал да пали цигара от цигара. Държеше цигарата си незапалена, между палеца и показалеца, с вдигната длан, докато говореше.

— Съгласен съм, че географската дължина е покрита в достатъчна степен, но все още се тревожа за допълнителната осигуровка на покритието. Една авария в хелиевия охладител на „Маршал Неделин“ или голяма повреда в Рейкявик и непрекъснатостта на Посланието остава под заплаха. Да допуснем, че Посланието трябва да се върти две години, преди да започне отначало. Ако изтървем една част, ще трябва да изчакаме над две години, за да попълним празнината. Нека напомня, че не знаем дали Посланието ще бъде повторено. Ако не последва повторение, дупките никога няма да бъдат запълнени. Мисля, че се налага да предвидим дори малко вероятни възможности.

— Какво имаш предвид? — попита дер Хеер. — Нещо като аварийни генератори за всяка обсерватория на консорциума ли?

— Да. И също така независими ускорители, спектрометри, автокорелатори, диск драйвъри и така нататък за всяка обсерватория. И да осигурим бързо доставяне по въздуха на течен хелий за отдалечените обсерватории, ако това се наложи.

— Ели, ти съгласна ли си?

— Абсолютно.

— Нещо друго?

— Мисля, че трябва да наблюдаваме Вега на широк обхват от честоти — каза Виджи. — Може би утре ще потече ново Послание по само една от честотите на излъчване. Трябва също така да следим и други небесни сектори. Може би ключът към Посланието ще дойде не от Вега, а от някое друго място...

— Позволете ми да отбележа защо смятам мнението на Виджи за толкова съществено — намеси се Валириън. — Намираме се в един уникален момент, в който получаваме послание, но не сме постигнали

никакъв напредък в дешифрирането му. В това отношение не разполагаме с никакъв предишен опит. Наистина трябва да подсигурием всички бази. Нали не искаме да се помотаваме и да пропуснем една-две години, просто защото е съществувала някаква елементарна мярка, която не сме се сетили да вземем, или някакво елементарно предвиждане, което сме пренебрегнали. Идеята, че Посланието ще се повтори отначало, е чисто предположение. В самото Послание, доколкото знаем, не съществува нищо, което да обещава, че то ще се повтори. Всяка възможност, пропусната сега, може да се окаже загуба завинаги. Съгласен съм също така, че е необходимо да осигурием по-голямо инструментално усъвършенстване. Засега всичко, което знаем, е, че на палимпсеста има четвърти слой.

— На дневен ред стои и въпросът с кадрите — продължи Виджи. — Да предположим, че това послание продължи да се излъчва не година-две, а десетилетия. Или да предположим, че това е само първото от дълга поредица послания от различни точки на небосвода. В момента светът разполага най-много с няколкостотин наистина способни радиоастрономи. Това е твърде малко количество, а залогът е толкова голям. Индустриалните държави трябва да започнат да произвеждат много повече радиоастрономи и радиоинженери, с първокласна подготовка.

Ели забеляза, че Гостридзе, който говореше малко, си водеше подробни записки. За пореден път се изненада колко повече руснаците владееха английския, отколкото американците — руския. Към началото на века учените от цял свят са говорили — или поне са четяли — немски. Преди това езикът им е бил френски, а още по-рано — латински. След някой друг век може би щеше да се наложи друг задължителен език на науката — китайски, примерно. За момента това беше английски и учените по целия свят се стараеха да усвоят неговите двусмислия и безсистемност.

Виджи си запали нова цигара от догарящия фас и продължи:

— Имам да кажа и още нещо. Засега то е само теоретично разсъждение и дори не е толкова убедително, колкото идеята, че Посланието един ден ще се повтори отначало — за което професор Валириън правилно подчерта, че е само предположение. В обичайна ситуация не бих си позволил да спомена една толкова спекулативна идея в толкова ранен стадий на проучване. Но ако това разсъждение ви

се стори разумно, възникват допълнителни мерки, за които ще трябва да помислим предварително. Аз нямаше да се осмеля да изтъкна тази възможност, ако академик Архангелски не беше стигнал, независимо от мен, до същото заключение. Ние с него имахме разногласия по въпроса за количеството на червеното изместване на квазарите, за обяснението на свръхярките светлинни източници, за остатъчната маса на неутриното, за физиката на кварките в неутронните звезди... Имали сме много разногласия. Длъжен съм да призная, че в някои случаи той се е оказвал прав, а в други — аз. Струва ми се, че почти никога досега, в ранния стадий на теоретичните разсъждения над някой въпрос, ние с него не сме се оказвали съгласни един с друг. Но по този въпрос мненията ни съвпадат. Генрих Дми'ч, бихте ли обяснили вие?

Архангелски изглеждаше толерантен, дори добронамерен. Между двамата с Луначарски наистина от години се разгаряше лично съперничество, те водеха разгорещени научни спорове, а противоречията им по въпроса за необходимото ниво на държавна поддръжка на изследванията върху новите горива бяха станали широко известни.

— Ние предполагахме — каза той, — че Посланието вероятно съдържа указания за построяване на машина. Разбира се, не знаем как да се дешифрира то. Основанията се съдържат във вътрешните референции. Ще ви дам един пример. Тук, на страница 15 441, има ясна препратка към по-ранна страница, 13 097, с която, за наш късмет, също разполагаме. По-късната страница е получена тук, в Ню Мексико, а по-ранната — в нашата обсерватория в Ташкент. На страница 13 097 има друга препратка, този път към страница, излъчвана, когато не сме покривали цялата географска дължина. Има много подобни примери с референции към по-предишни страници. Най-общо казано, и това е много важен момент, имаме по-сложни указания на по-късна страница и по-прости указания на по-предишна страница. В един такъв случай имаме на една и съща страница осем цитата на по-ранен материал.

— Но това не е чак толкова убедителен аргумент, приятели — отвърна Ели. — Може да е последователност от математически упражнения, като по-късните се основават на по-ранните. Може да е някакъв дълъг роман — тяхната продължителност на живота може да е много по-голяма от нашата — и в този случай разказваните събития се

свързват с преживявания от детството или каквото там имат на Вега, когато са млади. Може да е дори учебник по религия, изграден на базата на стриктни позовавания.

— Десетте милиарда Божии заповеди — засмя се дер Хеер.

— Може би — каза Луначарски, загледан през облака цигарен дим към прозореца и телескопите зад него. Те сякаш се бяха втренчили в очакване към небето. — Но когато се вгледа човек в тези шаблони на взаимни референции, мисля, ще се съгласите, че прилича повече на наръчник за построяване на машина. Бог знае за какво е предназначена тази машина.

[1] TABS — Turner-American Broadcasting System — алюзия за CNN на Тед Търнър. — Б.пр. ↑

[2] Овидий, „Метаморфози“, VI, 690 и сл. прев. Г. Батаклиев, изд. „Народна култура“, 1974. — Б.пр. ↑

[3] Религиозна доктрина, според която истината за възникването на вселената е упомената в Библията. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 9

НУМИНОЗНО^[1]

Чудото е в основата на преклонението.

ТОМАС КАРЛАЙЛ^[2]

„Сартор Резартус“ (1833–
1834)

Аз твърдя, че космическото религиозно чувство е най-силният и благороден мотив за научното изследване.

АЛБЕРТ АЙНЩАЙН

„Идеи и възгледи“ (1954)

Спомняше си точно мига, в който, по време на една от многото си командировки във Вашингтон установи, че се влюбва в Кен дер Хеер.

Уговарянето на срещата с Палмър Джос сякаш продължаваше безкрайно. Той определено не беше склонен да посети комплекса „Аргус“. Интересувала го, както обясняваше, неблагочестивостта на учените, а не тяхната интерпретация на Посланието. И за да изследва техния характер, бил необходим някакъв по-неутрален терен. Ели бе готова да се срещнат където и да е и един специален помощник на президента посредничеше при преговорите. Други радиоастрономи не трябваше да участват. Президентът настояваше да бъде само Ели.

Освен това Ели очакваше деня, в който щеше да отлети за Париж, за първото разширено заседание на Световния консорциум по Посланието. До него оставаха няколко седмици. Двамата с Валириън координираха програмата по глобалното събиране на данните. Приемането на сигнала вече вървеше редовно и през последните месеци нямаше никакви празноти в покриването му. Така тя с изненада установи, че разполага с малко свободно време. Закле се да проведе

дълъг разговор с майка си и да запази спокойствие и добронамереност, независимо от провокациите, с които я обсипваше. Количеството писма и електронна поща, които получаваше, беше абсурдно. Съдържаше не само поздравления и критики от страна на колеги, но също така религиозни предупреждения, псевдонаучни разсъждения, предлагани с голяма самоувереност и писма на почитатели от целия свят. Не беше преглеждала „Астрофизикъл Джърнъл“ от месеци насам, въпреки че самата тя бе автор на съвсем нова статия, превърнала се в най-необикновения материал, отпечатан в августовския брой. Сигналят от Вега беше толкова силен, че мнозина аматьори — отегчени от „любителското“ радио — си бяха конструирали собствени малки радиотелескопи и анализатори на сигнала. В по-ранните етапи на приемането на Посланието някои от тях бяха засекли полезни данни и Ели все още бе под обсадата на аматьори, които смятаха, че са се добрали до нещо неизвестно на професионалистите от SETI. Чувстваше се задължена да им отговаря с насърчителни писма. В комплекса се провеждаха и други радиоастрономически програми с приносен характер — проучването на квазарите, например, — на чиито заседания тя трябваше да присъства. Но вместо да се занимава с всички тези неща, започна да прекарва почти цялото си време с Кен.

Разбира се, в задълженията ѝ влизаше да информира научния съветник на президента за работата на проекта „Аргус“ толкова, колкото той пожелаеше. Беше много важно президентът да е напълно и компетентно държан в течение. Ели се надяваше, че държавните глави на другите страни са също така подробно уведомявани за находките от Вега, както президента на САЩ. Настоящият президент, въпреки че не бе изкушена в науката, хранеше искрена симпатия към въпроса и желаше да поддържа научните изследвания не само заради практическата полза, но макар и в малка степен, просто заради удоволствието от познанието. Това беше в сила за малцина предишни държавни глави на Америка, от Джеймс Медисън и Джон Куинси Адамс насам.

И все пак времето, което отделяше на дер Хеер в „Аргус“, беше повече от обичайното. Той посвещаваше по някой и друг час на разговори по високочестотния си кодиран комуникатор с кабинета по научно-технологичната политика в старата правителствена сграда във Вашингтон. Но през останалото време, доколкото тя забелязваше,

просто беше... наоколо. Надничаше в тънкостите на компютърната система или посещаваше отделните радиотелескопи. Понякога го придружаваше някой президентски асистент от Вашингтон. По-често беше сам. Тя го мерваше през отворената врата на специално заделения му кабинет, с вдигнати върху бюрото крака, да чете пореден доклад или да разговаря по телефона. Кен ѝ махваше приятелски с ръка и продължаваше заниманието си. Засичаше го в разговор с Дръмлин или Валириън; но също така и с младши техници и със секретарския персонал, които неведнъж, в присъствието на Ели, го наричаха „очарователен“.

Дер Хеер също имаше много въпроси към нея. Първоначално те бяха от чисто технически и служебен характер, но скоро започнаха да се разширяват до предположения за широк кръг от вероятни бъдещи събития, а после и до свободни теоретични спекулации. В такива дни ѝ се струваше, че обсъждането на проекта е просто повод да прекарат повече време заедно.

Един чудесен есенен следобед във Вашингтон президентът беше принудена да отложи насрочено заседание на Извънредната проблемна група, поради сепаратистката криза в Тайроун, Северна Ирландия. След нощния полет от Ню Мексико се оказа, че Ели и дер Хеер разполагат с няколко свободни часа и решиха да посетят Виетнамския мемориал, проектиран от Мая Йън Лин, когато все още следвала архитектура в Йейлския университет. Сред мрачните и печални спомени от една глупава война дер Хеер изглеждаше неуместно весел и Ели за сетен път се замисли за странностите в неговия характер. Двамата служители от правителствената охрана, с техните униформи и боядисани с цвят на човешка плът слушалки на ушите, ги следваха дискретно.

Кен се бе заиграл с яркосиня гъсеница, която бе накарал да се покатери на едно отчупено клонче. Животинката енергично пълзеше напред и тялото ѝ проблясваше при всяко движение на четиринадесетте ѝ чифта крачета. В края на клонката тя се задържа с последните пет чифта и се залюля във въздуха в юначно усилие да намери нова вейка. След като не успя, животинчето умно се извърна назад и тръгна в обратна посока. Тогава дер Хеер хвана клонката от другата страна така, че когато гъсеницата се озова в началото на пътя си, отново нямаше накъде да продължи. Като затворен в клетка

хищник, тя мина няколко пъти напред-назад, но както се стори на Ели, с все по-нарастващо възмущение. Започна да изпитва съжаление към животинката, въпреки че, да речем, тази ларва можеше да е виновна за попарването на дърветата от листни въшки.

— Каква чудесна програма е заложена в главата на това малко приятелче! — възкликна Кен. — Тя действа винаги — оптимален софтуер за измъкване. И при това знае, че не трябва да изпада. Имам предвид, че клонката е увиснала изцяло във въздуха. Гъсеницата никога не изпитва подобно нещо в природата, защото клонката винаги е свързана с нещо. Ели, замисляла ли си се някога как би изглеждала подобна програма в собствената ти глава? Искам да кажа, дали на теб самата би ти изглеждало очевидно какво трябва да направиш, след като стигнеш до края на клонката? Дали ще ти се стори, че го мислиш? Би ли се зачудила откъде знаеш, че трябва да разклатиш предните десет крачета и в същото време да се задържиш здраво с останалите осемнадесет?

Тя леко наклони глава и изгледа по-скоро него, отколкото гъсеницата. Изглежда му беше малко трудно да си я представи като насекомо. Опита се да му отговори неангажиращо, сещайки се, че това е част от професионалния му интерес.

— Какво ще направиш с нея сега?

— Мисля, че ще я пусна на тревата. Ти какво би направила?

— Някои биха я убили.

— Трудно е да убиеш едно същество, когато то ти показва, че притежава съзнание. — Дер Хеер продължи да носи клонката с гъсеницата.

Минаваха мълчаливо покрай близо 55 000 имена, гравирани върху гладък черен гранит.

— Всяко правителство, когато се готви за война, представя своите противници като чудовища — проговори Ели. — Не искат да мислиш за противника като за човешко същество. Ако си даваш сметка, че на противника са присъщи мисли и чувства, би могъл да се поколебаеш да го убиеш. А убиването е много важно. По-добре е да си ги представяме като чудовища.

— Погледни, виж колко е красива — отвърна ѝ той след пауза. — Наистина. Погледни я отблизо.

Тя го стори. Борейки се с лекото чувство на отвращение, Ели се опита да погледне гадинката с неговите очи.

— Гледай само какво прави — продължи Кен. — Ако беше голяма колкото теб или мен, щеше да изплаши всекиго до смърт. Щеше да бъде истинско чудовище, нали? Но тя е мъничка. Похапва си листа, върши си своята работа и добавя още малко към красотата на света.

Ели хвана незаетата му с гъсеницата ръка и двамата мълчаливо продължиха покрай редиците с имена, изписани хронологично според датата на смъртта. Разбира се, това бяха само жертвите от американска страна. Освен в сърцата на техните семейства и приятели, нямаше в света друг подобен мемориал и за двата милиона жертви от югоизточна Азия, които също бяха загинали в този въоръжен конфликт. В Америка най-разпространените коментари за тази война бяха за съкращаването на бюджета на военните, за политическото „прерязване на сухожилието“, психологически сродно, според нея, с тезата за „удара в гърба“ от страна на германските милитаристи, обясняваща тяхната загуба в Първата световна война. Виетнамската война беше тумор в националното съзнание, който никой президент досега не се бе осмелил да отреже. (Последвалата политика на Демократична република Виетнам правеше тази задача още по-трудна.) Ели си спомняше колко обичайно беше за американските войници да наричат своите виетнамски противници „жълти“, „плоски глави“, „дръпнати очи“ и с още по-обидни прозвища. Дали ще можем да устроим следващата фаза на човешката история без тази склонност да се дехуманизира противника?

* * *

В ежедневните разговори дер Хеер не говореше като академична личност. Ако го срещнеше човек край вестникарския павилион на ъгъла да си купува вестник, нямаше и да предположи, че е учен. Не беше изгубил нюйоркското си улично произношение. Първоначално явното несъответствие между езика и качеството на неговата научна работа объркваше колегите му. Докато изследванията му и самият той ставаха все по-известни, акцентът му си оставаше негова особеност.

Но начинът, по който произнасяше, да кажем, „гуанозен трифосфат“, придаваше на тази нищожна молекула някакво експлозивно качество.

И двамата късно започнаха да разбират, че се влюбват един в друг. Това вече със сигурност беше станало явно за мнозина други. Преди няколко седмици, когато Луначарски все още пребиваваше в „Аргус“, той се впусна в поредната си тирада за ирационалността на езика. Този път на мушката му се оказа американският английски.

— Ели, защо хората казват „правя същата грешка отново“? Какво добавя „отново“ в това изречение? И не съм ли прав, че „изгарям догоре“ и „изгарям надолу“ означават едно и също нещо? „Забави догоре“ и „забави надолу“ не значат ли едно и също? Тогава, след като „издънвам се догоре“ е приемлив израз, защо не и „издънвам се надолу“?

Тя кимна отегчено. Неведнъж го бе слушала да се оплаква на съветските си колеги от несъстоятелността на руския език и беше сигурна, че ще чуе френското издание на всичко това на Парижката конференция. Склонна бе да признае, че езиците съдържат и известни неудачи, но те имаха толкова много различни източници и се развиваха в резултат на толкова много разнообразни малки импулси, че щеше да бъде странно, ако бяха свършено кохерентни и вътрешно състоятелни. Виджи обаче така добре се забавляваше, че на нея сърце не й даваше да му възразява.

— Ами да вземем, например, тази фраза: „влюбен от главата до петите“ — продължи той. — Това е обичаен израз, нали така? Но той е напълно объркан. Или по-скоро, обърнат с главата надолу. Човек обикновено си е от главата, до петите. Когато се влюбиш, би трябвало да бъдеш „от петите, до главата“. Прав ли съм? Ти би трябвало да знаеш какво е да си влюбен. Но който е измислил тази фраза не е разбирал нищо от любов. Представял си е, че влюбеният си върви по обичайния начин, вместо да се рее с главата надолу из въздуха, като в картината на онзи френски художник... как се казваше?

— Той е руснак — отвърна Ели.

Марк Шагал предлагаше тънка пътечка за измъкване от малко притеснителната за нея посока, в която бе тръгнал разговорът. В крайна сметка тя се зачуди дали Виджи не я дразнеше, или искаше да види реакцията ѝ. Може би чисто подсъзнателно той бе доловил нарастващата привързаност между Ели и дер Хеер.

Поне отчасти, сдържаността на дер Хеер беше разбираема. Та той бе научният съветник на президента, посветил почти цялото си време на една безпрецедентна, деликатна и бързо подвижна материя. Да се увлече емоционално по една от водещите фигури беше твърде рисковано. Президентът определено желаше преценката му да бъде безпристрастна. Той трябваше да може да предопределя посока на действия, на която Ели се противопоставя, и да препоръчва отхвърляне на варианти, които тя поддържа. Влюбването му в Ели щеше донякъде да компрометира неговата ефективност.

За Ели беше още по-сложно. Преди да придобие дистанциращия авторитет на директор на голяма радиообсерватория, тя бе имала много партньори. Въпреки че беше изпитвала чувство на влюбеност и си го бе признавала, бракът никога не я беше съблазнявал сериозно. Смътно си спомняше едно четиристишие — не беше ли на Уилям Бътлър Йейтс^[3]? — с чиято помощ се бе опитвала да успокои ранните си любовни пориви, с разбито сърце, тъй като винаги за пореден път бе решавала, че случаят е приключил:

*Ти казваш, че не е любов, любима,
ако не трае вечно.
Това е глупост. Има епизоди,
които по-добри са
от цялата пиеса.*

Тя още помнеше колко очарователно се бе отнасял към нея Джон Стотън, докато ухажваше майка ѝ, и колко бързо скъса с тази поза, след като стана неин втори баща. Някаква нова и чудовищна личност, едва смътно забелязвана дотогава, изведнъж избуява у мъжете, скоро след като се омъжиш за тях. Романтичните преживявания я правеха уязвима. Ели нямаше да повтори грешката на майка си. Малко по-дълбок беше страхът да не би да се влюби безрезервно, да се отдаде изцяло на някого, който след това ще ѝ бъде измъкнат от ръцете. Или просто ще я остави. Но ако човек никога не се влюбва истински, любовта никога няма да му липсва. (Не разчиташе много на този възглед, усещайки смътно, че може би не е съвсем верен.) Също така, ако не се влюбеше истински в някого, никога нямаше истински да му

измени, така, както усещаше, в най-дълбоките кътчета на сърцето си, че майка ѝ бе изменила на отдавна починалия ѝ баща. Той все още ужасно ѝ липсваше.

С Кен всичко това изглеждаше по-различно. Или може би с годините очакванията ѝ бяха станали по-умерени? За разлика от мнозина други мъже, за които се сецаше, когато биваше предизвикан или изненадан, Кен проявяваше малко по-нежни, по-съчувствени черти. Склонността му да прави компромиси и уменията му в научната политика представляваха задължително изискване в работата му; но ѝ се струваше, че под това долавя у него известна стабилност. Дълбоко го ценеше за начина, по който бе съвместил науката с останалата част от живота си и за храбрата поддръжка за науката, която бе успял да наложи пред две поредни държавни администрации.

Оставаха насаме, възможно най-дискретно, в малкия ѝ апартамент в „Аргус“. Разговорите им бяха истинско удоволствие, идеите им прескачаха от единия към другия като перото на федербал. Понякога реагираха на недовършените мисли на другия с почти съвършена интуиция. Той беше добър и изобретателен любовник. Така или иначе, феромоните му ѝ харесваха.

Понякога се удивляваше на какво бе способна в действия и в думи в негово присъствие, заради любовта им. Започна да му се възхищава дотолкова, че любовта му към нея влияеше върху собственото ѝ самочувствие: заради него започна да се харесва повече. И тъй като и той определено изпитваше същото, в основата на техните отношения стоеше едно непрестанно редуване на любов и взаимно уважение. Поне така го определяше тя за себе си. В обкръжението на толкова много приятели, изпитваше подмолно чувство на самота. С Кен това го нямаше.

Беше ѝ страшно приятно да споделя с него мечтите си, късметата спомени, смутовете от детските си години. Той я слушаше не само с интерес, но и с възхита. Разпитваше я с часове за детството ѝ. Въпросите му винаги бяха преки, понякога сондиращи, но без изключение, добронамерени. Ели започна да разбира защо влюбените си гугукат като бебета. Едва ли съществуваше друго, социално приемливо обстоятелство, при което на детското в човека да му се позволи да изплува на повърхността. Ако едногодишният, петгодишният, дванадесетгодишният и двадесетгодишният в теб

намереха подходящи съответствия у любимия, тогава имаше шанс всички тези субличности, живеещи едновременно в нас, да бъдат щастливи. Любовта слага край на дългата им самота. Сигурно дълбочината на любовното чувство може да се измери по броя на различните същности, активно намесени в една любовна връзка. С предишните ѝ партньори, изглежда, най-много една от тези вътрешни същности я успявала да намери свое съответствие у другия; останалите са се оказали в положението на случайни зяпачи.

* * *

В съботата преди уговорената среща с Джос двамата лежаха в леглото и слънчевата светлина на късния следобед, процеждаща се през венецианските щори, хвърляше петна по сплетените им тела.

— В обикновен разговор — говореше му тя — мога да говоря за баща си, без да изпитвам нещо повече от... лека спазма на чувството за загуба. Но ако си позволя наистина да си спомня за него — чувството му за хумор, да речем... или изключителната му честност, — тогава фасадата рухва и ми се дощява да се разрева затова, че го няма.

— Не е чудно; езикът може да ни освободи от чувствата, или почти — отвърна дер Хеер и я потупа нежно по рамото. — Може би това е и една от функциите му... — за да разбираме света, без да бъдем напълно обременени от това.

— Ако е така, тогава изобретяването на езика е повече от дар. Знаеш ли, Кен, бих дала всичко — наистина всичко, което имам, — ако можех отново да прекарам само няколко минути с татко.

Тя си представи рай, в който всички тези майчета и татковци се носят наоколо или пърхат до съседния облак. Трябва да е достатъчно голямо пространство, за да побере всички тези десетки милиарди хора, които са живели и умрели от появата на човешкия вид досега. Сигурно е твърде претъпкано, мислеше си, освен ако религиозният рай не е изграден в мащаби, подобни на астрономическите небеса. Тогава щеше да има достатъчно пространство.

— Би трябвало да съществува число — промълви Ели, — с което да се изрази цялостното количество разумни същества, населяващи Млечния път. Колко ли биха могли да са според теб? Ако съществуват

един милион цивилизации, всяка от които с по около един милиард индивида, това прави, хм, десет на петнадесета степен разумни същества. Но ако те са по-напреднали от нас, може би идеята за индивиди става неуместна; може би това е поредната форма на земния ни шовинизъм.

— Разбира се. Можеш обаче да изчислиш галактическия ръст на производство на цигари „Голоаз“, на „Туикс“, на леки коли „Волга“ и на мобифончета „Сони“. После изчисляваш brutния галактически продукт. Направиш ли го, можеш да преминеш на brutния космически...

— Ти се подиграваш — отвърна му Ели с нежна усмивка, без изобщо да се подразни. — Но помисли си само за тези числа. Наистина си го представи. Всичките тези планети с обитателите им, по-напреднали от нас. Не ти ли се завива мъничко свят, като си го помислиш? — Досещаше се за какво точно си мисли, но продължи: — Виж това. Чета, за да се подготвя за срещата с Джос.

Пресегна се към нощната масичка и взе поставения там шестнадесети том на „Енциклопедия Британика Макропедия“, озаглавен „от Рубенс до Сомалия“. Отвори го на страницата, отбелязана с късче компютърна хартия. Пръстът ѝ се спря на статията „Сакрално или свято“.

— Теолозите изглежда са доловили специален, нерационален — не бих го нарекла ирационален — аспект в усещането за сакралното или свящото. Нарекли са го „нуминозно“. Терминът за пръв път е бил използван от... чакай да видим... от някой си Рудолф Ото през 1923 година в книгата му „Идеята за свящото“. Той е смятал, че хората са предразположени да усещат и да благоговеят пред нуминозното. Това усещане го е нарекъл „мистериум тремендум.“^[4] Дори нещастният ми латински е достатъчен, за да го разбере.

— В присъствието на мистериум тремендум, хората се чувстват съвсем незначителни, но доколкото схващам добре, не и лично отчуждени. Той е смятал, че нуминозното е изява на „цялостния ред“ и че човешката реакция пред него е „абсолютно удивление“. Значи, ако религиозните хора имат точно това предвид, когато използват думи като сакрално и свято, то аз съм с тях. Нещо такова изпитах, просто когато слушах сигнала, да не говорим, когато наистина започнахме да го приемаме. Мисля, че науката като цяло буди подобно удивление.

Чуй само това — и тя зачете от текста: — „В продължение на последните сто години мнозина философи и социолози потвърждават изчезването на сакралното чувство и предсказват отмирането на религията. Но едно задълбочено проучване на историята на религиите показва, че религиозните форми се променят и че никога не е съществувало единодушие относно природата или начина на изразяване на религиозното чувство. Дали или не човек...“ — Сексуални шовинисти пишат и редактират и религиозните статии, разбира се^[5] — вметна Ели и продължи да чете. — „Дали или не човек сега е изправен пред нова ситуация, за да създаде структури на върхови ценности, радикално различни от онези, които са предложени от традиционно утвърденото осъзнаване на сакралното, е въпрос от жизненоважно значение.“

— Е, и?

— Ами смятам, че бюрократичните религии се мъчат да институционализират човешкото възприятие за нуминозното, вместо да осигурят средства да го възприемаме непосредствено — все едно че гледаш през шестинчов телескоп. Ако усещането за нуминозно е самата сърцевина на религията, то кой тогава е по-религиозен според теб — хората, които следват бюрократичните религии, или тези, които следват пътя на науката?

— Чакай да видим дали схващам добре — отвърна той. Възприетата от нея фраза. — Значи, имаме в един безгрижен съботен следобед двойка, легнали голи в леглото, четат си „Енциклопедия Британика“ и спорят дали галактиката Андромеда е по-„нуминозна“ от възкресението на Христос. Смяташ ли, че си прекарват добре времето?

[1] От лат. *pupen* — божествен знак, проява на божественост, на свръхестествена мощ и на чувството на възхита и боязън, свързано с нея. — Б.пр. ↑

[2] Английски публицист и философ от XIX в. — Б.пр. ↑

[3] Йейтс (1865–1939) — ирландски поет и драматург. — Б.пр. ↑

[4] *Mysterium tremendum* — загадка, внушаваща трепет. — Б.пр. ↑

[5] В английски, както и в немски, думата за мъж и за човек е една и съща. — Бел.прев. ↑

ЧАСТ ВТОРА МАШИНАТА

Всеомогъщият Учител, като е разкрил принципите на науката в структурата на вселената, е подканил човека към изучаване и подражание. Сякаш е казал на обитателите на този глобус, както наричаме себе си: „Създадох земя, на която човек да живее, и му оставих видими небесата звездни, за да го подтикна към наука и изкуства. Сега той може да го прави за свой собствен уют и да се поучи от моята щедрост към всички, да бъде добър към ближния си“.

ТОМАС ПЕЙН

„Векът на разума“ (1794)

ГЛАВА 10

ПРЕЦЕСИЯ НА РАВНОДЕНСТВИЯТА

*Дали, когато сме уверени,
че боговете съществуват,
не ни подвеждат жалки сънища,
лъжи,
а всъщност шансът сляп
и хаотичната промяна
да властват над света?*

ЕВРИПИД
„Хекуба“

Получи се много странно. Беше си представяла, че Палмър Джос все пак ще склони да дойде в комплекса „Аргус“, да погледа как се събира сигналът от радиотелескопите, да си вземе бележки за огромната зала, пълна с магнитни ленти и дискове, в които бяха подредени данните от много изминали месеци. Че ще зададе няколко научни въпроса и след това ще погледа многобройните низове от нули и единици, избълвани от тракащите принтери и показващи все още неразгаданото Послание. Не беше и допускала, че ще прекара цели часове във философски и теологични спорове. Но Джос отказа да дойде в „Аргус“. Заяви, че го интересувала не магнитната лента, а човешкия характер. Питър Валириън беше идеалният човек за подобна дискусия — непретенциозен, способен да общува лесно, опрян на неподправената си християнска вяра, която го ангажираше ежедневно. Но президентът беше отхвърлила категорично идеята: бе настояла за среща в камерен кръг и изрично бе помолила тъкмо Ели да участва в нея.

Джос предложи дискусията да се проведе тук, в Библейския научно-изследователски институт и музей в Модесто, Калифорния. Ели хвърли поглед през дер Хеер и извън стъкления параван, отделящ

библиотеката от експозиционната зала. Точно пред нея се виждаше изложен пластмасов отпечатък от стъпки на динозавър върху пясъчник от Ред ривър, смесени с отпечатъци на пешеходец в сандали, доказващи, така гласеше табелката, че Човекът и Динозавърът са били съвременници, поне в Тексас. Изглежда това предполагаше и наличието на обувчари още в Мезозойската ера. Заключение на табелката гласеше, че еволюцията е фалшификат. Мнението на мнозина палеонтолози — че тъкмо пясъчникът е фалшификат — не бе упоменато, както забеляза преди два часа Ели. Смесените отпечатъци от стъпки бяха част от голяма тематична експозиция под надслов „Провалът на Дарвин“. Вляво от нея бе изложен модел на Махалото на Фуко, демонстриращо научното твърдение, това, виж, неоспорвано, че Земята се върти. Вдясно от Ели се виждаше разточително холографско съоръжение на „Мацушита“, върху подиум на малка сцена, от което триизмерни изображения на най-изтъкнатите божествени същности можеха пряко да общуват с поклонниците си.

В този момент Ели беседваше с преподобния Били Джо Ранкин. Тя до последния момент не знаеше, че Джос е поканил Ранкин и новината я изненада. Между тях двамата се разгаряше продължителен теологичен диспут дали Пришествието предстои, дали Страшният съд е неизбежен спътник на Пришествието и между другото, за ролята на чудесата в църковната служба. Но напоследък и двамата бяха обявили публично помирието си, сторено, както се заявяваше, заради общото благо на фундаменталистката християнска общност в Америка. Признаците на разведряване между Съединените щати и Съветския съюз даваха своето отражение в разрешаването на много други спорове от вътрешен характер. Провеждането на срещата точно тук вероятно беше цената, която Палмър Джос трябваше да плати за това помирение. Ели предполагаше, че според Ранкин изложеното в този Библейски музей щеше да му послужи като аргумент, ако възникнеха някои научни аспекти в спора. Два часа след началото на диспута Ранкин ту порицаваше, ту умоляваше. Костюмът му беше скроен съвършено, ноктите му — току-що оформени от маникюрист и сияйната му усмивка контрастираше на рошавия, грубоват външен вид на Джос, чиято физиономия бе загрубяла от ветрове, дъжд и слънце. Джос, със съвсем лека усмивка на лицето, бе полупритворил очи и бе наклонил назад глава като за молитва. До този момент той почти не се

беше намесвал в разговора. Дотук забележките на Ранкин — като изключим религиозния му екстаз — бяха доктринално неотличими от онова, което Джос бе говорил в телевизионното си обръщение.

— Вие, учените, сте толкова свенливи — говореше Ранкин. — Обичате да туряте светилото си под шиник. Човек така и не може да разбере от заглавията какво се съдържа във вашите статии. Първият труд на Айнщайн върху Теорията на относителността е наречен „Електродинамиката на движещите се тела“. Никакво $E=mc^2$. Няма, братко. „Електродинамиката на движещите се тела“. Предполагам, че ако Господ реши да се яви пред една тайфа учени, на някоя от вашите конференции на Научната асоциация, те ще напишат нещо по повода и ще го нарекат, примерно, „За спонтанното дендриформно горене във въздуха“. Ще бъде пълно с уравнения. Ще говорят за „дефицит на хипотези“, но така и няма да споменат думичка за Бога.

Разбирам, вие, учените, сте твърде скептични. — От лекото кимване на главата му Ели заключи, че дер Хеер също влиза в тази категория. — Поставяте под въпрос всяко нещо или поне се опитвате. Вие така и не сте чували „Остави го на мира“ или „Ако не е счупено, не го оправяй“. Все искате да проверите дали едно нещо е, както се изразявате, „истинно“. А „истинно“ според вас е само емпиричното, сетивните данни. Само нещата, които можете да видите и пипнете. Във вашия свят няма никакво място за вдъхновение или откровение. По начало отхвърляте почти всичко, с което е свързана религията. Аз не вярвам на учените, защото учените не вярват в нищо.

Въпреки съпротивата си, Ели трябваше да признае, че Ранкин излагаше тезата си добре. При това го смятаха за тъпака сред съвременните телевизионни евангелисти. Не, не тъп, поправи се тя, тъкмо той смяташе своите енориаши за тъпи. Доколкото можеше да прецени сама, Ранкин наистина умееше да говори много интелигентно. Трябваше ли изобщо да реагира? Както дер Хеер, така и хората от персонала на музея записваха дискусиата и въпреки че двете групи се бяха споразумели записите да не се публикуват, тя се притесняваше да не би да създаде пречки на проекта или на президента, ако каже това, което ѝ е на ума. Но забележките на Ранкин ставаха все по-агресивни, а нито дер Хеер, нито Джос се намесваха.

— Предполагам все пак, че очаквате отговор — проговори Ели неохотно. — Не съществува никаква „официална“ научна позиция по

всички тези въпроси и аз не мога да претендирам, че говоря дори от името на учените от проекта „Аргус“. Но мога да споделя личния си коментар, ако желаете.

Ранкин кимна енергично и ѝ се усмихна насърчително. Отпуснат, Джос слушаше разсеяно.

— Искам да разберете, че не нападам ничия вяра. Що се отнася до мен, вие сте в правото си да изповядвате такава доктрина, каквато ви харесва, дори да е очевиден погрешна. А и много от нещата, които твърдите, и от онова, което преподобният Джос каза — слушах ви по телевизията преди няколко седмици, — не могат да бъдат отхвърлени току така. Поне се изисква известно усилие. Но позволете ми да обясня защо мисля, че тези неща са недостоверни.

До този момент, помисли си, бях самата сдържаност.

— На вас не ви допада научния скептицизъм. Но той е породен от обстоятелството, че светът е сложен. Твърде неуловим. Не всяка първа представа е по необходимост вярната. Освен това хората са склонни към самозаблуда. Учените също. Всякакви видове гнусни за обществото доктрини по едно или друго време са били поддържани от учени, при това от прочути учени, прочути учени с име. И, разбира се, от политици. Както и от уважавани религиозни водачи. Робството, например, или нацистката форма на расизъм. Учените допускат грешки, теолозите допускат грешки, всеки допуска грешки. Това е присъщо на човека. Нали вие самите казвате. „Да се греша е човешко“.

Затова средството да се избягват грешките или поне да се намали шансът те да бъдат допускани е да си скептичен. Подлагаш идеите си на тест. Проверяваш ги чрез суровите стандарти на очевидното. Не мисля, че съществува такава неща, като истина, дадена свисше. Но когато различните мнения се сблъскат, когато всеки скептик или скептичка може да проведе своя експеримент, за да провери някое твърдение, тогава истината обикновено изплува. Такъв е опитът от цялата история на науката. Подходът не е свършен, но изглежда единственият, който върши работа.

Значи, когато се обърна към религията, аз съзирам в нея много противоречащи си възгледи. Например, християните смятат, че възрастта на вселената е крайно количество години. От изложеното тук става ясно, че някои християни (а също така евреи и мюсюлмани) смятат, че вселената е само на шест хиляди години. Индусите от своя

страна — а на този свят все пак живеят доста индуси — смятат, че вселената е безкрайно стара, с неограничен брой междувременни сътворения и разрушения. Значи не могат и двете твърдения да са верни. Или възрастта на вселената е крайно количество години, или възрастта ѝ е безкрайна. Вашите приятели тук — тя посочи към стъклената врата, зад която около „Провалът на Дарвин“ се бяха скупчили неколцина музейни работници — трябва да поспорят с индусите. Изглежда Господ е казал на тях нещо различно от това, което е казал на вас. Но вие обикновено разговаряте само помежду си.

Дали не попрекалих? — запита се Ели.

— Основните религии на Земята си противоречат непрекъснато. Не е възможно всички да са верни. А ако всички са погрешни? Това все пак е възможно, нали разбирате. Вие би трябвало да се грижите за истината, нали? Е, добре, начинът човек да се промуши през противоречивите твърдения е, като бъде скептичен. Аз не съм по-скептична към вашите религиозни вярвания, отколкото към всяка нова научна идея, за която чуя. Но в моята работа те се наричат хипотези, а не вдъхновение и откровение.

Сега Джос леко се размърда, но ѝ отговори Ранкин.

— Откровенията, потвърдените предсказания Господни в Стария и в Новия завет са легион. Снизхождението на Спасителя е предсказано в Исаия, петдесет и трета глава, в Захария четиринайсет, в Първа книга Царства, седемнайсет. Че той ще се роди във Витлеем е предсказано от Михей, пета глава. Че ще се роди от коляното Давидово е предречено в Матей, първа глава...

— И в Лука. Но това би трябвало да ви смущава, а не да го смятате за изпълнено пророчество. Матей и Лука приписват на Иисус съвсем различни генеалогии. Нещо по-лошо, те проследяват родословието му от Давид до Йосиф, а не от Давид до Мария. Или вие не вярвате в Бог Отец?

Ранкин продължи гладко напред. Все едно, че не я чу.

— ... Проповедите и Страданията на Иисус са предсказани в Исаия, петдесет и две и петдесет и три, както и в Двайсет и втори псалм. Че ще бъде предаден за трийсет сребърника, е изрично предречено в Захария, единайсет. Ако сте честен човек, не можете да пренебрегнете очевидността на изпълненото пророчество.

А Библията говори и за нашето време. Израел и арабите, Америка и Русия, ядрената война... всичко това е предсказано в Библията. Всеки, който има поне капчица разум, ще го разбере. Не е нужно да си мастит университетски професор.

— Вашата беда — отвърна Ели — е в това, че ви липсва въображение. Тези пророчества са — почти без изключение — двусмислени, неточни, отворени за фалшифициране. Те допускат много възможни интерпретации. Дори недвусмислените от планината, от които се опитвате да се измъкнете — като обещанието на Иисус, че Царството Божие ще настъпи, още докато са живи част от слушателите му. И не ми отговаряйте, че Царството Божие е вътре в мен. Неговата публика го е разбирала съвсем буквално. Вие цитирате само пасажите, които ви се струват изпълнени, а пренебрегвате останалото. При това да не забравяме, че е съществувал глад да се види пророчеството изпълнено.

Но представете си, че вашият Бог — всемогъщ, всезнаещ, състрадателен — наистина е пожелал да остави свидетелство за бъдещите поколения, да направи своето съществуване несъмнено за, да речем, далечните потомци на Мойсей. Колко лесно и тривиално би било. Само няколко загадъчни фрази и някоя и друга категорична заповед, които те ще предават непроменени, от поколение на поколение...

Джос почти незабележимо се наведе напред.

— Като например...?

— Като например „Слънцето е звезда“. Или „Марс е ръждиво място, с пустини и вулкани, като Синай“. Или „Тяло, що се движи, ще се движи вечно“. Или... чакайте малко — тя нахвърли няколко числа в бележника си, — „Земята тежи милион по милион по милион по милион пъти повече от едно дете“. Или... разбирам, че и двамата малко ви смущава специалната теория на относителността, но това се доказва ежедневно и практически в ускорителите на частици и в космическите лъчи... какво ще кажете за една такава заповед: „Да не пътуваш по-бързо от светлината“. Някакво подобно твърдение, което те не биха могли да разберат преди три хиляди години.

— Други? — попита Джос.

— Е, могат да се измислят безкрайно количество подобни твърдения — най-малкото по едно за всеки физичен принцип. Да

видим... „Топлината и светлината се крият в най-малката песъчинка“. Или дори „Земята е като две, а рудният камък — като три“. С което подсказвам, че силата на гравитация следва инверсивно квадратно правило, докато двуполюсната магнитна сила следва инверсивно кубично правило. Или в биологията — тя кимна към дер Хеер, който сякаш беше дал обет за мълчание, — какво ще кажете за „Две преплетени нишки са тайната на живота“?

— Виж, това е интересно — кимна Джос. — Имате предвид, разбира се, ДНК. Но нали знаете лекарския знак, символа на медицината? Военните лекари го носят на пагоните си. Нарича се кадуцей. Представлява свършена двойна спирала. От древни времена е бил символ на запазването на живота. Не намекувате ли точно за такава връзка?

— Е, аз мислех, че е спирала, не двойна спирала. Но ако има достатъчно много символи и достатъчно пророчества, достатъчно митове и фолклор, то някои от тях биха могли да съвпадат с някое от съвременните научни схващания по чиста случайност. Макар че не съм сигурна. Може и да сте прав. Възможно е кадуцейът наистина да е послание от Бога. Разбира се, той не е християнски символ, нито символ на която и да е от съвременните основни религии. Не допускам, че ще твърдите, че боговете са говорили само на древните гърци. Това, което искам да кажа, е, че ако Господ е желал да ни изпрати послание и ако древните писания са били най-подходящото средство, което е успял да измисли, то той е могъл да си свърши по-добре работата. А и едва ли му се е налагало да се ограничава само с посланията. Защо, например, не съществува някакво чудовищно разпятие, което да кръжи в орбита около Земята? Защо лунната повърхност не е покрита с Десетте божии заповеди? Защо Бог трябва да е толкова ясен в Библията и толкова скрит в реалния свят?

Джос явно имаше готовност да ѝ отвърне с няколко изречения, тъй като на лицето му неочаквано се изписа израз на истинско удоволствие, но словесният поток на Ели бе набрал инерция и може би той реши, че ще е неучтиво да я прекъсва.

— Освен това, защо според вас Бог ни е изоставил? Та нали вие вярвате, че той си е приказвал с патриарси и пророци едва ли не всеки втори вторник? Той е всемогъщ, твърдите вие, и всезнаещ. Значи няма да му коства кой знае какво усилие да ни напомня пряко и

недвусмислено за своите желания поне по няколко пъти на едно поколение. И какво излиза, приятели? Защо не го виждаме с кристална яснота?

— Виждаме го. — В тази фраза Ранкин вложи мощно чувство. — Той е навсякъде около нас. Отвърща на нашите молитви. Десетки милиони хора в тази страна са се преродили и са свидетели на преславната благодат Господня. Библията днес ни говори толкова ясно, колкото по времето на Мойсей и Иисус.

— О, я оставете. Разбирате добре какво имам предвид. Къде са горящите храсти, огнените стълбове, мощния глас, който казва: „Аз съм този, който съм“, кънтящ към нас от небесата? Защо Господ трябва да се изявява под толкова скрити и съмнителни форми, след като може да демонстрира присъствието си по неоспорим начин?

— Но нали вие твърдите, че сте открили глас от небесата?

Джос подхвърли този коментар небрежно, докато Ели си поемаше дъх. Очите му се задържаха на нейните. Ранкин бързо се вкопчи в тази мисъл.

— Абсолютно. Тъкмо това се канех да кажа. Авраам и Мойсей не са разполагали с радиотелескопи. Не са могли да Го чуят, ако Всемогъщият им бе проговорил на УКВ. Може би днес Бог ни говори по нов начин и ни позволява да го разберем по друг начин. А може и да не е Бог...

— Да, Сатаната. Чух и такива приказки. Звучи ми налудничаво. Но да оставим за малко тази тема настрана, ако нямате нищо против. Вие мислите, че може би Посланието е гласът на Бога, на вашия Бог. Къде във вашата религия Бог отговаря на някоя молитва, като я повтаря?

— Аз лично не бих нарекъл един нацистки репортаж молитва — каза Джос. — Вие самите твърдите, че е за да се привлече вниманието ни.

— Тогава защо според вас Бог е избрал да разговаря с учените? Защо не с проповедници като вас?

— Бог говори на мен непрекъснато. — Показалецът на Ранкин изразително се заби в гърдите му. — И на тук присъстващия преподобен Джос. Бог ми каза, че Откровението е предстоящо. Когато настъпи свършекът на света, ще дойде нашето Възкресение, съдът над грешниците, възнесението на избраните в рая...

— А не ви ли каза, че ще направи това съобщение в радиоспектъра? Вашият разговор с Бог записан ли е някъде, за да проверим дали наистина се е състоял? Или вие просто го заявявате и толкова. Защо Бог ще предпочете да съобщи всичко това на радиоастрономите, а не на мъжете и жените на расото? Не ви ли се струва малко странно, че първото Божие послание от две хиляди години насам или повече се състои от прости числа... и Адолф Хитлер на Олимпийските игри от 1936 година? Вашият Бог изглежда има силно чувство за хумор.

— Моят Бог може да постъпи така, както намери за добре.

Дер Хеер изглеждаше определено разтревожен при първата проява на злост.

— Ъ-ъ, ще ми позволите ли да напомня на всички нас какво се надяваме да постигнем на тази среща? — понечи той.

Ето ти го нашия Кең, с неговия умиротворителен стил, помисли си Ели. В някои случаи проявява смелост, но главно когато не му се налага да поема отговорност за действията си. Той говори много смело... в частни разговори. Но в научната политика и специално когато представлява президента, започва да се държи примирително, готов е на компромиси дори със самия Дявол. Изведнъж се усети. Езикът на теологията ѝ беше повлиял.

— И нещо друго. — Тя прекъсна нишката на собствената си мисъл, както и подхвърленото от дер Хеер. — Ако този сигнал е от Бог, защо идва само от един участък на небето — в близост до една особено ярка и близка до нас звезда? Защо не идва от цялото небе наведнъж, като остатъчната радиация на черното тяло? Идвайки от една звезда, той прилича по-скоро на сигнал от друга цивилизация. Ако идваше отвсякъде, щеше много повече да прилича на сигнал от вашия Бог.

— Бог може да направи така, че един сигнал да дойде от задника на Малката мечка, ако пожелае — лицето на Ранкин вече се беше зачервило. — Извинете, но ме подразнихте. Бог може да направи всичко.

— Всичко, което вие не разбирате, господин Ранкин, го приписвате на Бог. Бог за вас е чергата, под която подмитате всички загадки на света, всички предизвикателства към нашия разум. Вие просто извърщате ума си и казвате: ами, Бог го е направил.

— Мадам, не съм дошъл тук, за да бъда оскърбяван...

— „Дошъл тук“? Защо си мислех, че това е вашият дом.

— Мадам... — Ранкин понечи да каже нещо, но се въздържа.

Пое дълбоко дъх и продължи: — Живеем в християнска страна и християните имат пълното съзнание за това, свята отговорност да се погрижат свящото слово Господне да бъде разбрано...

— Аз съм християнка, но вие не говорите от мое име. Вие сте попаднал в капана на някаква религиозна мания от пети век. Оттогава насам имаше Ренесанс, имаше Просветление. Къде сте бил през това време?

Джос и дер Хеер почти се изправиха от столовете си.

— Моля ви — настоя умолително Кен, вперил поглед в Ели. — Ако не се придържаме към дневния ред, не виждам как ще изпълним молбата на президента.

— Ами нали искахте „откровена размяна на мнения“?

— Вече е почти обед — отбеляза Джос. — Защо не си починем малко за обяд?

Извън заседателната зала на библиотеката, облежната на парапета, който обграждаше махалото на Фуко, Ели размени шепнешком няколко реплики с дер Хеер.

— Ще ми се да напердаша този самоуверен, всезнаещ, по-свят от...

— Но защо, Ели? Нима невежеството и заблудата не са достатъчно болезнени?

— Да, ама поне да млъкне. Той покварява милиони.

— Скъпа, той мисли за теб абсолютно същото.

* * *

Когато двамата с дер Хеер се върнаха от обяда, Ели тутакси забеляза, че Ранкин изглеждаше потиснат, докато Джос, който заговори пръв, беше усмихнат и то определено по-лъчезарно от обичайната проява на учтивост.

— Доктор Ароуей — започна той, — напълно разбирам, че вие сте нетърпелива да ни покажете своите открития и че не сте дошла тук за теологичен диспут. Но моля ви, понесете ни още малко. Езикът ви е

остър. Не си спомням кога за последен път съм виждал брат Ранкин толкова раздразнен по въпроси на вярата. Сигурно е било преди години.

Той хвърли поглед към колегата си, който драскаше, с явна разсеяност, върху жълтия лист на бележника си. Якичката му беше разкопчана, а възелът на вратовръзката — разхлабен.

— Изненадаха ме едно-две неща, които казахте тази сутрин. Вие се нарекохте християнка? Мога ли да попитам, в какъв смисъл сте християнка?

— Знаете ли, това не фигурираше в служебната ми характеристика, когато приех директорския пост на проекта „Аргус“. — Тя го изрече на един дъх. — Смятам се за християнка в смисъл, че намирам Исус Христос за възхитителна историческа фигура. Мисля, че Словото му на планината е едно от най-великите морални съждения и една от най-добрите речи в историята на човечеството. Мисля дори, че „обичай врага си“ може да се окаже дългосрочното решение на проблема с ядрената война. Жалко, че не е жив днес. Това би облагодетелствало всеки един на тази планета. Но мисля, че Исус е бил просто човек. Човек велик, човек смел, човек с дълбоко прозрение в непопулярните истини. Но не смятам, че е бил Бог или син на Бог, или праплеменник на Бог.

— Вие просто не искате да вярвате в Бог — Джос го произнесе като неоспорима констатация. — Предполагате, че можете да бъдете християнка, без да вярвате в Бог. Позволете да ви попитам направо: вярвате ли в Бог?

— Въпросът е структуриран странно. Ако кажа не, означава ли това, че съм убедена, че Бог не съществува, или означава, че не съм убедена, че той наистина съществува? Двете твърдения са много различни.

— Да видим доколко са различни, доктор Ароуей. Мога ли да ви наричам „доктор“? Вие вярвате в „Бръснача на Окам“, нали така? Ако имате две еднакво добри обяснения за един факт, избирате по-простото. Цялата история на науката потвърждава този принцип, твърдите вие. Значи, ако имате сериозни съмнения относно това, дали наистина има Бог — достатъчно съмнения, за да не ви позволят да се посветите на вярата, — то тогава вие трябва да сте в състояние да си представите един свят без Бог: свят, който възниква без Бог, свят, който

съществува в своето ежедневие без Бог, свят, в който хората умират без Бог. Няма наказание. Няма награда. Всички светци и пророци, всички вярващи, които са живели досега — е, трябва да сте убедена, че са били глупави. Заблудили са се, сигурно ще кажете. Това би било един свят, в който ние сме тук, на Земята, без никаква основателна причина — тоест, без никакво предназначение. Всичко е само сложни сблъсъци на атоми — нали така? Включително и атомите в човешките същества.

— Според мен това би било един омразен и нечовешки свят. Аз лично не бих искал да живея в него. Но ако вие можете да си представите такъв свят, защо тогава се колебаете? Защо заемате някаква средна позиция? Ако вече вярвате в това, защо просто не кажете: „Бог няма“? Вие не сте вярна на „Бръснача на Окам“. Мисля, че просто шикалкавите. Как е възможно един задълбочен, съзнателен учен да бъде агностик, ако изобщо е с състояние да си представи свят без Бог? Не е ли направо наложително да сте атеист?

— Помислих, че ще ме убеждавате, че Бог е по-простата хипотеза — каза Ели. — Но тази ваша позиция е много по-силна. Ако беше само въпрос на научна дискусия, щях да се съглася с вас, преподобни Джос. По същество науката се грижи да изследва и поправя хипотези. Ако природните закони обясняват всички налични факти без свръхестествена намеса, или поне толкова добре, колкото хипотезата за Бог, то тогава временно бих се нарекла атеист. Но ако се открие едно-едничко свидетелство, което не се „вмества“, тогава изоставям атеизма. Ние сме напълно в състояние да засечем известни пукнатини в законите на природата. Но аз не се наричам атеист, защото това не е предимно научен проблем. Това е религиозен проблем и политически проблем. Колебливата природа на научната хипотеза не се простира в тези области. Вие не говорите за Бог като за хипотеза. Вие смятате, че сте се добрали до истината, затова ви изтъквам, че може би грешите в едно-друго. Но ако ме питате, ще ви отговоря с удоволствие: не мога да съм сигурна дали съм права.

— Винаги съм смятал, че агностикът е атеист, комуто липсва куража на убеждението.

— Може също така да се каже, че агностикът е дълбоко религиозна личност, който макар и грубо, осъзнава човешкото свойство да се греша. Като казвам, че съм агностик, имам предвид само това, че свидетелството го няма. Няма убедително доказателство,

че Бог съществува — поне вашият вид бог — и в същото време няма убедително доказателство, че той не съществува. След като повечето от половината хора на Земята не са евреи, християни и мюсюлмани, бих казала, че не съществуват никакви убедителни аргументи в полза на вашия тип бог. Иначе всички на Земята щяха да са покръстени. Отново казвам, ако вашият Бог искаше да ни убеди, щеше да си свърши по-добре работата.

Вижте колко ясно и автентично е Посланието. Улавят го навсякъде по света. Бръмчат радиотелескопи в страни с различна история, различни езици, различна политика, различни религии. Всички получават едни и същи данни от един и същи участък в небето, на едни и същи честоти, със същата поляризирана модулация. Мюсюлмани, индуси, християни, атеисти — всички получават едно и също Послание. Всеки скептик може да включи някакъв радиотелескоп — не е нужно да е много голям — и да получи идентични данни.

— Вие не допускате ли, че вашето радиопослание е от Бог? — подхвърли Джос.

— Ни най малко. Просто цивилизацията на Вега — с безгранично по-малка мощ от това, което вие приписвате на вашия Бог — е успяла да направи нещата много ясни. Ако вашият Бог бе пожелал да ни говори чрез неправдоподобното предаване от уста на уста или чрез древните писания в продължение на хиляди години, то той е могъл да го направи така, че да не остави никакво място за спор относно неговото съществуване.

Тя замълча, но нито Джос, нито Ранкин заговориха, затова се опита отново да насочи разговора към данните.

— Искате ли за малко да задържим преценките си, докато не постигнем известен напредък в разшифроването на Посланието? Желаете ли да се запознаете с част от данните?

Този път те се съгласиха, с достатъчна готовност, както й се стори. Но Ели можеше да им предложи само масиви от нули и единици, които не бяха нито поучителни, нито вдъхновяващи. Внимателно им разясни предполагаемото разделяне на Посланието на страници и им разказа за Буквара, който се надяваха да получат. По мълчаливо споразумение двамата с дер Хеер не споменаха нищо за съветската гледна точка, според която Посланието представлява

чертеж на машина. В най-добрия случай това засега беше предположение и все още не бе публично оповестено от руска страна. Освен това им поразказа за самата Вега — за нейната маса, повърхностна температура, цвят, отстояние от Земята, възраст — и за пръстена от кръжащи около нея отломъци, открит от инфрачервения астрономически спътник през 1983 година.

— Но освен, че е една от най-ярките звезди в небето, има ли нещо по-специално около нея? — настояваше да научи Джос. — Или нещо, което я свързва със Земята?

— Ами, от гледна точка на свойствата ѝ като звезда, на нейните собствени характеристики, не мога да се сетя за нещо такова. Но съществува един случаен факт: Вега е била Полярната звезда преди около дванайсет хиляди години и отново ще бъде след около четиринайсет хиляди години.

— Аз пък мислех, че полярна звезда е Полярната звезда — подхвърли Ранкин, който все още драскаше фигурки по бележника си.

— Така е, от няколко хиляди години насам. Но не вечно. Земята е като въртящ се пумпал. Оста ѝ бавно се измества в кръг. — Тя им го показва, като използва един молив в ролята на земна ос. — Това се нарича „Прецесия на равноденствията“.

— Открита от Хипарх Родоски — добави Джос. — Втори век преди Христа. — Небрежността, с която подхвърли тази информация, изуми Ели.

— Точно така. Значи, сега — продължи тя, — стрелката от центъра на Земята до Северния полюс сочи към звездата, която наричаме Поларис, в съзвездието Малката мечка. Предполагам, че имахте предвид точно това съзвездие преди обяд, господин Ранкин. С бавното си изместване земната ос постепенно започва да сочи друг небесен участък, не Поларис, и след 26 000 години кръгът, който описва Северният полюс, ще се затвори. В момента Северният полюс сочи много близо до Поларис, достатъчно близо, за да е от полза за навигацията. Преди дванайсет хиляди години, случайно, е сочел към Вега. Но в това няма никаква физическа връзка. Как са разпределени звездите в Млечния път няма нищо общо с това, че въртенето на земната ос е наклонено на двацет и три и половина градуса.

— Впрочем, дванайсет хиляди години в миналото означава 10 000 години преди Христа, времето, когато цивилизацията тъкмо е

възниквала. Нали така? — запита Джос.

— Освен ако не вярвате, че Земята е сътворена в 4004 година пр.Хр.

— Не, не вярваме в това, нали, брате Ранкин? Ние просто не смятаме, че възрастта на Земята е известна с такава точност, каквато вие, учените, приемате. По въпроса за възрастта на Земята можете спокойно да ни наречете агностици. — Усмивката му беше изключително привлекателна.

— Значи, ако племената са се ориентирали по нощното небе преди десет хиляди години, плавайки в Средиземно море, да речем, или в Персийския залив, Вега е могла да им бъде сигурен водач?

— Това е все още краят на Ледниковата епоха. Може би е малко рано за навигация. Но ловците, които са прекосявали Беринговия провлак, съществуващия тогава сухоземен мост към Северна Америка, по това време ги е имало. Сигурно е било забележителен дар — на провидението, ако така предпочитате, — че такава ярка звезда сочи точно на север. Бих се обзаложила, че много хора дължат живота си на това съвпадение.

— Виж ти, страшно интересно.

— Не бих желала да мислите, че използвах думата „провидение“ като нещо повече от метафора.

— Никога не бих си и помислил, скъпа.

Джос вече даваше да се разбере, че следобедът приключва и съвсем не изглеждаше недоволен. Но в дневния ред на Ранкин все още оставаха няколко необсъдени въпроса.

— Удивен съм от това, че не смятате за Божествено провидение факта, че Вега е била Полярна звезда. Моята вяра е толкова силна, че не се нуждая от доказателства, но при всяка поява на нов факт, той просто укрепва вярата ми.

— Вижете, предполагам, че не сте слушал много внимателно какво говорих преди обяд. Отхвърлям идеята, че се намираме в някакво състезание по вяра, в което вие сте окончателният победител. Досега вие никога не сте подлагал на изпитание своята вяра. Готов ли сте да поставите на кантар живота си срещу своята вяра? Аз съм готова да го направя. Ето, погледнете през този прозорец. Там е голямото махало на Фуко. Топузът му сигурно тежи триста килограма. Моята вяра казва, че амплитудата на свободно движещото се махало —

тоест, изместването му от вертикално положение в покой — не може никога да нарасне. Може само да намалява. Аз съм готова да отида там, да опра топуза в носа си, да го пусна, да го оставя да полети в противоположна посока и да се върне към мен. Ако моите убеждения са погрешни, тристакилограмовото махало ще премаже лицето ми. Хайде. Искате ли да проверим моята вяра?

— Наистина не е необходимо. Вярвам ви — отвърна Джос.

Ранкин, обаче, изглежда се интересува. Сигурно си представя, помисли си Ели, как ще изглеждам след това.

— Но вие самият готов ли сте — продължи тя — да застанете една стъпка по-близо до същото това махало и да се помолите Богу да съкрати неговото люлеене? Ами ако се окаже, че грешите, че всичко това, което проповядвате, изобщо не е Божия воля? Че примерно е дело на Дявола. Или просто човешка приумица. Можете ли наистина да сте сигурен?

— Вярата, вдъхновението, откровението, възхитата — отвърна Ранкин. — Не съдете всички останали чрез собствения си ограничен опит. Само фактът, че вие отхвърляте Всевишния, не отнема възможността на другите да познаят Неговата слава.

— Вижте, всички ние жадуваме за чудо. Това е дълбоко вкоренена човешка особеност. И науката, и религията са обвързани с нея. Всичко, което казвам, е, че не е необходимо да съчинявате, да преувеличавате. В реалния свят има достатъчно чудеса и поводи за възхита. Природата е в състояние да измисли много по-големи чудеса от нас самите.

— Може би всички ние сме странници по пътя към истината — отвърна Джос.

При тази обнадеждаваща нотка дер Хеер се намеси плахо и след съдържани прояви на учтивост те се наканиха да си вървят. Ели изобщо не беше сигурна дали от тази дискусия имаше някаква полза. Валириън сигурно щеше да бъде много по-убедителен и много по-провокативен, помисли си тя. Съжаляваше, че не можа да се владее малко повече.

— Разговорът ни беше изключително интересен, доктор Ароуей, и аз ви благодаря.

Джос отново изглеждаше леко отчужден, учтив, но отнесен. Ала стисна топло ръката ѝ. По пътя към чакащата ги правителствена кола,

след като минаха покрай разкошно уредената експозиция на тема „Заблудата за разширяващата се Вселена“, един надпис гласеше: „Нашият Господ е жив и здрав. Съжаляваме за вашия“.

Тя прошепна на дер Хеер:

— Извинявай, че ти създадох затруднения.

— Ни най-малко, Ели. Всичко мина чудесно.

— Този Палмър Джос е много привлекателен мъж. Не мисля, че успях да го обърна в моята вяра. Но да ти кажа честно, той почти ме обърна.

Шегуваше се, разбира се.

ГЛАВА 11

СВЕТОВНИЯТ КОНСОРЦИУМ ЗА ПОСЛАНИЕТО

Светът е почти напълно парцелиран. Останките му са раздробени, завоювани, колонизирани. Само като си помисли човек за тези звезди, които вижда над главата си нощем и до които никога не може да достигне. Ако можех, бих добавил и планетите към тях; често си мисля за това. Ставам ужасно тъжен, когато ги виждам толкова ясни и все пак толкова далечни.

СЕСИЛ РОУДС^[1]
„Последна воля и завещание“
(1902)

От масата им до прозореца тя виждаше пороя, който се изливаше по улицата навън. Прогизнал пешеходец с вдигната яка на шлифера си претича рисковано през вадата. Собственикът беше вдигнал капациите над блюдата с варени стриди, подбрани по големина и качество според уличната реклама за качеството на заведението. Беше ѝ топло и уютно в ресторанта, известното сборище на театралните кръгове, „Ше Диьо“ (При Боговете). Предвижданията бяха за хубаво време, затова не си беше взела нито дъждобран, нито чадър.

Също толкова необремененият Виджи ѝ представи нов субект:

— Моята приятелка Мийра — обяви той. — Тя е екдизиаст^[2] — нали това е подходящата дума? Когато работи във вашата страна, прави представления за професионални групи, по време на срещи и конференции. Мийра казва, че когато си сваля дрехите пред мъже от работническата класа — по време на синдикални събрания и други подобни, — те подивяват, крещят неприлични изрази и се опитват да скочат при нея на сцената. Но когато прави абсолютно същото пред лекари и адвокати, те си стоят невъзмутимо на мястото. Всъщност, казва тя, само някои си облизват устните. Въпросът ми е: дали животът на адвокатите е по-здравословен от този на металурзите?

Това, че Виджи имаше многобройни подвизи по тънката част, отдавна беше известно. Подходът му към жените беше толкова директен и есктравагантен — самата тя бе изключение, нещо, което едновременно я удовлетворяваше и тревожеше, — че те можеха винаги да му кажат „не“, без никакво притеснение. Ала много от тях казваха „да“. И все пак новината за Мийра ѝ дойде малко неочаквано.

Предиобеда бяха прекарвали в последни съпоставки на бележки и интерпретации на новите данни. Продължаващото излъчване на Посланието беше достигнало до нов, съществен стадий. От Вега се предаваха диаграми по начина, по който се предават вестникарски снимки по телефонната линия. Всяка диаграма представляваше подреден растер. Количеството малки черни и бели точки беше произведение на две прости числа. На свой ред простите числа съставляваха самото предаване. Имаше много такива диаграми, следващи една подир друга, без изобщо да са свързани с текста. Приличаха на кола от лъскави илюстрации в края на книга. След излъчването на дълга поредица от диаграми, неразгадаемият текст продължаваше. Поне от част от диаграмите ставаше очевидно, че Виджи и Архангелски са прави — Посланието, поне отчасти, наподобяваше низ от инструкции, чертеж за построяването на машина. Машина с неизвестно предназначение. На пленарната сесия на Световния консорциум за Посланието, която предстоеше да се проведе утре в Елисейския дворец, тя и Виджи щяха да изложат за пръв път част от подробностите пред представителите на други държави, включени в Консорциума. Но мълвата за хипотезата за машина тръгна тихомълком.

Докато обядваха, Ели му разказа накратко за срещата си с Ранкин и Джос. Виджи я изслуша много съсредоточено, но не ѝ зададе въпроси. Получи се така, сякаш тя му изповядаше някакво особено лично преживяване и може би точно това събуди у него известни асоциации.

— Новата ти приятелка Мийра е стриптизьорка? — попита сега Ели. — С международна изява?

— След като Волфганг Паули е открил Принципа на изключването, докато гледал Фоли-Берже, сметнах за свое професионално задължение да посещавам Париж колкото може често. Смятам го за свой личен дълг към Паули. Но не знам защо, все

не мога да убедя нашите власти, че такива командировки си струват сами по себе си. Така че, от време на време, се налага да се занимавам по малко и с физика. Но при подобни обстоятелства — тоест, когато се срещна със същества като Мийра — си оставам студент по природа, очакващ да го порази прозрението. — Тонът му рязко сви от експанзивност към прагматизъм. — Според Мийра американските мъже-професионалисти са сексуално затормозени и изпитват тягостно чувство за вина.

— Нима? А какво смята Мийра за руските мъже-професионалисти?

— А, от тази категория тя познава само мен. Така че, разбира се, впечатлението ѝ е добро. Смятам утре да прекарам деня с Мийра.

— Но всички твои приятели ще бъдат на заседанието на Консорциума — подхвърли Ели предпазливо.

— Да, радвам се, че и ти ще си там — отвърна ѝ той навъсено.

— Какво те притеснява, Виджи?

Той помълча дълго, преди да отговори, след което започна с леко, нехарактерно колебание.

— Не е точно притеснение. Може би просто грижи... Ами ако Посланието наистина се окаже чертеж за конструиране на машина? Ще строим ли машината? Кой ще я строи? Всички заедно? Консорциумът? Обединените нации? Няколко конкуриращи се държави? А ако нейното строителство се окаже изключително скъпо? Коя страна ще плаща? И за какво? Ами ако не задейства? Може ли строителството на машината да затрудни икономически някои държави? Може ли да им създаде други проблеми?

Без да прекъсва пороя от въпроси, Луначарски доля остатъка от бутилката вино в чашите им.

— Дори ако Посланието зацikli отначало и ние успеем да го дешифрираме компетентно, доколко добър ще бъде нашият превод? Нали знаеш онази фраза на Сервантес? Той е казал, че да четеш един превод е все едно да гледаш гърба на гоблен. Може би е невъзможно Посланието да бъде преведено съвършено. Тогава ние няма да можем да построим машината съвършено. Освен това, сигурни ли сме, че разполагаме с всички данни? Може да има някаква съществена информация в друга честота, която все още не сме открили.

Знаеш ли, Ели, смятах, че хората ще бъдат много предпазливи по въпроса с изграждането на машината. Но утре може да се появят някои, които ще настояват да се построи незабавно — тоест, веднага след като приемем буквара и дешифрираме Посланието, ако допуснем, че това стане. Какво би предложила американската делегация?

— Не знам — отвърна тя бавно.

Но си спомняше много добре, че скоро, след като получи материала с диаграмите, дер Хеер започна да я подпитва дали строителството на машината е постижимо за земната икономика и технология. Ели не беше в състояние да отговори нито с „да“, нито с „не“. Също така си спомни колко загрижен изглеждаше Кен в последно време. Дори уплашен. Неговите отговорности по този проблем бяха, разбира се...

— Доктор дер Хеер и господин Киц в същия хотел ли са настанени, в който си ти?

— Не. Те са в посолството.

Винаги се получаваше така. Поради характера на съветската икономика и възприетата от политиците им практика да купуват с ограничената си твърда валута военна технология, вместо потребителски стоки, руснаците разполагаха с твърде скромни средства, когато излизаха на Запад. Бяха принудени да отседат във второкласни и третокласни хотели, дори в стаи под наем, докато западните им колеги се ширеха в относителен лукс. Това представляваше непрекъснат източник на притеснение за учените и от двете страни. Плащането на сметката за този сравнително елементарен обяд не представляваше никакво усилие за Ели, но беше истинско бреме за Виджи, независимо от сравнително високия му статут в съветската научна йерархия. Но какво всъщност Виджи...

— Виджи, кажи ми го направо. Какво имаш предвид? Да не би да смяташ, че Кен и Майк Киц си играят на шикалки?

— „Направо“. Интересна дума, впрочем. Нито надясно, нито наляво, пълен напред. Притеснява ме, че само след няколко дни ще бъдем свидетели на твърде преждевременна дискусия за построяването на нещо, което не сме готови да построим. Политиците си въобразяват, че ние знаем всичко. Всъщност не знаем почти нищо. Такава ситуация може да се окаже опасна.

Най-сетне ѝ просветна, че Виджи се смяташе за лично отговорен за разгадаването на същността на Посланието. Страхуваше се, че ако то предизвика някаква катастрофа, виновен ще се окаже той. Имаше си и лични причини, разбира се.

— Искаш ли да говоря с Кен?

— Ако смяташ, че е уместно. Ти нали имаш често възможност да разговаряш с него? — подхвърли ѝ небрежно.

— Виджи, не изпитваш ревност, нали? Мисля, че си се досетил за моите чувства към Кен още преди мен самата. Още когато беше в „Аргус“. Двамата с Кен сме повече или по-малко заедно от два месеца насам. Имаш ли резерви?

— О, не, Ели. Нито съм ти досаден баща, нито ревнив любовник. Мога само да ви пожелаая щастие. Просто предвиждам толкова неприятни възможности.

Но не продължи с подробностите.

Върнаха се към предварителните тълкувания на някои от диаграмите, с които масата междуременно се покри. За разнообразие обсъдиха малко и политиката — спорът в Америка над принципите на Мандела като път за решаване на кризата в Южна Африка, както и нарастващата словесна война между Съветския съюз и Германската демократична република. Както винаги, Ароуей и Луначарски с удоволствие хулеха един пред друг външната политика на собствените си правителства, нещо, за което и двамата имаха достатъчно основания. Когато подхванаха традиционния си спор дали сметката трябва да бъде поделена, тя забеляза, че пороят навън бе преминал в леко ромолене.

* * *

Междувременно вестта за Посланието от Вега беше достигнала всяко кътче на планетата Земя. Хора, които не знаеха нищо за радиотелескопите и не бяха чували никога за прости числа, слушаха някаква странна история за глас от звездите, за необикновени същества — не точно хора, но не и съвсем богове, — за които е открито, че живеят в нощния небосвод. Не произхождали от Земята. Домът им можел да се види лесно, дори при пълнолуние. Сред непрестанната

ярост на сектантските коментари се долавяше — ясно и по целия свят — усещане за чудо, дори благоговеен трепет. Ставаше нещо чудодейно, някакво превращение. Въздухът бе изпълнен с усещане за нова възможност, за ново начало.

— Човечеството е прието в гимназията — гласеше една редакционна статия на американски вестник.

Във вселената имаше други разумни същества. Можеше да общуваме с тях. Вероятно те бяха по-възрастни от нас, сигурно по-мъдри. Изпращаха ни библиотеки със сложна информация. Нарастваше широко застъпено очакване за предстоящо мирско Откровение. Тъкмо поради това специалистите от всички области започнаха да се тревожат. Математиците се тревожеха колко елементарни открития биха могли да са пропуснали. Религиозните водачи се безпокояха, че веганските ценности, колкото и да са чужди, могат да намерят възторжени привърженици, особено сред изтърваните от контрол младежи. Астрономите се притесняваха да не би да се окаже, че съществуват фундаментални факти за близките звезди, за които те да са сгрешили. Политици и държавни глави изпадаха почти в ужас пред мисълта, че превъзхождащата ни цивилизация може да предпочита някаква друга форма на управление, фундаментално различна от наложилите се в момента. Каквото и да знаеха веганците, то не беше повлияно от особеностите на човешките институции, история или биология. А ако се окажеше, че повечето от нещата, които смятаме за верни, са плод на неразбиране, особени случаи, или просто логически грешки? Макар и с неохота, експертите започнаха да подлагат на преоценка основите на своите дисциплини.

Отвъд тези безпокойства на тесните професионални кръгове, съществуваше мощно и всепоглъщащо усещане за предстоящо ново приключение на човешкия вид, взимане на завой, нахлуване в нова ера — символ, мощно усилен от самото приближаване на третото хилядолетие. Все още имаше политически конфликти, някои от които — като продължаващата криза в Южна Африка — сериозни. Но също така в много краища по света се забелязваше значителен упадък на шовинистичната риторика и детинския самовлюбен национализъм. Сред милиардите малки същества, пръснати по широкия свят, зацари усещането за човешкия вид, изправил се колективно пред нова, неочаквана възможност, дори, ако щете, пред всеобща заплаха. За

мнозина вече изглеждаше абсурдно спорещите помежду си нации-държави да продължават непримиримите си кавги пред лицето на една не-човешка цивилизация, разполагаща с неизмеримо по-голяма мощ. Във въздуха се носеше полъхът на надеждата. Някои хора не бяха привикнали към него и погрешно го взимаха за друго — за объркване, вероятно, или за страх.

От десетилетия насам, от 1945 година, световните ядрени арсенали бяха нараснали многократно. Сменяха се ръководители, сменяха се оръжейни системи, сменяха се стратегии, но количеството ядрено оръжие само нарастваше. Дойде моментът, в който на цялата планета вече съществуваха 25 000 ядрени бойни глави — по десет за всеки по-голям град. Развитие на технологията тласкаше към все по-кратък срок на полета, към военни доктрини за масиран пръв ядрен удар или най-малкото за „де факто“ изстрелване след предупреждение. Само подобна монументална заплаха можеше да премахне една толкова монументална глупост, подкрепяна от толкова много ръководители в толкова много държави, в продължение на толкова много време. Но най-сетне светът започна да се вразумява, поне в това отношение. Подписан бе договор между Съединените щати, Съветския съюз, Великобритания, Франция и Китай. Целта му беше не да се избави светът от ядреното оръжие. Малцина очакваха да се постигне подобна утопична цел. Но американците и руснаците се ангажираха да намалят стратегическите си ядрени арсенали до по хиляда единици. Подробностите бяха внимателно разработени, така че нито една от свръхсилите да не може да разполага с никакво предимство в който и да е стадий от процеса на разоръжаване. Великобритания, Франция и Китай се съгласиха да започнат да намаляват своите арсенали, след като суперсилите слязат под границата на 3200 бойни глави всяка. Подписа се споразумението от Хиросима, за всеобща световна радост, до известната паметна плоча на жертвите на първия град, върху който бе хвърлено ядрено оръжие: „Почивайте в мир, защото това никога повече няма да се случи“.

Всеки ден детонаторите от едно и също количество съветски и американски ядрени бойни глави се доставяше в определена база, поддържана от съветски и американски технически експерти. Плутоният се изваждаше, описваше, запечатваше и транспортираше според двустранните споразумения в ядрени енергоцентрали, където

се консумираше за производство на електричество. Тази схема, добила известност под името „План Гейлър“, на името на един американски адмирал, бе предмет на овации по целия свят като модерен вариант на метафората за „мечовете в плугове“. Тъй като всяка нация продължаваше да разполага със съкрушителна мощ за ответен удар, това получи поддръжката дори на военните. Генералите не желяеха повече от всеки друг собствените им деца да загинат, а ядрената война е пълно отрицание на всички конвенционални военни добродетели; не се изисква кой знае каква храброст да натиснеш копчето. Първата церемония по премахването на зарядите — излъчена на живо и след това препредавана многократно — показваше облечени в бели униформи американски и руски техници, отвиващи два от мрачносивите метални предмети с размери колкото диван, маркирани съответно със звезди и черти, със сърпове и чукове. Това знаменателно събитие бе видно от по-голямата част от населението на планетата. Вечерните новинарски емисии редовно отброяваха какво количество от двете страни е унищожено и колко предстои да се унищожи. След малко повече от две десетилетия тази вест също щеше да стигне до Вега.

В следващите години премахването на ядрените глави продължаваше ритмично. Отначало само се стопи тлъстината на въоръженията, което внесе незначителни изменения в стратегическите доктрини. Но по-големите съкращения вече се усетиха и най-дестабилизиращите оръжейни системи бяха премахнати. Беше нещо, което експертите смятаха за невъзможно и го бяха обявили за „противоречащо на човешката природа“. Но смъртната присъда, както е отбелязал Самюъл Джонсън^[3], чудесно концентрира човешкия ум. В изминалата половин година премахването на ядрените въоръжения от страна на Съединените щати и Съветския съюз навлезе в нова фаза и скоро двете страни щяха да разменят доста напористи инспектиращи екипи — въпреки неодобрението и публично прогласяваната загриженост от страна на военните в двете страни. Обединените нации започнаха да се оказват неочаквано ефективни в решаването на международни спорове, след прекратяването на военните конфликти в Западен Иран и на границата между Чили и Аржентина. Заговори се дори, при това не съвсем без основания, за предстоящо подписване на договор за ненападение между НАТО и Варшавския пакт.

Делегатите, които пристигаха за първата пленарна сесия на Световния консорциум за Посланието, бяха предразположени към сърдечност до степен, несъпоставима с предишните десетилетия.

* * *

Представена бе всяка нация, която разполагаше макар и с трошици от Посланието. Всяка от тях бе изпратила както научни делегати, така и политически представители. Изненадващо голям брой бяха изпратили и представители на военните среди. Делегацията на Обединеното кралство включваше Висконт Боксфорд, Пазителя на малкия кралски печат — титла, която Ели намираше за смешна. Делегацията на СССР се водеше от Б. Я. Абухимов, президент на Съветската академия на науките и Гостридзе, министър на полу-леката (или средно-тежката) промишленост. Архангелски играеше значителна роля в състава ѝ. Президентът на Съединените щати бе настояла дер Хеер да оглави американската делегация, която също така включваше помощник-държавния секретар Елмо Ноникът и Майкъл Киц, наред с останалите, като представител на Департамента по отбраната.

Огромна и подробна карта на света в мащабна проекция показваше разположението на радиотелескопите по планетата, в това число и съветските наблюдателни океански кораби. Ели се огледа из наскоро преоборудваната конферентна зала, съседна на кабинетите на президента на Франция. Едва във втората година на своя седемгодишен мандат, той полагаше големи усилия да осигури успех на конференцията. Многобройни лица, знамена и национални облекла се отразяваха по дългите, подредени в дъга махагонови маси и облицованите с огледала стени. Тя разпозна малцина от политическите и военни фигури, но във всяка делегация изглежда имаше включен по някой познат учен или инженер: Анунциата и Ян Бродерик от Австралия; Федрика от Чехословакия; Броде, Кребилон и Боало от Франция; Кумар Шандрапурана и Деви Сухавати от Индия; Хиронага и Мацуи от Япония... Ели долови силно технологичния и не толкова радиоастрономически профил на мнозина от делегатите, специално на японците. Идеята, че в дневния ред на тази среща може би ще бъде включена темата за строителството на някаква огромна машина, най-

вероятно бе наложила промени в състава на делегациите в последните минути.

Също така разпозна Малатеста от Италия; Бендебау, физик, заел се с политика, Клег и негово благородие сър Артър Хейтс, бърбещи зад „Юниън Джак“ — флагчето на Великобритания, каквито човек можеше да види по ресторантските маси във всеки европейски курорт; Хайме Ортиз от Испания; Пребула от Швейцария, което беше странно, тъй като Швейцария, доколкото тя знаеше, дори нямаше радиотелескоп; Бао, който се бе справил брилянтно със задачата да изгради китайската система от радиотелескопи; Винтергаден от Швеция. Тук имаше изненадващо големи делегации от Саудитска Арабия, Пакистан и Ирак. И, разбира се, руснаците, сред които искрено се смееха Надя Рождественская и Генрих Архангелски.

Ели потърси с очи Луначарски и най-после го забеляза при китайската делегация. Тъкмо се здрависваше с Ю Ренкьонг, директора на Пекинската радиообсерватория. Спомни си, че двамата мъже бяха приятели и колеги в годините на съветско-китайското сътрудничество. Но враждебните отношения между двете страни бяха прекратили всякакви контакти между тях и китайските ограничения за задгранични пътувания от страна на старшите им учени все още бяха почти толкова сурови, колкото и съветските забрани. Тя си даде сметка, че бе свидетел може би на първата среща между двамата от двадесет и пет години насам.

— Коя беше китайската персона, с която Виджи се ръкува?

От страна на Киц това изглежда беше някакъв опит да демонстрира сърдечност. В последните няколко дни той правеше подобни жестове — едно развитие в поведението му, което Ели не смяташе за особено обещаващо.

— Ю, директорът на Пекинската обсерватория.

— Мислех, че тия се мразят един друг до мозъка на костите си.

— Майкъл — каза тя, — светът е и по-добър, и по-лош, отколкото си представяш.

— Сигурно можеш да ме надвиеш на „по-добър“ — отвърна той.
— Но не можеш и свец да ми държиш за „по-лош“.

* * *

След приветствието на президента на Франция (който не предизвика особена изненада с това, че пожела да остане и изслуша встъпителните доклади), последва дискусия по процедурата и дневния ред от страна на дер Хеер и Абухимов, в качеството им на съпредседатели на конференцията. Веднага след това Ели и Виджи резюмираха заедно наличните данни. И двамата предпочетоха стандартната вече форма на представяне — без технически подробности, заради участниците от политическите и военни кръгове — за това как действат радиотелескопите, за разположението на близките звезди по небесния свод и за историята на палимпсеста на Посланието. Съвместната им презентация завърши с показване на наскоро получения диаграмен материал на мониторите пред всяка делегация. Ели внимателно обясни как поляризираната модулация е превърната в последователност от нули и единици, как нулите и единиците се съчетават помежду си, за да образуват картина и как в повечето случаи те нямат и най-бегла представа какво точно показва тази картина.

Точките на данните започнаха да се групират по компютърните екрани. Ели виждаше лицата на зрителите, осветени в бяло, кехлибарено и зелено от мониторите в междувременно затъмнената зала. Диаграмите показваха заплетени и разклоняващи се мрежи; неравни, почти неприлични подобия на биологични форми; един съвършено оформен правилен додекаедър. Дълга поредица от страници се прегрупира в сложна и подробно очертана триизмерна конструкция, която бавно се въртеше. Всеки загадъчен обект се придружаваше от неразгадаем текстов пасаж.

Виджи подчерта несигурността на предположенията още по-силно от нея. Въпреки това, по негово мнение, беше несъмнено, че Посланието представлява наръчник за построяването на машина. Той пропусна да спомене, че идеята, че Посланието е чертеж на машина, принадлежи на него и на Архангелски и Ели използва първата възможност да изправи този пропуск.

Тя бе говорила по този предмет достатъчно много пъти в последните няколко месеца, за да разбере, че както учената, така и обикновената публика често изпитваха възхита от подробностите по разбулването на Посланието и се измъчваха от с нищо недоказаната надежда за наличие на буквар. Но се оказа неподготвена за реакцията

на тази — човек би очаквал — уравновесена публика. Когато свършиха, последва сдържан тътен от аплодисменти. Съветската и източноевропейските делегации ръкопляскаха в унисон, с честота от около три пляскания на сърдечен пулс. Американците и мнозина други ръкопляскаха самостоятелно и тяхното несинхронизирано ръкопляскане се надигаше като море от бял шум над множеството. Макар да я обгърна непозната досега радост, Ели не можа да се възпре от мислите за различията в националните характери — американците с техния индивидуализъм и руснаците с колективното им чувство. Също така, спомни си тя, американците, когато се окажат обкръжени от тълпа, се мъчат да увеличат дистанцията си от съседите, докато руснаците гледат да се прилепят колкото може повече един към друг. И двата начина на аплодиране, сред които американският доминираше, я радваха. Само за миг си позволи да си спомни за своя втори баща. И за своя баща.

След обяд бяха направени и други презентации за събирането на данните и тяхната интерпретация. Дейвид Дръмлин предложи изключително качествен статистически анализ, който наскоро бе извършил, на всички предишни страници от Посланието, към които препращаха диаграмите на новите страници. Той доказваше, че Посланието съдържа не само чертеж за построяването на машина, но също така и описания на детайлите и средства за производството на компоненти и под-компоненти. В някои случаи, смяташе ученият, имаше описания на нови индустрии, непознати досега на Земята. Ели, със зяпнала уста, поклати пръста си към Дръмлин и тихо попита Валириън дали е знаел нещо за това. Със стиснати устни, Валириън сви рамене и красноречиво вдигна дланите си нагоре. Тя огледа другите делегати, за да долови някакъв признак на емоции, но забеляза главно знаци на отегчение; дълбочината на техническата материя и необходимостта, рано или късно, да се вземат политически решения, вече предизвикваха напрежение. След сесията Ели направи комплимент на Дръмлин за интерпретацията, като го попита защо не е чула за това досега. Той ѝ отвърна, преди да я подмине:

— О, не смятах за толкова важно да ти досаждам. Просто една дреболийка, с която се занимах, докато ти се консултираше с разни религиозни фанатици.

Ако Дръмлин беше останал неин научен ръководител, тя все още щеше да гони докторската си степен. Той никога не я бе приемал. Никога между тях нямаше да има спокойни колегиални отношения. Ели въздъхна и се зачуди дали Кен е знаел за новия труд на Дръмлин. Но в качеството си на съпредседател, дер Хеер седеше със съветския си партньор на издигнат подиум срещу подковообразните редици на участниците в конференцията. Беше, както и в последните няколко седмици, почти недосегаем. Дръмлин не бе задължен да споделя новите си открития с нея, разбира се; знаеше, че и той, и тя напоследък бяха твърде заети. Но в разговорите си с него защо винаги Ели проявяваше отстъпчивост — и беше склонна да спори само в крайни случаи? Част от нея ѝ подсказваше, че удостояването ѝ с докторска титла и възможността да следва научните си интереси все още бяха бъдеща възможност, стискана здраво от ръцете на Дръмлин.

* * *

На заранта на втория ден думата беше дадена на съветски делегат. Не го познаваше. „Стефан Алексеевич Баруда“ — гласеше витаграфията на компютърния ѝ екран. „Директор на Института за мирни изследвания, Съветска академия на науките, Москва; член на Централния комитет на КПСС.“

— Сега започваме твърдата игра — чу тя Майкъл Киц да шепне на Елмо Хоникът от Държавния департамент.

Баруда беше елегантен мъж, облечен в скроен по последна мода западняшки делови костюм, може би италианска изработка. Английският му бе превъзходен и почти без акцент. Беше родом от една от балтийските републики, твърде млад, за да оглавява толкова важна организация — създадена, за да проучва дългосрочните последици от политиката на премахване на стратегическите ядрени въоръжения — и представляваше жив пример на „новата вълна“ в съветското ръководство.

— Да бъдем откровени — говореше Баруда. — Изпраща ни се Послание от далечните предели на пространството. По-голямата част от информацията е събрана от Съветския съюз и Съединените щати. Съществени части също така са добити от други държави. Всички тези

държави са представени на настоящата конференция. Всяка отделна нация — например, Съветският съюз — можеше да изчака, докато Посланието се повтори няколко пъти, както всички ние се надяваме, и да попълни по такъв начин много липсващи късове. Но това би отнело години, вероятно десетилетия, а ние сме малко нетърпеливи. Ето защо споделихме данните си.

Всяка отделна държава — Съветският съюз, например — би могла да изведе в орбита около Земята големи радиотелескопи с чувствителни приемници, работещи на честотите на Посланието. Американците също могат да го направят. Вероятно и Япония, Франция или Европейската космическа агенция. Тогава всяка една страна би могла да разполага самостоятелно с всички данни, тъй като в космоса радиотелескопите имат възможност да се насочват към Вега през цялото време. Но това може да се възприеме като враждебен акт. Не е тайна, че Съединените щати или Съветският съюз могат да свалят подобни спътници. Така че, може би и по тази причина, всички ние предпочетохме да обменяме данните.

По-добре е да си сътрудничим. Нашите учени желаят да споделят не само данните, които са събрали, но също така своите разсъждения, своите предположения, своите... мечти. Всички вие, учените, си приличате в това отношение. Аз не съм учен. Моята специалност е управлението. Ето защо аз знам, че държавите също си приличат. Всяка държава е предпазлива. Всяка страна е подозрителна. Никой от нас не е склонен да даде предимство на своя потенциален противник, ако може да избегне това. Поради което съществуват две опции — може би повече, но поне две. Едната, която ни съветва да обменяме всички данни, и другата, която ни съветва всяка страна да търси предимство пред останалите. Казват: „Не можете да сте сигурни, че другата страна не търси предимство“. Така е в повечето държави.

Учените спечелиха този спор. Така, например, повечето данни — въпреки че, дължа да подчертая, не всички, — придобити от Съединените щати и от Съветския съюз, бяха разменени. Повечето данни от всички останали държави бяха обменени в световен мащаб. Щастливи сме, че предпочетохме това решение.

Ели прошепна на Киц:

— Това не ми прилича на „твърда игра“.

— Стой и слушай — отвърна ѝ той шепнешком.

— Но съществуват други видове опасност. Ние бихме искали да ги изложим пред Консорциума за обсъждане.

Тонът на Баруда ѝ припомни за обяда с Виджи предния ден. Каква ли муха бръмчеше в главите на руснаците?

— Ние изслушахме академик Луначарски, д-р Ароуей и други учени, че получаваме указания за построяването на сложна машина. Нека да предположим, както изглежда всички очакват, че Посланието стигне до своя край. То започва да се повтаря отначало и ние получаваме въведението или — английската дума е „праймър“, нали? — буквар, който ни позволява да разчетем Посланието. Да предположим, че продължим да си сътрудничим изцяло. Всички ние. Обменяме си всички данни и всички фантазии. Всички мечти.

Значи, съществата от Вега не ни изпращат всички тези инструкции просто за удоволствие. Те искат ние да построим машина. Вероятно ще ни кажат какво е предназначението на тази машина. Може и да не ни кажат. Но дори и да го направят, можем ли да им вярваме? Ето, аз излагам пред вас собствената си фантазия, собствения си сън. Той не е приятен. Ами ако тази машина се окаже Троянски кон? Ние построяваме машината на висока цена, включваме я и изведнъж тук се изсипва нашественическа армия. Или ако се окаже, че е адска машина? Построяваме я, включваме я и Земята гръмва. Може би това е техният начин да потискат цивилизации, които току-що се раждат в космоса. Не би им струвало скъпо: просто изпращат телеграма и новородената цивилизация покорно се самоунищожава.

Това, което искам да попитам, е само предположение, тема за разговор. Предлагам я на вашето внимание. Бих искал думите ми да прозвучат конструктивно. В това отношение ние всички споделяме една планета, всички имаме един и същи интерес. Несъмнено ще се изразя съвсем грубо: няма ли да бъде по-добре да изгорим данните и да унищожим радиотелескопите?

В залата настъпи вълнение. Много делегации поискаха веднага да вземат думата. На свой ред съпредседателите на конференцията изглежда бяха загрижени най-вече да напомнят на делегатите, че сесиите не трябва да се стенографират или записват на видео. Не трябва да се дават никакви интервюта на пресата. Ще има само ежедневни пресизявления, съгласувани между съпредседателите и

ръководителите на делегациите. Дори съдържанието на днешната дискуссия трябва да остане между стените на конферентната зала.

Неколцина делегати поискаха веднага разяснения от Председателството.

— Ако Баруда е прав за Троянския кон или за адската машина — извика един холандски делегат, — не сме ли длъжни да информираме обществото?

Но правото му на изказване не бе признато и не включиха микрофона му. Преминаха на други, по-спешни въпроси за обсъждане.

Ели бързо бе реагирала чрез компютърния терминал пред себе си, за да си запази ред в дългата опашка от желаещи да вземат отношение. Разбра, че изказването ѝ е предвидено второ, след Сухавати и преди китайските делегати.

Тя смътно познаваше Деви Сухавати. Елегантна жена, около четиридесет и петгодишна, със западна коафюра, обувки с високи токове и скъпо копrienено сари. Първоначално специализирала физика, тя се бе превърнала в един от водещите индийски експерти в областта на молекулярната биология и сега делеше времето си между Кингс Колидж, Кеймбридж и институт „Тата“, Бомбай. Беше една от шепата индийски учени, членове на Кралското дружество в Лондон и се говореше, че има силни политически позиции. За последен път се бяха срещнали преди няколко години на един международен симпозиум в Токио, преди получаването на Посланието да премахне задължителните въпросителни в заглавията на някои от нейните научни доклади. Ели изпитваше към нея симпатия — която беше взаимна, — дължаща се само отчасти на факта, че двете бяха между малкото жени, участващи в научни срещи, посветени на извънземния живот.

— Признавам, че академик Баруда постави на обсъждане един важен и твърде деликатен въпрос — започна Сухавати. — И би било глупаво, ако лекомислено отхвърлим възможността за Троянски кон. Като имаме предвид най-новата ни история, тази идея е съвсем естествена и дори съм изненадана, че се поставя на обсъждане едва сега. Но бих искала да бъдем предпазливи към подобни опасения. Крайно неправдоподобно е да предполагаме, че съществата от една планета на звездата Вега се намират точно на нашето равнище на технологическо развитие. Дори на нашата планета културите не се

развиват с еднакъв темп. Някои започват по-рано, други по-късно. Съгласна съм, че някои култури могат да се изравнят с други поне технологично. Когато в Индия, Китай, Ирак и Египет е имало високо развити цивилизации, в Европа и Русия в най-добрия случай са обитавали номади от желязната епоха, а в Америка културите са били още в каменната ера.

Но при условията, за които сега говорим, различията в технологиите трябва да са много по-големи. Извънземните най-вероятно са много по-напреднали от нас, със сигурност повече от няколкостотин години... може би са със хиляди години пред нас или дори с милиони. Значи, приканвам ви да сравните това със скоростта на технологичното ни развитие през миналия век.

Аз самата отраснах в едно малко селце в Южна Индия. По времето на баба ми крачната шевна машина представляваше технологическо чудо. На какво биха били способни същества, които са с хиляди години пред нас? Или с милиони? Както казва един философ от нашия край на света: „Артефактите на една високо развита извънземна цивилизация биха били неразличими от магията“.

Не би трябвало да се опасяваме от каквато и да е заплаха. Те няма какво да се страхуват от нас и това ще бъде вярно за много дълго време напред. Липсва тази конфронтация, каквато е имало между гърците и троянците, които са били равностойни. Това не ни е научнофантастичен филм, в който същества от различни планети се сражават със сходни оръжия. Ако те пожелаят да ни унищожат, със сигурност биха могли да го направят без нашето сътрудниче...

— Но на каква цена? — прекъсна я някой от партера. — Не разбирате ли? Това е въпросът. Баруда казва, че нашите телевизионни предавания в космоса са за тях белег, че е време да ни унищожат, а средството за това е Посланието. Наказателните експедиции са скъпи. Посланието е евтино.

Ели не разбра кой изстреля този апостроф. Изглежда беше някой от британската делегация. Забележката му не бе усилена от аудио системата, тъй като говорителят не бе получил думата от председателството. Но акустиката в конферентната зала беше достатъчно добра, за да го чуят всички. Дер Хеер от подиума се опитваше да въдвори ред. Абухимов се надвеси напред и заговори нещо с асистента си.

— Вие смятате, че в строителството на машината се крие опасност — отвърна Сухавати. — Аз смятам, че опасността е в това, да не се *построи* машината. Бих изпитала срам за нашата планета, ако обърнем гръб на бъдещето. Вашите предци — тя размаха пръст към този, който я бе прекъснал — не бяха толкова боязливи, когато за пръв път потегляха за Индия или Америка.

Тази среща обещава да бъде пълна с изненади, помисли си Ели, въпреки че се съмняваше, че личности като Клайв или Ралей бяха най-добрите образци на хора, способни да взимат решения. Може би Сухавати просто се заяждаше с британците, заради колониалната им агресивност в миналото. Ели изчака, докато светне зелената лампичка на конзолата пред нея — знак, че микрофонът ѝ е включен.

— Господин председателю.

Усети се, че се обръща толкова официално и формално към дер Хеер, с когото почти не се бе срещала в последните няколко дни. Бяха се уговорили да прекарат утрешния следобед заедно, по време на обявената почивка, и изпитваше леко притеснение какво щяха да си говорят. О-оп, погрешна мисъл, прецени тя.

— Господин председателю. Смятам, че можем да хвърлим малко светлина върху повдигнатите два въпроса — за Троянския кон и за адската машина. Възнамерявах да изложа тези неща утре предиобед, но изглежда, че е по-уместно да го направя сега.

На конзолата си тя набра кодовите числа на няколко от своите изображения. В просторната огледална зала притъмня.

— Дватама с доктор Луначарски сме убедени, че това са различни проекции на същата триизмерна конфигурация. Вчера ви показахме цялата конфигурация в симулирано от компютъра въртене. Смятаме, макар да не можем да бъдем сигурни, че така би трябвало да изглежда вътрешността на машината. Все още нямаме ясни указания за мащабите. Размерите ѝ може да са от порядъка на един километър или субмикроскопични. Но обърнете внимание на тези пет обекта, равномерно разположени по периферията на главната вътрешна камера, в средата на додекаедъра. Ето го единият от тях, погледнат отблизо. Тези обекти са единствените в камерата, които изглеждат донякъде разпознаваеми. Това нещо прилича на най-обикновено, отрупано с екипировка кресло, съвършено устроено за човешко същество. Твърде невероятно е извънземните същества, еволюирали на

друг, съвсем различен свят, дотолкова да приличат на нас, че да споделят предпочитанията ни за мебелировката на една дневна. Ето, погледнете го отблизо. Прилича на нещо от хола на майка ми, когато бях малка.

Действително, креслото сякаш беше облечено в калъф на цветя. Смътно чувство на вина прониза съзнанието на Ели. Бе пропуснала да се обади на майка си преди да тръгне за Европа и, ако трябваше да бъде честна, ѝ се беше обадила само веднъж, дважд, откакто бе засечено Посланието. Ели, как можа? — укори бе тя.

Отново погледна компютърната графика. Петкратната симетрия на додекаедъра се отразяваше в петте разположени вътре кресла, всяко от които гледаше срещу петоъгълна повърхност.

— Така че, по наше мнение — на доктор Луначарски и мое — тези пет кресла са предназначени за нас. За хората. Това би означавало, че вътрешната камера на машината е със сечение само няколко метра, а външното сечение е може би десет, до двадесет метра. Технологиата несъмнено е впечатляваща, но не смятаме, че може да се говори за строителство на нещо с размерите на град. Или толкова сложно, колкото един самолетносач, например. Вероятно ще се окажем напълно в състояние да го построим, каквото и да е то, стига всички да работим заедно.

Това, което се опитвам да кажа, е, че никой не поставя столове вътре в бомба. Не мисля, че това е адска машина, нито пък Троянски кон. Съгласна съм с думите на доктор Сухавати или с онова, което може би тя намекна: самата идея, че това може да е Троянски кон, показва колко път ни предстои да извървим все още.

Последва ново избухване. Но този път дер Хеер не направи никакво усилие да го прекъсне; напротив, той дори включи микрофона на възразяващия. Оказа се същият делегат, който бе прекъснал Сухавати преди няколко минути. Филип Бендебау от Обединеното кралство, министър от лейбъристката партия в клатещия се коалиционен кабинет.

— ... просто не разбира нашата тревога. Ако това буквално беше дървен кон, ние нямаше да бъдем изкусени да вкараме чуждото устройство през градските си порти. Вече сме прочели своя Омир. Но поукрасете го с малко мебели и нашите подозрения отпадат. Защо? Защото са ни поласкали. Или подкупили. В това нещо е замесено едно

историческо приключение. В него се крие обещание за нови технологии. Съдържа намек за това, че сме приети от — как да се изразя? — по-велики същества. Но аз твърдя, че с каквито и извисени фантазии да ни занимават радиоастрономите, ако съществува и най-малката вероятност тази машина да се окаже средство за унищожение, то тя не трябва да се строи. По-добре е, както предложи съветският делегат, да изгорим данните и да обявим всякакво строителство на радиотелескопи за углавно престъпление.

Срещата ставаше неуправляема. Купища делегати настояваха по терминалите да получат право на изказване. Ропотът се извиси до потиснато ръмжене, което напомни на Ели за годините, в които се вслушваше в статичния радиоастрономически шум. Консенсусът изглеждаше все по-далечна перспектива и двамата съпредседатели не бяха в състояние да съдържат развълнуваните делегати.

Когато китайският представител получи думата, витаграфиката му се забави на екрана на Ели и тя се огледа за помощ. Нямахме никаква представа кой е този човек. Нгуен „Боби“, Буи, служител от Съвета за национална сигурност, сега прикрепен към дер Хеер, се надвеси и поясни:

— Казва се Ши Киаому. Пише се „кси“. Произнася се „Ши“. Роден по време на Дългия поход на Мао. Доброволец като юноша в Корея. Правителствен представител, по-скоро политик. Свален и интерниран за девет години по време на Културната революция. Сега член на Централния комитет. Много влиятелен. Напоследък е все в новините. Също така ръководи китайските археологически разкопки.

Ши Киаому беше висок, широкоплещест мъж, около шестдесетгодишен. Бръчките по лицето му го правеха да изглежда по-възрастен, но физиката му придаваше почти младежки вид. Куртката му бе закопчана догоре, според задължителните норми за китайските политически водачи, както костюма с елече за американските политически лидери, с изключение, разбира се, на президента. Витаграфиката му вече се появи на екрана и Ели си спомни, че беше чела за Ши Киаому по един от видеовестниците.

— Ако се страхуваме — говореше той, — няма да постигнем нищо. Това само малко ще ги забави. Но запомнете: те знаят, че сме тук. Нашата телевизия се получава на тяхната планета. Всеки ден ние им напомняме за себе си. Гледали ли сте нашите телевизионни

програми? Те няма да ни забравят. Ако не предприемем нищо и ако нашето съществуване предизвиква у тях тревога, те ще дойдат, с или без машината. Не можем да се скрием от тях. Ако си бяхме мълчали, нямаше да се изправим пред този проблем. Ако използвахме само кабелна телевизия и никакви големи военни радары, те може би нямаше да разберат за нас. Но сега е твърде късно. Не можем да се върнем назад. Посоката на пътя ни е предопределена.

Ако сериозно ни е страх, че тази машина може да унищожи Земята, да не я строим на Земята. Да я построим някъде на друго място. Тогава, ако тя наистина се окаже адска машина и взриви един свят... това няма да бъде нашият свят. Но ще ни струва много скъпо. Вероятно прекалено скъпо. Или ако не сме чак толкова уплашени, да я построим в някоя изолирана пустиня. Можете да си позволите много голяма експлозия в пустинята Такопи или в провинция Шънжън, без никой при това да пострада. Ако пък изобщо не се страхуваме, можем да я построим във Вашингтон. Или в Москва. Или в Пекин. Или в този красив град.

В древен Китай Вега, заедно с две близки звезди са били наричани Чи Неу, което означава „младата жена с чекръка“. Това е един благоприятен символ, машина, която ще направи нови дрехи за хората на Земята.

Ние получихме покана. Много необичайна покана. Може би покана за пиршество. Земята никога досега не е била канена на пиршество. Би било неучтиво да откажем.

[1] Английски капиталист и администратор в Южна Африка (1853–1902). — Б.пр. ↑

[2] Лице, което обича да се съблича. — Б.пр. ↑

[3] Английски лексикограф и писател от XIX в. — Бел.пр. ↑

ГЛАВА 12

ЕДИНИЦА-ДЕЛТА ИЗОМЕР

Взирането към звездите винаги ме кара да мечтая, така, както си мечтая, когато гледам черните точки на картата, означаващи градове и села. Защо, питам се, блестящите точки по небето не са толкова достъпни, колкото черните точки върху картата на Франция?

ВИНСЕНТ ВАН ГОГ

Беше разкошен есенен следобед, толкова необичайно топъл, че Деви Сухавати бе оставила палтото си. Двете с Ели вървяха по претъпканата с пешеходци Шан-з-Елизе към Плас дьо ла Конкорд. Етническото разнообразие, царящо тук, можеше да се сравни с Лондон, Манхатън и още шепа големи градове на планетата. Две вървящи заедно жени, едната в пола и пуловер, другата в сари, не правеха никакво впечатление.

Пред един магазин за цигари се беше извила дълга, подредена многоезична опашка от хора, привлечени от първата легална продажба на цигари от пречистен канабис, американско производство. Според френските закони, не можеше да се продават или консумират от лица под осемнайсетгодишна възраст. Повечето хора на опашката бяха на средна възраст или по-стари. Някои изглежда бяха натурализирани алжирци или мароканци. Особено силни видове канабис за експорт се отглеждаха в Калифорния и Орегон. Тук рекламираха нов и предпочитан сорт, допълнително обработен с ултравиолетово облъчване, което превръщаше част от инертните канабиноиди в изомер. Наричаха го „Целунат от слънцето“. Пакетът, изрисуван върху плакат с височина метър и половина, носеше лозунг на френски: „Това ще ви се приспадне от сметката за Рая“.

Витрините по булеварда представляваха взрив от цветове. Двете жени си купиха кестени от уличен продавач и се наслаждаваха на вкуса и мекотата им. Неизвестно защо, всеки път, когато Ели

забележеше рекламния знак на VNP, „Банк Насионал дьо Пари“, тя го четеше като руската дума за бира, със средната буква обърната отляво надясно. БИРА. Знаците — поиздраскани и загубили обичайния си, вдъхващ респект вид — изглежда я караха да се сеща за РУСКА БИРА. Тази неуместна асоциация я забавляваше и ѝ беше трудно да накара част от мозъка си да съобрази, че буквите бяха на латиница, а не на кирилица. По-нататък те се зазяпаха в Обелиска — древен военен паметник, откраднат на голяма цена, за да бъде превърнат в модерен военен паметник. Решиха да продължат.

Дер Хеер беше отменил любовната им среща, или поне за каквато се предвиждаше. Обади ѝ се тази сутрин, с извинителен тон, но без да се престарава. Пленарната сесия поставила на дневен ред прекалено много политически проблеми. Държавният секретар щял да долети утре, отменяйки визитата си в Куба. Дер Хеер бил претрупан със задачи и се надявал, че Ели ще го разбере. Тя го разбра. Мразеше се, че е спала с него. За да не остане сама следобеда, бе позвънила на Деви Сухавати.

— Една от санскритските думи за „победоносен“ е абхиджит. Така е била наричана Вега в древна Индия. Абхиджит. Тъкмо под влиянието на Вега индуските божества — или културни герои — са победили асурите, боговете на злото. Ели, слушаш ли ме?... Виж, колко е интересно. В Персия също е имало асури, но в Персия те са били боговете на доброто. Дори отделните им религии са се слели в една, в която главният бог, богът на Слънцето, бил наречен Ахура-Мазда. Зороастрийците, например, както и поклонниците на Митра. Ахура-Асура са едно и също име. Все още и днес има зороастрийци, а митраистите доста са плашели ранните християни. Но според същия този разказ, онези индуистки божества — между другото, те са били главно женски — са се наричали Деви. Оттук произлиза и моето име. В Индия Девите са божества на доброто. В Персия, Девите стават богове на злото. Някои учени смятат, че тъкмо оттук произлиза думата „дявол“. Симетрията е пълна. Всичко това може би представлява смътен спомен за арийското нашествие, изтласкало дравидите, моите прадеди, на юг. Така че, в зависимост от коя страна на планинската верига Киртар живее човек, Вега поддържа или Бога, или дявола.

Тази забавна история ѝ бе предложена като дар от Деви, която сигурно беше чула за религиозните авантюри на Ели в Калифорния,

само преди две седмици. Ели ѝ бе благодарна. Но това ѝ напомни, че тя дори не беше споменала на Джос за възможността Посланието да се окаже чертеж на Машина с неизвестно предназначение. И сега той със сигурност скоро щеше да разбере за това от медиите. Каза си строго наум, че непременно трябва да му се обади и да му обясни за новия ход на събитията. Ала за Джос се говореше, че е в усамотение. След срещата им в Модесто не беше правил никакво публично изявление. Ранкин на своя пресконференция бе заявил, че макар да съществуват известни опасности, той не възразява да бъдат оставени учените да получат пълното Послание. Виж, преводът му е друга работа. Всички слоеве на обществото, заяви той, трябва да бъдат периодично информирани. Особено онези, на които е поверено съхраняването на духовните и морални ценности.

Вече приближаваха парка „Тюйлери“, където есента предлагаше ярката си палитра. Двама крехки стари мъже — Ели прецени, че са от югоизточна Азия — спореха разгорещено. По железните пръти на боядисания в черно портал бяха вързани разноцветни балончета, които се продаваха. В центъра на едно езерце стоеше мраморна Амфитрита^[1]. Около нея се въртяха лодчици-играчки, насочвани с дистанционни от възбудена група дечица, всяко от които сигурно си представяше, че е Магелан. Една морска котка изведнъж разцепи водата и преобърна първата лодчица, при което момченцата и момиченцата затаиха дъх, смирени от внезапната поява на този призрак. Слънцето се бе спуснало ниско на запад и Ели усети мигновен хлад.

Приближиха се до Оранжерията, в пристройката към която имаше специална експозиция, както съобщаваше плаката: „Картини от Марс“. Съвместните американо-съветски роботизирани всъдеходи на Марс бяха изпратили забележителна поредица от цветни снимки, някои от които — подобно на снимките на „Вояджър“ от външната страна на слънчевата система от 1980 година — излизаха от рамките на научното си предназначение и можеха да се възприемат като истинско изкуство. Плакатът показваше пейзаж, заснет на просторното Елисейско плато. Отпред се виждаше тристранна пирамида, огладена, леко ерозирана, с дълбок кратер близо до основата. Беше се получила от милионите години силни пясъчни бури, предизвиквани от яростните марсиански ветрове, по мнението на геолозите. Един втори всъдеход

— предназначен за Кидония, от другата страна на Марс — беше затънал в подвижна дюна и операторите от контролния център в Пасадена до този момент не можеха да се отзоват на самотните му викове за помощ.

Ели се усети, че е приковала вниманието си във външния вид на Сухавати: големите ѝ черни очи, изправената ѝ снага и поредното ѝ разкошно сари. На мен ми липсва това благородство, помисли си. Обикновено тя съумяваше да поддържа темата на разговора, като в същото време умът ѝ се занимаваше с нещо друго. Но днес ѝ беше трудно да следва и една нишка на мисълта, да не говорим за две. Докато обсъждаха предимствата на няколкото опции за това дали да се строи Машината или не, умът ѝ се връщаше към представата на Деви за нашествието на арийците в Индия отпреди 3500 години: война между два народа, всеки от които се е обявил за победител, всеки от които патриотично е преувеличил случилото се в действителност. Неусетно историческият разказ се е превърнал в легенда за война между боговете. „Нашата“ страна, разбира се, е добрата. Другата страна, естествено, е лошата. Ели си представи козите рога, щръкналата опашка и копитата на Дявола на Запада, еволюирал в бавни еволюционни стъпки в продължение на хиляди години от някакъв свой индуски предтеча, който, доколкото знаеше, е имал глава на слон и е бил боядисан в синьо.

— Троянският кон на Баруда... може би идеята не е чак толкова глупава. Но не виждам да имаме някакъв избор, както каза Ши. Те могат да дойдат тук само след някакви си двацет и няколко години, ако поискат.

Стигнаха до монументална арка в романски стил, увенчана с героична, всъщност апотеозна статуя на Наполеон в ролята му на колесничар. Погледнато отдалече, от извънземна перспектива, колко ли жалко и надутото изглеждаше това? Седнаха да отдъхнат на една пейка. Дългите им сенки падаха върху цветната алея, засадена с цветовете на Френската република.

Ели жадуваше да сподели личните си емоционални преживявания, но това можеше да придобие политически привкус. В най-добрия случай щеше да бъде проява на недискретност. Не познаваше Сухавати достатъчно добре. Вместо това окуражи

спътницата си да сподели своя личен живот. Сухавати с готовност прие.

Беше родена в брамински, но не богат род, с матриархални традиции, в южния щат Тамил Наду. Матриархалните родове все още бяха нещо обичайно в южна Индия. Записала се да следва в Индуския университет в Бенарес. В медицинското училище в Англия срещнала и се влюбила дълбоко в Суриндар Гош, неин колега-студент. Но Суриндар бил „хариджан“, недокосваем, от толкова презряна каста, че ортодоксалните брамини смятали, че само ако ги погледнеш, ще се омърсиш. Прадедите на Суриндар били принудени да живеят само нощем, като прилепи и бухали. Семейството ѝ я заплашило, че ще се откаже от нея, ако се оженят. Баща ѝ заявил, че не може да му бъде дъщеря, ако дори си помисли за подобен брак. Ако се омъжила за Гош, той щял да я оплаква като мъртва. Тя все едно се омъжила. „Толкова се обичахме — каза, — че просто нямахме избор.“ Само след година той починал от септицемия, заразявайки се по време на аутопсия, при която не взел достатъчно предпазни мерки.

Вместо да я върне към семейството, смъртта на Суриндар причинила обратното и след като получила медицинската си диплома, Деви решила да остане в Англия. Тя открила в себе си естествено влечение към микробиологията и преценила, че чрез нея без усилия ще продължи знанията си в медицината. Скоро разбрала, че притежава истински талант в тази педантична дисциплина. Знанието за възпроизводството на нуклеидната киселина я насочило към работа в областта за произхода на живота, а това от своя страна я подтикнало да разсъждава за живота на други планети.

— Научната ми кариера може да се възприеме като последователност от свободни асоциации. Едното просто ме отвеждаше към другото.

Доскоро тя бе работила върху изучаването на органичната материя на Марс, регистрирана в някои райони на планетата от същите всъдеходи, чиито зашеметяващи снимки току-що им бяха рекламирали. Деви не се омъжила повторно, макар да си давала сметка, че не един мъж настойчиво я преследвал. Напоследък се срещала с някакъв учен в Бомбай, когото тя охарактеризира като „роб на кибернетиката“.

Двете се поразходиха още малко и стигнаха до „Двора на Наполеон“, вътрешния двор на Лувъра. В центъра му се издигаше наскоро построения и предизвикал много противоречиви отзиви пирамидален вход, а по високите ниши около двора бяха изложени скулптурни бюстове на герои на френската цивилизация. Под всяка статуя на почетен мъж — почти липсваха почетни жени — беше гравирано името му. Тук и там буквите бяха ерозирани — в повечето случаи от времето, понякога издраскани от обиден им за нещо минувач. При една, две от статуите беше трудно да се прецени коя е историческата личност. На статуята, която явно бе предизвикала най-много общественото негодувание, стояха само буквите LTA.

Макар слънцето вече да залязваше, а Лувърът да беше отворен до среднощ, те не влязоха, а предпочетоха да походят по брега на Сена, обратно на течението, по Ке д'Орсе. Собствениците на книжните павилиончета спускаха кепенците и приключваха търговията за днес. Те повървяха още малко, ръка за ръка, според европейския маниер.

Семейна двойка французи се разхождаше на няколко крачки пред тях. Всеки от двамата родители държеше по една ръка на дъщеричката, около четиригодишна, която от време на време подскачаше във въздуха. Увисвайки за миг при нулево g, детенцето изпитваше, съвсем явно, нещо близко до екстаз. Родителите му обсъждаха Световния консорциум за Посланието, което едва ли беше съвпадение, тъй като вестниците бяха пълни с тази тема. Мъжът беше за построяването на Машината; тя можела да създаде нови технологии и да увеличи работната заетост във Франция. Жената бе по-предпазлива, но по причини, които ѝ беше трудно да формулира. Дъщеричката, чиито панделки хвърчаха във въздуха, изобщо не се интересуваше как трябва да се постъпи с един чертеж, дошъл от звездите.

* * *

Дер Хеер, Киц и Хоникът бяха свикали заседание в американското посолство рано заранта, за да се подготвят за пристигането на държавния секретар по-късно същия ден. Заседанието трябваше да премине при пълна секретност и да се проведе в Черната стая на Посолството, камера, която беше електронно изолирана от

външния свят така, че дори и най-сложното електронно разузнаване ставаше невъзможно. Поне така се твърдеше. Ели си помисли, че винаги могат да се измислят средства да бъдат преодолен и най-грижливите мерки на безопасност.

След като прекара следобеда в компанията на Деви Сухавати, тя получи съобщението в хотела си и се опита да се обади на дер Хеер, но успя да се свърже само с Майкъл Киц. Заяви, че се противопоставя на засекретена среща по тази тема. Беше въпрос на принцип. Посланието бе недвусмислено предназначено за цялата планета. Киц ѝ отговори, че няма данни, които да са били премълчани пред останалия свят, поне от страна на американците; и че съвещанието имало само препоръчителен характер — да помогне на Съединените щати в трудната процедура на предстоящите преговори. Апелира към нейния патриотизъм, към личния ѝ интерес и накрая отново ѝ припомни за съдебното решение „Хадън“: „Доколкото знам, този документ все още се намира в твоя сейф непрочетен. Ами прочети го най-после“ — настоя той.

Ели се опита да се добере до дер Хеер, но отново без успех. Първо този човек ти се пъха навсякъде в комплекса „Аргус“, като черен гологан. Влиза в апартамента ти. Ти си убедена, за пръв път от години насам, че си влюбена в него. А след това дори не можеш да го намериш по телефона. Тя реши да се яви на заседанието, ако не за друго, поне да се види с дер Хеер лице в лице.

Киц ентузиазирано поддържаше идеята за построяване на Машината. Дръмлин се изказа предпазливо в полза на това. Дер Хеер и Хоникът поне външно не бяха съгласни, а Питър Валириън направо агонизираше от нерешителност. Киц и Дръмлин дори говореха къде точно да се построи нещото. Единствено транспортът правеше производството и дори сглобяването му на обратната страна на Луната непреодолимо скъпо, както беше предположил Ши.

— Ако използваме аеродинамични спирачки, излиза по-евтино да изпратим килограм на Фобос или Деймос, отколкото на обратната страна на Луната — намеси се Боби Буй.

— Къде, по дяволите, е това Фобусилидиймус? — поиска да се осведоми Киц.

— Това са двете луни на Марс. Имах предвид аеродинамичното възпиране в марсианската атмосфера.

— И за колко време се стига до Фобос или Деймос?

Дръмлин разбъркваше кафето в чашката си.

— Може би година, но след като веднъж осигурим флот от междупланетни транспортни апарати и графикът се запълни...

— Сравнено с три дни до Луната? — изсумтя Дръмлин. — Буй, престани да ни губиш времето.

— Но аз само предложих — възрази той. — Просто да помислим.

Дер Хеер изглеждаше нетърпелив, разсеян. Очевидно беше под голям натиск — ту избягваше погледа й, ту, както й се струваше, я умоляваше безмълвно. Тя го прие като благоприятен знак.

— Ако се тревожите за адска машина — говореше Дръмлин, — трябва да се тревожите за енергийния източник. Ако машината не изисква огромно количество енергия, не може да бъде адска машина. Тъй че, доколкото инструкциите не изискват гигаватов ядрен реактор, не мисля, че трябва да се опасяваме от адска машина.

— Приятели, какво толкова сте се разбързали да строите? — попита тя едновременно Киц и Дръмлин.

Двамата седяха един до друг с поднос кроасани пред тях.

Киц премести поглед от Хоникът към дер Хеер, преди да отговори.

— Това заседание е секретно — започна той. — Сигурен съм, че няма да предадете нищо от това, което се каже тук, на руските си приятели. Става дума за следното: ние не знаем какво ще извърши Машината, но от анализа на Дейв Дръмлин е ясно, че в нея се съдържат нови технологии, може би нови видове промишленост. Конструирането на машината определено има икономическа стойност — тоест, помислете какво ще научим. А може да има и военна стойност. Поне така мислят руснаците. Вижте, руснаците са като в тъмна кутия. В това нещо се съдържа цяла нова област на технологията, която те трябва да споделят със САЩ. Може Посланието да съдържа указания за някаква качествено ново оръжие, решаващо всички спорове, или да носи икономическо предимство. Те не са сигурни. За да се опитат, ще им се наложи да претоварят цялата си икономика. Забелязахте ли как Баруда наблегна на това, каква е ефективната цена? Ако цялата тази работа с Посланието изчезне — изгорим данните, унищожим телескопите, — тогава руснаците ще

могат да поддържат военно равновесие. Ето защо са толкова предпазливи. По същата причина ние, разбира се, трябва да го направим. — Той се усмихна.

По характер, прецени тя, Киц беше хладнокръвен. И съвсем не бе глупав. Когато се държеше хладно и сдържано, хората обикновено не го харесваха. Ето защо си беше изработил лустро на светска фамилиарност. Според Ели то беше с дебелина една молекула.

— Значи, позволете ми да задам на вас един въпрос — продължи той. — Забелязахте ли намека на Баруда, че някои от данните се крият. Има ли липсващи данни?

— Само от най-ранните — отговори тя. — Само от първите няколко седмици, предполагам. Имаше няколко дупки в китайските данни, малко след това. Все още съществува нищожно количество данни, което не е обменено, от всички страни. Но не съм забелязала никакви податки за сериозно укриване на данни. Все едно, ние ще засечем и съберем всичко липсващо, щом Посланието започне да се повтаря.

— Ако започне да се повтаря — изръмжа Дръмлин.

Дер Хеер насочи дискусиата към плана за действие при непредвидени обстоятелства: какво да се прави в случай, че букварът бъде получен; кои американски, германски и японски видове промишленост да бъдат предупредени предварително за възможни поголеми ускорени проекти; как да се определят ключовите фигури сред учените за изграждането на Машината, ако се вземе решение да се започне; и, накратко, как да се внуши ентузиазъм за проекта пред Конгреса и американското общество. Дер Хеер побърза да добави, че това са само предварителни планове, че не е взето никакво окончателно решение и че несъмнено съветската загриженост за Троянски кон е, поне донякъде, основателна.

Киц попита за съставянето на „екипажа“:

— Те искат от нас да поставим хора в пет пилотски кресла. Кои хора? Как ще го решим? Вероятно това трябва да бъде международен екипаж. Колко американци? Колко руснаци? Някой друг? Не знаем какво ще се случи с тези петима души, когато седнат в тези столове, но трябва да разполагаме с най-подходящите личности за тази работа.

Ели не се хвана на въдицата и той продължи:

— Сега идва най-важният въпрос, кой за какво ще плаща, кой какво ще строи, кой отговаря за цялостното интегриране. Мисля, че по този въпрос можем да направим голям пазарлък срещу сериозно американско представителство в екипажа.

— Но ние все пак искаме да изпратим възможно най-добрите хора — вметна дер Хеер и уместността на забележката бе повече от очевидна.

— Разбира се — отвърна Киц. — Но какво да разбираме под „най-добрите“? Учени ли? Или хора с военна подготовка? С физическа сила и издръжливост? С патриотизъм? (Това, между другото, не е мръсна дума.) А освен това — той вдигна поглед от кроасана си, който се канеше да намаже с масло, и погледна Ели в очите, — стои и въпросът за пола. Тоест, за половете. Само мъже ли ще изпратим? Ако са мъже и жени, от единия пол ще трябва да има повече, отколкото от другия. Местата са пет, нечетен брой. Ще успеят ли да се сработят всички членове на екипажа? Ако започнем работа по този проект, предстоят ни ужасно трудни преговори.

— Всичко това изобщо не ми звучи смислено — заяви Ели. — Не говорим за някоя дипломатическа служба, която купувате срещу дарение за предизборната кампания. Това е сериозна работа. Какво, да не искате да пуснете там някой мускулест имбецил, някое двайсет и нещо годишно хлапе, което си няма никакво понятие за света — знае само как да пробяга бързо стометровата полоса или как да изпълнява заповеди? Или някоя политическа кранта? Това пътуване не може да има нищо общо с това.

— Разбира се, че си права — отвърна усмихнато Киц. — Мисля, че ще намерим хора, които ще задоволят всичките ни критерии.

Дер Хеер, чиито торбички под очите го правеха да изглежда почти измършавял, закри заседанието. Успя насаме дори да се усмихне на Ели — само с устни, без да открие зъби. Лимузините на посолството очакваха да ги върнат в Елисейския дворец.

* * *

— Ще ти кажа защо е по-добре да се изпратят руснаци — говореше й Виджи. — Когато вие, американците, сте усвоявали своята

страна — пионери, трапери, ловци на индианци и всичко останало, — не сте срещали съпротива, поне от страна на някой, който да ви е бил равностоен технологично. Просто сте нахлували през континента си от Атлантика до Пацифика. В края на краищата, вие сте очаквали, че всичко ще бъде лесно. Нашето положение е различно. Ние сме били покорени от монголците. Тяхната конна технология е била много по-развита от нашата. Когато сме извършвали експанзия на изток, сме били много предпазливи. Никога, когато сме прекосявали дивите степи, не сме очаквали, че ще ни е лесно. Ние сме много по-добре приспособени към враждебни сили, отколкото вие. Освен това американците са свикнали да бъдат водещи в технологично отношение. Ние винаги сме се домогвали до технологично равенство. Значи, всеки на Земята е руснак — нали ме разбираш, говоря за нашето историческо положение. В тази мисия трябва да има повече руснаци, отколкото американци.

Самата му среща с нея носеше известни рискове за Виджи — както впрочем и за нея самата. Киц, излизайки от възприетия тон, не пропусна да ѝ го намекне. Понякога, по време на научна среща в Америка или в Европа, на Виджи му разрешаваха да прекара един следобед с нея. По-често го придружаваше „гувернантка“ от КГБ — която представяха за преводач, въпреки че английският ѝ беше определено по-лош от този на Виджи; или представяха лицето като „учен“ от тази или онази комисия в Академията, само дето познанията му по научния предмет се оказваха доста повърхностни. Виджи просто поклащаше глава, когато тя го питаше за тях. Но повече или по-малко смяташе „бебегледачите“ за част от играта, цената, която трябва да заплатиш, щом ти разрешават да посетиш Запада. Неведнъж Ели долавяше дори чувство на симпатия в гласа му, когато разговаряше с „бебегледача“ си: да отидеш в чужда страна и да се преструваш на специалист по нещо, в което познанията ти са нищожни, сигурно беше доста притеснително. Може би дълбоко в сърцата си бебегледачите ненавиждаха своята задача толкова, колкото и самият Виджи.

Бяха седнали до същия прозорец в „При Боговете“. Във въздуха се долавяше хлад, предшествателна настъпващата зима и някакъв младеж, увит в дълъг син шал, единственото му отстъпление пред студа, енергично крачеше покрай качетата със замразени стриди отвън пред прозореца. От продължителните (и нехарактерно) предпазливи

бележки на Луначарски Ели прецени, че в средите на съветската делегация цари разногласие. Руснаците изпитваха загриженост, че строителството на Машината ще увеличи стратегическото превъзходство на Съединените щати в тяхното петдесетгодишно глобално съперничество. Виджи на практика беше шокиран от поставения от Баруда въпрос за изгаряне на данните и унищожаване на радиотелескопите. Той не бе информиран за позицията на Баруда предварително. Руснаците играеха жизненоважна роля в събирането на Посланието, покривайки по-широк географски пояс от всяка друга държава, подчерта Виджи, а освен това разполагаха и с единствените сериозни плаващи в двата океана радиотелескопи. Те с основание очакваха да играят значителна роля в това, което предстоеше. Ели го увери, че доколкото зависеше от нея, ще получат тази роля.

— Виж, Виджи, от нашите телевизионни предавания те знаят, че Земята се върти и че тук живеят много различни нации. Самото излъчване на Олимпийските игри може да им го е подсказало. Последвалите предавания от други страни само е потвърдило това впечатление. Следователно, ако те са толкова добри, колкото ги смятаме, можеха да разкъсат предаването на фази, съобразени с въртенето на Земята, така че само една държава да получава Посланието. Но не са предпочели това. Искат Посланието да бъде получено от всички на тази планета. Очакват Машината да бъде построена от цялата планета. Това не може да бъде само американски или само руски проект. Нашият... клиент... не желае това.

Но не беше сигурна дали ще играе някаква роля при взимането на решения за конструирането на Машината и подбора на екипажа. И му го призна. Връщаше се в Съединените щати на другия ден, най-вече за да ръководи проучването на новосъбраните данни от последните няколко седмици. Пленарните сесии на Консорциума изглежда щяха да продължат дълго и крайна дата не беше определена. Виджи бе помолен от своите хора да остане поне още малко. Външният им министър току-що бе пристигнал и сега той оглавяваше съветската делегация.

— Тревожа се, че всичко това може да завърши зле — каза Луначарски. — Има толкова много неща, които може да се объркат. Технологични провали. Политически провали. Човешки провали. И дори да се справим с всичко това, ако ни се размине войната заради

Машината, ако я построим без грешки и не се самовзривим, пак се тревожа.

— За какво? Какво искаш да кажеш?

— Най-доброто, което може да ни се случи, е да ни изкарат глупаци.

— Но кой?

— Ароуей, не разбираш ли? — Една от вените по шията на Луначарски запулсира. — Удивен съм, че не го разбираш. Земята е едно... гето. Да, гето. Всички хора са натъпкани в това гето. Ние само бегло сме дочули, че извън това гето съществуват големи градове с просторни булеварди, изпълнени с джожки^[2], по които се разхождат красиви жени с благоуханни парфюми, облечени в кожени палта. Но хубавите градове са твърде далече и ние сме твърде бедни, за да стигнем до тях, дори и най-богатите от нас. Все едно, знаем, че те не ни искат. Тъкмо затова са ни оставили в това жалко малко селце.

И ето, сега идва поканата. Както се изрази Ши. Луксозна, елегантна. Изпратили са ни изящно гравирана карта и празна джожка. Трябва да изпратим петима наши съселяни и джожката ще ги откара... — къде? Кой знае? До Варшава. Или Москва. Може би дори до Париж. Разбира се, някои се изкушават да отидат. Винаги ще се намерят хора, които ще са съблазнени от подобна покана, или които мислят, че това е единственият начин да се измъкнат от нашето забутано селце.

И какво мислиш ще се случи, когато пристигнем там? Мислиш ли, че Великият херцог ще ни покани на тържествена вечеря? Дали президентът на Академията ще ни зададе интересни въпроси за ежедневието в нашата западна паланка? Допускаш ли, че Руският православен патриарх ще си направи труда да побеседва учено с нас на тема сравнителна религия?

Не, Ароуей. Ние ще зяпаме глупаво и ще се мотаем като селски дръвници сред големия град, а те дискретно ще се подсмивват зад нас в шепите си. Ще ни показват на любопитните. Колкото по-изостанали сме ние, толкова по-добре ще се чувстват те, толкова по-уверени ще са в себе си.

Това е квота. На всеки няколко месеца петима от нас отиват да прекарат уикенда на Вега. Да съжалим провинциалистите и да им дадем да разберат кои са по-добри от тях.

[1] Богиня на морето, дъщеря на Нерей, съпруга на Посейдон. — Б.пр. ↑

[2] Дрожка — малко пъстроцветно файтонче, използвано в стара Русия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 13

БАВИЛОН

*С моите пренедостойни спътници,
аз крачех по улиците на Вавилон.*

АВГУСТИН
„Изповеди“, II, 3

Главният компютър КРЕЙ 21 в „Аргус“ беше инструктиран да съпоставя ежедневната жътва на данни от Вега с по-ранните записи от Трето ниво на палимпсеста. Всъщност дълга и неразбираема последователност от нули и единици се сравняваше автоматично с друга, по-ранна подобна последователност. Това представляваше част от масивната статистическа вътрешна съпоставка на различните откъси от все още недешифрирания текст. Съществуваха едни и същи кратки низове от нули и единици — наричани с надежда от аналитиците „думи“, — които многократно се повтаряха. Много последователности се появяваха само по веднъж на хиляди страници текст. Статистическият подход към дешифрирането на съобщение беше познат на Ели още от прогимназията. Но скритите зад рутинния анализ подпрограми, осигурени от специалистите от Националната агенция за сигурност — едва след личното указание на президента и придружени с команди да се самоунищожават в случай, че някой се опита да ги разгледа отблизо, — бяха направо гениални.

Какви ли изумителни способности на човешката изобретателност, мислеше си Ели, бяха посветени на изкуството да се четат чужди писма. Глобалната конфронтация между Съединените щати и Съветския съюз — напоследък, разбира се, малко поотслабнала — все още изяждаше световния ресурс. Не ставаше въпрос само за финансовите ресурси, посветени на военните кръгове във всички държави. Сумата беше почти два трилиона долара годишно и сама по себе си главозамайващо висока, при положение, че съществуваха

толкова много неотложни човешки потребности. Още по-лошо беше това, че на военните цели бе посветено огромно интелектуално усилие.

Беше изчислено, че почти половината от учените на планетата работеха за едно или друго от близо двестата по-големи военни ведомства по света. И това съвсем не беше утайката от докторските програми по физика и математика. Някои от колегите ѝ се успокояваха с тази мисъл, когато възникнеше досадният проблем какво да кажат на някой доскорошен кандидат за докторат, привлечен да работи, да речем, в някоя от оръжейните лаборатории. „Ако имаше капка талант, щяха да му предложат поне асистентско място в Станфорд“, беше казал веднъж Дръмлин при подобен повод. Не, към военното приложение на естествените науки и математиката се привличаха хора с определена умствена нагласа и характер — хора, които си падаха, например, по големи експлозии; такива, на които липсваше вкус към личното съревнование и които, за да си отмъстят за преживяна обида в училище жадуваха за военна власт; или неуморими в решаването на пъзели, които жадуваха да дешифрират и най-сложното чуждо съобщение. Понякога подтикът им имаше политическа основа, предизвикан от международни спорове, имиграционна политика, преживени от войната ужаси, полицейска бруталност или от националната пропаганда на една или друга държава отпреди десетилетия. Мнозина подобни учени, Ели знаеше това, наистина притежаваха големи способности, колкото и да изпитваше резерви към техните мотиви. Опитваше се да си представи какво би могло да допринесе това огромно количество талант, ако се посветеше на добруването на човешкия вид и на планетата.

Тя се зарови в изследванията, натрупали се по време на отсъствието ѝ. Все още нямаше никакъв напредък в дешифрирането на Посланието, въпреки че статистическият анализ бе изпълнил куп хартия с височина един метър. Това беше твърде обезкуражаващо.

Искаше ѝ се в „Аргус“ да има някоя особено близка приятелка, с която да сподели болката и яда си от поведението на Кен. Но такава нямаше, а Ели не беше склонна да използва телефона за подобна цел. Наистина прекара един уикенд с колежката си Беки Еленбоген в Остин, но Беки, чиито обичайни коментари за мъже обикновено бяха сурови и пълни с жлъч, този път се отнесе с учудващо умерен критицизъм.

— Той е научният съветник на президента, а това е най-удивителното откритие в историята на човечеството. Не бъди толкова груба към него — настоя Беки. — Ще се обади.

Беки беше една от онези, които намираха Кен за „чаровен“ (беше се запознала веднъж с него по време на откриването на Националната неутринна обсерватория) и освен това изглежда бе склонна да се примирява с чуждата власт. Ако дер Хеер се бе отнесъл с Ели по този унизителен начин, докато беше само някакъв си забутан професор по микробиология, Беки сигурно щеше да го маринова и опече на шиш.

След като се върна от Париж, дер Хеер се осмели да приложи обичайната тактика, извинявайки се с огромната си заетост. Бил претоварен, каза ѝ той, затрупан с толкова много отговорности, в това число трудни и непознати дотогава политически проблеми. Положението му на ръководител на американската делегация и на съпредседател на пленарните заседания можело да се сметне за не особено ефективно, ако връзката му с Ели станела публично достояние. Киц бил безмилостен. Кен прекарал толкова ноци само с по някой и друг час сън. Ели прецени, че обясненията му са прекалено многословни. Но реши все пак да не прекъсва връзката си.

* * *

Когато се случи, първият човек, който го забеляза, този път в самия край на нощната смяна, отново беше Уили. Впоследствие Уили беше склонен да припише откритието по-скоро на новите чипове „Хадън“ за контекстно разпознаване, отколкото на свръхпроводящия компютър и на програмите на Националната агенция за сигурност. Така или иначе, Вега се намираше ниско на небосклona, час преди настъпването на зората, когато компютърът включи алармената система. Обезпокоен, Уили остави четивото си — новия учебник по Бърза трансхормационна спектроскопия на Фурие — и забеляза следния текст, изписан на екрана:

ПОВТ. ТЕКСТ СТР. 41617–41619: НЕСЪВП. БИТ
0/2271. КОРЕЛАЦИОНЕН КОЕФИЦИЕНТ 0,99+

Докато наблюдаваше, 41619 стана 41620 и след това 41621. Цифрите след тирето нарастваха бързо. И броят на страниците, и корелационният коефициент, измерващ степента на вероятност корелацията да не е случайна, растяха пред смаяния му поглед. Извъртяха се още две страници, преди да вдигне слушалката и да се обади на Ели по пряката линия в апартамента ѝ.

Беше заспала дълбоко и в първия миг се почувства зашеметена. Но бързо включи нощната лампа и даде указания да съберат старшия персонал на „Аргус“. Каза им, че сама ще намери дер Хеер, който се намирал някъде из комплекса. Не беше трудно. Разтърси го за рамото.

— Кен, ставай. Обадиха ми се, че ни повтарят.

— Какво?

— Посланието зацикля. Поне така казва Уили. Отивам там. Защо не почакаш десетина минути, за да се престорим, че си бил в хотела за гости?

Вече беше при вратата, когато той ѝ извика:

— Как може да зацикли? Та ние още не сме получили буквара!

По екраните бързо тичаха успоредни ивици от нули и единици, съпоставка в реално време на данните, които току-що се получаваха и получените в „Аргус“ отпреди година. Програмата щеше да засече всяка разлика. Досега такава нямаше. Това ги увери, че нямаше грешка в първоначалния запис, че няма явни грешки в приемането, и ако някой малък гъст междувъзвезден облак между Вега и Земята бе излял по някоя нула или единица, подобни случаи бяха твърде редки. „Аргус“ междувременно влезе в комуникация в реално време с десетки други телескопи, част от Световния консорциум за Посланието и новината за рециклирането се препредаваше към наблюдаващите обсерватории в западна посока, към Калифорния, Хаваите и „Маршал Неделин“, плаващ в Тихия океан, после към Сидни. Ако откритието беше направено, когато Вега се намираще над някой от останалите телескопи в мрежата, „Аргус“ също щеше да бъде уведомен незабавно.

Липсата на буквар предизвикваше болезнено разочарование, но това не бе единствената изненада. Номерата на страниците на Посланието бяха прескочили рязко от 40 000 на 10 000, откъдето назад липсваше повторение. Очевидно в „Аргус“ бяха открили предаването почти в мига, в който то бе достигнало до Земята. Сигналят беше изключително силен и можеше да се засече дори от малки

многопосочни телескопи. Но това, че предаването бе стигнало до Земята, тъкмо когато „Аргус“ се бе насочил към Вега, представляваше изненадващо съвпадение. Освен това, какво означаваше фактът, че текстът започва едва от страница 10 000? Да не би да липсваха 10 000 страници? Дали навикът на провинциалната Земя страниците на една книга да започват с 1 не беше старомоден? Да не би тези номера да не бяха номера на страници, а нещо друго? Или — и това тревожеше Ели най-много — съществуваше някаква фундаментална и неочаквана разлика между човешките представи за нещата и начинът на мислене на извънземните? Ако бе така, това щеше да доведе до мъчителни усложнения за способността на Консорциума да разбере Посланието, със или без буквар.

Посланието се повтаряше точно, липсващите звена се попълваха, а никой така и не можеше да разбере и дума от него. Не беше допустимо една високо развита цивилизация, толкова педантична във всяко друго отношение, да пропусне да предвиди необходимостта от буквар. Най-малкото Олимпийската програма и вътрешният план на Машината създаваха впечатлението, че то е предназначено специално за хората. Едва ли биха си създали толкова грижи да замислят и излъчат Посланието, без да осигурят някакво средство за хората да го разчетат. Следователно, самите хора бяха пропуснали нещо. Скоро се възприе мнението, че някъде се съдържа четвърти слой на палимпсеста. Но къде?

Диаграмите бяха публикувани в осемтомен „настолен“ комплект и скоро препечатани по целия свят. По цялата планета най-различни хора се опитваха да разгадаят изображенията. Додекаедърът и квазибиологичните форми бяха особено примамливи. От страна на многобройната читателска публика постъпваха умни предложения, внимателно пресявани от екипа на „Аргус“. Срецаха се и какви ли не налудничави интерпретации, главно в седмичните издания. Развиваха се цели нови индустрии — безспорно неподвиждани от авторите на Посланието — използващи Посланието, за да измъкват парите на публиката. Учреден бе Древният мистичен орден на Додекаедъра. Машината бе обявена за НЛО. Машината беше „Колелото на Иезекиил“. Някакъв ангел разкрил значението на Посланието и диаграмите на един бразилски бизнесмен, който разпространи — първоначално на собствени разноски — своята интерпретация по

целия свят. При толкова много загадъчни диаграми, които трябваше да намерят своето тълкувание, бе неизбежно много религии да разпознаят елементи от своята иконография в Посланието от звездите. Основното сечение на Машината наподобяваше малко на хризантема, което хвърли японците в луд възторг. Ако сред всички диаграми имаше и човешко лице, месианската треска щеше да лумне като пожар.

Междувременно, изненадващо количество хора бяха сложили край на земните си дела, подготвяйки се за Пришествието. Световното промишлено производство започна да запада. Мнозина бяха раздали цялото си имущество на бедните, но след като краят на света започна да се отлага, се принудиха да потърсят помощта на благотворителните организации или на държавата. Тъй като подобни дарения съставляваха по-голямата част от фондовете на благотворителните институции, някои от тези филантропи в края на краищата прибегнаха до помощта на собствените си дарения. Всевъзможни делегации обсаждаха правителствени лица да ги убеждават да се избърза с Пришествието, за да се сложи край, например, на схистосомиазиса или на световния глад. Други, по-умерени, споделяха мнението си, че ако в началото на пътя идва десетилетие на истинска световна лудост, то някъде по-нататък това сигурно ще доведе до значителни монетарни или национални предимства.

Някои твърдяха, че не съществува буквар, че цялото упражнение е било предназначено да научи хората на кротост или просто да ни побърка. Вестниците публикуваха редакционни статии как изобщо не сме толкова умни, колкото се мислим и пълни с презрение към учените, които, след като бяха получили толкова голяма поддръжка от правителствата, ни проваляха, тъкмо когато сме в такава нужда. Или че хората просто са се оказали по-тъпи, отколкото веганците са предполагали. Че може би съществува някакъв възлов принцип, който е напълно ясен на всички други цивилизации, с които е установен контакт по подобен начин, нещо, което никой в историята на галактиката досега не е пропускал. Шепя коментатори споделяха тази перспектива за космическото ни унижение с нескрит ентузиазъм. Тя просто доказваше всичко, което тези песимисти от край време бяха говорили по адрес на хората. След известно колебание, Ели реши, че има нужда от помощ.

* * *

Влязоха потайно през Портата на Енлил с придружителите, изпратени от Собственика. Общата система за сигурност беше ненатрапваща се, въпреки — или може би заради — допълнителната защита.

Макар слънцето отляво все още да светеше, мръсните улици бяха осветени от мангали, светилници и тук-там по някой примигващ факел. Две амфори в човешки ръст фланкираха входа към склада за продажба на зехтин. Рекламата бе изписана с клинообразно писмо. На фасадата на съседната обществена сграда се виждаше величествен барелеф на лъв, убит при царуването на Асурбанипал. Когато се приближиха до Храма на Асур, тълпата се размърда и нейният ескорт ѝ отвори широка пътека. Сега към нея се откри гледка към Зикурата, надолу по осветената с факли широка улица. Гледката беше по-секваща дъха, отколкото онова, което бе виждала на картини. Отнякъде се разнесе войнствен сигнал, изсвирен на непознат духов инструмент. По камъните край нея изчаткаха нозете на трима мъже и един кон, колесничарят бе с фригийска гугла. Като в някакъв средновековен поучителен разказ от книгата за Сътворението, върхът на Зикурата бе обвит от ниски, мрачни облаци. Напуснаха Пътя на Ищар и се озоваха в Зикурата през една странична уличка. В частния асансьор придружителят ѝ натисна копчето за последния етаж. „Четиридесети“ — пишеше на него. Никакви числа. Просто дума. А след това, за да не остане и сянка на съмнение, стъкленият панел просветна: „Боговете“.

Господин Хадън скоро щял да дойде при нея. Би ли желала да пийне нещо, докато го чака? Отчитайки репутацията на това място, Ели отказа. Под нея се простираше Вавилон — величествен, както разправяха, в своята реконструкция, на друго място, след хиляди години. През часовете на деня, в който бе отворен за обикновени посетители, пред Портата на Ищар се изсипваха препълнени автобуси от музеи, много малко училища и туристически агенции, гостите навличаха подходящо облекло и се впускаха в своя път назад във времето. Хадън мъдро даряваше всичките си приходи от дневната клиентела на благотворителни организации в Ню Йорк Сити и Лонг Айлънд. Дневните туристически разходки тук бяха изключително

популярни, отчасти защото това представляваше възможност мястото да се разгледа от онези, които не биха и мечтали да посетят Вавилон нощем. Е, сигурно биха мечтали.

По тъмно Вавилон се наричаше „парк за забавления на възрастни“. Беше изграден с такъв замах, мащаб и въображение, че караше подобни увеселителни места като Ренербан в Хамбург, например, да приличат на джуджета. Засега това беше най-голямата туристическа атракция в зоната на Нюйоркския метрополитен и с най-големи приходи. Беше добре известно как Хадън бе успял да убеди първенците за Вавилон, Ню Йорк, и как бе лобирал за „смекчаването“ на местните и щатски закони за проституцията. Портата на Ищар се намираще само на половин час път от центъра на Манхатън. Ели бе настояла да вземат този влак, въпреки възраженията на охраната ѝ, и бе установила, че близо една трета от посетителите бяха жени. По линията не се виждаха графити, опасността да те оберат беше малка, но се долавяше много по-подмолен бял шум, в сравнение с обичайните транспортни средства из Ню Йорк.

Въпреки че Хадън беше член на Националната техническа академия, той не бе участвал в нито една научна среща, доколкото Ели знаеше, и тя не го бе виждала никога досега. Външният му вид беше станал добре известен на милиони американци преди години, в резултат на кампанията на Съвета на рекламоделите срещу него: „Антиамериканецът“ — пишеше неизменно под неласкателния портрет на Хадън. Все пак Ели стреснато отстъпи назад, когато унеса ѝ до матовата стъклена стена бе прекъснат от дребна, дебела, кимаща ѝ персона.

— Ох. Извинете. Така и не разбрах защо толкова много плаша хората.

Гласът му се оказа изненадващо мелодичен. Сякаш ѝ говореше в петтонов лад. Не беше сметнал за необходимо да се представя и отново кимна към вратата, която бе оставил притворена. Трудно беше да се повярва, че ще я сполети някаква насилствена проява на страст при тези обстоятелства и тя безмълвно пристъпи в съседното помещение.

Той я доведе до старателно подреден на масата макет на друг древен град, с не толкова претенциозен вид, колкото Вавилон.

— Помпей — поясни той. — Ключът тук е стадиона. След ограниченията в бокса, в Америка не остана спорт със здравословно

проливане на кръв. Много важно. Пролятата кръв изцежда отровата от националната кръвоносна система. Всичко е планирано, разрешенията са получени и сега — ето ти това.

— Какво е „това“?

— Не на гладиаторските игри. Току-що получих отговор от Сакраменто. Законодателството на Калифорния забранявало гладиаторските игри. Прекалено жестоко, казват. Иначе при всяко разрешаване на нов небостъргач знаят, че някой и друг строител ще загине. Знаят го профсъюзите, знаят го самите строители и всичко това — само за да се осигурят офиси на петролни компании или за адвокатите на Бевърли Хилс. Разбира се, ще има жертви. Но ние наблягаме повече на тризъбеца и мрежата, отколкото на късия меч. Тези законодатели не знаят къде са приоритетите.

Той я изгледа с поглед на сова и ѝ предложи питие, но Ели отново отказа.

— Значи вие искате да ми поговорите за Машината, а аз също искам да ви поговоря за Машината. Първо вие. Интересува ви къде е букварът ли?

— Търсим помощта на няколко ключови фигури, които може да са прозрели нещо. Решихме, че при изобретателността, с която сте толкова известен — и особено след като вашият чип за контекстно разпознаване помогна веднага да се открие, че е започнало повтаряне, бихте могъл да се поставите на мястото на веганците и да помислите, къде вие бихте поставил буквара. Знаем, че сте твърде зает и съжалявам, ако...

— О, не. Всичко е наред. Аз наистина съм зает. Опитвам се да уредя нещата си, тъй като възнамерявам да осъществя голяма промяна в живота си...

— За Хилядолетието?

Тя се опита да си го представи как раздава „С. Р. Хадън и съдружие“, брокерската си къща на Уолстрийт, Дженетик Енджиниъринг Инкорпорейтид, Хадън Кибернетикс и Вавилон на бедните.

— Не точно. Не. Смешно е да си го помислиш. Приятно ми е, че ме попитахте за това. Разгледах диаграмите. — Той махна с ръка към осемте тома, пръснати безредно на работната му маса. — Вътре има великолепни неща, но не мисля, че букварът се крие там. Не и в

диаграмите. Не знам защо мислите, че букварът трябва да се намира вътре в Посланието. Може да са го оставили на Марс или Плутон, или в кометния облак Оорт и ние да го открием едва след няколко века. Сега-засега знаем, че съществува тази чудесна Машина със схеми за нейното конструиране и трийсет хиляди страници обяснителен текст. Но не знаем дали ще съумеем да построим това нещо, дори да успеем да го разчетем. Затова изчакваме няколко века, подобряваме своята технология, знаейки, че рано или късно трябва да сме готови да я построим. Непристежването на буквара ни обвързва със следващите поколения. На човешките същества е изпратена задача, чието решаване изисква труда на няколко поколения. Аз лично не смятам, че това е толкова лошо. Може да се окаже твърде здравословно. Може би грешите, като търсите буквар. Може би е по-добре да не го намерите.

— Не, аз искам да намеря буквара сега. Не знаем дали ще ни чакат вечно. Ако те прекъснат линията, защото никой не отговаря, ще бъде по-лошо, отколкото ако изобщо не се бяха обаждали.

— Е, може би имате основание. Все едно, аз обмислих какви ли не варианти. Ще ви предложа две тривиални възможности и след това една нетривиална. Първо тривиалните.

Букварът се съдържа вътре в Посланието, но в съвсем друга скорост на данните. Представете си, че вътре се крие друго съобщение, със скорост един бит информация в час — бихте ли могли да го засечете?

— Абсолютно. Все едно, редовно проверяваме дългосрочна вълна на приемане. Но освен това, при скорост един бит на час се получава — да пресметна — едва десет по двайсет хиляди бита, преди Посланието да зацikli.

— Значи това има смисъл, само ако букварът е много по-лесен от Посланието. Вие смятате, че не е. Аз смятам, че не е. Сега, какво ще кажете за много по-висока скорост на битовете? Какво бихте казала, ако под всеки бит от вашето машинно Послание се крият милиони битове информация за буквара?

— Невъзможно. Това би довело до чудовищна лентова ширина. Щяхме да го забележим веднага.

— Добре, представете си, че имате от време на време купища от компресирани данни. Нещо като микрофилм. Някакви малки точки микрофилм, разположени на повтарящи се участъци от Посланието.

Аз лично си представям една малка кутийка, която казва на обичайния ви език: „Аз съм букварът“. И след нея идва точицата. А в тази точица се съдържат сто милиона бита, много бързи. Проверете дали няма кутийки.

— Повярвайте ми, щяхме да ги забележим.

— Окей, а какво ще кажете за фазова модулация. Използваме я в радарната и космическата телеметрия и тя изобщо не се смесва със спектъра. Включвахте ли фазов корелатор?

— Не. Това е полезна идея. Ще я проверя.

— А сега, нетривиалната ми идея е следната: ако Машината изобщо се построи, ако нашите хора седнат в нея, някой ще натисне копче и тогава тези петима ще отидат някъде. Все едно къде. Значи възниква интересният въпрос, дали тези петима ще се върнат. Може би не. На мен ми харесва идеята, че цялата тази Машина е изобретена от някакви крадци на тела на Вега. Нали се сещате, техните студенти по медицина, антрополози или каквито са там. Трябват им няколко човешки тела. Да се идва чак до Земята е голямо главоболие — трябва ти разрешение, виза от транзитните власти — абе, неприятностите просто не си струват. Но с малко усилие можеш да пратиш едно Послание и след това земните буболечки сами ще се погрижат да ти изпратят пет тела.

Все едно че събираш пощенски марки. Като дете го правех. Пращаш писмо до някого в друга страна и в повечето случаи ти отговарят. Няма значение какво ти пишат, теб те интересува само марката върху плика. Та ето какво си представям: на Вега живеят няколко събирачи на марки. Когато им хрумне, разпращат писма и телата пристигат при тях от целия космос. Искате ли да ви покажа колекцията си?

Той ѝ се усмихна, след което продължи:

— Добре. И какво общо има това с откриването на буквара? Нищо. Идеята за буквара е уместна само в случай, че не съм прав. Ако моето предположение е невярно, ако петимата се връщат на Земята, тогава ще ни бъде от голяма полза, да сме изобретили космическия полет. Колкото и да са умни веганците, ще им бъде много трудно да приземят обратно Машината. Прекалено много неща ще са в движение. Бог знае каква е двигателната им система. Ако я приземят от космоса на няколко метра под земята, край. А какво са няколко

метра в сравнение с два̀сет и шест светлинни години? Прекалено е рисковано. Когато Машината се върне, тя ще кацне — или каквото там ще направи — в космоса, някъде близо до Земята, но не върху нея, нито вътре в нея. Затова те трябва да са сигурни, че разполагаме с космически кораб, за да бъдат спасени петте човешки същества от космоса. Но веганците бързат и не могат да седят на задниците си, докато вечерните новини от 1957 година достигнат до Вега. И какво правят? Правят така, че част от Посланието да може да се прихване само от космоса. Коя част е това? Букварът. Ако си засякъл буквара, значи имаш космически полети и можеш да се върнеш обратно у дома в безопасност. Значи представете си, че букварът е изпратен на честотата на кислородното поглъщане в микровълновия спектър или над инфрачервения — някаква част от спектъра, която не можеш да засечеш, преди да си излязъл извън земната атмосфера...

— Телескопът Хъбъл наблюдава Вега в ултравиолетовия, видимия и над-инфрачервения спектри. Няма и намек за нещо. Руснаците поправиха орбиталния си микровълнов телескоп и той едва ли гледа нещо друго, освен Вега. Но те също така не са прихванали нищо. Разбира се, ще продължим да търсим. Други възможности?

— Сигурна ли сте, че не желаете да пийнете нещо? Аз лично не пия, но мнозина го правят. — Ели отново отклони поканата. — Не, няма други възможности. Сега е мой ред, нали?

Вижте, искам да ви помоля за нещо. Въпреки че не съм много добър в молбите. Никога не съм молил. Публичният ми имидж е на богат, безскрупулен ексцентрик — на човек, който търси слабостите на системата, за да направи бърз удар. И не ми отговаряйте, че не вярвате на всичко това. Всеки го вярва, поне отчасти. Сигурно сте чувала и преди част от това, което ще ви кажа, но дайте ми десет минути, за да ви опиша как започна всичко. Искам да знаете нещо за мен.

Тя се отпусна в креслото си, зачудена какво ли можеше да поиска от нея, изтривайки от съзнанието си бегли фантазии, включващи Храма на Ищар, Хадън и може би някой и друг колесничар за компания.

Преди години той бе изобретил модул, който, с появата на телевизионна реклама, можеше автоматически да изключва звука. Първоначално това не беше устройство за разпознаване на контекст. Просто следеше амплитудата на носещата вълна. Продуцентите на

телевизионни реклами ги пускаха по-гръмко и при по-малък звуков шум от фоновите програми. Вестта за модула на Хадън се разпространи устно. Хората споделяха облекчението си, че са се отървали от огромно бремене, дори чувство на радост, че са ги освободили от рекламния боклук, заливащ ги в продължение на седем, осем часа всеки ден, времето, прекарвано от средния американец пред телевизора. Преди телевизионната рекламна индустрия да предприеме някакви координирани ответни действия, така нареченият „Реклъц“ стана изключително популярен. Това принуди рекламодателите и телевизионните мрежи да прибегнат до нови варианти на стратегия за носеща вълна, всяка от които Хадън преодоляваше с ново изобретение. Понякога изобретяваше платки, сразяващи стратегии, които рекламните агенции и телевизионните мрежи все още не бяха измислили. Заявяваше, че им спестява труда да правят изобретения, така или иначе осъдени на провал, за сметка на своите акционери. Докато продажбите на неговите модули се увеличаваха, той намаляваше цените им. Беше един вид като електронна война. И Хадън печелеше.

Опитаха се да го осъдят — нещо от сорта на заговор за ограничаване свободата на търговията. Приложиха силен политически натиск, за да бъде отхвърлен иска му за пълно оправдаване, но влиянието им не беше достатъчно за спечелване на делото. Хадън се бе принудил да проучи съответните закони и правни прецеденти. Скоро той отправи предложения, чрез добре известна агенция на Медисън Авеню, на която междувременно беше станал основен привилегирован съдружник, да рекламира собствения си продукт по частни телевизионни канали. След няколкоседмични спорове рекламите му бяха отказани. Хадън осъди и трите телевизионни мрежи и тъкмо в този процес успя да докаже наличие на заговор за ограничаване свободата на търговията. Получи огромно обезщетение, което за времето си представляваше рекорд за подобни казуси и което само по себе си допринесе за краха на съответните телевизионни мрежи.

Винаги е имало хора, които си падат по рекламите и които, разбира се, нямаха нужда от „Реклъц“. Но те бяха жалко малцинство. Хадън натрупа огромно състояние с изтърбушването на рекламите по телевизията. Създаде си и много врагове.

Когато чиповете за контекстно разпознаване излязоха на пазара, той вече бе готов с „Пропоклъц“, под-модул, който можеше да се включи към „Реклъц“. Той просто превключваше канали, в случай че неволно зрителят включеше някоя доктринерска религиозно-проповедническа програма. Можеш просто да избереш няколко ключови думи, от сорта на „Второ пришествие“ и „Възнесение“, и да режеш на снопове през наличните програми. „Пропоклъц“ беше истински божи дар за отдавна страдащото, но значително малцинство телевизионни зрители. Заговори се, полунасерiously, че следващият под-модул на Хадън щял да бъде „Презиклъц“, който щял да се задейства само при публични изявления на президенти и премиери.

Когато след това той се зае с доразвиването на чиповете си за контекстно разпознаване, стана му ясно, че те имат много по-широко приложение — от образованието, науката и медицината до военното разузнаване и икономическия шпионаж. Тъкмо по този повод бяха изписани редовете от прословутото дело „Съединените щати срещу Хадън Кибернетикс“. Един от чиповете на Хадън се бе оказал твърде добър за гражданско приложение и по препоръка на Националната агенция за сигурност производствените звена и ключовият персонал в продукцията на този чип бяха иззети от правителството. Просто се оказа твърде важно да се чете руската поща. Бог знае, му бяха казали, какво може да стане, ако руснаците се научат да четат нашата поща.

Хадън отказа да сътрудничи при тази конфискация и си даде обет да специализира в дейности, които не могат по никой начин да се свържат с националната сигурност. Властта просто национализира индустрията, казваше той. Само твърдят, че са капиталисти, но като ги бутнеш леко, веднага им лъсва социалистическата физиономия. Той бе открил една незадоволена обществена потребност и бе приложил съществуваща и законна нова технология, за да осигури на хората това, от което се нуждаеха. Но имаше много трезвомислещи капиталисти, които твърдяха, че със своя „Реклъц“ е отишъл твърде далече. Че е поставил под истинска угроза американския начин на живот. В сурова редакционна статия, подписана от някой си В. Петров, „Правда“ го посочи като конкретен пример за противоречията на капитализма. „Уолстрийт Джърнъл“ контрира, може би малко по допирателната, като припомни на „Правда“, което на руски означава „истина“, конкретен пример за противоречията при комунизма.

Хадън подозираше, че конфискацията е само повод, че истинското му „престъпление“ е в атаката му срещу търговските реклами и телевизионния евангелизъм. „Реклъц“ и „Пропоклъц“ бяха есенцията на капиталистическото предприемачество, твърдеше той непрестанно. Нали уж смисълът на капитализма е да предлага на хората алтернативи.

— Е, значи липсата на реклама е една алтернатива, казвах им аз. Имаш огромен бюджет за реклама само тогава, когато няма никаква разлика между продуктите. Ако продуктите наистина се различават, хората биха купували този продукт, който е по-добър. Рекламата приучва хората да не се доверяват на собствените си преценки. Рекламата приучва хората към тъпота. Една силна държава се нуждае от умни хора. Затова „Реклъц“ е проява на патриотизъм. Производителите могат да използват своите бюджети за реклама, за да подобрят качеството на своята продукция. От това консуматорът ще се облагодетелства. Списанията, вестниците и бизнесът по пощата ще процъфти, а това ще облекчи и проблемите на рекламните агенции. Не виждам какъв е проблемът.

„Реклъц“, в много по-голяма степен от неизброимото количество съдебни дела за клевета срещу тогавашните частни търговски телевизионни компании, доведе пряко до техния крах. За известно време се сформира цяла малка армия от безработни бивши рекламни чиновници, бивши телевизионни продуценти и бедни богослови, които си даваха кръвни клетви, че ще отмъстят на Хадън. А освен това броят на много по-мощните му противници нарастваше. Несъмнено, помисли си Ели, Хадън беше доста интересна личност.

— Ето защо смятам, че е време да предприема нещо. Натрупах прекалено много пари, за да знам какво да правя с тях, жена ми не може да ме понася, имам врагове навсякъде. Искам да направя нещо важно, нещо, което си заслужава. Искам да направя нещо такова, че след стотици години хората да обръщат поглед назад и да са благодарни, че ме е имало.

— Вие искате...

— Искам да построя Машината. Напълно съм подходящ за това. Разполагам с най-добрата експертиза в кибернетиката, в практическата кибернетика — по-добра от Карнеги-Мелън, по-добра от МИТ, по-добра от Станфорд, по-добра от Санта Барбара. И доколкото е ясно от

тези схеми, това не е работа за някой старомоден майстор. А освен това ще ви трябва и нещо от областта на генетичното инженерство. Едва ли може да се намери някой по-посветен в тази материя. Ще го направя на каквато и да е цена.

— Повярвайте, господин Хадън, кой ще строи Машината, ако изобщо се стигне до това, не зависи от мен. Това е въпрос на международно решение. Намесени са всякакви аспекти на политиката. В Париж все още спорят дали да се строи това нещо, ако и когато дешифрираме Посланието.

— Не допускате ли, че вече знам това? Аз също използвам обичайните канали на влияние и корупция. Просто искам да се каже една сваятна дума за мен, по основателни причини, от страна на „ангелите“. Като говорим за ангели, вие наистина успяхте да разклатите нервите на Палмър Джос и Били Джо Ранкин. Не бях ги виждал толкова раздразнени, откакто ги сполетя онази беда с родилната течност на Дева Мария. Ранкин дъвчеше, че съзнателно го цитирали погрешно, че поддържал Машината. Боже, боже.

Той поклати глава в подигравателен ужас. Че съществуваше отдавнашна лична вражда между тези активни ловци на поклонници и изобретателя на „Пропокльц“ беше съвсем понятно, но по неясни причини Ели се почувства задължена да ги защити.

— Те двамата са много по-интелигентни, отколкото си мислите. А Палмър Джос... е, в него има нещо истинско. Той не е мошеник.

— Сигурна ли сте, че не е поредната маска? Извинете ме, но много е важно хората да осъзнаят чувствата си по този въпрос. Твърде важно е, за да не го направят. Познавам тези клоуни. Под маската, като ги поразгърсиш малко повече, се оказват чакали. Мнозина намират религията за привлекателна — нали се сещате, лично, сексуално. Трябва да видите какво става в Храма на Ищар.

Тя потисна леката тръпка на отвращение.

— Мисля, че ще се съглася на това питие — каза.

Погледна през заслона и видя спираловидните пътеки на Зикурата, покрити с цветя, някои изкуствени, други естествени, в зависимост от сезона. Представляваше реконструкция на Висящите градини на Вавилон, едно от Седемте чудеса на Древния свят. Удивително, беше така устроен, че ни най-малко не приличаше на хотел „Хият“. Далече долу забеляза осветена от факли процесия,

простираща се от Зикурата до Портата на Енлил. Предвождаше се от някаква носилка, носена от яки мъже, голи до кръста. Не можа да различи кой или какво лежеше в нея.

— Това е церемония в чест на Гилгамеш, един от древните шумерски културни герои.

— Да. Чувала съм за него.

— Неговият бизнес е бил безсмъртието.

Каза го между другото, като пояснение и погледна часовника си.

— На самия връх на Зикурата, знаете, царете ще се изкачат, за да получат инструкции от боговете. И специално от Ану, небесния бог. Между другото, проверих как са наричали Вега. Името ѝ е било Тиранна, „Животът на Небесата“. Странно.

— А вие получихте ли някакви инструкции?

— Не. Те стигнаха до вас, не до мен. Между другото, в девет часа ще има друга процесия на Гилгамеш.

— Страхувам се, че няма да мога да изчакам толкова. Но позволете ми да ви попитам нещо. Защо Вавилон? — попита тя. — И Помпей. Ето, вие сте един от най-изобретателните хора. Създадохте няколко вида основни индустрии, разгромихте рекламната индустрия на собствения ѝ терен. Да, удариха ви с тази история със сигурността, с чипа за контекстно разпознаване. Но имаше толкова други неща, които можехте да направите. Защо... това?

Далече долу, процесията бе стигнала до храма на Асур.

— Защо не нещо по... ценно? — уточни той. — Просто се опитвам да задоволя някои социални нужди, които управниците пренебрегват или не забелязват. Това е капитализъм. Напълно законно. Прави много хора щастливи. И мисля, че е добър отдушник за част от лудите, които обществото ни непрекъснато произвежда.

Но не съм мислил за всичко това през цялото време. Много е просто. Съвсем точно си спомням мига, когато ми хрумна за Вавилон. Бях в „Света на Уолт Дисни“ и се возех на малко параходче по Мисисипи със своя внук, Джейсън. Джейсън беше около четиригодишен, може би пет. Мислех си колко умни бяха хората на Дисни, които бяха премахнали билетчетата за всяко возене и вместо това предлагаха целодневна карта, която ти позволява да правиш всичко. Спестявах известното количество заплати — за тези, които трябва да късат билетите, например. Но което беше по-важно, хората

са склонни да надценяват апетита си да се возят на разни неща. Плащат премия, за да им се позволи да опитат от всичко, а след това се оказва, че са доволни от много по-малко.

Та до мен и Джейсън имаше едно осемгодишно момче, с разсеян поглед. Не съм сигурен за възрастта му. Може да е било и десетгодишно. Баща му го питаше нещо, а то отговаряше едносрично. Момчето галеше цевта на детска пушка, която бе опряло на седалката. Играчката беше между краката му. Искаше само да бъде оставено на мира и да гали пушката си. Зад него се виждаха кулите и знамената на Вълшебното кралство и изведнъж всичко си дойде на мястото. Разбирате ли за какво говоря?

Той си напълни водна чаша с диетична кола и я чукна в нейната.

— Объркване за враговете — весело вдигна тост Хадън. — Ще ги накарам да ви изведат през Портата на Ищар. Процесията ще задръсти пътя към Портата на Енлил.

Двамата придружители чудодейно се появиха и стана ясно, че я освобождават. Не изпитваше особено желание да се задържа.

— Не забравяйте фазовата модулация и да прегледате кислородните линии. Но дори и да греша къде е букварът, не забравяйте: аз съм единственият, който може да построи Машината.

Прожектори ярко осветяваха Портата на Ищар. Беше покрита с бляскаво изображение на някакъв звяр. Археолозите го наричаха дракон.

ГЛАВА 14

ХАРМОНИЧЕН ОСЦИЛАТОР

Скептицизмът е моралната чистота на интелекта и е срамно да се отказваме от него твърде рано или пред първия новодошъл: има нещо благородно в това да го пазим хладнокръвно и гордо през цялата си младост, докато най-сетне, с узряването на инстинкта и благоразумието, може да го заменим безопасно срещу преданост и щастие.

ХОРХЕ САНТАЯНА^[1]

„Скептицизъм и животинска вяра“, IX

То беше тръгнало на диверсионно-поддривна мисия. Врагът беше многократно по-голям и по-силен.

Но то знаеше слабостта на противника си. Можеше да завладее вражеския команден щаб и да накара ресурсите на противника да работят за него. Сега, с милионите доверени агенти на терена...

Тя се разкиха и потърси чиста салфетка в широкия джоб на президентската си хавлия. Не беше си поставила грим, въпреки че по напуканите ѝ устни личаха петънца от ментоловия балсам.

— Докторът ми каза, че трябва да остана на легло, иначе ще хвана вирусна пневмония. Поисках му антибиотик, но той разправя, че за вирусите нямамо антибиотик. Откъде може да знае, че имам вирус?

Дер Хеер понечи да отговори, но президентът го прекъсна:

— Остави, все едно. Сега ще започнеш да ми обясняваш за ДНК, за разпознаването на тялото-приемник и аз ще трябва да впрегна последните си сили, които са ми останали, за да ти слушам разказа. Ако не те е страх от моя вирус, придърпай един стол насам.

— Благодаря ви, госпожо президент. Дойдох заради буквара. Нося ви доклада. Към него е приложена и дълга техническа документация. Сметнах, че ще се поинтересувате и от нея. Накратко, вече го четем и всъщност го разбираме почти без никаква трудност.

Оказа се дяволски умна програма за обучение. „Дяволски“ не в буквалния смисъл, разбира се. Към момента разполагаме с речник от около три хиляди думи.

— Не разбирам как е възможно. Мога да схвана как биха ви научили на техните имена на числата. Написваш точка и отдолу пишеш ЕДНО. И така нататък. Мога да си представя как ще научите тяхната дума за звезда. Виждате рисунка на звезда, а отдолу пише ЗВЕЗДА. Но не мога да разбера как ще научите глаголите, миналите времена или условното наклонение.

— Част от всичко това го постигат с филми. Анимираните изображения са много подходящи за изучаване на глаголите. Но голяма част от обучението става чрез числа. Дори абстракциите; те са в състояние да съобщават абстрактни понятия чрез числа. Става приблизително по следния начин: първо ни изброяват числата, а след това вмъкват някои нови думи — думи, които не разбираме. Ето, ще ви покажа техни думи с букви. Четем приблизително следното (в случая буквите заместват вмъкнати от веганците символи).

Той написа:

1A1B1Z

1A2B3Z

1A7B8Z

— Изпитваш ли ме? Искаш да кажеш, че има комбинация от точки и тирета, които А замества и друга такава комбинация, които В замества, и така нататък?

— Точно. Вече знаем какво означават едно и две, но не знаем какво значат А и В. Какво ви подсказва една такава последователност?

— А означава „плюс“, а В означава „равно“. Натам ли теглиш?

— Добре. Но все още не знаем какво означава 2, нали? Сега идва нещо от рода на: 1A2B4Y. Разбирате ли?

— Знам ли? Дай още един пример, който завършва с Y.

— 2000A4000B0Y.

— Добре, мисля, че схванах. Стига да не чета последните три символа като дума. 2 означава, не е вярно, а Y, че е невярно.

— Правилно. Точно така. Справяте се доста добре за един президент с вирус и южноафриканска криза. Така, само с няколко реда текст, те ни научиха на четири думи: плюс, равно, вярно, невярно. Четири много полезни думи. После ни научават на деление, разделят единица на нула и ни съобщават своята дума за безкрайност. Или може би думата за неопределеност. Или пък ни казват: „Сумата от вътрешните ъгли на един триъгълник е равна на два прави ъгъла.“ Следва коментар, че това твърдение е вярно, ако пространството е плоско, но че е невярно, ако пространството е изкривено. Междувременно научаваме думата „ако“...

— Я виж ти. Не знаех, че пространството може да е изкривено. Кен, какво, по дяволите, ми говориш? Как може пространството да бъде изкривено? Добре де, все едно. Остави. Това едва ли има нещо общо с работата, която ни предстои.

— Всъщност...

— Сол Хадън разправя, че идеята къде да се търси букварът била негова. Не ме гледай странно, дер Хеер. Аз разговарям с какви ли не типове.

— Нямах предвид... А-а... Доколкото разбирам, господин Хадън е подхвърлил няколко предположения, които бяха направени и от други учени. Доктор Ароуей ги провери и с едното от тях улучи десетката. Нарича се фазова модулация или фазово кодиране.

— Да. Значи правилно ли схващам, Кен? Букварът е разпръснат из цялото Послание, нали така? С много повторения. И част от този буквар е била налице скоро след като Ароуей прихваща сигнала.

— Скоро след като засече третия слой на палимпсеста, чертежа на Машината.

— И много държави разполагат с технологията за разчитане на буквара, така ли?

— Е, необходимо им е едно устройство, което се нарича фазов корелатор. Но в общи линии, да. Поне по-големите държави.

— В такъв случай руснаците са могли да прочетат буквара още преди година, така ли? Или китайците, или японците. Как можем да сме сигурни, че вече не са построили наполовина Машината?

— Помислих за това, но Мартин Йънг твърди, че е невъзможно. Спътниковата фотография, електронното разузнаване и агентите ни на терена, всички потвърждават, че не се забелязват никакви белези на

значим конструкторски проект, какъвто би бил необходим за строителството на Машината. Не, в момента на превключване всички сме спали. Бяхме съблазнени от идеята, че букварът трябва да се появи в началото. Не предполагахме, че е разпръснат из самото Послание. Едва след като Посланието зацikli отначало, открихме че го няма там и започнахме да търсим други възможности. Цялата тази работа беше извършена в тясно сътрудничество с руснаците и с всички останали. Не мислим, че някой ни е надскочил, но от друга страна сега всички разполагат с буквара. Не смятам, че ни остава възможност за едностранни действия.

— Аз не искам едностранни действия. Просто искам да съм сигурна, че никой друг не е предприел едностранни действия. Добре, да се върнем на вашия буквар. Вие знаете как се казва вярно — невярно, ако — то, и че пространството е криво. И как ще построите Машината с това?

— Знаете ли, тази настинка или каквото и да е изобщо не е забавила мисълта ви. Ами, просто оттам нататък се продължава. Например, разчертават ни периодична таблица на елементите, за да ни съобщят имената на химическите елементи, идеята за атом, за атомно ядро, протони, неутрони, електрони. Следва кратко припомняно на квантовата механика, просто за да са сигурни, че внимаваме в час — между другото в този опреснителен урок намерихме някои нови за нас прозрения. После урокът започва да се съсредоточава върху отделните материали, необходими за конструирането. Например, по неизвестни причини са ни необходими два тона ербий^[2], поради което ни описват много умна технология за извличането му от най-обикновени руди.

Дер Хеер вдигна ръка в умолителен жест.

— Само не ме питайте защо са ни два тона ербий. Никой няма и смътна представа.

— Няма да те питам. Но ми кажи как ви научиха колко е един тон.

— Описват ни го в Планкова маса. Единица маса на Планк се равнява на...

— Добре, добре. Няма значение. Нещо, което физиците из цялата вселена го знаят, нали? Аз така и не го бях чувала. Сега, по същество. Разбираме ли достатъчно добре буквара, за да започнем да четем Посланието? Ще можем ли да построим това нещо или не?

— Отговорът изглежда е „да“. Разполагаме с буквара едва отпреди няколко седмици, а вече цели глави от Посланието ни падат в скута, разчетени. Схемата е ужасно сложна, обясненията са изключително подробни и доколкото можем да преценим, в цялото описание на устройството на Машината има изобилни повторения. Ще се постарая да ви приготвим триизмерен макет на Машината за това заседание по подбора на екипажа във вторник, ако дотогава се чувствате по-добре. Засега липсва обяснение какво прави тази Машина и как точно действа. Има и някакви странни органични химически компоненти, в които няма никаква логика да са част от машина. Но почти всички изглежда смятат, че можем да построим това нещо.

— Кои са против?

— Ами, Луначарски и руснаците. И Били Джо Ранкин, разбира се. Все още има хора, които се боят, че Машината може да взриви света или да наклони земната ос, или нещо от този род. Но това, от което най-много са впечатлени учените, е колко грижливо са съставени инструкциите, колко много различни начини прилагат, за да ни обяснят едно и също нещо.

— А какво смята Елеанор Ароуей?

— Тя казва, че ако искат да ни направят нещо, ще дойдат тук след около двайсет и пет години, а за двайсет и пет години ние няма да можем да направим нищо, за да се защитим. Те са твърде далеч пред нас. Затова според нея трябва да строим, а ако се страхуваме от екологични рискове, да я построим някъде на по-отдалечено място. Професор Дръмлин смята, че ако искаме, можем да я построим и в центъра на Пасадена, все му е едно. Всъщност, той казва, че ще бъде там всяка минута, докато Машината се строи, така че ако гръмне, ще пострада пръв.

— Дръмлин, това беше този, дето пръв се сети, че е чертеж на Машина, нали?

— Е, не съвсем, той...

— Ще изчета внимателно целия доклад преди това заседание във вторник. Нещо друго?

— Сериозно ли обмисляте възможността да се даде на Хадън да построи Машината?

— Не зависи само от мен, както знаеш. Този договор, който коват в Париж, ни дава някъде около една четвърт. За руснаците една

четвърт, на китайците и японците заедно още една, и последната четвърт, грубо казано, за останалата част от света. Много държави искат да построят Машината или поне част от нея. Всички мислят за престижа, за новите производства, за новите знания. Стига някой да не се опита да ни изпревари, дотук всичко ми се струва приемливо. Възможно е Хадън да получи дял. Какъв е проблемът? Смяташ, че не е достатъчно технически компетентен ли?

— Разбира се, че е. Просто...

— Ако нямаш нищо друго, Кен, ще се видим във вторник. Стига вирусът да ми позволи.

Когато дер Хеер затвори вратата и пристъпи в гостната, последва взрив от президентска кихавица. Офицерът с извънредни пълномощия за Деня, седнал вдървено на едно канапе, се стресна. Куфарчето в краката му беше тъпкано с кодове за обявяване началото на ядрена война. Дер Хеер го успокои, като му махна неколкократно с разперени пръсти. Офицерът му отвърна с извинителна усмивка.

* * *

— Значи това е Вега. И за това ли беше цялата тази връва? — попита президентът с известно разочарование.

Времето, отпуснато на пресата за снимки беше приключило и очите ѝ почти привикнаха към мрака, след пороя от фотографски светкавици и телевизионни прожектори. Снимките с президента, вперила стоманен поглед в окуляра на телескопа на Военноморската обсерватория, разбира се, бяха имитация. Тя не беше в състояние да види каквото и да е през телескопа, преди фотографите да напуснат и отново да настъпи мрак.

— Защо мърда?

— Това е от въздушната турбулентност, госпожо президент — обясни дер Хеер. — Преминават топли въздушни мехури и изкривяват образа.

— Сякаш гледам Си през масата на закуска, когато между нас е тостерът. Спомням си, че съм виждала понякога как част от лицето му се размазва — промълви тя с обич, извисявайки леко тон, така че

президентският съпруг, който разговаряше наблизко с коменданта на обсерваторията, да може да я чуе.

— М-да, напоследък на масата на закуска тостерът го няма — отвърна ѝ той нежно.

Преди пенсионирането си Симор Ласкър беше високопоставен функционер в Международния профсъюз на производителите на дамско облекло. Беше се запознал с жена си преди десетилетия, когато тя представляваше нюйоркска компания за момичешки дрехи и двамата се бяха влюбили по време на един продължителен трудов спор. Предвид сегашната необичайност в общественото положение на двамата, явната здравина на личните им отношения правеше впечатление.

— Мога да мина и без тостера, но закуските със Си ми липсват. — Тя кимна към него и отново се върна към монокуляра. — Прилича на синя амеба, цялата е... размазана.

След трудното заседание за подбора на екипажа, президентът бе настроена лековато. Обичайната ѝ студенина се беше изпарила.

— А ако я нямаше турбулентността, Кен? Тогава какво щях да видя?

— Тогава щеше да бъде като с космически телескоп над земната атмосфера. Щяхте да виждате неподвижна, немигаща точка светлина.

— Само звездата ли? Само Вега? И никакви планети, никакви пръстени, никакви лазерни бойни станции?

— Не, госпожо президент. Всичко това би било прекалено малко и смътно, за да се види дори с много голям телескоп.

— Е, надявам се поне, че учените ви знаят какво правят — прошепна тя. — Само колко сили посветихме за нещо, което дори не можем да видим.

Дер Хеер малко се смути.

— Но видяхме трийсет и една хиляди страници текст — картини, думи, плюс един огромен буквар.

— Да го прочетеш не е като да го видиш. Прекалено е... умозрително. Само не ми казвай, че учените от целия свят получават едни и същи данни. Знам. И не ми обяснявай колко ясни и недвусмислени са чертежите на Машината. И това знам. И че ако се забавим, някой друг със сигурност ще построи Машината. Всичко това го знам. Но все още ми е напрегнато.

Двамата повървяха по алеите на Военноморската обсерватория към резиденцията на вицепрезидента. В последните няколко седмици в Париж с огромни усилия беше постигнато принципно споразумение за състава на екипажа. Съединените щати и Съветският съюз настояваха за квота от по двама членове; виж, в подобни случаи двете държави се държаха като верни съюзници. Но се оказа трудно аргументът за ролята им на велики сили да удържи при толкова много държави, участнички в Световния консорциум за Посланието. В тези дни за Съединените щати и Съветския съюз, дори по въпроси, по които се бяха споразумели взаимно, се оказа много трудно да се наложат над останалите страни в света, както ставаше по-рано.

Начинанието беше широко огласено като дело на целия човешки род. Наименованието „Световен консорциум за Посланието“ щеше да се промени в „Световен консорциум за Машината“. Държави, разполагащи с малки части от Посланието, се опитваха да използват този факт като входен билет за техен представител в екипажа. Китайците спокойно изтъкнаха, че в средата на следващото столетие тяхната нация щеше да наброява милиард и половина души, като много от новородените щяха да бъдат единствени деца в семейството, поради китайския опит в контролираното от държавата ограничаване на раждаемостта. Тези деца, след като отраснеха, щяха да бъдат поинтелигентни, изтъкваха те, и в по-малка степен емоционално лабилни от децата в други нации, с по-малко стриктни ограничения в големината на семействата. Тъй като по този начин китайците щяха да играят по-съществена роля в световните дела след половин век, според тях те заслужаваха поне едно място от петте кресла в Машината. Този аргумент междувременно се обсъждаше много внимателно от държавни дейци в другите страни, които нямаха никакво отношение към Посланието или Машината.

Европа и Япония се примириха с неучастието си в екипажа, за сметка на по-съществена отговорност в изработването на компоненти за Машината, което те смятаха, че би им донесло големи икономически облаги. В края на краищата се резервираха места за Съединените щати, Съветския съюз, Китай и Индия, а последното място остана нерешено. Това стана повод за дълги многостранни преговори, в които се отчитаха големината на населението,

икономическата, промишлена и военна мощ, сегашните политически съюзи и дори донякъде историята на човешкия вид.

За петото място изявиха претенции Бразилия и Индонезия, основавайки се на големината на населението си и географския баланс; Швеция предложи включването на техен представител с умиротворителни функции, в случай че възникнат политически спорове; Египет, Ирак, Пакистан и Саудитска Арабия изтъкваха необходимостта от религиозно равенство. Други предлагаха поне това пето място да бъде решено по лични заслуги, а не по национални и расови предпочитания. Засега решението оставаше в архива, като покъсен коз.

В четирите избрани нации учени, политически водачи и други се потяха над трудната задача да изберат своите кандидати. В Съединените щати се разгърна широк обществен дебат. В социологични анкети и допитвания с различна степен на ентузиазъм за тази почетна роля се удостояваха религиозни водачи, спортни звезди, астронавти, носители на Почетния медал на Конгреса, учени, киноактьори, бивша съпруга на президент, водещи на телевизионни предавания и новинарски емисии, конгресмени, милионери с политически амбиции, ръководители на големи фондации, университетски ректори и сегашната мис Америка.

По стара традиция, дори след като резиденцията на вицепрезидента беше преместена на територията на Военноморската обсерватория, обслужващите дома бяха младши офицери от Филипините на редовна служба във Военноморските сили на САЩ. Облечени в елегантни сини блейзъри с бродиран надпис: „Вицепрезидент на Съединените щати“, в момента те сервираха кафе. Повечето участници в целодневното заседание по избора на екипажа не бяха поканени на това неофициално събиране.

На Симор Ласкър се беше паднала уникалната орис да бъде първият „Първи джентълмен“ на Америка. Той носеше бремето си — шаржовете в периодичните издания, мазните шегички, двусмислените подмятания, че е стигал там, където никой мъж не е стигал досега — толкова прямо и добродушно, че най-сетне Америка му прости за това, че се е оженил за жена, достатъчно дръзка да си представи, че е в състояние да ръководи половината свят. Ласкър беше предизвикал с някаква шега бурния смях на съпругата на вицепрезидента и младия

им син, когато президентът отведе дер Хеер в съседната библиотечна пристройка.

— Е, добре — започна тя. — Днес няма да се вземе официално решение и няма да има никакви публични изявления за обсъжданията. Но хайде да видим какво можем да сумираме. Не знаем какво ще направи тази проклета Машина, но съществува едно разумно предположение, че тя ще стигне до Вега. Никой няма и най-смътната представа как точно ще действа и дори колко време ще ѝ е необходимо. Я повтори, колко далече от нас беше Вега?

— Двайсет и шест светлинни години, госпожо президент.

— И така, ако тази Машина е някакъв звездолет и може да лети със скоростта на светлината — знам, че не може да лети толкова бързо, може само да се приближи до светлинната скорост, не ме прекъсвай — тогава ще ѝ трябват двайсет и шест години, за да стигне дотам, но само ако измерваме времето отгук, от Земята. Така ли е, дер Хеер?

— Да. Точно така. Плюс може би една година, докато се доближи до скоростта на светлината, както и още една, докато я намали в системата на Вега. Но от гледна точка на членовете на екипажа, ще бъде много по-малко, може би две години, зависи колко близо до светлинната скорост ще достигне.

— За един биолог, дер Хеер, сте понаучил доста астрономия.

— Благодаря ви, госпожо президент. Постарах се да проникна в проблематиката.

Тя го изгледа за миг, след което продължи:

— Значи, ако Машината се движи със скорост много близка до тази на светлината, няма особено значение на каква възраст са членовете на екипажа. Но пътуването отнеме десет или двайсет години, или повече — а ти казваш, че това е възможно — тогава трябва да изпратим някой по-млад. За руснаците изглежда този аргумент не важи. Доколкото знаем, те се колебаят между Архангелски и Луначарски. И двамата са над шейсет.

Тя се спря за миг, за да прочете имената им от папката пред нея.

— Китайците почти със сигурност изпращат Ши. Така че, ако смятах, че знаят какво правят, щях да се изкуша да кажа: „Какво пък, по дяволите, да изпратим и ние някой шейсетгодишен мъж“.

Дръмлин, дер Хеер знаеше това, беше точно на шейсет години.

— От друга страна... — вметна той полагащото се възражение.

— Знам, знам. Индийският доктор; тя е четирийсет и няколко годишна... Между другото това е най-глупавото нещо, за което съм чувала. Избираме участник в Олимпийски игри, а не знаем по какво ще бъдат състезанията. Не ми е ясно защо все говорим за изпращане на учени. Виж, Махатма Ганди, такъв човек би трябвало да се изпрати. Или, в същия дух, Исус Христос. И не ми отговаряй, че последните двама не са на разположение, дер Хеер. Знам това.

— Когато не знаеш какви ще са състезанията, изпращаш шампион по десетобой.

— След което разбираш, че състезанието е по шахмат, по ораторско изкуство или по скулптура и твоят атлет завършва последен. Добре. Ти казваш, че трябва да бъде човек, който е мислил за извънземния живот и е бил пряко свързан с приемането и дешифрирането на Посланието.

— Във всеки случай такава личност би могла най-лесно да схване начина, по който разсъждават веганците. Или поне как те очакват от нас да разсъждаваме.

— И що се отнася до наистина първокласни кандидати, според теб броят им се свежда до трима. — Тя отново направи справка в бележките си. — Ароуей, Дръмлин и оня... дето си въобразява, че е римски генерал.

— Доктор Валириън, госпожо президент. Не мисля, че той си въобразява, че е римски генерал. Просто това му е името.

— Валириън дори не пожела да отговори на въпросите на Комисията по избора. Той не би приел, защото не иска да остави жена си. Така ли е? Е, не го обвинявам. Не смятам, че е хапльо. Той разбира много добре от взаимоотношения. Да не би жена му да е нещо болна или...

— Не, доколкото знам. Тя е в чудесно здраве.

— Добре. Радвам се и за двамата. Изпрати ѝ лично писмо от мое име... нещо в смисъл, че трябва да е голяма жена за един астроном, готов да се откаже от вселената заради нея. Но го напиши по-изискано, дер Хеер. Сещаш се. И пусни там някой цитат. Поезия, примерно. Но да не е прекалено лигаво. — Тя размаха показалеца си към него. — Това семейство Валириън сигурно могат да ни понаучат на нещо. Защо да не ги поканим на един официален обяд? Кралят на Непал ще ми гостува след две седмици. Мисля, че ще бъде подходящо.

Дер Хеер трескаво си водеше бележки. Трябваше да се обади на секретаря по официалните срещи в Белия дом у дома му, веднага след като тази беседа приключеше, а му предстоеше и едно още по-спешно обаждане. Не бе успял да се добере до телефона от часове насам.

— Значи, остават Ароуей и Дръмлин. Тя е някъде с около двайсет години по-млада, но той е в превъзходна физическа форма. Лети с делтаплан, гмурка се с водолазен костюм... Дръмлин е великолепен учен, допринесе много за разсичането на възела с Посланието и ще си прекара чудесно с останалите старци от екипажа. Не е работил върху ядреното оръжие, нали? Не искам да пращаме човек, работил върху ядреното оръжие.

Ароуей също е великолепен учен. Тя водеше целия проект „Аргус“, наясно е с всички точки и запетайи в Посланието и притежава търсец ум. Всички твърдят, че интересите ѝ са много разностранни. При това ще придаде по-млад облик на Америка. — Президентът замълча. — А и ти я харесваш, Кен. В това няма нищо лошо. Аз също я харесвам. Но тя е малко като изтърван снаряд, неконтролируема. Слуша ли внимателно анкетата ѝ?

— Мисля, че се сещам за епизода, който имате предвид, госпожо президент. Но Комисията по избора я разпитваше в продължение на почти осем часа и понякога тя се нервира на въпроси, които ѝ се струват тъпи. Дръмлин е същият. Може да го е научила от него. Нали знаете, известно време му е била студентка.

— М-да, той също каза някои тъпи неща. На това видео тук би трябвало да са ни записали всичко. Първо анкетата на Ароуей, после на Дръмлин. Просто натисни копчето, Кен.

На телевизионния екран се появи образът на Ели, интервюирана в кабинета ѝ в комплекса „Аргус“. Той дори успя да различи пожълтялата страница с цитата от Кафка. Може би, съдейки по всичко, Ели щеше да бъде дори по-щастлива, ако бе приела само тишина от звездите. Устните ѝ бяха осеяни с бръчки, а очите ѝ бяха подпухнали. Точно над носа ѝ, на челото, се бяха очертали две непознати му вертикални линии. На този видеозапис Ели изглеждаше ужасно уморена и дер Хеер усети спазъм на вина.

— Какво мисля за „кризата със свръхнаселеността“? — говореше Ели. — Искате да кажете, дали съм за нея или против нея? Смятате, че това е ключов въпрос, който ще ми го зададат на Вега, и искате да сте

сигурни, че ще дам правилния отговор? Добре. Свърхнаселеността е причината, поради която аз съм за хомосексуализма и за безбрачния църковен клир. Безбрачният църковен клир е особено добра идея, защото тя потиска наследствената склонност към фанатизъм.

Ели замълча, стегната, просто замръзнала, в очакване на следващия въпрос. Президентът натисна копчето за „пауза“.

— Така. Признавам, че някои от въпросите може и да не бяха най-подходящите — продължи президентът. — Но не искахме да поставим на толкова забележителна позиция, в един проект с наистина огромно международно значение, някакъв расистки глупак. Държим в тази работа развиващият се свят да е на наша страна. Имахме съвсем разумни основания да зададем този въпрос. Не смяташ ли, че нейният отговор издава известна... липса на такт? Вашата доктор Ароуей е малко опърничава. Да погледнем сега Дръмлин.

Дръмлин си беше сложил артистична фльонга на точици, имаше бронзов загар и изглеждаше в идеална форма.

— Да, знам, че всички ние имаме емоции — говореше той. — Но нека си дадем сметка какво точно представляват емоциите. Те представляват мотивация за поведение на приспособяване, наследена от времена, когато сме били прекалено глупави, за да схващаме нещата. Но аз мога да преценя, че ако глутница хиени се нахвърлят срещу мен с оголени зъби, предстои беда. Не са ми нужни няколкото кубически сантиметра адреналин, за да ми помогнат да схвана ситуацията. Дори смятам, че може да се окажа полезен с генетичния си принос за следващото поколение. При това не ми е нужен тестостерон в кръвта, за да го постигна. Вие допускате ли, че едно извънземно същество, далеч по-напреднало от нае, ще се обременява с емоции? Знам, че има хора, които ме смятат за прекалено хладен, прекалено резервиран. Но ако наистина искате да разберете извънземните, ще изпратите мен. Аз съм по-сходен с тях от всеки друг, с когото разполагате.

— Какъв избор! — възкликна президентът. — Тя е атеист, а той пък вече си въобразява, че е от Вега. Защо трябва непременно да изпращаме учени? Защо не изпратим някой... нормален? Въпросът беше само риторичен — добави тя бързо. — Знам защо трябва да изпратим учени. Посланието се отнася до науката и е написано на езика на науката. Науката е това, което знаем, че можем да обменяме

със съществата от Вега. Да, тези основания са разумни, Кен. Зная ги наизуст.

— Тя не е атеист. Тя е агностик. Умът ѝ е широко отворен. Не е в плен на някаква догма. Интелигентна е, упорита е и е отдадена на професията си. Обхватът на познанията ѝ е широк. Д-р Ароуей просто е най-подходящата за нас личност при тези обстоятелства.

— Кен, доволна съм от всеотдайността, с която се мъчиш да обхванеш всички сложни страни на проекта. Но тук имаме много поводи за опасения. Не мисли, че не знам колко души трябваше горчиво да преглъщат възраженията си. Поне половината от тези, с които съм говорила, смятаха, че изобщо не е наша работа да се захващаме със строителството на това нещо. Но след като няма връщане назад, трябва да изпратим абсолютно сигурен човек. Ароуей може да е всичко това, което твърдиш, че е, но тя не е сигурна. Усецам, че ще има голяма жегата откъм Хълма, от страна на тия, за които Земята е центъра, от собствения ми Национален комитет, от църквите. Предполагам, че е впечатлила Палмър Джос на онази среща в Калифорния, но успя да разгневи Джо Ранкин. Той ми се обади вчера и ми каза: „Госпожо президент — не можа да скрие отвращението си, като произнасяше «госпожо». — Госпожо президент — вика, — тази Машина отива право при Господа или при Дявола. Който и да е, по-добре изпратете някой верен на Бога християнин“. Опита се да използва връзките си с Палмър Джос, за да ме притисне, за Бога. Но не мисля, че напират да отиде сам. Дръмлин ще бъде много по-приемлив за такива като Ранкин, отколкото Ароуей.

Разбирам, че Дръмлин е студен като риба. Но той е благонадежден, патриотичен, стабилен. Научната му репутация е безупречна. Не, трябва да бъде Дръмлин. Най-доброто, което мога да предложа, е да я оставим в резерв.

— Мога ли да ѝ го кажа?

— Не можем да го съобщим на Ароуей преди Дръмлин, нали? Ще я уведомя веднага, след като вземем окончателно решение и сме уведомили Дръмлин... О, я се усмихни, Кен. Нима не искаш тя да си остане на Земята?

* * *

Бяха минали шест часа, когато Ели приключи с доклада си пред „Екип Тигър“ на Държавния департамент, който съдържаше действията на американските парламентарии в Париж. Дер Хеер ѝ беше обещал да ѝ се обади веднага, щом приключи заседанието на комисията по подбора на екипажа. Той държеше да чуе от него дали е избрана, а не от някой друг. Не се бе държала особено почтително с изпитващите я и по тази причина можеше да загуби пред останалите дванадесетина кандидати. Знаеше го. Въпреки това се надяваше, че все още има шансове.

В хотела я очакваше съобщение — не върху розовия формуляр „Докато ви нямаше“, попълнен от дежурния оператор, а запечатано в плик, без марка, ръчно донесено писмо. Гласеше: „Ще се срещнем в Националния музей за наука и технология, довечера в 20:00. Палмър Джос“.

Никакво „Здравейте“, никакъв дневен ред и никакво „искрено ваш“. Това му се вика „човек на вратата“. Бе адресирано до хотелската стая и липсваше адрес на приносителя. Сигурно беше наминал този следобед, знаейки, както предполагаше, от самия държавен секретар, че Ели е в града и е очаквал да я намери. Денят беше изтощителен и тя се притесни, че ще ѝ се наложи да похаби още време, вместо да продължи да сглобява съдържанието на Посланието. Въпреки че изпитваше известна неохота, взе си душ, преоблече се, купи си плик с кашу и след четиридесет и пет минути се озова в таксито.

До затварянето оставаше около час и музеят беше полупразен. Във всеки ъгъл на просторното преддверие бе изложена някаква огромна, мрачна машинария. Тук човек можеше да види гордостта на общарската, тескитилната и каменовъглената промишлености на XIX в. Парно калиопе^[3] свиреше лека пиеса — първоначално написана за духов инструмент, както прецени Ели — на група туристи от западна Африка. Джос не се мяркаше никъде. Тя потисна импулса си да се завърти и да си отиде.

Ако трябва да се срещнеш с Палмър Джос в този музей, размисли Ели, а единственото нещо, за което си разговаряла с него, е религията и Посланието, къде би го срещнала? Беше като проблема с избора на честота в програмата SETI: още не си получил послание от напреднала цивилизация, а трябва да решиш на коя честота тези същества — за които не знаеш буквално нищо, дори дали съществуват

— са решили да излъчват. Това трябва да включва някакво знание, достъпно и за теб, и за тях. Ти и те със сигурност знаете кой е най-разпространеният атом във вселената и единствената радиочестота, на която този атом поглъща и излъчва енергия.

Според тази логика в ранните издирвания на SETI беше включена вълната на неутралния атом на въглерода, с честота 1420 мегагерца. Кой може да е еквивалентът в този случай? Телефонът на Александър Греъм Бел? Телеграфът? На Маркони... ама разбира се.

— В този музей имате ли махало на Фуко? — попита тя пазача.

Звукът на токетата ѝ отекна по мраморния под, когато се приближи към ротондата. Джос се бе облегал на парапета, загледан в мозаичните плочки, които изобразяваха четирите основни посоки. Имаше малки изправени маркери за часовете, някои още стоящи, други вече съборени от топуза на махалото през изминалите часове. Около седем часа някой беше спрял люшкането му и сега то стоеше неподвижно. Двамата бяха съвсем сами. Той бе чул приближаването ѝ преди минута, но все още не бе казал нищо.

— Да не би да сте решил, че една молитва може да спре едно махало? — усмихна се Ели.

— Това би било злоупотреба с вярата — отвърна той.

— Не разбирам защо. Така бихте привлекли много хора към вярата си. За Бог би трябвало да е прекалено лесно, а ако си спомням добре, вие си говорите с Него доста често... Не е ли така? Наистина ли искате да проверите моята вяра във физиката на хармоничните осцилатори? Добре.

Част от съзнанието ѝ изпита удивление, че Джос е готов да я подложи на такава проверка, но беше решена да мине през нея. Остави ръчната си чанта да се плъзне от рамото ѝ и събу обувките си. Той елегантно прескочи през месинговото перило и ѝ подаде ръка. Почти с пързаляне се спуснаха по облицования с мозайка склон и застанаха до махалото. Топузът беше с матовочерно покритие и Ели се зачуди дали е направено от стомана или олово.

— Ще трябва да ми помогнете — каза му тя.

Обгърна лесно ръцете си около топуза и двамата го издърпаха, така че да застане под голям ъгъл от вертикалната си ос, опрян в лицето ѝ. Джос я наблюдаваше отблизо. Не я попита дали е сигурна, не я предупреди да внимава да не се подхлъзне напред, не ѝ обърна

внимание, че може да придаде хоризонтален компонент на скоростта на топуза, щом го пусне. Зад нея имаше около метър или метър и половина равен под, преди да започне да се издига стръмно нагоре и да се превърне в отвесна обиколна стена. Стига да внимава и да не изпадне в паника, работата беше опечена, прецени Ели.

Тя го пусна. Топузът се засили в обратна посока.

Периодът на едно просто махало, припомни си малко замаяно, е $2\pi \sqrt{L/g}$ върху g , където L е дължината на махалото, а g е ускорението, предизвикано от гравитацията. Поради триенето в околния въздух, махалото никога не може да се люшне повече от първоначалната си позиция. Трябва само да не залитам напред.

Някъде при отсрещния парапет топузът на махалото забави скоростта си за миг и спря в мъртва точка. Обръщайки траекторията на полета, си, то се засили по-бързо, отколкото очакваше. Започнала се приближава все по-застрашително към лицето и и размерите му сякаш тревожно нарастваха. Беше огромно и така летеше към нея, че сякаш щеше да я премаже. Тя ахна.

— Трепнах — промълви Ели разочаровано, когато топузът отново се люшна в обратна посока.

— Съвсем, съвсем мъничко.

— Не, аз трепнах.

— Вие вярвате. Вярвате в науката. У вас има съвсем мъничка нишка съмнение.

— Не, не е това. Просто милионите години разум се борят с милиардите години инстинкт. Тъкмо затова вашата работа е толкова по-лесна от моята.

— В този случай работата ни е една и съща. Сега е мой ред — каза той и рязко дръпна махалото в най-високата точка на траекторията му.

— Но ние не проверяваме вашата вяра в съхранението на енергията.

Джос се засмя и се опита да закрепил здраво стъпалата си в хлъзгавия мраморен под.

— Ей, какво правите там долу? — извика някой зад тях. — Вие двамата, да не сте се побъркали?

Един от музейните пазачи, тръгнал да провери дали всички посетители са напуснали преди да затворят, се бе натъкнал на

невероятната гледка: един мъж, една жена, яма и махало, в иначе вече обезлюдения отсек на сводестата зала.

— Всичко е наред — отвърна Джос весело. — Просто проверяваме вярата си.

— Не можете да го правите тук — отвърна пазачът. — Това е музей.

Със смях, Джос и Ели оставиха топуза в сравнително неподвижно положение и се изкатериха по хлъзгавите стени.

— Би трябвало да е позволено според Първата поправка^[4] — каза тя.

— Или според Първата Божия заповед — отвърна той.

Ели се обу, преметна чантата през рамо и с вдигната глава напусна ротондата, с Джос и пазача. Без да се идентифицират и без да ги познае, успяха да го убедят да не ги предава на полицията. Но бяха ескортирани до изхода на музея от стройна фаланга униформени пазачи, обезпокоени, че на Ели и Джос можеше да им хрумне примерно да се промъкнат до парното калиопе, в търсене на своя неуловим Бог.

* * *

Улицата беше пуста. Крачеха мълчаливо по алеята. Нощта бе ясна и Ели различи Лира на хоризонта.

— Ето я там, ярката. Това е Вега — посочи тя.

Джос се втренчи продължително в нощното небе.

— Това дешифриране беше гениално постижение — промълви най-сетне проповедникът.

— Ами, глупости. Съвсем тривиално. Оказа се най-лесното послание, което една напреднала цивилизация би могла да измисли. Щеше да бъде истински позор, ако не бяхме го разчели.

— Вие не обичате много комплиментите, забелязах го. Все пак това е едно от онези открития, които променят бъдещето. Поне собствените ни представи за бъдещето. Като огъня, писмеността или земеделието. Или като Благовещението.

Той отново се загледа към Вега.

— Ако получите място в тази Машина, ако успеете с нея да стигнете до нейния Изпращач, какво смятате, че ще видите там?

— Еволюцията е стохастичен процес. Просто съществуват прекалено много възможности човек да направи разумни предсказания как би изглеждал животът на друго място. Ако бяхте видял Земята преди възникването на живота, щяхте ли да предскажете скакалеца или жирафа?

— Знам отговора на този въпрос. Предполагам смятате, че просто си го съчиняваме, че го четем в някаква си там книга или че ни осенява до време на молитва и причастие. Но не е така. Аз разполагам със сигурно, позитивно познание, от собствен опит. Не мога да се изразя по-ясно от това. Видял съм Бога лице в лице.

В неговата убеденост не се долавяше и сянка на съмнение.

— Разкажете ми.

Джос го направи.

* * *

— Добре — промълви Ели най-сетне. — Бил сте в клинична смърт, после сте оживял и си спомняте как се издигате сред мрака към някаква ярка светлина. Видял сте излъчване с човешки очертания, което сте взел за Бог. Но в този опит няма нищо, което да подсказва, че това излъчване е създало вселената или е наложило моралния закон. Опитът си е опит. Вие безспорно сте бил дълбоко развълнуван от него. Ала има и други възможни обяснения.

— Например?

— Например, като при раждането. При раждането човек сякаш преминава през дълъг, тъмен тунел, за да излезе на ярката светлина. Да не забравяме колко ярка е тя — бебето е прекарало девет месеца в пълен мрак. Раждането е първият му сблъсък със светлината. Представете си какво удивление и благоговение бихте изпитал при първия си контакт с цвят, със светлина и сенки или с човешко лице — което може би сте предпрограмиран да разпознаете. Може би, когато човек почти умре, неговият личен километраж за миг се връща на нулата. Разберете ме, не държа на това обяснение. То е само едно от

много възможни. Просто намеквам, че може би не сте изтълкувал вярно преживяното.

— Вие не сте видяла това, което аз видях.

Той отново погледна към студената, примигваща, бледосиня светлинка на Вега и се обърна към Ели.

— Не сте ли се чувствала някога... изгубена сред вашата вселена? Откъде човек знае какво да прави, как да се държи, ако няма Бог? Просто изпълняваш закона, иначе те арестуват, така ли?

— Вашата тревога не е в това, че сте се загубил, Палмър. Вас ви тревожи, че не сте в центъра, че не сте причината за създаването на вселената. В моята вселена има много ред. Гравитация, електромагнетизъм, квантова механика, свръхунификация, всичко това включва закони. Що се отнася до поведението, толкова ли не можем да допуснем, че то просто е продиктувано от собствения ни интерес — като вид?

— Сигурен съм, че това е един добросърдечен и благороден възглед за света и аз съм последният, който би отрекъл, че в човешкото сърце има добрина. Но колко жестокост е имало само, преди да се появи любовта към Бога!

— И още колко жестокост, когато се е появила? Савонарола и Торкемада са обичали Бог или поне така са твърдяли. Вашата религия приема, че хората са като деца и имат нужда от плашило, за да се държат прилично. Вие искате хората да вярват в Бог, за да се подчиняват на закона. Това е единственото средство, което ви идва наум: строга мирска полиция и заплахата с наказание от страна на всевиждащия Бог за това, което полицията не забележи. Твърде евтино продавате човешките същества.

Палмър, вие смятате, че ако аз не съм изпитала онова, което вие сте преживял, то не бих могла да обхвана величието на вашия Бог. Но е точно обратното. Слушам ви и си мисля, неговият бог е твърде дребен! Една нищожна планета, само няколко хиляди години — едва ли си струва вниманието на някое дребно божество, да не говорим за Създателя на вселената.

— Бъркате ме с друг проповедник. Онзи музей беше територията на брат Ранкин. Аз съм готов да приема вселена на милиарди години. Просто твърдя, че учените все още не са го доказали.

— А аз твърдя, че не сте разбрал доказателствата. С какво помага на хората конвенционалната мъдрост, след като религиозните „истини“ са една лъжа? Когато наистина повярвате, че хората могат да бъдат възрастни, проповедта ви ще стане друга.

Двамата помълчаха и само стъпките им отекваха в тишината.

— Извинете, че бях прекалено рязка — каза Ели. — Случва ми се понякога.

— Давам ви честната си дума, доктор Ароуей, внимателно ще обмисля всичко, което ми казахте тази вечер. Повдигнахте няколко въпроса, на които би трябвало да намеря отговор. Но в същия дух, позволете да ви задам няколко въпроса. Може ли?

Тя кимна и Палмър продължи:

— Помислете как се чувства самото съзнание, как се чувства в този момент. Дали то се чувства като милиарди малки атоми, въртящи се на мястото си? А отвъд биологичните механизми, как според науката едно дете научава какво е любов? Тук има...

Пейджърът ѝ сигнализира. Сигурно беше Кен с вестта, която тя очакваше. Ако е така, значи заседанието му бе продължило много дълго. Е, може би новината беше добра. Ели погледна буквите и цифрите, изписани върху течния кристал: телефона на Кен. Наблизо нямаше улични телефони, но след няколко минути успяха да спрат такси.

— Съжалявам, че се налага да ви оставя така изведнъж — извини се тя. — Разговорът ми беше много приятен и ще помисля сериозно над вашите въпроси. Искате ли да ми зададете още?

— Да. Кое в рецептите на науката предпазва учения да върши зло?

[1] Хорхе (Джордж) Сантаяна — американски философ (1863–1952), роден в Испания. — Бел.прев. ↑

[2] Erbium: рядък химически елемент, ат. тегло: 167,26; ат. №68. — Бел.прев. ↑

[3] Музикален инструмент, засвирван с пара, подобен на латерната. — Бел.прев. ↑

[4] Първата поправка към Конституцията на САЩ, третираща гражданските права. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 15

ЕРБИЕВ ЩИФТ

*Земята, тя ми стига.
Не искам съзвездията близки,
защото знам, че там са си добре
и стигат на жителите свои.*

УОЛТ УИТМАН

*„Стръкчета
трева“*

*„Песен за широкия
път“ (1855)*

Беше отнело години. Оказа се технологичен блян и дипломатически кошмар. Но най-сетне се заловиха да строят Машината. Предлагаха се всевъзможни неологизми и имена на проекта, асоцииращи с древни митове. Но от самото начало всички я наричаха просто „Машината“ и това се превърна в официалното ѝ означение. Продължителните, сложни и деликатни международни преговори се определяха от западните автори на редакционни коментари като „Политика на Машината“. Когато се оформи първата достоверна оценка на глобалната ѝ цена, дори титаните на въздушно-космическата индустрия ахнаха. Сумата възлизаше на половин трилион долара годишно — около една трета от тоталния военен бюджет — ядрен и конвенционален — на планетата. Възникнаха опасения, че строителството на Машината ще съсипе световната икономика. „Икономическа война от Вега?“ — питаше лондонският „Иконъмист“. Ежедневните топзаглавия в „Ню Йорк Таймс“ бяха, по безпристрастна преценка, по-зашеметяващи от тези на вече спрелия „Нешънъл Инкуайър“ отпреди десет години.

Прегледът на пресата щеше да покаже, че нито един луд, пророк, предсказател или гадател, нито една личност, претендираща, че

притежава ясновидски способности, нито един астролог, нумеролог или автор на къснодекемврийска прогнозна статия „Какво ни очаква догодина“ не бе предсказал нито Посланието, нито Машината — да не говорим за Вега, за простите числа, Адолф Хитлер, Олимпийските игри и всичко останало. Имаше много претенции обаче от страна на хора, които съвсем точно били предвидили събитията, но небрежно пропуснали да публикуват прозренията си. Предсказанията за удивителни събития винаги се оказват по-точни, когато не са написани на лист хартия предварително. Това е просто една от странните особености на ежедневието. Много религии се оказаха в по-различно положение: едно внимателно и нелишено от въображение препрочитане на техните свети писания разкрива, както се твърдеше, ясно предричане на удивителните неща, които се случваха.

За други, Машината предлагаше възможности за възход на световната космическа индустрия, тревожно западаща, след като „Споразумението от Хирошима“ влезе в сила. Развиваха се съвсем малко нови оръжейни системи. Орбиталните космически станции обещаваха доходен бизнес, но трудно компенсираха отпадането на лазерните бойни станции и други аксесоари на стратегическата отбрана, предвиждани от по-ранната администрация. Така онези, които се бяха тревожили за безопасността на планетата, ако Машината започне да се строи, преглъщаха скрупулите си, разсъждавайки как това ще се отрази на работните места, на приходите и на напредъка в собствената им кариера.

Шепа високопоставени личности твърдяха, че не съществуват по-големи перспективи за високотехнологичните производства от една заплаха от космическото пространство. Трябвало да се изграждат средства за защита, изключително мощни разузнавателни радари, евентуално предни постове на Плутон или сред кометния облак Оорт. Никакви аргументи за военното неравновесие между земни и извънземни не можеха да заглушат виденията на тези хора. „Дори да не можем да се защитим — отговаряха те, — какво искате, да чакаме спокойно извънземните да дойдат ли?“ Тук имаше печалба и те я надушваха. Строяха Машината, разбира се, Машината на стойност трилиони долари; но Машината беше едва началото, ако изиграеха добре картите си.

Около преизбирането на президент Ласкър се образува невероятен политически съюз и нейната кампания се превърна в национален референдум дали да се строи Машината. Опонентът ѝ предупреждаваше за Троянски кон и адски машини, както и за опасността от деморализиране на американския талант пред лицето на извънземните, които „знаят всичко“. Президентът заяви своята убеденост, че американската технология ще се извиси до предизвикателството и намекна, макар и да не го каза явно, че американският талант вероятно ще се окаже равностоен на онова, което притежаваха на Вега. Беше преизбрана с впечатляваща, макар и не смазваща разлика.

Инструкциите сами по себе си бяха решаващият фактор. Както в буквара, върху езика и основите на технологията, така и в същинското Послание за конструкцията на Машината, нямаше нищо, което да не е обяснено. Понякога междинните стъпки, които изглеждаха повече от очевидни, се диктуваха с досадни подробности — както например в основите на аритметиката, където се доказваше, че ако два пъти по три е равно на шест, то тогава три пъти по две също е равно на шест. На всеки стадий от конструирането имаше пропускателни пунктове: например производеният по описаната процедура ербий трябваше да бъде 96% чист; с не повече от част от процента примес от други редки земни елементи. Когато компонент 31 се изработи и се постави в 6 грам-молекулярен разтвор на хидрофлуорична киселина, оставащите след химичната реакция структурни елементи трябваше да приличат точно на указаната фигура. Когато компонент 408 бъде сглобен, прилагането на две мегагаусово пресичащо го магнитно поле трябваше да завърти ротора до еди колко си оборота в секунда, преди да се върне сам в неподвижно положение. Ако тези тестове се провалят, цялата работа трябваше да започне отначало.

След време човек свикваше с тестовете и от него се очакваше да може да ги проведе успешно. Приличаше на наизустяване чрез повторение. Много от стоящите в основата компоненти, конструирани в цехове, които бяха оборудвани отначало и детайл по детайл според описанията в буквара, предизвикваха човешката интелигентност. Беше трудно да се разбере защо трябваше да работят. Но работеха. Дори в подобни случаи можеше да се мисли за практическото приложение на новите технологии. Понякога тези, които се докосваха до тях, стигаха

до прозрения, например, за металургията или за органичните полупроводници. В отделни случаи се прилагаха различни алтернативни технологии, водещи до един и същ компонент; очевидно извънземните не бяха сигурни кой подход ще се окаже най-лесен за технологията на Земята.

След построяването на първите производствени цехове и производството на прототипи започна да намалява песимизмът за неспособността на човека да възпроизведе чужда технология, разчетена в Послание, написано на неизвестен език. Възцари се главозамайващото усещане на ученик, явил се неподготвен на училищен изпит, който разбира, че може да намери правилните отговори, благодарение на общата си култура и интелигентност. И както при всички компетентно съставени изпитни тестове, преминаването през него беше форма на обучение и натрупване на опит. Всички първи тестове бяха преминати: ербият беше с подходяща чистота; нарисуваната структура се получи, след като неорганичния материал бе обработен с флуорична киселина; роторът се завъртя точно така, както се препоръчваше. Критиците подхвърляха, че Посланието ласкае учените; те са заплени от технологията и изпускат от поглед опасностите.

За конструирането на един от компонентите се предписваше особено сложна поредица от химически реакции, производът от които трябваше да се постави в смес от формалдехид и воднист амоняк с размерите на плувен басейн. Масата набъбна, оформи се, специализира се, след което просто си остана да лежи там — много по-сложна от всичко, което хората знаеха как да произведат. Представляваше сложно заплетена и разклонена мрежа от фини празни тръбички, през които изглежда щеше да циркулира някаква течност. Беше колоидна, лигава и тъмночервена. Как можеше крайният продукт да се окаже толкова по-сложен от инструкциите за неговото съставяне оставаше пълна загадка. Органичната маса лежеше върху предназначенията за нея платформа и, доколкото можеха да преценят, не вършеше нищо. Щяха да я поставят вътре в додекаедъра, под и над отсека за екипажа.

Две идентични машини се строяха едновременно в Съединените щати и Съветския съюз. И двете държави бяха предпочели да строят в сравнително отдалечени зони, не толкова за да предпазят населението

в случай че се окажеше адска машина, колкото за да държат под контрол набезите на търсачи на любопитното, на протестиращите и на медиите. В Съединените щати Машината се строеше в Уайоминг; в Съветския съюз — отвъд Кавказ, в Узбекска ССР. До местата за нейното сглобяване се вдигнаха нови цехове. Производството на онези компоненти, които можеха да се изработят повече или по-малко с помощта на наличната промишленост, беше разпръснато. Оптичен подизпълнител в Йена, например, извършваше тестовете на някои от компонентите и на съветската, и на американската Машини. В Япония се провеждаше систематично проучване на всеки детайл, за да се разбере, доколкото бе възможно, как точно действа. Извън Хокайдо напредъкът в тази област беше нищожен.

Съществуваха страхове, че някой компонент, подложен на неуказано от Посланието тестване, би могъл да разруши деликатна симбиоза между различните съставни елементи на Машината, когато тя се задейства. Главната подструктура на Машината представляваше три външни концентрични сферични обвивки, с оси перпендикулярни една на друга, предназначени да се въртят с високи скорости. В тези сферични раковини трябваше съвсем прецизно да се врежат сложни интегрални схеми. Дали една черупка, завъртяна неколkokратно през неуказан тест, щеше да работи правилно, когато се сглоби в Машината? Дали друга, неизпитана, щеше на свой ред да функционира нормално?

Главният контрагент за строителството на американската машина беше „Хадън Индъстриз“ — Сол Хадън бе настоял да не се правят никакви неуказани тестове, нито дори оглед на елементите, които щяха да се вграждат в Машината. Инструкциите, разпореди се той, ще се следват до последния бит, след като в Посланието няма друго изрично указание. Настоя работещите при него техници да мислят за себе си като за средновековни некроманти, които придирчиво следват словата на магическо заклинание. И да не посмеете да произнесете и една сричка погрешно, закани им се той.

Беше, в зависимост от това коя календарна или есхатологична доктрина предпочита човек, общо взето втората година преди свършека на Хилядолетието. Затова много хора се „оттегляха“, очаквайки с блаженство Страшния съд или Пришествието, или и двете едновременно. По тази причина опитните работници в някои

производства се оказваха дефицитни. Волята на Хадън да реструктурира своята работна сила и да оптимизира строителството на Машината, както и да осигури инициативи за своите подизпълнители, се оказа решаващ фактор за напредъка на американците.

Но самият Хадън също се „оттегли“ — изненадващо, като се имаха предвид добре известните възгледи на автора на „Пропоклъц“. „Хилиастите ме направиха атеист“ — беше неговата най-често цитирана фраза. Подчинените му твърдяха, че ключовите решения все още са в неговите ръце. Но комуникацията с него се осъществяваше чрез бърза асинхронна телемрежа: подчинените му оставяха доклади за хода на работата, молби за разрешение и въпроси към него в заключена кутия на популярна научна електронна телесистема. Този режим на комуникация изглеждаше странен, но действаше. След като бяха преодолените първите и най-трудни стъпки и Машината започна да придобива по-ясни очертания, обществеността чуваше все по-малко и по-малко за С. Р. Хадън. Отговорните лица от Световния консорциум за Машината се загрижиха, но след едно дълго посещение при Хадън на неуточнено пред медиите място всички се върнаха успокоени. Никой друг не научи местоположението му.

Междувременно, за пръв път от средата на петдесетте години насам, световният стратегически инвентар спадна под 3200 ядрени бойни глави. Международните преговори за по-трудните стъпки в разоръжаването до необходимия съдържащ минимум продължаваха с пълен ход. С колкото по-малко количество оръжие разполагаше едната страна, толкова по-опасно се оказваше укриването на малко количество оръжие от другата. А след като броят на носителите също така рязко намаляваше, което беше много по-лесно да се провери, както и след въвеждането на нови средства за контрол над изпълнението на договорите и с въвеждането на нови инспекции на място, перспективите за по-нататъшно намаляване на ядреното оръжие изглеждаха добри. Процесът бе набрал някаква собствена инерция в съзнанието и на експертите, и на обществото. Както става обикновено с кастата на военните, двете противостоящи сили се надпреварваха помежду си, но този път в намаляването на въоръженията. В практически военен смисъл те все още не бяха отстъпили чак толкова: все още разполагаха с достатъчно мощ да унищожат цялата цивилизация. Но все пак това начало бе допринесло много за

оптимизма към бъдещето и за надеждата, вдъхната в новото поколение. Подкрепени вероятно от подготовката за празниците в чест на отиващото си Хилядолетие, както мирски, така и канонически, годишният брой въоръжени конфликти между държави намаляваше все повече. „Иде Божият мир“, провъзгласи архиепископът на Мексико Сити.

В Уайоминг и Узбекистан възникнаха нови индустрии и върху голия терен изникнаха два нови града. Цената на всичко това бе понесена, разбира се, непропорционално от големите индустриални държави, но средната стойност за всеки жител на планетата възлизаше на около сто долара годишно. За една четвърт от населението на Земята сто долара представляваха значителна част от годишния доход. Парите, изразходвани за Машината, не произвеждаха пряко стоки или услуги. Но стимулираха нова технология и затова се смятаха за много добро вложение, дори и ако Машината не проработеше.

Мнозина смятаха, че се действа твърде прибързано, че всяка стъпка трябва да бъде разбрана, преди да се премине към следващата. Ако се наложи строителството на Машината да продължи поколения, твърдяха те, какво от това? Разпределянето на цената на напредъка в десетилетия щеше да намали икономическото бреме над световната икономика за строителството на Машината. По много показатели този съвет изглеждаше благоразумен, но бе труден за приложение. Беше ли възможно Машината да се развива едностранно? По целия свят учени и инженери от всевъзможни области настояваха да бъдат оставени на мира онези нейни аспекти, които надхвърляха техните равнища на експертно познание.

Имаше и такива, които се тревожеха, че ако Машината не се построи бързо, тя няма никога да бъде построена. Американският президент и съветският премиер бяха посветили своите нации на строителството на Машината. За техните евентуални следовници това не бе гарантирано. Освен това, по разбираеми човешки причини, тези, които контролираха проекта, искаха да го видят завършен, докато все още носеха отговорност за него. Някои подчертаваха, че в самото Послание се съдържа призив за бързане — в самото му излъчване на толкова много честоти, толкова мощно и толкова продължително. Те не ни молят да построим Машината тогава, когато сме готови. Молят ни да я построим сега. Скоростта на работата се увеличи.

Всички начални подсистеми се основаваха на елементарни технологии, описани в първата част на буквара. Предписаните тестове бяха извършени съвсем прецизно. Но когато започнаха да се изпробват следващите, по-сложни подсистеми, дойдоха и провалите. Това ставаше и в двете държави, но по-често в Съветския съюз. Тъй като никой не знаеше как точно действат съставните елементи, обикновено се оказваше невъзможно да се проследи в обратен ред от провалилия се модул къде в производствения процес е допусната грешка. В някои случаи компонентите се изработваха успоредно от двама различни производители, между които се разгаряше конкуренция за скорост и качество. Ако съществуваха два компонента, които издържаха тестовете, по правило всяка държава избираше домашния си продукт. Така Машините, които се сглобяваха в двете страни, не бяха съвсем идентични.

Най-сетне в Уайоминг дойде денят, в който трябваше да започне интегрирането на подсистемите, сглобяването на отделните компоненти в една цялостна Машина. Май това щеше да се окаже най-лесната част в процеса на конструиране. Изглеждаше съвсем вероятно работата да завърши след година, две. Някои смятаха, че активирането на Машината ще предизвика края на света. Точно по график.

* * *

Зайците в Уайоминг бяха много по-хитри. Или по-малко. Трудно беше да се прецени. Фаровете на „Тъндърбърд“-а засичаха неведнъж по някой заек край пътя. Но стотици зайци, подредени в шпалир — тази мода явно не бе стигнала от Ню Мексико до Уайоминг. Ели установи, че обстановката тук не е по-различна, отколкото в „Аргус“. Огромен научен комплекс, обкръжен от десетки хиляди квадратни километри чудесен, почти необитаем пейзаж. Тя не водеше шоуто, не беше и от екипажа. Но бе тук и работеше в едно от най-великите начинания, предприемани някога. Разбира се, каквото и да се случеше след активирането на Машината, откритието на „Аргус“ щеше да се смята за повратна точка в човешката история.

Точно в момента, в който на хората е необходима някаква допълнителна обединяваща сила, идва тази мълния от синевата. От

чернотата, поправи се тя. От двадесет и шест светлинни години разстояние, 230 трилиона километра. Трудно е да мислиш за родовата си принадлежност към шотландци, словенци или сечуанци, когато без никаква дискриминация получаваш поздрав от цивилизация, отстояща на хилядолетия пред теб. Пропастта между най-изостаналата нация на Земята и индустриално развитите страни беше определено много по-малка, отколкото пропастта между развитите нации и съществата на Вега. Изведнъж различия, които доскоро изглеждаха непреодолими — расови, национални, етнически, икономически и културни — започнаха да изглеждат по-малко потискащи.

„Всички сме хора.“ Това беше фразата, която човек чуваше много често напоследък. Беше забележително как в предишните десетилетия подобни чувства бяха изразявани твърде рядко по медиите. Делим една и съща малка планета, казваха, и — почти — една и съща глобална цивилизация. Трудно беше да си представи човек, че извънземните ще вземат насериозно настояванията за преференциални преговори с представителите на една или друга идеологическа фракция. Самото съществуване на Посланието — като оставим настрана загадъчната му функция — обвързваше света. Виждаш го как става пред очите ти.

Първият въпрос на майка ѝ, когато чу, че Ели не е избрана, беше: „Плака ли?“ Да, беше плакала. Напълно естествено. Разбира се, част от нея жадуваше да се качи на борда. Но Дръмлин бе първокласният избор, обясни тя на майка си.

Руснаците не бяха избрали окончателно между Луначарски и Архангелски; и двамата щяха да „тренират“ за мисията. Трудно ѝ беше да разбере каква тренировка би била подходяща за случая, освен знанието за Машината, в което, доколкото изобщо някой знаеше нещо, те бяха сред най-добрите. Някои американци обвиняваха руснаците, че това просто е опит от тяхна страна да запазят две водещи позиции на свои говорители за Машината, но Ели смяташе, че мнението им е злонамерено. И Луначарски, и Архангелски бяха изключително способни личности. Чудеше се как руснаците ще решат кого от двамата да изпратят. Луначарски в момента се намираше в САЩ, но не тук, в Уайоминг. Беше във Вашингтон, в състава на високопоставена съветска делегация, която имаше среща с държавния секретар и с Майкъл Киц, наскоро назначен за заместник-секретар на Департамента по отбраната. Архангелски беше в Узбекистан.

Новата метрополия, която израстваше сред пустинята на Уайоминг, се наричаше „Машин“; Машин, Уайоминг. Съветското ѝ съответствие се казваше „Машина“. Всяка от тях представляваше комплекс от резиденции, обслужващи звена, жилищни и търговски квартали и — най-важното — фабрики. Някои изглеждаха непретенциозно, просто халета на открито. Но при други човек можеше да забележи от пръв поглед странното им предназначение — куполи и минарета, километри преплетени външни тръбопроводи. Само цеховете, смятани за потенциално опасни — например тези, в които се произвеждаха органичните компоненти — се намираха тук, в пустинята на Уайоминг. По-ясните технологии бяха пръснати по целия свят. Сърцевината на групата нови производства беше Комплекса за системно интегриране, построен до някогашния Вагънсуил, Уайоминг, където се изпращаха изработените съставни части. Понякога Ели забелязваше пристигането на нов компонент и си спомняше, че е била първото човешко същество, което е имало възможност да го види на схема. С разопаковането на всяка нова част тичаше нетърпеливо да я разгледа. Докато отделните елементи се сглобяваха един към друг и подсистемите преминаваха през предписаните тестове, тя цялата сияеше от нещо, което ѝ се струваше сходно с майчинското чувство.

* * *

Ели, Дръмлин и Валириън се събраха на рутинна, отдавна планирана среща за обсъждане на вече напълно повтарящия се, приеман по целия свят сигнал от Вега. Когато пристигнаха, завариха всички да говорят за опожаряването на Вавилон. Станало в ранните часове на утрото, когато из средицето на разврата щъкали само най-разюзданите и ненаситни грешници. Атакуваща група, въоръжена с мортири и запалителни вещества, нахлула едновременно през Портите на Енлил и на Ищар. Зикуратът пламнал като факла. Имаше снимки на странно и оскъдно облечени хора, които изскачаха от храма на Асур. Забележителното бе, че нямаше жертви, въпреки многото ранени.

Точно преди набега в редакцията на „Ню Йорк Сън“ — вестник, контролиран от геоцентристите, в чиято заглавка неизменно присъстваше земното кълбо, пронизано от небесна мълния — се

получило телефонно обаждане, че нападението е в ход. Представлявало боговдъхновено възмездие, пояснил анонимният глас, извършено в името на благоприличието и американския морал от хора, на които им е дошло до гуша от порока и покварата. Последваха изявления от страна на президента на „Вавилон Инкорпорейтид“, осъждащи нападението и обвиняващи някаква престъпна групировка, но — поне досега — нито дума от страна на С. Р. Хадън, където и да се намираше той.

Понеже бе станало известно, че Ели е посещавала Хадън във Вавилон, неколцина от персонала на проекта потърсиха нейната реакция. Дори Дръмлин се интересуваше от мнението ѝ по този въпрос, въпреки че ако се съдеше от доброто му познаване на географията на увеселителния център, изглеждаше вероятно той да бе посещавал мястото нееднократно. Тя без усилие си го представи в ролята на колесничар. Но може само да беше чел за Вавилон. В седмичните списания често публикуваха фотокарти.

После все пак се върнаха към работата си. Като цяло, Посланието продължаваше да се излъчва в същите честоти, лентови ширини, времеви константи, с поляризираната и фазова модулация. Планът на Машината и букварът продължаваха да лежат под простите числа и Олимпийския телерепортаж. Цивилизацията на Вега изглеждаше решена да постигне целта си. Или пък просто бяха забравили да изключат предавателя? Погледът на Валириън беше разсеян.

— Питър, защо трябва да гледаш в тавана, когато мислиш?

За Дръмлин говореха, че бил станал по-общителен в последните няколко години, но ако се съдеше по тази забележка, промяната в него не беше толкова очебийна. Казваше, че избирането му от президента на Съединените щати за представител на нацията било голяма чест за него. Това пътешествие, обясняваше той на близките си колеги, щяло да бъде венец на жизнената му кариера. Жена му, временно преместила се в Уайоминг и все още по кучешки вярна на великия си съпруг, трябваше отново да стиска зъби пред същите оскърбителни диапрожекции, този път предназначени за нова публика от учени и техници, строящи Машината. Тъй като комплексът се намираше до родната му Монтана, Дръмлин я посещаваше за кратко, от време на време. Веднъж Ели го откара до Мисула. За пръв път от дългото им

познанство той се държа необичайно сърдечно с нея в продължение на часове.

— Ш-ш-т! Мисля — отвърна Валириън. — Това е техника за потискане на шума. Опитвам се да сведа до минимум отвличането във видимия спектър, а ти изведнъж ми пробутваш отвличане в аудио спектъра. Би могъл да ме попиташ защо просто не зяпам в някой празен лист. Но проблемът е, че листът е прекалено малък. Ще мога да виждам неща с периферното си зрение. Както и да е, мислех си за следното: защо продължаваме да получаваме репортажа с Хитлер, Олимпийското излъчване? Досега трябваше да са получили излъчването на британското коронясване. Защо още не виждаме в близък план златното кълбо с кръста, скиптъра и хермелина, и дикторски глас зад кадър: „... сега коронясан като Джордж Шести, по милостта на Бога, крал на Англия и Северна Ирландия и император на Индия“?

— Сигурен ли си, че Вега е била над Англия при излъчването на това Коронясване? — попита Ели.

— Да, проверихме го няколко седмици след като получихме Олимпийския клип. А интензивността на излъчването е била по-силна от това нещо с Хитлер. Сигурен съм, че на Вега са получили програмата с коронясването.

— Тревожиш се, че те не искат да знаем всичко, което знаят за нас? — подхвърли тя.

— Те бързат — каза Валириън.

Понякога говореше като делфийски оракул.

— Не е ли по-вероятно — предложи Ели — да държат да ни напомнят, че знаят за Хитлер?

— Не е по-различно от това, което казвам — отвърна Валириън.

— Добре. Хайде да не губим толкова време в Страната на фантазиите — изръмжа Дръмлин.

Той винаги изпадаше в нервност при теоретични разсъждения за мотивацията на извънземните. Казваше, че било пълно губене на време да се впускаме в празни предположения. Скоро всичко щяло да се разбере. Междувременно настояваше всички без изключение да се съсредоточат над самото Послание; то представляваше твърд масив от данни — изобилни, повтарящи се, недвусмислени и съвършено съставени.

— Вижте, малко сурова реалност сигурно ще отрезви и двама ви. Защо не отидем в монтажния сектор? Мисля, че в момента извършват системна интеграция с ербиевите щифтове.

Геометричните очертания на Машината бяха прости. Детайлите бяха изключително сложни. Петте кресла, в които щеше да седи екипажът, бяха разположени в центъра на додекаедъра, където той изпъкваше най-видимо. Липсваха каквито и да е приспособления за хранене, спане и други физиологични функции, ясно доказателство, че пътешествието на борда на Машината — ако изобщо предстоеше такова — щеше да бъде кратко. Според някои това означаваше, че Машината, след като стартира, бързо ще се срещне с някой междузвезден кораб, намиращ се в съседство със Земята. Единственият недостатък на тази хипотеза бе в това, че прецизните радарни и оптични наблюдения не успяваха да засекат и следа от такъв кораб. Изглеждаше неправдоподобно извънземните да са пренебрегнали елементарните човешки физиологични нужди. А може би Машината не отиваше никъде. Може би тя просто правеше нещо с хората от екипажа. В отсека за екипажа липсваха каквито и да е инструменти — нищо, което да се дърпа и натиска. Нямаше дори ключ за запалване. Само петте стола, обърнати навътре, така че всеки от членовете да може да вижда останалите. При това съществуваха грижливо предписани горни граници за теглото на екипажа с личните им вещи. На практика това ограничение бе в полза на хора с по-дребен ръст.

Над и под пилотския отсек в изострената част на додекаедъра се намираха органичните конструкции с тяхната заплетена и непонятна архитектура. През вътрешността в тази част на додекаедъра се разполагаха, съвсем безразборно, ербиевите щифтове. А целият додекаедър се обгръщаше от трите концентрични сферични черупки, всяка от които представяше едно от трите физически пространства. Черупките бяха очевидно заредени с магнит — във всеки случай инструкциите включваха мощен генератор на магнитно поле, а пространството между сферичните раковини и додекаедъра трябваше да бъде чист вакуум.

Посланието не съдържаеше наименования за нито един компонент на Машината. Ербият беше идентифициран като атом с шестдесет и осем протона и деветдесет и три неутрона. Различните

части на Машината бяха означени с номера — например „Компонент 31“. Така че въртящите се концентрично сферични черупки бяха наречени „бензели“ от един чешки техник с известни познания за историята на технологията: Густав Бензел бе изобретил детската въртележка през 1870 година.

Устройството и принципът на действие на Машината си останаха неразгадаеми и изискваха съвсем нови технологии за построяването ѝ, но тя все пак беше материална, конструкцията ѝ можеше да се скицира — немалко опростени инженерни скици бяха публикувани от масмедииите по целия свят — и окончателната ѝ форма бе видима и умопостижима. Видът ѝ вдъхваше настроение на технологичен оптимизъм.

Дръмлин, Валириън и Ароуей преминаха през обичайните процедури за идентифициране, включващи лични гаранционни документи, пръстови и гласови отпечатащи, след което бяха допуснати на просторния монтажен док. Триетажни вертикални кранове инсталираха ербиевите щифтове в органичната матрица. Няколко петогълни панела за външната стена на додекаедъра висяха над издигнатите железопътни траверси. Докато при руснаците бяха възникнали някои проблеми, американските подсистеми най-после бяха преминали през определените им тестове и окончателната архитектура на Машината постепенно се оформяше. Всичко си идваше на мястото, помисли си Ели. След като се сглобеше окончателно, Машината щеше да заприлича на онези армиларни сфери на ренесансовите астрономи. Какво ли би си помислил Йоханес Кеплер, ако можеше да я види?

Подът и обкръжаващите траверси на различни нива в зданието за монтаж бяха претърпкани с техници, правителствени лица и представители на Световния консорциум за Машината. Докато наблюдаваха, Валириън спомена, че госпожа президентът повела кореспонденция с жена му, която не искала да сподели с него за какво става дума. Настояла на правото си на лична тайна.

Инсталирането на щифтовете бе почти завършено и предстоеше за пръв път да се извърши основно системно интегриращо изпитание. Според някои предписаното устройство за тестване представляваше гравитационно-вълнов телескоп. Точно преди да започне теста, те заобиколиха една подпорна колона, за да могат да виждат по-добре.

Изведнъж Дръмлин се озова във въздуха и полетя. Всичко наоколо сякаш също летеше. Това ѝ напомни за торнадото, отнесло Дороти при магьосника от Оз. Като на бавен каданс, Дръмлин връхлетя върху нея с протегнати ръце и грубо я събори на пода. След толкова години, помисли си за миг Ели, дали това беше неговата представа за сексуална увертюра? Още имаше да се учи.

* * *

Така и не се разбра кой го направи. Организациите, които публично поеха отговорността, включваха геоцентристите, фракцията „Червена армия“, ислямския „Джихад“, засега нелегалната „Фондация за вътрешно гориво“, сикските сепаратисти, „Сияйна пътека“, „Зелените кхмери“, „Афганско възраждане“, радикалното крило на „Майки против Машината“, Обединената обединителна църква, „Омега Седем“, хилиастите на Страшния съд (въпреки че Били Джо Ранкин отрече каквато и да е връзка и заяви, че това признание е извършено от нечестивци, в адско съзаклятие да дискредитират Бог), „Брьодербонд“, „Ел Каторче де Фебреро“, „Тайната армия на Гоминдана“, „Ционистката лига“, „Божата партия“ и наскоро възкресения „Симбионитен фронт за освобождение“.

Ку-клукс-клан, американската нацистка партия, демократичната национал-социалистическа партия и няколко подобни на тях организации се въздържаха и не поеха отговорност. Значителна влиятелна част от тяхната членска маса вярваше, че Посланието е изпратено от самия Хитлер. Според една от версиите той бил издухан от Земята с германска ракета през май 1945 година и в последващите години нацистите се радваха на значителна популярност.

— Не знам къде трябваше да отиде Машината — заяви президентът няколко месеца по-късно, — но ако това място е наполовина толкова покварено, колкото нашата планета, то може би пътуването наистина не си е струвало.

Според възстановката на следствената комисия се бе взривил един от ербиевите щифтове; двата цилиндрични фрагмента, от които бе съставен, полетели от височина двадесет метра, въртейки се странично около оста си с голяма скорост. При сблъсъка се сринала

една от противоударните вътрешни стени. Единадесет души бяха убити и четиридесет и осем ранени. Голяма част от основните компоненти на Машината бяха унищожени. И тъй като експлозията не бе предписана в изпитателните протоколи на Посланието, тя може да бе развалила и онези компоненти, които не изглеждаха засегнати. След като нямаш никаква представа как действа това нещо, трябва да си много предпазлив в строителството му.

Въпреки изобилието от организации, които можеха да бъдат вероятни извършители, подозренията на САЩ веднага се съсредоточиха над две от групите, непоели отговорност: самите извънземни и руснаците. Въздухът отново се изпълни с приказки за адски машини. Извънземните били замислили Машината, за да се взриви катастрофално след като бъде сглобена, но слава Богу, твърдяха някои, добре че сме били невнимателни в сглобяването ѝ, така че избухна само малък заряд — може би само детонаторът на адската машина. Тези умници настояваха строителството незабавно да се прекрати и оцелелите компоненти да бъдат погребани в максимално отдалечени една от друга солни мини.

Но следствената комисия се натъкна на доказателства. „Машинният погром“, както стана известен, беше по-скоро със земен характер. Щифтовете имаха елипсовидна кухня с неясно предназначение и вътрешната ѝ стена бе покрита със сложно изплетена мрежа от гадолиниев жички. Тази кухня се оказа запълнена с пластичен експлозив, с часовников механизъм, материали определено не фигуриращи в инвентара на частите за Машината. Щифтът бе произведен, кухнята му имплантирана с гадолиниева мрежа и завършеният продукт бе изпитан и запечатан в специалното ателие на „Хадън Кибернетико“ в Тер Хот, Индиана. Гадолиниевата мрежа беше твърде сложна за ръчна изработка; изискваха се роботизирани сервомеханизми, а те от своя страна налагаха построяването на голяма фабрика. Цената за построяването на фабриката се покри изцяло от „Хадън Кибернетико“, но за тези устройства имаше други, много по-печеливши приложения.

Бяха инспектирани други три ербиеви щифта в същия участък и в тях не се намери пластичен експлозив. (Съветските и японски екипи извършиха серия дистанционни сензорни изпитания, преди да се решат да отворят своите щифтове). Някой старателно бе напъхал

тампона със заряда и часовниковия механизъм в самия край на производствения процес в Тер Хот. Веднъж излязъл от цеха, този щифт (както и произведените на други места елементи) бе транспортиран със специална композиция с въоръжена охрана до Уайоминг. Избраният момент на експлозията и самият характер на саботажа предполагаше, че е замесен човек с познания за строителството на Машината; беше вътрешна работа.

Но разследването не напредна особено. Имаше няколко десетки души — техници, контролни аналитици по качеството, инспектори, запечатвали компонента за транспортирането му, които са могли да извършат саботажа, макар и да не са имали мотив или необходимите средства. Тези, които се провалиха на тестовете с детектора на лъжата, се оказаха с желязно алиби. Никой от заподозрените не се бе изтървал непредпазливо в съседния бар. Никой не бе започнал да харчи повече от възможностите си. Никой не се „прекърши“ по време на разпитите. Въпреки енергичните усилия на агенциите за сигурност, загадката остана нерешена.

Тези, които вярваха, че за саботажа са виновни руснаците, изтъкваха, че мотивът им е бил да попречат на САЩ първи да задействат Машината си. Технически, руснаците бяха способни да извършат саботажа и, разбира се, знаеха в подробности протоколите по строителството на Машината, както и процедурите от двете страни на Атлантика. Скоро след катастрофата Анатолий Голдман, бивш студент на Луначарски, работещ като съветски посредник в Уайоминг, спешно се обади в Москва и им казал незабавно да демонтират своите щифтове. Външно този разговор, следен по обичайната процедура от Националната агенция за сигурност, изглежда доказваше неучастието на руснаците, но някои твърдяха, че това телефонно обаждане е било за отвличане на вниманието или че Голдман просто не е бил уведомен предварително за саботажа. Този аргумент охотно бе възприет от кръгове в САЩ, недоволни от намаляването на напрежението между двете ядрени свръхсили. Съвсем разбираемо, Москва се разгневи от това предположение.

Всъщност руснаците се бяха натъкнали на повече трудности в строителството на тяхната Машина, отколкото бе публично известно. С помощта на разшифрованото Послание тяхното министерство на полутежката промишленост бе постигнало значителен прогрес в

рудодобива, металургията, машиностроенето и други подобни. Виж, новата микроелектроника и кибернетика за тях бяха нещо по-трудно и повечето от тези компоненти за съветската Машина се произвеждаха в чужбина — в Европа или в Япония. Още по-трудна за съветската вътрешна индустрия се оказа органичната химия, голяма част от която изискваше познания и развита технология в молекулярната биология.

Съветските генетици бяха получили фатален удар, след като в средата на 30-те Сталин бе решил, че съвременната Менделова генетика е идеологически недопустима и бе постановил като научно ортодоксална фанатичната псевдогенетика на един изкусен в политиката аграрен специалист на име Трофим Лисенко. Две поколения интелигентни руски студенти не бяха учили буквално нищо за основите на наследствеността. Сега, шестдесет години по-късно, руската молекулярна биология и генетичното инженерство се бяха оказали доста изостанали и в тази област съветските учени бяха направили твърде малко по-сериозни открития. Подобна ситуация, за щастие прекъсната навреме, се бе получила и в Съединените щати, където по теологични причини бе направен опит да се спре в държавните училища преподаването на теорията на еволюцията, която е в основата на молекулярната биология. Проблемът възникна от това, че фундаменталистката интерпретация на Библията се смяташе за напълно несъвместима с теорията за еволюционния процес. За щастие на американската молекулярна биология фундаменталистите не бяха толкова влиятелни в Съединените щати, колкото Сталин в Съветския съюз.

Оценката на Централното разузнаване, изготвена за президента по този случай, заключаваше, че не съществуват доказателства за руска намеса в саботажа. Напротив, тъй като руснаците бяха равнопоставени с американците в състава на екипажа, те проявиха енергични инициативи да подкрепят строителството на американската версия.

— Ако вашата технология се намира на Трето ниво — обясни директорът на Централното разузнаване, — а противникът ви се намира пред вас, на Пето ниво, и двамата ще бъдете много щастливи, ако изведнъж от небето се появи технология на Петнайсетото ниво. Стига да имате еднакъв достъп до нея и съответни ресурси.

Малцина правителствени лица в САЩ вярваха, че руснаците са отговорни за експлозията и президентът го заяви нееднократно в

публичните си изявления. Но старите навици умират трудно.

— Никаква група фанатици, колкото и добре да са организирани, няма да отклонят човечеството от историческата му цел — заяви президентът.

На практика обаче сега беше много по-трудно да се постигне национално съгласие. Саботажът успя да вдъхне нов живот на всякакви възражения, разумни и неразумни, които бяха повдигани по-рано. Единствено перспективата, че руснаците могат да завършат своята Машина и да ни изпреварят, поддържаше хода на американския проект.

* * *

Съпругата му настояваше погребението на Дръмлин да се извърши в интимна семейна среда, но в това, както и в много други неща, благоденствените й намерения бяха осуетени. Физици, яхтсмени, делтапланеристи, правителствени лица, леководолази, радиоастрономи, авиолюбители и световната общност на SETI, всички искаха да присъстват. Почти се бяха преборили панахидата да се извърши в „Сейнт Джон“, в Ню Йорк, като единствената катедрала, която можеше да побере такова множество. Но съпругата на Дръмлин спечели своята малка победа и церемонията се извърши на открито, в родния му град Мисула, Монтана. Властите се съгласиха, тъй като Мисула опростяваше проблемите около сигурността.

Въпреки че Валириън не бе тежко ранен, лекарите му го посъветваха да не участва в погребението. Все пак той произнесе едно от благодарствените слова от инвалидното си кресло. Особената гениалност на Дръмлин бе в това, че знаеше какви въпроси да зададе, каза Валириън. Той бе подходил скептично към проблема SETI, защото скептицизмът е сърцевината на науката. Но веднага, щом стана ясно, че е получено Послание, нямаше друг наш колега, по-всеотдаен и по-изобретателен от него в усилията по разгадаването му. Заместник-секретарят по отбраната, Майкъл Киц, представляващ президента, наблегна на личните качества на Дръмлин — неговата топлина, загрижеността му към чувствата на другите, интелигентността му, забележителните му атлетични способности. Ако не беше това

трагично и отвратително събитие, Дръмлин щеше да влезе в историята като първият американец, посетил друга звезда.

Ели бе заявила на дер Хеер, че няма да държи слово. И никакви интервюта за пресата. Може би няколко снимки — разбираше важността на няколкото снимки. Не беше сигурна в себе си, че ще съумее да каже подходящите думи. От години насам тя се бе превърнала в нещо като публичен говорител за SETI, първо за „Аргус“, а после за Посланието и за Машината. Но това беше друго. Имаше нужда от малко време да го осмисли.

Доколкото можеше да прецени, Дръмлин бе загинал, спасявайки нейния живот. Той бе видял експлозията преди останалите да я чуят, бе видял полетялата в дъга към тях няколкостотин килограмова маса ербий. С бързите си рефлексии бе скочил и я бе съборил зад колоната.

Ели бе споменала за това като възможност пред дер Хеер, който ѝ отвърна:

— Дръмлин сигурно е скочил, за да спаси себе си, а ти просто си се озовала на пътя му.

Коментарът му беше нелицеприятен. Дали не целеше с него отново да спечели благоразположението ѝ? А може би, продължи дер Хеер, забелязал неудоволствието ѝ, Дръмлин е бил отхвърлен във въздуха при сблъсъка на ербиевия щифт с платформата.

Но тя бе абсолютно сигурна. Беше видяла всичко. Дръмлин бе загрижен да спаси живота ѝ. И бе успял. Като изключим няколкото драскотини, Ели нямаше никакви физически увреждания. Валириън, който се бе оказал изцяло защитен зад колоната, бе с два счупени крака от сриналата се стена. Нейният късмет бе проработил в много отношения. Дори не бе изпаднала в безсъзнание.

Но първата ѝ мисъл, веднага щом осъзна какво се е случило, не беше това, че старият ѝ учител Дейвид Дръмлин се бе разбил така ужасно пред собствените ѝ очи; нито удивление пред възможността Дръмлин да е отдал живота си заради нея; нито дори това, че целият проект за Машината трябваше да започне отначало. Не. Ясна като камбана, първата ѝ мисъл кънтеше: „Аз мога да тръгна, трябва да ме изпратят, няма друг, аз ще тръгна“.

Беше се усетила мигом. Но твърде късно. Бе ужасена от собственото си самолюбие, от жалкия егоизъм, в който се бе изобличила в такъв критичен момент. Това, че Дръмлин също беше

способен на подобно падение, не можеше да я оправдае. Бе втрещена, че го е уловила в себе си, макар и само за миг — толкова... енергично, трескаво, планирайки бъдещите действия, забравила за всичко друго, освен за самата себе си. Това, за което най-много се презираше, бе абсолютната безскрупулност на собственото ѝ его. То, нейното его, не търсеше извинения, не се измъкваше, само теглеше напред. Беше болно с амбиция. Знаеше, че, спуснало корени, разклонено в съзнанието ѝ, нямаше да успее да го изкорени. Тя трябваше да работи търпеливо със своето его, да го вразуми, да го разсее, може би дори да го заплаши.

Когато на сцената се появиха следователите, тя се оказа некомуникативна.

— Боя се, че не мога да ви кажа много. Тримата вървахме по платформата и изведнъж стана експлозията, и всичко наоколо полетя във въздуха. Съжалявам, но не мога да ви помогна. Бих искала да мога.

Заяви ясно на колегите си, че не желае да говори за това и се покри в апартамента за толкова дълго, че започнаха да изпращат разузнавателни двойки да разберат какво става с нея. Опита се да си припомни всяка подробност около инцидента. Опита се да възстанови разговора им, преди да се качат на платформата, какво ѝ бе говорил Дръмлин, когато го закара до Мисула, как изглеждаше Дръмлин, когато за пръв път се запозна с него, в началото на своята кариера като дипломат. Постепенно установи, че частица от съзнанието ѝ е желала Дръмлин да умре — още преди да се окажат съперници за американското място в Машината. Мразеше го, за това, че я бе унижавал пред останалите студенти в групата, за това, че се противопоставяше на проекта „Аргус“, за това, което бе изрекъл в мига, след като бе реконструиран филмът с Хитлер. Беше искала той да умре. И сега той беше мъртъв. По някаква логика — тя мигом осъзна, че е изкривена и фалшива — тя бе убедена, че е лично виновна за смъртта му.

Дали той щеше да стигне до тук, ако нея я нямаше? Разбира се, каза си тя. Някой друг щеше да открие Посланието и на Дръмлин пак щеше да му се наложи да излети. Така да се каже. Но ако примерно не беше го провокирала да се замеси толкова дълбоко в Проекта с Машината — може би заради собствената си разсеяност на учен? Стъпка по стъпка, Ели обмисляше възможностите. Ако се държаха

противно, тя им отговаряше с твърдост; в това се криеше нещо. Замисли се за хора, за мъже, към които бе изпитвала възхита. Дръмлин. Валириън. Дер Хеер. Хадън... Джос. Джеси... Стотън?... Баща й.

— Доктор Ароуей?

Ели някак с благодарност се усети, че я измъкват от мислите, които я бяха погълнали. Беше стройна жена на средна възраст, в син костюм. Лицето й се стори някак познато. Платненият етикет върху пицната й гръд гласеше: „Х. Борк, Гьотеборг“.

— Доктор Ароуей, съжалявам за вашата... за нашата загуба. Дейвид ми е разказвал за вас.

Разбира се! Легендарната Хелга Борк, спътницата на Дръмлин в леководолазните гмуркания от всичките досадни диапрожекции пред студентите. Кой, учуди се тя за пръв път, бе правил всъщност тези снимки? Дали бяха канили фотограф, който да ги придружава в подводните им срещи?

— Той ми е разказвал за вашата близост.

Какво искаше да й каже тази жена? Да не би Дръмлин да бе инсинуирал за нея... Очите й се изпълниха със сълзи.

— Съжалявам, доктор Борк, но в момента не се чувствам много добре.

Сведе глава и забърза.

Имаше много хора, които искаше да види на погребението: Виджи, Архангелски, Гостридзе, Баруда, Ю, Ши, Деви. Също така Абонема Еда, чието име все по-често се споменаваше като петия член на екипажа — ако нациите проявяха разум, помисли си тя, и ако изобщо Машината се завършеше. Но издръжливостта й беше в окаяно състояние и тя не можеше да изтърпи дълги срещи. Преди всичко не можеше да се довери на себе си. Колко от думите й щяха да бъдат за доброто на проекта и колко от тях щяха да удовлетворят собствените й амбиции? Другите проявяваха симпатия и разбиране. В края на краищата, тя се бе оказала най-близо до Дръмлин, когато ербиевият щифт бе ударил и го бе превърнал в пихтия.

ГЛАВА 16

ОЗОНОВИТЕ СТАРЕИ

Богът, когото науката признава, трябва да е изключително Бог на универсалните закони, Бог, който твори целостта на нещата, а не се занимава с дреболии. Той не може да приспособи мащаба на своята дейност към удобството на отделни индивиди.

УИЛЯМ ДЖЕЙМС^[1]
**„Многообразието на
религиозния опит“ (1902)**

На няколкостотин километра височина Земята изпълва половината небосвод и синята лента, простираща се от Минданао до Бомбай, която очите ти обгръщат с един поглед, може да ти разбие сърцето със своята хубост. Домът, мислиш си. Домът. Това е моят свят. Оттам съм дошъл. Всеки, когото познавам, всеки, за когото съм чувал, е отрасъл там долу, под тази неустойимо прелестна синева.

Поемаш на изток, от хоризонт към хоризонт, от зарево към зарево, обикаляйки планетата само за час и половина. След време я опознаваш, научаваш нейните особености и аномалии. Толкова неща можеш да видиш с невъоръжено око. Флорида скоро ще влезе в полезрението ти. Дали онзи тропически буреносен масив, който забеляза в миналата орбита, вече е достигнал Форт Лодърдейл? Дали това лято по върховете на Хиндукуш снегът се е стопил? Възхищават те аквамаринените рифове в Коралово море. Вглеждаш се в Ледения парк на западна Антарктида и се чудиш дали тяхното разтопяване наистина би могло да потопи всички крайбрежни градове по планетата.

На дневна светлина е трудно да се забележат каквито и да е следи от човешка дейност. Но нощем, като изключим полярното сияние, всичко, което виждаш, се дължи на хората, жужащи и намигащи по цялата планета. Ето онази ивица светлина е източна

Северна Америка, от Бостън до Вашингтон, същински мегалополис, макар и неназован. От другата страна горят отдушниците на природен газ в Либия. Зашеметяващите фарове на японския риболовен флот са се придвижили към Южнокитайско море. При всяка своя орбита Земята ти разказва нови неща. Виждаш избухващ вулкан в Камчатка, пясъчна буря, завихрила се от Сахара и приближаваща Бразилия, преждевременния студ над Нова Зеландия. Започваш да мислиш за Земята като за организъм, като за живо същество. Изпълва те тревога и грижа за нея, започваш да й желаш доброто. Държавните граници са толкова невидими, колкото меридианите или тропиците на Рака и Козирога. Границите са условни. Планетата е истинска.

Ето защо космическият полет е нещо пагубно. Ако са имали достатъчно късмет да се озоват в околосемна орбита, повечето хора, след малко размишления, започват да мислят по един и същи начин. Държавите, осъществили космическия полет, са го направили преди всичко в интерес на своята нация. Иронията е в това, че почти всички, които са се оказвали в откритото пространство, придобиват изненадващ възглед за една транснационална перспектива, за Земята като единен свят.

Не беше трудно да си представи човек времето, когато човекът ще изпитва лоялност преди всичко към този син свят или дори към грозда от светове, тътрещи се около близката звезда — жълто джудже, към която хората, веднага щом проумяха, че всяка звезда е слънце, прибавиха определителен член: Слънце-то. Едва сега, когато много хора можеха да проникнат в пространството за по-дълго време и можеха да си позволят малко време за размишления, започна да се усеща силата на планетарната перспектива. Оказа се, че значителна част от тези хора, летящи на ниска орбита около Земята, бяха твърде влиятелни долу на Земята.

От самото начало, преди самите хора да нахлуят в космоса, бяха изпрацали животни. Амеби, плодови мушици, плъхове, кучета и маймуни се бяха превърнали в дръзки космически първооткриватели. След като все по-дългите космически полети станаха възможни, се установи нещо неочаквано. То нямаше никакъв ефект върху микроорганизмите и съвсем малък върху плодовите мушици. Но при бозайниците, изглежда, нулевата гравитация увеличаваше продължителността на живота. С десет или двадесет процента. Ако

живееш при нула g, твоето тяло използва по-малко енергия, за да се бори с гравитацията. Клетките ти се окисляват по-бавно и ще живееш по-дълго. Някои лекари твърдяха, че този ефект ще се окаже много по-отчетлив при хората, отколкото при плъховете. Във въздуха се понесе лек аромат на безсмъртие.

Процентът на нови ракови заболявания сред изнесените в орбита животни беше 80% по-нисък от съответната контролна група на Земята. Левкемията и лимфатичните карциноми бяха с 90% по-малко. Появиха се дори свидетелства, макар и не толкова значими статистически, че процентът на спонтанно оздравяване на кожни заболявания е много по-висок при нулева гравитация. Германският химик Ото Варбург, половин век преди това, бе изказал предположението, че окисляването е причината за много видове ракови заболявания. По-ниското ниво на клетъчно кислородно поглъщане в условията на безтегловност изведнъж се оказа твърде привлекателно. Хора, които в по-ранните десетилетия биха се отправили на поклонничество в Мексико за лаетрил^[2], сега вдигаха врява да получат билет за космоса. Но цената беше умопомрачителна. Било за профилактика или за клинично лечение, космическият полет бе достъпен само за малцина.

Изведнъж се появиха нечувани доскоро суми за инвестиране в граждански орбитални станции. Към края на Второто хилядолетие се появиха прототипи на санаториуми, на няколко стотин километра височина. Освен високата цена, това си имаше и недостатъци: прогресивно остеологично или васкуларно заболяване можеше да направи невъзможно човек да се върне в гравитационното поле на повърхността на Земята. Но за някои от богатите старци това не представляваше особена пречка. Срещу още десет години живот те бяха щастливи да се оттеглят в небесата и евентуално да умрат там.

Съществуваха среди, които се тревожеха, че това бе недискретна инвестиция от страна на крайно ограничения кръг супербогати на планетата; имаше толкова спешни нужди и справедливи протести от страна на бедните и безсилните, че такива огромни суми се харчат за подменяне на памперсите на богатите и хората с власт. Безумие е, казваха те, да се позволи на елитната класа да емигрира в космоса, а масите да останат на Земята — планета, предала се в ръцете на същите тези безотговорни господари. Други пророкуваха, че това е Божа

работа: владетелите на планетата се събираха на тумби и напускаха; там горе те не можеха да натворят толкова бели, колкото тук долу.

Но едва ли някой си даваше сметка за основния резултат, за това, че тези, които бяха в състояние да сторят най-голямото добро, бяха обладавани от жива планетарна перспектива. След няколко години в околоземна орбита сред тях почти не останаха хора с националистични предразсъдъци. Глобалната ядрена конфронтация създава сериозни проблеми пред обладаните от мания за безсмъртие.

Сред тези хора се срещаха японски индустриалци, едри гръцки корабовладелци, един бивш генерален секретар на партия, китайски криминален барон и оттеглил се крал на хероина. На Запад, с изключение на малкото специални покани заради политически заслуги, съществуваше само един критерий за пребиваване в околоземна орбита: трябваше да можеш да си платиш. В съветския космически хотел нещата бяха по-различни: наричаха го „космическа станция“ и за бившия генерален секретар се казваше, че бил там за „геронтологични изследвания“. Като цяло, масите не проявяваха особено възмущение. Представяха си, че един ден и те ще отидат там.

Тези, които бяха в околоземна орбита, обикновено се държаха благоразумно, предпазливо, кротко. Семействата и персоналът им притежаваха сходни лични качества. Те бяха във фокуса на дискретно внимание от страна на други богати и влиятелни хора, които все още се намираха на Земята. Не правеха публични изявления, но възгледите им постепенно се просмукваха в мисленето на световните политически водачи. Продължаващото намаляване на ядреното въоръжение от страна на петте ядрени сили бе едно от нещата, които преподобните в орбита поддържаха. Тихомълком, те бяха подкрепили строителството на Машината заради потенциалната възможност то да обедини света. Понякога националистически организации пишеха за мащабен заговор в околоземна орбита, подтикващ благотелите да продават своите отечества. Публикувани бяха брошури, за които се твърдеше, че представляват стенографски записи на заседание на борда на „Матусал“, в който участвали представители от други частни космически станции, прехвърлени със совалки специално за тази цел. Привеждаше се „списък на предстоящи действия“, предназначен да внуши ужас в главата на всеки горещ патриот. Според „Таймс Уийк“

тези брошури бяха фалшификат. Наречекоха ги „Протоколи на озоновите старей“.

* * *

В дните непосредствено преди заминаването тя се опита да прекара известно време — обикновено призори — на Кокосовия плаж. Ели бе наела апартамент с изглед към плажа и Атлантическия океан. Носеше трохи хляб и ги хвърляше на чайките. Бяха много добри в прихващането на трохи в полет, като извънполеви играчи от Бейзболната лига. Случваше се по двайсет-трийсет чайки да изпърхат във въздуха само на метър от главата ѝ. Пляскаха енергично с криле в стремежа си да се задържат във въздуха, с широко отворени човки, в очакване на чудодейно появилата се храна. Рееха се една след друга в случайни посоки, но цялостният ефект на движенията им напомняше за стационарен шаблон. На връщане намери малък, крехък и съвършен палмов лист, кацнал на края на пясъчната ивица. Вдигна го и си го отнесе в апартамента, като го изчисти грижливо от пясъка с длани.

Хадън я бе поканил в дома си, далече от къщи, в неговата космическа вила. „Матусал“, така я беше нарекъл. Не биваше да казва на никого извън правителството за поканата, поради решимостта на Хадън да остане далеч от вниманието на обществото. Наистина почти никой не знаеше, че си е наел резиденция в орбита и се е оттеглил в небесата. Хората в правителството, до които се допита, се съгласиха да го посети. Мнението на дер Хеер беше: „Малко смяна на пейзажа ще ти се отрази добре“. Президентът определено беше „за“ и веднага се намери едно свободно място в излитащата скоро совалка, престарялата, но все още функционираща нормално „Интрепид“. Прехвърлянето на орбитална почивна станция обикновено ставаше с търговски превозвач. Много по-големият кораб за еднократен полет преминаваше през последни изпитания, но застаряващата совалка все още се използваше от правителството на САЩ като товарен кон, както за военни, така и за граждански мисии.

— Ще откъртим няколко плочки, като се закачим и после пак ще ги лепнем, преди да тръгнем обратно — обясни ѝ един от астропилотите.

За полета не се изискваше специална физическа кондиция, освен добро здравословно състояние. Търговските полети обикновено излитаха пълни и се връщаха празни. Полетите на совалките, напротив, бяха претъпкани както на излитане, така и на връщане. Преди „Интрепид“ да кацне миналата седмица, беше се срещнала и скачила с „Матусал“, за да върне двама пътника на Земята. Тя ги познаваше по име: единият бе създател на нова тласкателна система, а другият — криобиолог. Ели се зачуди каква работа са имали двамата на „Матусал“.

— Ще видиш — продължи пилотът. — Все едно, че се изтърсваш от дърво. Почти няма човек, на когото да му е неприятно, а на повечето много им харесва.

Хареса ѝ. В обкръжението на пилота, двама души със специална мисия, един военен със здраво стисната устни и един митнически чиновник, тя изпита безукорното издигане и възбудата от първото в живота ѝ попадане в нулева гравитация, по-дълго от високоскоростния асансьор в Световния търговски център в Ню Йорк. След орбита и половина се срещнаха с „Матусал“. Два дни по-късно търговският кораб „Нарния“ щеше да я свали на Земята.

Вилата — Хадън настояваше да я наричат така — се въртеше бавно, един оборот на всеки деветдесет минути, така че една и съща нейна страна винаги се намираше с лице към Земята. От кабинета на Хадън се виждаше величествена панорама на земния глобус — не на телевизионен екран, а през истинско прозрачно прозоречно пано. Фотоните, стигащи до погледа ѝ, бяха отразени преди частици от секундата от заснежените Анди. Освен в периферията на прозореца, където косата ивица през дебелия полимер беше по-дълга, не се забелязваше почти никакво изкривяване на образа.

Ели знаеше, че има много хора, дори религиозни, които се смущават от чувството си на благоговеен трепет. Но човек трябва да е от дърво, за да не го изпита пред този прозорец, помисли си тя. Трябваше да изпращат тук млади поети, композитори, художници, кинорежисьори и дълбоко религиозни хора, необременени от сектантската бюрокрация. Това усещане можеше лесно да се предаде на всеки среден човек на планетата. Колко жалко, че никой не се бе сетил да го приложи сериозно. Чувството беше... нуминозно.

* * *

— Човек свиква с него — й каза Хадън. — Но не му омръзва. От време на време отново те вдъхновява.

Той сдържано й поднесе диетична кола. Беше отказала по-силно питие. Цената на етанола в орбита сигурно беше доста висока.

— Разбира се, тук ти липсват определени неща — дългите разходки, плуването в океана, старите приятели, които ще ти се изсипят вкъщи, без да си ги канил. Но аз и бездруго не си падах много по тези неща. Пък и, както виждате, човек може да си кани приятели на гости.

— На огромна цена — отвърна тя.

— Една жена посещава Ямагиши, съседа ми в другото крило. Всеки втори вторник от месеца, в дъжд и сняг. Ще ви запозная след малко. Много интересен човек. Първокласен престъпник, но само обвинен, нали разбирате, не и осъден.

— И какво ви привлича? — попита Ели. — Нали не смятате, че светът свършва? Защо сте тук?

— Харесва ми гледката. Разбира се, има си и някои правни предимства.

Тя го изгледа озадачено.

— Нали знаете — човек с моето положение. Нови изобретения, нови производства — винаги си на ръба да нарушиш някой и друг закон. Обикновено, защото старите закони не са приспособени към новата технология. Голяма част от времето ти минава в съдебни спорове. Намалява се ефективността. Докато всичко това — той обгърна с широк жест орбиталната си вила и земния глобус зад прозореца — не принадлежи на никоя нация. Тази вила принадлежи на мен, Ямагиши и още неколцина приятели. В снабдяването ни с храна и материални дреболии няма нищо незаконно. За всеки случай обаче си разработваме затворени екологични системи. Не съществува никакъв договор за екстрадиция между тази вила и държавите долу. За мен е по... ефикасно да пребивавам тук горе.

Не искам да мислите, че съм извършил нещо кой знае колко незаконно. Но ние правим толкова много неща, че просто е по-разумно човек да вземе предпазни мерки. Например, има хора, които смятат, че

аз съм организиран саботаж на Машината, след като изразходвам толкова много собствени пари, за да помогна за строителството ѝ. Освен това знаеш какво сториха с Вавилон. Моите застрахователни агенти смятат, че едни и същи хора стоят зад инцидента във Вавилон и Тер Хот. Изглежда имам доста врагове. Не разбирам защо. Струва ми се, че съм направил много добри неща за хората. Все едно, тъй или иначе, за мен е по-добре да съм тук...

Всъщност искам да поговоря с вас за Машината. Тази катастрофа в Уайоминг с ербиевия щифт беше ужасна. Наистина съжалявам за Дръмлин. Той беше един упорит стар пикльо. А този инцидент сигурно е бил голям шок за вас. Сигурна ли сте, че не искате нещо за пиене?

Стигаше ѝ само да гледа Земята и да го слуша.

— Ако аз не съм обезсърчен за Машината, не разбирам защо вие трябва да сте. Сигурно се тревожите, че никога няма да има американска Машина, че твърде много хора желаят проекта да се провали. Президентът също се тревожи. А тези цехове, които построихме, не са поточни линии. Ние произвеждахме изделия по поръчка на клиента. Ще бъде много скъпо да се заместят счупените части. Но това, което сигурно си мислите, е, че по начало идеята е била погрешна. Че може би е било глупаво да се бърза толкова. Следователно всичко трябва да се огледа много внимателно и дълго. Ако вие не смятате така, президентът — със сигурност.

Но ако не го направим бързо, не вярвам, че изобщо ще го направим. Има и още нещо: аз не мисля, че тази покана е в сила вечно.

— Странно, че тъкмо вие го казвате. Точно за това си говорехме с Валириън и Дръмлин преди аварията. Тоест, преди саботаж — поправи се тя. — Моля, продължете.

— Виждате ли, хората на религията — повечето от тях — мислят за тази планета като за експеримент. В крайна сметка техните вери се свеждат до това. Един или друг бог току преправя нещо, пъха се тук и там, спи с жените на търговците, раздава таблички на Планината, кара те да си изколиш децата, учи хората какви думи да казват и какво да не произнасят, кара ги да се чувстват виновни, че правят неща, които им харесват и тям подобни. Защо тия богове просто не вземат да ни оставят на мира? Всички подобни божи намеси намирисват на некомпетентност. Ако Бог не е искал жената на Лот да поглежда назад,

защо просто не я е направил послушна, та да постъпи така, както мъжът ѝ нарежда? Или ако не беше направил Лот такъв тъпанар, сигурно жена му щеше да го слуша по-внимателно? Ако Бог е всемогещ и всезнаещ, защо преди всичко не е сътворил вселената така, че да се получи точно онова, което му се иска? Защо непрекъснато я преправя и се оплаква? Не, има нещо, което Библията разкрива пределно ясно: библейският Бог е един мърляв занаятчия. Хич го няма, нито в замисъла, нито в изпълнението. Ако е имал конкуренция, щял е да изхвърчи от бизнеса.

Точно затова аз не вярвам, че сме експеримент. Във вселената сигурно има много експериментални планети, където боговете-чираци ходят да си пробват уменията. Какъв срам, че Ранкин и Джос не са се родили на подобна планета. Но на тази планета — той отново махна с ръка към прозореца — няма и най-малка намеса. Боговете не прескачат насам, когато оплескаме работата. Вижте човешката история и ще се уверите, че през цялото време сме си били оставени сами.

— До този момент — напомни Ели. — „Деус екс махина“? За това ли мислите? Смятате, че боговете най-сетне са ни съжалили и са ни пратили Машината?

— По-скоро „Махина екс део“ или както е там на латински. Не, не мисля, че ние сме експериментът. Мисля, че сме мярка за сравнение, планетата, от която никой не се е интересувал, мястото, където никой изобщо не се е намесвал. Отбран за контролна мярка свят. Ето какво се получава, когато не се намесват. Земята представлява лошият пример за боговете-чираци. Казват им: „Ето какво ще се получи, ако се издъните. Ще натворите нещо като Земята“. Но, разбира се, си е чиста загуба да се унищожи един иначе хубав свят. Затова от време на време ни хвърлят по едно око, просто за всеки случай. Сигурно от време на време водят насам по-калпавите си богове. Последният път са ни видели да щъкаме из саваната, опитвайки се да надбягаме антилопите. „Е, няма страшно — казали са си те. — Тия тъпащи няма да ни създадат проблеми. Ще трябва да ги погледнем след десетина милиона години. Но за всеки случай, преслушвайте ги по радиочестотите.“

Но ето ти един ден — тревога. Съобщение от Земята. „Какво? Тия вече си имат телевизия? Я да ги видим какви ги вършат?“ Олимпийски стадион. Национални знамена. Граблива птица. Адолф

Хитлер. Хиляди поздравяващи го хора. „Ох-ох“, казват си те. Различават тревожните знаци. Светкавично ни казват: „Ей, наште, я стига. Вижте каква хубава планетка си имате. Малко е сбъркана, но върши работа. Я, вместо да се занимавате с глупости, вземете, че постройте тая Машина“. Разтревожени са за нас. Виждат, че се пързалие надолу по склона. Смятат, че трябва да побързае да си ремонтираме къщата. И аз мисля същото. Ние трябва да построим Машината.

Ели знаеше какво би ли помислил Дръмлин за подобни аргументи. Въпреки че много от думите на Хадън съвпадаха с нейните представи, тя лично се отегчаваше от тези подлъгващо убедителни спекулации на тема „какво мислят веганците“. Искаше проектът да продължи, Машината да се довърши и активира, да започне нов етап в човешката история. Все още не се доверяваше на своите мотиви, все още бе предпазлива, дори когато я споменаха като вероятен член на екипажа на завършената Машина. Така че забавянето на подновеното строителство я устройваше. Осигуряваше ѝ време да се справи със собствените си проблеми.

— Ще вечеряме с Ямагиши. Той ще ви хареса. Но малко се тревожим за него. Поддържа толкова ниско парциалното кислородно налягане нощем.

— Какво имате предвид?

— Ами, колкото по-ниско е съдържанието на кислород във въздуха, толкова по-дълго живееш. Поне така казват докторите. Така че коригираме кислородното налягане в стаите си. Денем не можеш да го оставиш много под двайсет процента, защото ставаш гроги. Ниският процент пречи на умствената дейност. Но нощем, когато все едно човек спи, можеш да понамалиш частичното кислородно налягане. Има опасност, разбира се. Да не го намалиш прекалено. Ямагиши напоследък е стигнал до четиринайсет процента, защото иска да живее вечно. В резултат на това до обед не е съвсем в ред.

— Аз съм си такава откакто се помня, при пълни двайсет процента — засмя се Ели.

— Напоследък опитва с ноотропни вещества, за да компенсира виенето на свят. Сещаш се, от рода на пирацетама. Определено подобряват паметта. Не знам дали всъщност правят човек по-умен, но

така казват. Затова Ямагиши гълта ужасно количество ноотропици и не диша достатъчно кислород нощем.

— Да не би да се държи като куку?

— Като куку ли? Не знам. Не познавам толкова много деветдесет и две годишни първокласни военнопръстъпници.

— Ето защо всеки експеримент трябва да е под контрол — каза тя.

Хадън се засмя.

* * *

Дори в тази напреднала възраст Ямагиши беше съхранил изправената стойка, придобита през дългогодишната му служба в Имперската армия. Беше дребен човек, съвсем оплешивял, с тънки бели мустачки и невъзмутимо добродушно изражение на лицето.

— Тук съм заради бедра — обясни той. — Знам за рак, за дълъг живот, но съм тук заради бедра. На моя възраст кости чупят лесно. Барон Цукума умря като пада от негов футон на татами. Половин метър пада. Половин метър. И кости чупят. На нула g кости не чупят.

Звучеше съвсем смислено.

Имаше някои кулинарни компромиси, но вечерята се оказа изненадващо елегантна. Безтегловното хранене бе наложило известни технологични въведения. Блюдата бяха с капаци, а чашите за вино — запечатани и със сламки. Храни като фъстъци и сух корнфлейк тук бяха забранени.

Ямагиши я подкани да си вземе от хайвера. Това бе една от малкото западняшки храни, чиято цена на Земята е по-скъпа от цената на пренасянето ѝ в орбита. Сцеплението между отделните зрънца на хайвера беше щастливо обстоятелство, прецени Ели. Представи си флотилия от зрънца, летящи всяко в самостоятелна орбита из коридорите на орбиталния санаториум. Изведнъж се сети, че собствената ѝ майка също се намираще в санаториум, няколко нива в скалата по-скромен от този. Ориентирайки се по Великите езера, които сега се виждаха през прозореца, всъщност тя можеше точно да посочи къде се намира майка ѝ в момента. Значи можеше да прекара две денонощия в околоземна орбита, дърдорейки си с двама лоши

милиардери, а не можеше да намери петнадесет минутки време да звънне на майка си? Закле се да ѝ се обади веднага, щом се върне край Кокосовия плаж. Едно комюнике от околоземна орбита щеше да бъде прекалена новост, прецени тя, за старческият санаториум в Джейнсвил, Уисконсин.

Ямагиши прекъсна нишката на мисълта ѝ, за да я информира, че е най-старият индивид в космоса. Изобщо. Дори бившият китайски вицепремиер бил по-млад. Той свали сакото си, нави десния ръкав, стегна бицепс и я покани да опипа мускула му, След това се впусна в колоритни и подробни описания на съществените прояви на благотворителност, в които е бил главен дарител.

Ели се мъчеше да поддържа учтив разговор.

— Тук е доста мирно и тихо. Това ваше оттегляне трябва да е приятно.

Бе адресирала тази неангажираща реплика към Ямагиши, но ѝ отговори Хадън.

— Не минава съвсем без събития. От време на време възниква криза и трябва да действаме бързо.

— Слънчево изригване. Много лошо. Прави човек стерилен — намеси се Ямагиши.

— М-да. Когато телескопът засече по-голямо слънчево изригване, разполагаме с три дена, преди заредените частици да стигнат до вилата. Постоянните обитатели, като Ямагиши сан и моя милост, се скриваме във ветровала. Укритието е много спартанско, много тясно. Но противорадиационната защита е достатъчна. Остава малко вторична радиация, разбира се. Работата е в това, че сменящият се персонал и гостите трябва да напуснат в тридневен срок. При подобна тревога понякога викаме търговския флот. Някой път се налага да прибегнем до НАСА или до руснаците, за да спасим хората. Нямате си представа какви хора трябва да разкарваме извън станцията при аварийна ситуация — мафиози, глави на разузнавателни агенции, красиви мъже и жени...

— Защо имам чувството, че сексът е сред приоритетните стоки, които внасяте от Земята? — попита тя с известна неохота.

— О, да, така е — съгласи се веднага Хедън. — Има много причини. Клиентелата, мястото. Но главната причина е в нулевата гравитация. При нулево g човек на осемдесет години може да прави

неща, които не би могъл да направи на двайсет. Трябва да дойдете някой път тук с приятеля си на почивка. Приемете го за официална покана.

— Деветдесет — каза Ямагиши.

— Моля?

— Можеш на деветдесет години правиш неща, за които и не сънувал на двайсет. Това казва Ямагиши сан. Затова всички напират да дойдат тук.

След кафето Хадън се върна към темата за Машината.

— Ямагиши сан и аз сме партньори, с още няколко души. Той е почетен председател на управителния съвет на „Ямагиши Индъстриз“. Както знаете, те са основният изпълнител на тестовете на машинните компоненти в Хокайдо. А сега представете си нашия проблем. Ще ви дам само един пример. Имаме три големи сферични черупки, една в друга. Направени са от ниобиева сплав, в тях са инкрустирани странни матрици и очевидно са предназначени да се въртят във взаимно перпендикулярни посоки с много голяма скорост, във вакуум. Бензели, така ги нарекоха. Всичко това ви е познато. Но какво ще стане, ако се направи мащабен макет на тези три бензела и ги завъртите много бързо? Какво ще стане? Всички по-вещи физици смятат, че нищо няма да се случи. Но, разбира се, никой не е извършил експеримента. Точно този експеримент. Така че всъщност никой не знае. Да допуснем, че нещо наистина се случи, когато напълно сглобената Машина се активира. Дали зависи от скоростта на въртене? Дали зависи от сплавта, от която са излети бензелите? Или от връзаните матрици? Дали е въпрос на мащаб? Затова правехме тези неща и ги подлагахме на изпитание — както в умален мащаб, така и в реални размери. Искаме да завъртим нашата версия на големите бензели тези, които ще бъдат монтирани в двете Машини. Да приемем, че и тогава нищо няма да се случи. После искаме да монтираме допълнителните компоненти, един по един. Ще ги добавяме постепенно чрез системно интегриране, стъпка по стъпка, после може би ще дойде момент, в който ще включим някой от компонентите, не последния, след което току-виж Машината направи нещо и ни скрита яко. Просто искаме да разберем как действа Машината. Разбирате ли накъде клоня?

— Искате да кажете, че тайно сглобявате още една машина в Япония?

— Е, не съвсем тайно. Просто изпитваме отделните компоненти. Никой не е казал, че трябва да ги изпитваме всеки поотделно. Така че Ямагиши сан и моя милост предлагаме: да променим графика на изпитанията в Хокайдо. Сега извършваме пълната системна интеграция, а ако не задейства, след това започваме изпитанията на компонентите поотделно. Все едно, парите са осигурени.

Смятаме, че ще минат месеци — може би години — преди американското усилие отново да тръгне по пистата. И не допускаме, че руснаците ще го постигнат дотогава. Япония се оказва единствената възможност. Не е необходимо да го обявяваме веднага. Не е необходимо да обявяваме веднага, че активираме Машината. Просто извършваме изпитания на компонентите.

— И можете ли сами да вземете такова решение?

— О, всичко това е напълно в границите на така наречените ни възложени отговорности. Смятаме, че за шест месеца можем да стигнем до етапа, в който се намираше Машината в Уайоминг преди аварията. Трябва, разбира се, да бъдем много внимателни да не допуснем саботаж. Но ако компонентите са в ред, смятам, че и Машината ще е в ред. В Хокайдо е доста трудно да се проникне. След това, когато всичко е готово, можем да предложим на Световния консорциум за Машината да направим опит. Ако екипажът желае, обзалагам се, че Консорциумът ще е за. Как смятате, Ямагиши сан?

Ямагиши не го слушаше в момента. Той тихо си тананикаше „Свободно падане“. Това беше последният музикален хит, в който се описваше живо как човек се отдава на страстта в околоземна орбита. Когато му повториха въпроса, каза, че не знаел всички думи.

Хадън продължи без притеснение:

— Разбира се, някои от компонентите ще трябва да се повъртят, похвърлят от високо или каквото е там. Но тъй или иначе трябва да минат предписаните им изпитания. Смятам, че тези подробности няма да ви изплашат. Лично, имам предвид.

— Лично? Откъде сте сигурен, че заминавам? Първо, никой още не ме е поканил официално, а освен това има много нови фактори.

— Вероятността Комисията по избора да ви покани е много висока, а президентът ще подкрепи кандидатурата ви. И то с ентузиазъм. Е, хайде — ухили се той. — Нали не искате да прекарате остатъка от живота си в глухата провинция?

Над Скандинавия и Северно море беше облачно, а Ламанш бе покрит с тънка, почти прозрачна паяжина мъгла.

— Да, вие отивате. — Ямагиши, изправен на крака и с изпънати край хълбоците си ръце, ѝ направи дълбок поклон. — От името на двайсет и два милиона служители в корпорациите, които са под мой контрол, радвам се, че се запознахме.

* * *

Дремеше на пресекулки в спалната кабинка, която ѝ отредиха. Беше привързана хлабаво за две от стените, за да не може, ако се обърне насън при нула g, да се удари в нещо. Събуди се, когато всички изглежда още спяха и с помощта на няколко ръкохватки се добра до големия прозорец. Бяха над нощната страна. Земята бе потънала в мрак, с изключение на тънки плетеници от светлина, блед опит на човешката раса да превъзмогне тъмнината, когато планетата ѝ е извърнала гръб към Слънцето. След двадесет минути, когато Слънцето изгря, тя вече бе решила, че ако я поканят, ще каже „да“.

Хадън се бе озовал зад нея и леко я стресна.

— Изглежда страхотно, признавам. Тук съм от години и все още ми се струва страхотно. Но не ви ли дразни това, че около вас има космически кораб? Разбирате ли, съществува едно усещане, което никой не е изпитал досега. Ти си в космически скафандър. Няма никакви кабели, никакъв кораб наблизо. Да речем, Слънцето е зад теб и отвсякъде си обкръжен от звезди. Примерно, Земята е под теб. Или някоя друга планета. Аз бих предпочел приказния пръстен на Сатурн. Ти си там, носиш се в пространството, наистина сам с космоса. Космическите костюми днес могат да ти осигурят достатъчно консумативи за няколко часа. Корабът, който те е пуснал, отдавна си е заминал. Може би ще се срещнат с теб след час. Може би не.

Най-добре би било, ако корабът никога не се върне. Последните ти часове, заобиколен от космос, звезди и светове. Ако имахте неизлечима болест или бяхте решила да си подарите наистина изискано опрощение, бихте ли го пропуснала?

— Сериозно ли говорите? Искате да... продадете тази схема на пазара?

— Е, за пазара може и да е малко рано. Може би още не е готова. Да речем, че ѝ правя тест за пригодност.

Бе решила да не казва на Хадън за решението си, а и той не я попита. По-късно, когато „Нарния“ започна маневрите си за скачване с „Матусал“, Хадън я отведе настрана.

— Говорехме, че Ямагиши е най-старият човек тук. Значи, ако става дума за постоянно пребиваващите — нямам предвид персонала, астронавтите и танцуващите момиченца, — аз съм най-младият тук. Знам, че съм крайно заинтересован от отговора, но действително съществува вероятност нулевата гравитация да ме запази жив в продължение на векове. Разбирате ли, подложил съм се на изпитание за безсмъртие.

Знайте, че не го правя от самолюбие. Правя го по практически причини. Ако ние тук търсим средства да увеличим продължителността на живота, помислете си само какво са постигнали съществата на Вега. Вероятно те наистина са безсмъртни или поне твърде близо до безсмъртието. Аз съм практичен човек и вече съм обмислил доста неща за безсмъртието. Може би съм мислил по този въпрос по-дълго и по-сериозно от който и да е друг. И мога да ви кажа нещо, което със сигурност е в сила при безсмъртните: те са много предпазливи. Не оставят нещата в ръцете на случайността. Инвестирали са твърде много усилия, за да станат безсмъртни. Не знам как изглеждат, не знам какво ще поискат от вас, но ако изобщо се срещнете с тях, ще ви дам ето този практичен съвет: ако вие самата смятате нещо за изключително безопасно, за тях то ще изглежда като неприемлив риск. Ако там някъде се стигне до някакви преговори, не забравяйте какво съм ви казал.

[1] Американски психолог и философ (1842–1910). — Бел.прев. ↑

[2] Спорно лекарство от началото на века, приготвяно от ядки на кайсии, рекламирано, че лекува ракови заболявания. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 17

СЪНЯТ НА МРАВКИТЕ

Човешкото слово е като пропухан бакър, по който набиваме груби ритми, за да накараме мечките да играят, а в същото време ни се иска да сътворим музика, с която да разтопим звездите.

ГЮСТАВ ФЛОБЕР
„Мадам Бовари“ (1857)

Популярната теология е една огромна несъстоятелност, произтичаща от невежеството... Боговете съществуват, защото самата природа е отпечатала понятието за тях в умовете на хората.

ЦИЦЕРОН
„За природата на боговете“ I,

16

Ели прибираще бележки, магнитни ленти и едно палмово листо в багажа си, на тръгване за Япония, когато ѝ се обади, че майка ѝ получила удар. Почти веднага след това куриер от проекта „Аргус“ ѝ донесе писмо. Беше от Джон Стотън и липсваха всякакви предисловия.

„Двамата с майка ти много често обсъждаме твоите дълги отсъствия и кратки гостувания. Този разговор винаги е труден. Всеки път, когато те защитавам (и макар да не вярваш, случвало се е неведнъж), тя ми казва, че съм бил маджун в ръцете ти. А когато те коря, ми казва да си гледам работата.

Но искам да знаеш, че нежеланието ти да я посетиш в последните няколко години, откакто се хвана с тази работа

с Вега, ѝ причинява непрекъсната болка. Все разправя на приятелките си в онзи отвратителен санаториум, в който настоя да отиде, че скоро ще я посетиш. Говори го от години насам. «Скоро». Непрекъснато обмисля как ще им покаже прочутата си дъщеря, как точно ще те представи на тия скапани дъртофелници.

Сигурно няма да ти е приятно да го научиш и ти го казвам със съжаление. Но го правя за твое добро. Поведението ти е по-болезнено за нея от всичко, което е преживяла досега, включително и смъртта на баща ти. Може да си голяма работа, холографиите ти да ги показват по целия свят, да се срещаш с видни политици и какво ли не, но като човешко същество не си научила нищо от училищните си години насам...“

С просълзени очи, тя понечи да накъса писмото и плика му, но напипа вътре твърдо парче хартия, частична холограма, направена от стара двуизмерна снимка с екстраполираща компютърна техника. Човек получаваше бегла, но задоволителна възможност да види отделните ръбове и ъгли. Беше снимка, която никога досега не беше виждала. Майка ѝ като млада жена, много симпатична, се усмихваше на снимката. Ръката ѝ, небрежно облежната на рамото на бащата на Ели, оставил си едnodневна брада. Двамата сякаш излъчваха щастие. Обля я мъка, вина и гняв към Стотън. И със смъртно чувство на самосъжаление Ели осъзна горчивата истина, че никога повече няма да види хората от снимката.

* * *

Майка ѝ лежеше неподвижно в леглото. Лицето ѝ беше странно безизразно, не показваше нито радост, нито съжаление, просто... някакво очакване. От време на време само клепачите ѝ примигваха. Не беше ясно дали чува или разбира думите на Ели. Ели внезапно си помисли за комуникационна техника. Мисълта ѝ потече неудържимо: едно примигване за „да“, две примигвания за „не“. Или да се закачи

един енцефалограф с катодна лъчева тръба, която майка ѝ да вижда и да я научат да модулира своите бета-вълни. Но това все пак беше майка ѝ, а не Алфа от съзвездието Лира и тук имаше нужда не от дешифриращ алгоритъм, а от чувства.

Тя хвана ръката на майка си и ѝ говори с часове. Говореше за мама и татко, за детските си години. Спомни си гласно как щъпукаше сред изпръхналите прострени чаршафи, как я подхвърляха към небето. Поговори за Джон Стотън. Извини се за куп неща. Поплака.

Косата на майка ѝ беше разчорлена, Ели намери четка и я среса. Разгледа покритото ѝ с бръчки лице и позна себе си. Очите на майка ѝ, дълбоки и влажни, се вираха неподвижно, примигваха от време на време, сякаш отдалече.

— Знам откъде идвам, мамо — промълви ѝ Ели.

Едва доловимо майка ѝ поклати глава, сякаш от съжаление за всичките тези години, през които бе живяла отделена от дъщеря си. Ели леко стисна китката ѝ и ѝ се стори, че тя се отзова.

Казаха ѝ, че животът на майка ѝ не е в опасност. Ако настъпи промяна в състоянието ѝ, веднага ще ѝ се обадят в кабинета ѝ в Уайоминг. След няколко дни ще могат да я върнат от болницата в санаториума, където, увериха я, обслужването е напълно подходящо.

Стотън изглеждаше сломен, но с дълбочина на чувството към майка ѝ, каквото Ели не беше предполагала. Обеща му, че ще се обажда често.

* * *

В аскетично обзаведеното мраморно фоайе бе изложена, може би случайно, истинска статуя — не холограма — на голо женско тяло в стила на Праксител. Качиха се в асансьор „Отис-Хитачи“, в който вторият език се оказа английски, а не брайлов. След това я преведоха през просторна зала, в която тълпа сътрудници обсъждаше качествата на нова текстообработваща система. Поредната дума се набираше на „Хирагана“, японската фонетична азбука с петдесет и една букви, а на екрана се появяваше съответният йероглиф на китайската писмена система „Канджи“. Броят на тези йероглифи или писмени знаци беше стотици хиляди, складирани в компютърната памет, въпреки че за

прочитането на един вестник обикновено бе достатъчно да се знаят три-четири хиляди. Тъй като с една и съща изговорена дума се изразяваха много идеограми, понякога с твърде различно значение, на екрана се отпечатваха всички възможни версии на „Канджи“, по степен на вероятност. Системата за превод имаше контекстуални подпрограми, за да се изберат най-подходящите кандидат-знаци, според преценката на компютъра за вероятния смисъл на произнесеното и набраното. Рядко грешеше. За един език, в който доскоро не беше съществувала пишеща машина, това представляваше истинска революция в комуникациите, несъбуждаща особен възторг сред традиционалистите.

В конферентната зала им предложиха ниски кресла — явно отстъпление пред западния вкус — около ниска лакирана маса, след което им наляха чай. В полезрението на Ели, зад широкия прозорец, се виждаше центърът на Токио. Вестникът, в чиито офиси бяха поканени, се казваше „Асахи Шимбун“ (Новини на Изгряващото слънце) — и тя с любопитство забеляза сред политическите репортери и една жена, рядкост за стандартите на американските и руските медии. Япония в последно време се намиреше в процес на национална преоценка за ролята на жената в обществото. Традиционно мъжките привилегии една по една отстъпваха в тихата и ежедневна, едва ли не улична война. Вчера президентът на фирмата „Наноелектроникс“ ѝ се беше оплакал, че в Токио вече не можело да се намери „момиче“, което да знае как се връзва оби на кимоно. Както при мъжките вратовръзки с готов възел и закопчалка, пазарът беше зает с готови подобия на традиционния пояс. Японките напоследък си намираха по-добри занимания от това да губят по половин час в увиване и завързване на кордели. Репортерката бе облечена в строг делови костюм, полата стигаше до прасците ѝ.

Заради сигурността на базата в Хокайдо, където се намиреше Машината, не се допускаха журналисти. Вместо това, когато членовете на екипажа или ръководители на проекта идваха на главния остров Хоншу, организираха кръг от интервюта за японските и чуждите медии. Както винаги, въпросите ѝ бяха известни. Репортерите по целия свят се интересуваха от едни и същи неща около Машината, като изключим някои местни особености. Доволна ли е от това, че след американските и съветските „разочарования“, Машината се строи в

Япония? Чувства ли се изолирана на северния остров Хокайдо? Тревожи ли я фактът, че машинните компоненти, използвани в Хокайдо, са били подлагани на изпитания, надхвърлящи стриктните указания в Посланието?

Преди 1945 година този квартал на града е бил собственост на Имперската флота и наистина съседната сграда беше Военноморската обсерватория. Двата ѝ сребристи купола засводяваха телескопи, които все още служеха за измерване на точното време и календара. Те блестяха под лъчите на обедното слънце.

Защо Машината включва додекаедър и тези три сферични раковини, наречени „бензели“? Да, репортерите разбираха, че не знае. Но все пак, какво мисли? Тя търпеливо обясни, че по такъв предмет би било глупаво да има мнение, при липсата на доказателства. Те настояха и Ели ги помоли да проявят търпимост към колебанията ѝ. Ако наистина съществува опасност, защо не изпратят работи вместо хора, както бе препоръчал един изтъкнат японски специалист по изкуствения интелект? Дали ще вземе със себе си някакви лични вещи? Семейни снимки? Микрокомпютър? Или швейцарско джобно ножче?

Ели забеляза два силуета, които се появиха на люка на покрива на съседната обсерватория. Лицата им бяха прикрити с визьори. Бяха облечени в синьо-сивкави ватирани брони от средновековна Япония. Понесли дървени тояги, по-високи от тях самите, двамата се поклониха един на друг и в следващия половин час се нападаха и парираха ударите си. Започна да отговаря на репортерите малко разсеяно: вниманието ѝ бе приковано в спектакъла, разиграващ се пред очите ѝ. Изглежда никой друг не забеляза. Тоягите май бяха доста тежки, защото церемониалната битка протичаше много бавно, сякаш бяха някакви воители, излезли от океанските дълбини.

Познавала ли е доктор Луначарски и доктор Сухавати много години преди да се получи Посланието? Какво ѝ е мнението за доктор Еда? А за Ши? Какво мисли за тях, за научните им постижения? Дали ще се разбират добре помежду си? Тя наистина изпитваше възхита от това, че е станала член на такъв отбран екип.

Какво смята за качеството на японските компоненти? Би ли споделила впечатленията си от аудиенцията, която петимата бяха имали с император Акихито? Дали техните беседи с шинтуистки и

будистки лидери е част от общото усилие на проекта „Машина“ да се обхванат възгледите на световните религиозни водачи преди Машината да бъде активирана, или само проява на куртоазия към Япония като страна-домакин? Смята ли, че е възможно устройството да се окаже Троянски кон или Адска машина? В отговорите си Ели се стараеше да бъде учтива, лаконична и непротиворечива. Представителят на отдела за връзки с обществеността към проекта „Машина“, който я придружаваше, остана видимо доволен.

Интервюто изведнъж прекъсна. Главният редактор ѝ каза, че желаят на нея и на колегите ѝ пълен успех. Остават с очакването, че ще могат да я интервюират след завръщането им. Надяват се, че след това ще посещава Япония често.

Домакините се усмихваха и кланяха. Бронирани воители се бяха прибрали през люка. Видях хората от охраната, шарещи с поглед, зад разтворената врата на конферентната зала. Докато излизаха, попита жената-репортер за сцената от средновековна Япония.

— О, да — отвърна ѝ тя. — Те са астрономи от Крайбрежната гвардия. Практикуват „Кендо“ всеки ден по обед. По тях можеш да си сверяваш часовника.

* * *

Ши се бе родил по време на Великия поход и се бе сражавал с Гоминдана като младеж, през Революцията. Служил бе като офицер от разузнаването в Корея и бе израсъл до отговорния пост ръководител на китайските стратегически технологии. Но по време на Културната революция беше публично низвергнат и осъден на изгнание, въпреки че след това го реабилитираха с фанфари.

Едно от престъпленията на Ши в очите на Културната революция се беше оказало възхищението му към конфуцианските добродетели и особено към един пасаж от „Великото учение“, който преди, в продължение на векове, всеки китаец с елементарно образование знаел наизуст. Тъкмо на този пасаж, бе изтъквал Сун Ят Сен, се основаваше неговото национал-революционно движение от началото на века:

„Древните, като пожелали да заблести бляскавата добродетел из цялото Царство, първо подредили добре своите княжества. Като пожелали да подредят добре своите княжества, първо оправили отношенията в семействата си. Като пожелали да оправят отношенията в семействата си, първо усъвършенствали характерите си. Като пожелали да усъвършенстват характерите си, първо укрепили сърцата си. Като пожелали да укрепят сърцата си, първо се устремили към искреност в помислите си. Като пожелали искреност в помислите си, първо разширили неимоверно познанието си. Това разширяване на познанието лежи в изследването на нещата.“

Така, вярвал Ши, преследването на познанието е в основата на благополучието на Китай. Но червеногвардейците смятали друго.

По време на Културната революция Ши бил вдворен като обикновен труженик в една бедна селска комуна в провинция Нингшиа, край Великата китайска стена, район с богата ислямска традиция — където, докато орал някакво каменисто и безплодно поле, изровил от земята красиво орнаментиран бронзов шлем от династия Хан. След като мястото му в държавното ръководство било възстановено, интересът му се насочил от стратегическите въоръжения към археологията. Културната революция се опитала да изкорени 5000-годишната непрекъсната китайска културна традиция. Ши поел отговорността да изгради мостове към миналото на страната. С времето изцяло се посветил на мащабните разкопки на некропола Шиан.

Точно там било направено голямото откритие на теракотената армия на императора, на чието име е наречен самият Китай. Официалното му название било Кин Ши Хуандъ, но поради неточна транслитерация станал широко известен на Запад под името Чин. В трети век преди Христа Кин обединил страната, построил Великата стена и жалостиво се разпоредил при неговата смърт членовете на свитата му — войници, слуги и благородници, — които според по-ранната традиция трябвало да бъдат заровени живи, да бъдат заместени с теракотени статуи в естествен ръст. Теракотената армия

включваше 7500 воина, почти цяла дивизия. Всеки от тях притежаваше индивидуални черти. Човек можеше да види, че са представени народности от цял Китай. Императорът беше слял многобройните и враждуващи помежду си провинции в единна държава. В един близък гроб се съхраняваше непокътнатото от времето тяло на маркизата на Таи — благородница от нисък ранг в императорския двор. Технологиата на съхраняване на телата беше много по-напреднала от египетската. Човек можеше да види суровото лице на маркизата, може би грижливо поддържано с балсами в продължение на десетилетия от слугите.

Кин опростил писмото, кодифицирал законите, построил пътища, довършил Великата стена и обединил страната. Освен това конфискувал оръжията. Макар да го виняха, че е избивал учени и е изгарял книги, защото част от познанието било размирно, той твърдял, че е премахнал ендемичната поквара и е установил мир и ред. Ши си спомнял за Културната революция. Опитвал се да си представи съжителството на две толкова противоположни тенденции в сърцето на един човек. Аrogантността на Кин достигала зашеметяващи размери — за да накаже една планина, която го била обидила, той заповядал да се изкорени цялата ѝ растителност и да я боядисат в червено, цвят, носен от осъдени престъпници. Кин бил велик, но също така бил луд. Може ли човек да обедини толкова различни и враждуващи помежду си народности, без да е малко луд? Трябва да си шантав, само за да си го помислиш, смееше се Ши пред Ели, докато ѝ разказваше.

С нарастваща възхита, Ши организираше мащабни разкопки в района на Шиан. Постепенно се убедил, че император Кин също лежи и чака, съвършено запазен, в някоя величествена гробница близо до теракотената армия. Наблизо, според древните хроники, под голяма могила имало заровен модел на държавата Китай от 210 г.пр.Хр., със старателно изобразени върху него всеки храм и пагода. Реките, твърдяха древните извори, били направени от живак, по който миниатюрната ладия на императора вечно се носела сред подземното му владение. Когато се разбрало, че в недрата на Шиан има големи количества живак, възбудата на Ши нараснала.

Ши изровил съвременен на императора описание на величествения императорски купол, покриващ подземното му миниатюрно владение, наричано като истинското — Поднебесното

царство. Тъй като писменият китайски език почти не се е променял в тези 2200 години, той могъл да изчете описанията пряко, без услугите на експерт-езиковед. Хроникьорът от времето на Кин говорел пряко на Ши. Много нощи Ши си лягал, представяйки си великия Млечен път, който обхваща небесния свод в куполната гробница на великия император, и нощта, огряна от комети, появили се при неговата кончина, за да отдадат почит към паметта му.

В последните десетина години Ши се бе занимавал с издирването на гробницата на Кин и неговия модел на вселената. Все още не го беше открил, но това величаво търсене бе пленило въображението на цял Китай. За него казваха: „В Китай живеят един милиард души, но Ши е само един“. В една държава, където ограниченията над индивидуалността бавно падаха, неговият авторитет оказваше конструктивно влияние.

Кин, това беше ясно, е бил обладан от манията за безсмъртие. Човекът, дал името си на най-многолюдната държава на планетата, човекът, построил най-огромния строеж на планетата за времето си, се боял, съвсем основателно, да не бъде забравен. Затова предприел нови, още по-монументални строежи; запазил или изваял за вековете телата и лицата на своите придворни; изпращал непрестанно експедиции в Източно море да търсят еликсира на живота. С горчивина се оплаквал от огромната им цена. Една от тези експедиции включвала неизброима флотилия от океански джонки с екипаж от 3000 млади мъже и жени. Те така и не се върнали и съдбата им е неизвестна. Животворната вода не се намерила.

Точно петдесет години по-късно в Япония изведнъж се появили оризовото влажно земеделие и металургията — въведения, които рязко променили японската икономика и създали класата на аристократите-воини, на шогуните. Ши твърдеше, че японското име на Япония ясно отразява китайския произход на японската култура: страната на изгряващото слънце. Къде трябва да е застанал човек, за да изгрява слънцето над Япония, питаше Ши. Така че самото име на ежедневника, който Ели току-що бе посетила, напомняше за живота и времето на император Кин. Ели си помисли, че в сравнение с Кин, Александър Македонски сигурно изглежда като жалко гаменче от училищния двор. Е, почти.

Ако Кин е бил обладан от мания за безсмъртие, то Ши беше обладан от мания за Кин. Ели му каза за посещенията си при Сол Хадън в околоземна орбита и двамата се съгласиха, че ако Кин бе живял в упадъчните години от края на двадесети век, то орбитата на Земята щеше да е най-подходящото място за него. Тя представи Ши на Хадън по видефона и ги остави да си поговорят. Великолепният английски на Ши се бе усъвършенствал от наскорошното му участие в процеса на предаване на британската колония Хонг Конг на Китайската народна република. Все още си говореха, когато „Матусал“ взе да залязва и се наложи да продължат чрез мрежата от комуникационни сателити на геосинхронна орбита. Явно си бяха допаднали. Скоро след това Хадън помоли активирането на Машината да се синхронизира така, че в този момент той да е отгоре. Каза, че държи Хокайдо да е в телескопа му, когато дойде моментът.

* * *

— Будистите вярват ли в Бог или не? — попита Ели на път за срещата им с игумена.

— Те изглежда смятат — отвърна сухо Виджи, — че техният Бог е толкова велик, че дори не му се налага да съществува.

Докато пътуваха из планинските околности, си поговориха за Уцуми, игумена на най-известния будистки манастир в Япония. Преди няколко години, по време на церемониите, отбелязващи петдесетгодишния юбилей от разрушаването на Хирошима, Уцуми бе произнесъл слово, което привлече вниманието на целия свят. Беше свързан с японските политически кръгове и служеше като един вид духовен съветник на управляващата политическа партия, но повечето от времето си прекарваше в монашеско уединение.

— Баща му също е бил игумен на будистки манастир — спомена Сухавати.

Ели повдигна вежди.

— Не ме гледай толкова изненадано. Бракът при тях е бил разрешен, както при руското православно духовенство. Нали така, Виджи?

— Това е било преди мене — отвърна той малко разсеяно.

Ресторантът се намираше сред бамбукова горичка и се наричаше Унгецу — Облачната луна. И наистина, в ранното вечерно небе луната беше обгърната от облаци. Японските им домакини бяха уредили в заведението да няма други посетители. Ели и спътниците ѝ си свалиха обувките и пристъпвайки по чорапи, влязоха в малката гостна, която стърчеше сред бамбуковите стръкове.

Главата на игумена беше обръсната, облеклото му представляваше черно-сребриста роба. Поздрави ги на съвършен разговорен английски, а китайският му, както я увери Ши, беше съвсем сносен. Обстановката вдъхваше покой, разговорът им течеше леко. Всяко поредно меню представляваше малко произведение на изкуството, низ от ядливи бижута. Ели си даде сметка, че съвременната кухня се корени в японската кулинарна традиция. Ако човек трябваше да се храни със затворени очи, тя щеше да бъде доволна. Ако напротив, деликатесите се поднасяха само за да им се възхитиш, без да се докосват, също щеше да е доволна. Но да ги гледаш и да се храниш с тях беше райско блаженство. Ели седеше срещу игумена, до Луначарски. Другите разпитваха за вида — или поне за княжеството — на тази или онази хапка. Между сушито и ядките гинко разговорът се насочи към мисията.

— Но защо общуваме? — попита игуменът.

— За да обменяме информация — отвърна Луначарски, който бе посветил цялото си внимание на опърничавите пръчици.

— Но защо желаем да обменяме информация?

— Защото се храним с информация. Информацията е жизнено необходима за съществуването ни. Без информацията загиваме.

Луначарски се бе заканил на една ядка гинко, която се изплъзваше от пръчиците му всеки път, когато се опитваше да я поднесе към устата си. Той наведе глава, за да пресрещне пръчиците по средата на пътя им.

— Аз вярвам — продължи игуменът, — че общуваме от любов или съпричастие.

Той хвана с пръсти една от своите ядки гинко и я пъкна невъзмутимо в устата си.

— Значи вие смятате — попита Ели, — че Машината е инструмент за съпричастие? Смятате, че няма никакъв риск?

— Аз мога да общувам с едно цвете — продължи той, сякаш отговаряйки ѝ. — Мога да беседвам с един камък. Не би трябвало да имате никакви трудности в общуването със същества — това ли е подходящата дума? — от някакъв друг свят.

— Напълно съм готов да приема, че камъкът общува с вас — каза Луначарски, докато сдъвкваше ядката гинко. Бе последвал примера на игумена. — Но ми е чудно как вие общувате с камъка. Как ще ни убедите, че можете да общувате с един камък? Светът е пълен със заблуди. Откъде сте сигурен, че не се заблуждавате?

— Ах, научният скептицизъм.

Игуменът се усмихна с усмивка, която се стори триумфална на Ели. Невинна, почти детинска.

— За да общуваш с един камък, трябва да станеш по-малко... ангажиран. Не трябва да мислиш много или да говориш. Когато казвам, че мога да общувам с един камък, нямам предвид думите. Християните казват: „В началото бе словото“. Но аз говоря за общуване, което е много по-ранно, много по-фундаментално от това.

— Само евангелието на свети Йоан споменава за това — намеси се Ели малко педантично, както ѝ се стори, след като думите се изнизаха от устата ѝ. — По-ранните евангелия не казват нищо такова. Това е просто притурка от по-ранната гръцка философия. Какво предсловесно общуване имахте предвид?

— Въпросът ви е съставен от думи. Искате да опиша с думи неща, което няма нищо общо с думите. Чакайте да помисля. Има една японска приказка, наречена „Сънят на мравките“. Действието се развива в царството на мравките. Приказката е дълга и сега няма да ви я разказвам. Но смисълът на цялата приказка е в това: за да разбереш езика на мравките, трябва да станеш мравка.

— Езикът на мравките е химически — каза Луначарски и изгледа хитро игумена. — Те оставят специфични молекулярни следи, за да опишат пътя, който са изминали, докато намерят храната. За да разбере езика на мравките, ми е необходим газов хроматограф или масов спектрометър. Не ми трябва да ставам мравка.

— Вероятно това е единственият ви познат начин да станете мравка — парира го игуменът, без да поглежда към никого. — Кажете ми, защо хората изучават знаците, оставени от мравките?

— Ами — обади се Ели — предполагам, че според ентомолога той иска да разбере мравките и тяхното общество. Учените изпитват удоволствие да разбират нещата.

— Това е просто друг начин да се каже, че обичат мравките.

Тя потръпна.

— Да, но тези, които субсидират ентомолозите, казват друго. Казват, че е, за да се контролира поведението на мравките, за да се накарат да напуснат къща, в която са нахлули, да речем, или за да се разбере биологията на почвата за земеделие. Това изследване може да осигури алтернатива на пестицидите. Предполагам, че и в това ще намерите някаква любов към мравките — подхвърли Ели замислено.

— Но тук е замесен и нашият собствен интерес — включи се Луначарски. — Пестицидите са отровни и за нас самите.

— Защо говорите за пестициди при такава вечеря? — прекъсна ги рязко Сухавати от другата страна на масата.

— Друг път ще сънуваме съня на мравките — промълви меко игуменът към Ели. Съвършената му, невъзмутима усмивка отново проблясна.

С помощта на дългите един метър кокили те се доближиха до малката си флотилия от автомобили, докато жените и обслужващият персонал се усмихваха и им се кланяха церемониално. Ели и Ши видяха как игуменът влезе в лимузината си с неколцина от японските им домакини.

— Попитах го, като може да говори с камъни, може ли да говори и с мъртвите — каза ѝ Ши.

— И какво ти отговори?

— Каза, че мъртвите са лесни. Трудно му било с живите.

ГЛАВА 18

СВРЪХУНИФИКАЦИЯ

*Бурно море!
Проснат над Садо
Млечният път.*

МАЦУО БАШО.
(1644–1694)
„Поема“

Сигурно бяха избрали Хокайдо заради суровостта, с която се славеше. Климатът тук изискваше необичайна дори за японските стандарти строителна техника, а островът освен това бе дом на айну, космати туземци, към които повечето японци все още изпитваха презрение. Зимата тук беше сурова като в Минесота или Уайоминг. Хокайдо създаваше известни транспортни затруднения, но бе отдалечен в случай на катастрофа, тъй като е физически отделен от останалите японски острови. Но съвсем не беше изолиран след построяването на петдесет и един километровия транспортен тунел, който го свързва с Хоншу: най-дългия тунел под морето в света.

Хокайдо изглеждаше достатъчно безопасен за изпитание на отделните компоненти на Машината. Но бе изразена загриженост за същинското сглобяване на Машината там. Както красноречиво показваха планините, които обграждаха комплекса, районът вресне от прясна вулканична дейност. Едно от възвишенията нарастваше с по метър дневно. Дори руснаците — остров Сахалин се намираще само на четиридесет и три километра разстояние, отвъд Соя или протока Ла Перуз — изказаха някои опасения по този повод. Но доколкото изобщо знаеха, ако Машината се взривеше при активиране, тя би могла да пръсне Земята, дори да я построят и на обратната страна на Луната. При оценката на рисковете, ключов фактор се оказа самото решение

Машината да се построи — къде точно щеше да стане това, бе въпрос от второстепенно значение.

В началото на юли Машината отново започна да придобива очертания. В Америка проектът все още се раздираше от политически и сектантски противоречия. От друга страна съветската Машина се натъкваше на сериозни технически затруднения. Но тук, в много по-скромния комплекс от този в Уайоминг, щифтовете бяха монтирани и додекаедърът сглобен, без да се вдига много шум. Древните питагорейци, които първи открили додекаедъра, обявили самото му съществуване за тайна и наказанията за нейното разкриване били сурови. Така че може би беше уместно този додекаедър с размери на къща, на половин свят разстояние и 2600 години по-късно, да е известен едва на малцина.

Директорът на японския проект бе обявил няколкодневна почивка за всички. Най-близкият по-значим град беше Обихиро, разположен в една красива местност при сливането на реките Юбецу и Токачи. Някои отидоха да покарат ски по покритите със сняг склонове на планината Асахи. Други предпочетоха да се къпят във вировете на термалните извори с изкуствена скална стена, затопляни от отлагането на радиоактивни елементи от експлозията на свръхновата звезда преди милиарди години. Неколцина от персонала на проекта отидоха да погледат надбягванията в Бамба, на които едри товарни коне теглеха тежки, натоварени шейни върху успоредни коловози по орна земя. Но за да отпразнуват по-сериозно, петимата от екипажа отлетяха с хеликоптер до Сапоро, най-големия град на Хокайдо, отстоящ на по-малко от 200 километра разстояние.

За щастие пристигнаха тъкмо навреме за празника Танабата. Рискът за сигурността се смяташе за малък, тъй като за успеха на проекта Машината беше много по-съществена от тези петима души. Не бяха минавали през никаква специална тренировка, освен внимателното проучване на Посланието, на Машината и на няколко миниатюризирани инструмента, които щяха да вземат със себе си. Ако светът е малко по-рационален, мислеше Ели, можеха лесно да бъдат заменени, въпреки че политическите усложнения при подбора на пет човешки същества, приемливи за всички страни-членки на Световния консорциум за Машината, щяха да бъдат значителни.

Ши и Виджи заявиха, че имали „недовършена работа“, която едва ли щеше да се довърши, освен над чашка саке. Така тя, Деви Сухавати и Абонеба Еда се оказаха в обкръжението на японските си домакини по малките улички на пешеходната зона Одори, крачещи под изцяло изработени хартиени балони и фенери, изображения на листа, костенурки и великани, и красиви анимирани рисунки на млад мъж и девойка в средновековни костюми. На едно огромно платно от коприна, изпънато между две здания, бе нарисувана феерична паунска опашка.

Ели погледна крадешком към Еда, с неговата свободно падаща, бродирана с гайтани ленена роба и висока шапка, и към Сухавати с поредното ѝ зашеметяващо копринено сари. Компанията ѝ харесваше. Японската Машина междувременно бе преминала през предписаните изпитания и сред членовете на Консорциума цареше съгласие, че екипажът не само представлява населението на планетата, макар и в общи линии, но че включва истински индивидуалности, необременени от ограниченията на националната си кухня. Всеки от тях беше по своему бунтовник.

Еда, например. Ето го, велик физик, откривателят на така наречената „сврхунификация“ — елегантна теория, включваща специалните случаи във физиката, в диапазона от гравитацията до кварките. Беше постижение, съпоставимо с откритията на Исак Нютон и на Алберт Айнщайн, и Еда го сравняваха и с двамата. Бе роден мюсюлманин в Нигерия, не толкова необичаен факт сам по себе си, но бе издънка на неортодоксална ислямска фракция, наречена суфити. Суфитите, „Ахмадиях“, обясни ѝ той след срещата с игумена Уцуми, са за исляма това, което са дзен за будизма. Ахмадиях проповядвал „джихад на перото, не на меча“.

Въпреки кроткия си, спокоен нрав, Еда се бе превърнал в яростен противник на по-конвенционалното мюсюлманско понятие за джихад, „свещена война“ и вместо него препоръчваше на по-горещите глави свободен обмен на идеи. С това той предизвикваше смут сред по-консервативните ислямски среди и няколко ислямски държави се противопоставиха на неговото участие в екипажа на Машината. При това съвсем не бяха сами. Един чернокож нобелов лауреат — за когото между другото се твърдеше, че е най-умната личност на планетата — идваше твърде много за онези, които прикриваха расизма си,

отстъпвайки пред новите социални повеи. Когато Еда посети преди четири години затворения лидер на ИРА, това предизвика гордостта на чернокожите американци и той се превърна в пример за подражание на младежите. Еда предизвикваше най-лошото у расистите и най-доброто у всички останали.

— Времето, необходимо да се занимаваш с физика, е лукс — говореше той на Ели. — Има толкова много хора, които могат да направят същото, стига да им бъде дадена възможност. Но ако ти се налага да обикаляш по улиците за храна, няма да ти остава достатъчно време за физика. Моят дълг е да подобря условията на живот за младите учени в страната ми.

Докато бавно се превръщаше в национален герой на Нигерия, той все по-често открито се изказваше против корупцията, против незаслуженото раздаване на титли, за необходимостта от честност в науката, както и във всички житейски сфери, за това колко велика би могла да стане Нигерия. Подчертаваше, че населението ѝ е колкото САЩ в двадесетте години. Страната е богата на ресурси, а многобройните ѝ култури са нейната сила. Ако Нигерия успее да преодолее проблемите си, твърдеше той, тя би могла да се превърне в маяк за останалия свят. Търсейки изолация във всички други неща, по тези проблеми той се изказваше открито. Мнозина нигерийски мъже и жени — мюсюлмани, християни и анимисти — приемаха възгледите му съвсем насериозно.

От всички черти в характера на Еда вероятно най-забележителна беше скромността му. Рядко споделяше мнението си. Отговорите му на най-преките въпроси бяха лаконични. Само в трудовете му — или в откритите му изказвания, след като човек го опознаеше добре — можеше да се усети дълбочината на ума му. Сред всичките спекулативни разсъждения за смисъла на Посланието и на Машината, и какво ще стане, след като тя бъде активирана, Еда бе споделил единствено следния коментар: в Мозамбик имало поговорка, че маймуните не говорят, защото знаят, че ако промълвят една дума, веднага ще дойде някой човек и ще ги накара да работят.

При толкова словоохотлив екипаж беше странно, че сред тях бе такъв мълчаливец като Еда. Както и мнозина други, Еда беше особено внимателен и при най-безобидните си изказвания. По-ранната, частично успешна версия на теорията си за свръхунификацията

определяше като „куп глупави грешки“. Беше около тридесет и пет годишен и по единодушното мнение на двете дами, Ели и Деви — опустошително привлекателен. Освен това имаше щастлив брак с една жена. Тя, с децата им, в момента се намираше в Лагос.

Една платформа, изградена от стръкове бамбук, специално отглеждан за подобни цели, бе украсена, окичена и просто отрупана с безброй гирлянди от разноцветна хартия. Непрекъснато прииждаха млади мъже и жени и трупаха странната украса. Празникът Танабата е уникален японски ритуал в чест на любовта. По многобройните, окачени по улиците платна, както и на откритата сцена, се показваха главните епизоди на легендата: влюбили се две звезди, но били разделени от Млечния път. Само веднъж в годината, на седмия ден от седмия месец по лунния календар, двамата влюбени могат да се срещнат — и то, ако не вали дъжд. Ели погледна към кристалната синева на това алпийско небе и пожела щастие на влюбените. Звездата-младеж, според легендата, бе японски пастир и се символизираше от звездата-джудже А7 от съзвездието Алтаир. Девојката била тъкачка и се представяше от Вега. За Ели бе забавно съвпадение това, че Вега е централен персонаж на японския празник няколко месеца преди Машината да се активира. Легендата бе с китайски произход и Ши беше споменал тъкмо за нея преди години, на първата конференция на Световния консорциум за Посланието в Париж.

В повечето големи градове празникът Танабата отмираще. Уговорените бракове отдавна бяха престанали да бъдат норма и приказката за мъката на разделените влюбени не дърпаше вече чувствителна струна, както някога. Но на няколко места — в Сапоро, Сендай и още някои — празникът с всяка година ставаше все по-популярен. В Сапоро той се изживяваше с особена горчивина, заради все още разпространената неприязън към бракове между японци и хора от народността айну. Тук, на острова, се вихреше същинска домашна индустрия с услуги на детективи, които срещу скромно заплащане проучваха родословието на евентуалните годеници на децата. Произходът от айну се смяташе принципно за неприемлив. Упрекът на Деви, която все още помнеше младия си съпруг отпреди толкова години, бе унищожителен. Еда несъмнено също се бе натъквал на подобни предразсъдъци в живота си, но си мълчеше.

Празникът Танабата в Сендай на остров Хоншу бе в момента основната тема по японската телевизия, сега, когато хората рядко можеха да видят с просто око Алтаир или Вега. Тя се чудеше дали веганците ще продължат да излъчват Посланието към Земята вечно. Отчасти и затова, че Машината се довършваше в Япония, телевизионните коментатори отделяха специално внимание на темата, в контекста на празника Танабата. Но „Петимата“, както ги наричаха напоследък, не трябваше да се явяват по японската телевизия и пребиваването им тук, в Сапоро, не беше станало публично известно. Въпреки това хората бързо разпознаваха Еда, Сухавати и нея. Докато крачеха обратно по алеята Обори, минувачите наоколо ги поздравяваха с аплаузи. Тук и там ги посрещаха с поклон. Тонколоните пред един музикален магазин гърмяха рок парче, познато на Ели. Казваше се „Искам да отлетя от теб“, изпълняваше се от група чернокожи, наречена „Бял шум“. Под следобедното слънце край алеята се излежаваше старо куче с влажни очи. Когато тя го приближи, умореният пес лениво ѝ махна с опашка.

Японските коментатори говореха за „Машиндо“, Пътя на Машината — все по-силно завладяващата човешкото съзнание перспектива за Земята като единна планета и за всички човешки същества, споделящи един и същ залог за нейното бъдеще. Нещо подобно се провъзгласяваше и в някои религии, макар и далеч не всички. Проповедниците на подобни религии разбираемо негодуваха за това, че този възглед се приписва на чуждопланетна Машина. Ако приемането на новия възглед за нашата роля във вселената, разсъждаваше Ели, означава покръстване във вярата, то на Земята се разгръщаше същинска богословска революция. Дори американските и европейски хилясти бяха повлияни от възгледа за Машиндо. Но ако Машината не проработи и Посланието прекъсне, колко ли дълго ще се съхрани този възглед? Дори да сме допуснали грешка в тълкуването и в конструирането, мислеше тя, дори никога да не разберем нищо повече за веганците, то самото Послание без сянка съмнение доказва, че във вселената има други същества и че те са много по-развити от нас. Само това би трябвало да запази човечеството единно за доста време, смяташе тя.

Ели попита Еда дали някога е изпитвал чувство на религиозно превращение.

— Да — отвърна той.

— Кога? — настоя тя. Понякога човек трябваше да измъква думите му като с ченгел.

— Когато за пръв път схванах Евклид. Също, когато за пръв път разбрах нютоновата гравитация. И уравненията на Максвел, както и общата теория на относителността. И докато работех над свръхунификацията. Имал съм късмет да изпитам много пъти религиозното чувство.

— Не — отвърна тя. — Знаеш какво имам предвид. Извън науката.

— Никога — отвърна той моментално. — Никога извън науката.

Разказа ѝ накратко за религията, в чието лоно се е родил. Никога не се е чувствал обвързан с всички тези догми, поясни той, но не ги смяташе за осъдителни. Можели да свършат много добро. Беше сравнително нова секта — възникнала едновременно с християнската сциентология и със Свидетелите на Йехова. Основана е от Мизра Гулам Ахмад в Пенджаб. Деви беше чувала за последователите на учението Ахмадиях като за прозелитистка секта. Принципите на тази религия бяха есхатологични. Ахмад се бе провъзгласил за „Махди“, божествената фигура, която според мохамеданите ще се появи в края на света. Той също така бе твърдял, че е завърналият се на Земята Христос, въплъщението на Кришна и буруз, дошлият отново Мохамед. Напоследък християнското хилиастично схващане за свършека на света бе повлияло на ахмадийството и според повечето правоверни, неговата поява бе неизбежна. 2008 година, столетният юбилей от смъртта на Ахмад, се смяташе за годината на неговото Окончателно завръщане като Махди. Бъбривата месианска треска се разрастваше в глобални мащаби. Ели сподели своята загриженост за ирационалните увлечения на човешката раса.

— На един празник на Любовта — прекъсна я Деви — не бива да си такава песимистка.

* * *

В Сапоро бе паднал обилен снеговалеж и местният обичай да се правят статуи от сняг и лед се бе възобновил. Старателно бяха

издялали додекаедър с огромни размери и редовно го показваха в телевизионните новини като икона. След необичайното няколкодневно затопляне ледените скулптори се разсетаха да стържат и изрязват, поправяйки щетите, които топлината бе нанесла на творбата им.

Тревогите, че активирането на Машината може по един или друг начин да предизвика апокалипсис, отново се разраснаха. Проекта „Машина“ реагира с уверени гаранции пред обществеността, препоръки към правителствата да се запази спокойствие и с решение точната дата на активирането да се запази в тайна. Някои учени препоръчваха датата 17 ноември, на която се очакваше най-зрелищния метеоритен дъжд на столетието. Един приемлив символизъм, казваха те. Но Валириън възрази, че ако Машината ще трябва да напусне Земята, необходимостта да преминава през облак кометни отломъци щеше да представлява допълнителен и ненужен риск. Затова активирането бе отложено с няколко седмици, до края на последния месец на хиляда деветстотин и прочие. Въпреки че тази дата не бе буквалния Край на Хилядолетието, а една година по-рано, навсякъде по света хора, които не се стараеха да вникнат в календарните тънкости или които просто желаеха да отпразнуват настъпването на Третото хилядолетие в два последователни месеца декември, се подготвяха за пищни празненства.

Въпреки че извънземните нямаше как да знаят точното тегло на всеки член от екипажа, те бяха определили съвсем точно масата на всеки машинен компонент и цялата допустима маса. Оставаше твърде малко за екипировка от земен произход. Този факт преди няколко години бе изтъкван като аргумент екипажът да се състави само от жени, за да може да се увеличи допустимото тегло на екипировката. Но това предложение бе отхвърлено като фриволно.

Място за космически скафандри нямаше. Можеха само да се надяват, че веганците не са забравили за склонността на човешките същества да дишат кислород. При фактическата липса на екипировка, с техните културни различия и неизвестното направление на пътешествието, бе ясно, че мисията е заредена с огромен риск. Световната преса често обсъждаше този проблем. Самите Петима — никога.

Настояваха екипажът да вземе със себе си всевъзможни миниатюрни камери, спектрометри, свръхпроводникови

свърхкомпютри и микрофилмови библиотеки. Във всичко това имаше и нямаше смисъл. На борда на Машината липсваха каквито и да е принадлежности за спане, за готвене или за тоалет. Можеха да си вземат едва минимално количество провизии, натъпкани из джобовете на пилотските им комбинезони. Деви трябваше да носи със себе си куфарче с най-необходими медицински принадлежности. Що се отнася до самата нея, Ели не смяташе да си носи четка за зъби или допълнителен чифт бельо. Ако могат да ме откарат на един стол до Вега, смяташе тя, сигурно ще бъдат в състояние да ми осигурят каквото е необходимо. Ако ѝ потрябва камера, отвърна Ели на ръководителите на проекта, просто ще помоли веганците да ѝ услужат с някоя.

Неколцина изразиха сериозно мнение, че петимата трябва да пътуват голи; след като облеклото не беше предписано, не трябвало да се включва, защото можело по някакъв начин да увреди на функционирането на Машината. Това развесели Ели и Деви, както и останалите. Изтъкнаха, че няма изрично предписание против облеклото, широко застъпен човешки обичай, както беше видно от репортажа на Олимпийските игри. Веганците знаят, че носим дрехи, протестираха Ши и Виджи. Единствените ограничения се отнасяха до общата маса. Ами тогава да си махнем ли и зъбните мостове и да си оставим очилата, питаха те. Мнението на екипажа надделя, отчасти защото толкова много нации, свързани с проекта, не желяеха той да завърши толкова неестетично. Но спорът предизвика изблици на вулгарен хумор в пресата, сред техниците и Петимата.

— Между другото — подхвърли Луначарски, — не е изрично указано, че трябва да отидат човешки същества. Сигурно могат да намерят и пет шимпанзета да им свършат работата.

Казваха ѝ, че дори една двуизмерна снимка на чуждопланетна машина може да се окаже безценна. А я си представи снимка на самите чуждопланетни? Нека все пак да премисли и да вземе камера. Дер Хеер, който сега се намираще в Хокайдо начело на голяма американска делегация, ѝ каза да се държи по-сериозно. Залогът е прекалено голям за... Но тя го сръза с толкова убийствен поглед, че той прекъсна изречението си по средата. Знаеше какво щеше да добави — за детенщини. Удивително, но самият дер Хеер се държеше така, сякаш той беше уязвената страна в личната им връзка. Сподели всичко това с

Деви, която в случая не изпита пълна симпатия към нея. Дер Хеер, каза тя, бил „много сладък“. В края на краищата Ели се съгласи да вземе свръхминиатюризирана видеокамера.

В списъка на предметите, който проектът изискваше да попълни, в графата „лични вещи“ тя вписа: „Палмов лист един брой — 0,811 кг“.

Накараха дер Хеер да я вразуми.

— Знаеш, че има великолепна система за инфрачервено снимане, която можеш да вземеш, тежи само седемстотин грама. Защо държиш да мъкнеш клон от дърво?

— Лист. Палмов лист. Знам, че си отрасъл в Ню Йорк, но би трябвало да знаеш какво е палма. От „Айвънхоу“. Не си ли го чел в училище? По времето на кръстоносците поклонниците, когато са се отправяли на далечен път към Светите земи, на връщане са си вземали по един палмов лист, за да докажат, че са били там. Искам го, за да поддържам духа си. Не ме интересува колко са напреднали. Земята е моята Свята земя. Ще им занеса палмов лист, за да им покажа откъде идвам.

Дер Хеер само поклати глава. Но когато обясни основанията си пред Виджи, той каза:

— Това напълно го разбирам.

Ели помнеше притеснението на Виджи, споделено в Париж за дръжката, изпратена в затънтеното селце. Но не това бе тревогата ѝ. Знаеше, че палмовото листо ѝ е нужно за друго. Трябваше ѝ нещо, което да ѝ напомня за Земята. Боеше се, че може да се изкуши да не се върне.

* * *

В деня преди активирането на Машината получи малък пакет, доставен в апартамента ѝ в базата в Уайоминг и донесен спешно от куриер. Липсваше обратен адрес, както и бележка или подпис вътре. Пакетът съдържаше златен медальон на верижка. Евентуално можеше да се използва като махало. На двете му страни имаше гравирани надписи, с дребен, но четлив шрифт. Единият гласеше:

*Хера, царица Върховна
в златни одежди
над Аргус командва,
чийто взор многоок
света пробожда.*

На обратната страна прочете:

Ето какво отговарят защитниците на Спарта на военачалника на римската армия: „Ако си бог, не ще нараниш онези, които не са ти причинили зло. Ако си човек, тръгни в атака — и ще срещнеш мъже, равни на теб по сила.“ И жени.

Разбра кой й го е изпратил.

* * *

На другия ден, Деня на активирането, проведоха анкета със старшия състав на проекта какво смятат, че ще се случи. Повечето смятаха, че няма да се случи нищо, Машината няма да се задейства. Малцина мислеха, че Петимата някак много бързо ще се озоват в системата на Вега, въпреки всякаква теория на относителността. Други предполагаха какво ли не — че Машината е транспортно средство за изследване на слънчевата система, че е най-скъпо струващата играчка-шега в човешката история, че е класна стая, машина на времето или галактическа телефонна будка. Един учен написа; „На тяхно място в столовете бавно ще се материализират пет гадни чудовища със зелени люспи и остри зъби.“ От всички отговори този беше най-близо до сценария за Троянския кон. Само един написа: „Адска машина“.

Имаше нещо като церемония. Произнесоха се слова. Поднесоха храна и напитки. Хората се прегръщаха. Някои плачеха тихо. Скептиците бяха малко. Долавяше се, че ако изобщо нещо се случи

при Активирането, откликът щеше да бъде гръмотевичен. Стаена радост бе изписана на лицата на мнозина от изпращачите.

Ели успя да се свърже със санаториума, за да каже довиждане на майка си. Произнасяше думите в слушалката в Хокайдо, а в Уисконсин се генерираше същият звук. Но отговор не последва. Сестрата ѝ обясни, че майка ѝ възстановява някои двигателни функции на поразената от удара страна. Скоро щяла да може да произнася по няколко думи. След обаждането Ели се почувства почти обнадеждена.

Японските техници си бяха сложили на главите хачимаки, памучни ленти, с които традиционно се превързват челата преди умствено, физическо или духовно усилие, особено преди битка. Върху лентите беше отпечатана проекция на земния глобус. Никоя нация нямаше доминираща позиция.

Липсваха помпозни изявления на държавни глави. Слава Богу, доколкото можеше да прецени, никой не размахваше байраци. Държавни глави изпратиха кратки изявления на видеокасети. Според Ели, обръщението на президента беше много хубаво:

„Това не е реч, нито думи за сбогом. Просто «до скоро». Всеки от вас предприема това пътуване от името на един милиард човешки души. Вие представлявате всички хора на планетата Земя. Ако бъдете прехвърлени на някакво друго място, гледайте заради всички нас — не само като учени, а всичко, което можете да научите. Вие представлявате целия човешки вид, неговото минало, настояще, бъдеще. Каквото и да се случи, мястото ви в историята е сигурно. Вие сте герои на нашата планета. Говорете от името на всички нас. Бъдете мъдри. И... се върнете.“

Няколко часа по-късно, за пръв път, те влязоха в Машината — един по един, през малък люк. Вътре светнаха съвсем приглушени светлини. Дори след като Машината бе окончателно сглобена и преминала през всички предписани изпитания, имаше опасения да не би Петимата да влязат преждевременно. Част от персонала на проекта се бояха, че само като седнат в креслата, Машината ще се задейства, въпреки че бензелите са неподвижни. Но ето ги, вече седяха, а сега засега не ставаше нищо необичайно. За пръв път тя се облегна, малко предпазливо, в меката пластмасова тапицерия. Искаше ѝ се да е кретон. Кретоновата тапицерия щеше да стои чудесно на тези кресла.

Но дори това щеше да бъде форма на национално изтъкване. Пластмасата изглеждаше по-модерно, по-научно, по-сериозно.

Знаейки навика на Виджи да пуши безразборно, бяха решили на борда на Машината да не се внасят никакви цигари. Луначарски бе изредил порой ругатни на десет езика. Сега той влезе след останалите, довършвайки последната си цигара „Лъки Страйк“. Изхриптя съвсем леко, преди да седне до нея. В описанието, извлечено от Посланието, липсваха предпазни колани, затова и в Машината нямаше такива. Част от персонала твърдеше, че е пълна глупост да не се поставят.

* * *

Машината отива за някъде, мислеше си тя. Беше средство за пренасяне, вход към някъде другаде... или някога, в друго време. Товарен влак, който трака и вие в нощта. Ако се качиш на него, ще те откара далеч от малкото провинциално градче на твоето ученическо детство, към големите кристални градове. Беше откритие, изход, край на самотата. Всяко логистично забавяне в конструирането, всеки спор над вярното тълкуване на някой нищожен елемент в инструкциите я беше хвърлял в отчаяние. Не търсеше слава... не преди всичко, не кой знае колко чакаше свободата.

Беше маниакално пристрастена към чудесата. Представяше си, че е дивак от планинско племе, изправил се с увиснала челюст пред истинската Порта на Ищар в древния Вавилон; че е Дороти, която вижда за пръв път сводовете на Изумрудения град Оз; че е хлапе от мрачния Бруклин, прокраднало се в Коридора на нациите на Световния панаир от 1939 година, и Трилонът и Перисферата я мамят в далечината. Беше Покахонтас, плаваща нагоре през устието на Темза, и Лондон се разгръща пред нея от хоризонт до хоризонт.

Сърцето ѝ пееше от възторг. Предстоеше ѝ да открие, сигурна бе в това, какво още е възможно, какво може да е постигнато от други същества, велики същества, които, най-вероятно, вече са пътували между сред звездите, още когато нейните далечни предци са подскачали от клон на клон сред сумрачния слънчев зрак под балдахина на девствения лес.

Дръмлин, както и мнозина други, които бе познавала през всичките тези години, я бе наричал непоправима романтичка. И тя отново се улови, че се чуди защо толкова много хора смятат романтиката за досаден недостатък. Собственият ѝ романтизъм бе движещата сила в живота ѝ и извор на толкова радости. Защитница и изповядваща култ към романтиката, сега Ели тръгваше, за да се срещне с Вълшебника.

* * *

По радиото до слуха им стигна рапортът за предстартовата обстановка. Не се забелязваха явни неизправности, доколкото такива можеха да се засекат от контролната апаратура, инсталирана извън Машината. Очакваха изпразването на пространството между трите бензела. Необичайно ефективна система изпомпваше въздуха и създаваше най-високата степен на вакуум, постиган някога на Земята. Ели провери грижливо дали миниатюрната видеокамера е добре закрепена и погали палмовия лист. От външната страна на додекаедъра грейнаха ярки прожектори. Две от сферичните раковини вече се въртяха до критичната, според Посланието, точка. В очите на външните наблюдатели те вече представляваха шеметен вихър. Третият бензел щеше да стартира след минута. Около тях се натрупваше огромен електрически заряд. Когато и трите сферични обвивки наберяха определена скорост, всяка в своята взаимно перпендикулярна ос на въртене, тогава Машината щеше да се активира. Поне така твърдеше Посланието.

По лицето на Ши, така ѝ се стори, бе изписана сурова решителност. Луначарски беше отпуснат и спокоен. Очите на Сухавати бяха широко отворени. Еда излъчваше само напрегнато внимание. Деви улови погледа ѝ и се усмихна.

Жалко, че си нямаше дете. Това бе последната ѝ мисъл в мига, в който стените замигаха и станаха прозрачни, и сякаш Земята под тях се разтвори, за да ги погълне.

ТРЕТА ЧАСТ ГАЛАКТИКАТА

*Ето, волно крача по хълмовете.
Зная, че има надежда
сътвореното от теб да се въздигне от
праха
и да се утеша във Вечността.*

*„Папируси от
Мъртво море“*

ГЛАВА 19

ГОЛА СИНГУЛЯРНОСТ

*... и възкачи се към рая
по стълбата на изненадата.*

РАЛФ УОЛДО
ЕМЕРСЪН^[1]
„Мерлин“,
„*Стихове*“ (1847)

Не е невъзможно за едно безкрайно превъзхождащо ни същество цялата вселена да изглежда като една плоскост, разстоянието от планета до планета да е като порите на пясъчинка, а пространствата между две звездни системи да не са по-големи от интервалите между една пясъчинка и съседната ѝ.

САМЮЪЛ ТЕЙЛЪР КОЛРИДЖ
„*Омниания*“

Пропадаха. Петоъгълните панели на додекаедъра бяха станали прозрачни. Също така покривът и подът. Над себе си и долу можеше да различи органосиликатната мрежа, а втъкнатите ербиеви щифтове сякаш се движеха. И трите бензела бяха изчезнали. Додекаедърът се гмурна и потъна в дълъг, тъмен тунел, широк точно толкова, че да допусне преминаването му. Ускорението беше някъде около едно g. Поради това Ели, озовала се с лице по посока на движението, бе притисната назад в облегалката на креслото, докато Деви, срещу нея, леко се наклони напред. Може би наистина трябваше да поставят предпазни колани.

Трудно беше да не си помисли човек, че са се гмурнали в самата земна кора, забити в сърцевината ѝ от разтопено желязо. Или може би

се бяха запътили право към... Опитва се да си представи невероятното пътешествие на ладия по водите на река Стикс.

Стените на тунела бяха покрити с тъкан, по която можеше донякъде да съди за скоростта. Шарките представляваха разноцветна смесица от форми с омекотени краища, смътни и неопределени. Стените не бяха забележителни толкова с вида си, колкото с предназначението си. Дори на няколкостотин километра под земната повърхност стените щяха да греят в нажежено червено. Нямаше и намек за подобно нещо. Никакви малки дяволчета, които да указват пътя им. Никакви рафтове с бурканчета конфитюр не се забелязваха наоколо.

От време на време някой преден ръб на додекаедъра обърсваше стената и от нея се отделяха късчета неизвестна материя. Самият додек изглеждаше незасегнат. Скоро след тях се образува внушителен облак от фини частици. Всеки път, когато додекаедърът докоснеше стената, тя усещаше леко полюшване, сякаш нещо меко се отдръпваше, за да отслаби сблъсъка. Бледата жълтеникава светлина беше дифузна, еднообразна. От време на време тунелът леко се закривяваше и додекът послушно следваше кривината. Нищо не се носеше срещу тях, доколкото можеше да прецени. При тези скорости, дори сблъсъкът с едно врабче щеше да предизвика унищожителна експлозия. Ами ако това се окажеше безкрайно пропадане в безкраен кладенец? В стомаха си усещаше непрестанна физическа тревога. Въпреки това никакви мрачни мисли не можеха да я обземат.

Черна дупка, помисли си. Черна дупка. Аз пропадам през събитийния хоризонт на черна дупка към ужасната сингулярност. А може би това не е черна дупка и аз пътувам към гола сингулярност. Точно така я наричаха физиците, гола сингулярност. Близо до една сингулярност причинността може да се наруши, следствията да изпреварят причините, времето да потече назад и човек не може да оцелее, камо ли да си спомни преживяното. При въртяща се черна дупка, изрови тя от паметта си ученото преди години, не съществува точкова, а пръстеновидна сингулярност или нещо по-сложно за избягване. Черните дупки са гадни. Гравитационните приливни сили са толкова мощни, че ще те разтеглят в дълга тънка нишчица, ако си толкова невнимателен, че да паднеш в нея. Освен това ще те сплескат. За щастие такава нещо не се забелязваше. През сивкавите прозрачни

повърхности, каквито сега представляваха таванът и подът, пред очите ѝ кипеше трескава дейност. Органосиликатната матрица някъде се наслояваше, другаде се разгръщаше. Вградените ербиеви щифтове се въртяха и поклащаха. Всичко вътре в додека — включително тя самата и спътниците ѝ — изглеждаше съвсем нормално. Е, може би бяха малко възбудени. Но все още не бяха се превърнали в дълги тънки нишчици.

Празни мисли, прецени Ели. Физиката на черните дупки не беше нейната област. Все едно, не можеше да проумее какво общо можеше да има всичко това с черните дупки, които или са извечни — създадени при възникването на вселената — или възникнали в по-късна епоха при колапса на някоя звезда, с по-голяма маса от тази на Слънцето. След което гравитацията става толкова силна, че — с изключение на квантовите ефекти — дори светлината не може да се измъкне, въпреки че гравитационното поле, разбира се, остава. Оттам „черна“. Оттам „дупка“. Но те не бяха предизвикали звезден колапс и тя не можеше да проумее как биха могли да прихванат извечна черна дупка. Тъй или иначе, никой не знаеше къде точно се крие най-близката извечна черна дупка. Само бяха построили Машината и бяха завъртели бензелите.

Хвърли поглед към Еда, който размишляваше над миниатюрния си компютър. С костите си долавяше почти толкова добре, колкото чуваше, рев в долните звукови регистри всеки път, когато додекът одраскваше стената, затова извиси глас, за да я чуе.

— Разбираш ли какво става?

— Ни най-малко — отвърна ѝ Еда високо. — Почти успях да докажа, че това не може да се случи. Нали знаеш координатите Бойер-Линдквист?

— Не, съжалявам.

— Ще ти ги обясня по-късно.

Зарадва се, че според него изобщо щеше да има „по-късно“.

Ели усети забавянето на скоростта преди да я види, сякаш бяха стигнали дъното на пързалка за скейтборд, бяха преминали критичния наклон и сега бавно се издигаха. Точно преди да се усети снижаването на скоростта тунелът се трансформира в последователни издутини и извивки. Не се забелязваше доловима промяна нито в цвета, нито в интензивността на обгръщащата ги светлина. Вдигна камерата, превключи на дългофокусен обектив и погледна колкото можеше пред

себе си. Виждаше само през следващата отсечка на криволичетата пътека. Увеличена от обектива, тъканта по стената изглеждаше заплетена, хаотична и само за миг, сякаш бледо искряща.

Додекаедърът забави скорост, сякаш пълзеше. Краят на тунела не се виждаше. Зачуди се дали изобщо ще стигнат там, накъдето се бяха отправили. Може би конструкторите бяха сбъркали в изчисленията си. Може би Машината бе построена несъвършено, с някои незначителни неточности. Може би нещо, което в Хокайдо бе изглеждало незначително технологично несъвършенство, бе довело мисията им до провал тук, в... каквото и да беше това. Или, помисли си тя, загледана в облака от фини частици, който ги следваше и от време на време ги изпреварваше, се бяха удряли в стените малко по-често и бяха загубили предвидената инерция. Сега пространството между додека и стените изглеждаше много тясно. Може би ще останат втъкнати в тази невъзможно-невъзможна територия и ще креят, докато кислородът се свърши. Дали веганците си бяха създали всички тези трудности, забравяйки, че трябва да дишаме? Не бяха ли забелязали онези крещящи нацисти?

Виджи и Еда междуременно бяха потънали в тайнствата на гравитационната физика — усуквачи, ренормализатори на призрачни тласкатели, времеподобни убийствени вектори, неабелианов мащабен инвариант, геодезично рефокусиране, единадесет-мерно поведение на свръхгравитацията по Калужа-Клайн и, разбира се, собствената и уникална теория на Еда за свръхунификацията. Човек от пръв поглед можеше да долови, че още не са се докопали до обяснението. Ели предположи, че след някой и друг час двамата физици ще напреднат в решаването на задачата. Свръхунификацията обхващаше буквално всички нива и аспекти на известната на Земята физика. Трудно беше да се повярва, че този... тунел няма да се окаже едно досега нереализирано решение на полевите уравнения на Еда.

Виджи ги попита:

— Някой от вас да вижда гола сингулярност?

— Нямам представа как изглежда тя — отвърна Деви.

— Извинявай. Може да не е точно гола. Да сте усетили някакво преобръщане на причинността, нещо странно... просто налудничаво... може би в начина на мисленето ви, от рода на разбъркани яйца, които се превръщат обратно в белтък и жълтък...?

Деви изгледа Виджи през присвитите си клепачи.

— Всичко е наред — намеси се Ели. Виджи е малко превъзбуден, добави тя на себе си. — Това са съвсем уместни въпроси при черните дупки. Само звучат налудничаво.

— Не — отвърна Деви бавно. — Ако изключим самия въпрос. — Но после лицето ѝ просветна. — Всъщност пътуването беше разкошно.

Всички се съгласиха. Виджи изглеждаше въодушевен.

— Много силен вариант на космическа цензура — изтърси той. — Сингулярностите остават невидими дори в центъра на черната дупка.

— Виджи просто се шегува — намеси се Еда. — Напъхаш ли се в събитийния хоризонт, не можеш да се измъкнеш от сингулярността на черната дупка.

Въпреки успокоенията на Ели, Деви изгледа Виджи и Еда с подозрение. На физиците им се налага да изобретяват думи и фрази за понятия, твърде отдалечени от ежедневието. За тях е обичайно да избягват чистите неологизми и да ги заместват, макар и хилаво, с фрази от ежедневието. Алтернативата беше да именуват откритията и уравненията си едно след друго. Кое то също правеха. Но ако човек не знаеше, че си говорят за физика, можеше наистина да се разтревожи за умственото им здраве.

Тя се изправи, за да пристъпи към Деви, но в този момент Ши ги стресна с вика си. Стените на тунела се огънаха, притиснаха додекаедъра отзад и го изтласкаха. Последва приятно, ритмично полюшване напред. Всеки път, когато додекаедърът забавяше скорост и почти спираше, стените го притискаха и изтласкваха. Ели усети в стомаха си, че леко ѝ прилошава. Някъде движението беше малко по-грубо, стените се напъгнаха яко, вълните се свиваха и издуваха по тунела. Другаде, особено по правите отсечки, те се плъзгаха леко напред.

На огромно разстояние пред себе си Ели различи смътна светла точица, която бавно започна да увеличава яркостта си. Синкаво-бяло излъчване изпълни вътрешността на додекаедъра. Тя различи отблясъци по черните ербиеви цилиндри, чието въртене почти бе замряло. Въпреки че пътуването им не беше продължило повече от петнадесет минути, контрастът между потиснатата, съдържаща сумрачна

светлина през по-голямата част от този интервал и зашеметяващата яркост пред тях беше поразителен. Те се понесоха вихрено към нея, изхвърчаха като куршум през тунела и се срутиха в нещо, което приличаше на обикновен космос. Пред тях изгря синкаво-бяло слънце, неимоверно близко. Ели тутакси разбра, че това е Вега.

* * *

Въздържа се да погледне към нея през дългофокусния обектив. Беше глупост да се направи това дори към Слънцето, далеч по-студена и тъмна звезда. Но измъкна къс бяла хартия, намести го във фокусната равнина на лещата и получи ярко изображение на звездата. Веднага забеляза две големи групи петна върху слънцето, сянка от материята в равнината на пръстена. Остави камерата, протегна ръка с издадена длан, за да прикрие диска на Вега и бе възнаградена с гледката на брилянтно удължен венец около звездата; до този момент той беше скрит от яркия блясък на Вега.

Все още с протегнатата длан, Ели огледа пръстена отломъци, който обграждаше звездата. Характерът на системата Вега бе предизвикал световни спорове още в момента, когато засякоха Посланието с простите числа. Действайки от името на цялата астрономическа общност на планетата Земя, тя се надяваше, че не допуска сериозни грешки. Засне гледката на видеолента с ф-стопове и рамкови скорости. Бяха изникнали почти в равнината на пръстена, в околосвездна кухня, лишена от отломъци. Различаваше бледи цветни оттеньци сред пръстените, но не и отделни частици. Ако приличаха на пръстените на Сатурн, частица с няколко метра големина щеше да изглежда като гигант. Но може би пръстените на Вега бяха съставени само от пращинки, късчета камъни и капчици лед.

Тя се извърна да погледне назад, откъдето се бяха появили, и видя черно поле — кръгла чернота, по-черна от черно кадифе, по-черна от нощното небе. Засенчваше заслонената страна от пръстеновидната система на Вега, която иначе — като изключим този мрачен зев — се виждаше ясно. След като се вгледа по-съсредоточено през окуляра, стори й се, че забеляза тънки светлинни нишки, които изхвърчаха от самия център на черния кръг. Разсейваща се радиация?

Не, дължината на вълната щеше да бъде прекалено голяма. Или светлината от планетата Земя все още се изливаше през тръбата? От другата страна на тази чернота се намираше Хокайдо.

Планети. Къде бяха планетите? Ели огледа плоскостта на пръстена с дългофокусния обектив, опитвайки се да забележи реещи се в него планети — или поне нещо, което можеше да прилича на дом за съществата, изпратили Посланието. Сред всяка пролука между пръстените се вглеждаше да забележи въртящ се свят, чието гравитационно увличане би могло да разчисти потоците прах. Но не забеляза нищо.

— Не можеш да намериш планети ли? — попита я Ши.

— Няма. Мернах няколко по-едри комети наблизко. Виждам им опашките. Но нищо, което да прилича на планета. Отделните пръстени трябва да са хиляди. Доколкото мога да преценя, всички те са съставени от дребни частици. Черната дупка изглежда е отворила голям зев сред пръстените. Ние сега сме в него и бавно се въртим в орбита около Вега. Системата е твърде млада — само на няколкостотин милиона години — и някои астрономи смятат, че е прекалено рано тук да се появят планети. Но тогава откъде е дошло предаването?

— Може би това не е Вега — предложи Виджи. — Може би нашият сигнал идва от Вега, но тунелът отвежда до друга звездна система.

— Може би, но е много странно съвпадение, че другата звезда има същата цветова температура като Вега — виж, синкавият ѝ цвят се усеща с просто око — и същата пръстеновидна система от дребни отломъци. Вярно е, че от блясъка не мога да различа съзвездията. Но все пак залагам десет към едно, че това е Вега.

— Но тогава къде са те? — попита Деви.

Ши, чието зрение беше остро, се бе загледал нагоре — през органосиликатната матрица, през петоъгълните панели, в небето високо, над равнината от пръстени. Не казваше нищо, но Ели проследи погледа му. Там наистина имаше нещо, проблясващо на слънчевата светлина и с видимо ъгловати очертания. Тя се взря през дългия обектив. Беше някакъв огромен неправилен полиедър, всяка от хилядите стени на който бе увенчана с... някакви кръгове? Дискове? Чинии? Купи?

— Ето, Киаому, погледни през това. Какво виждаш?

— Да, виждам. Вашите партньори... радиотелескопи. Хиляди, струва ми се, насочени в различни посоки. Това не е свят. Това е устройство.

Изредиха се да погледнат през дългия обектив. Тя самата прикри нетърпението си да погледне отново. Фундаменталната форма на радиотелескопа бе предопределена от самата природа на радиовълните, но изпита разочарование от това, че една цивилизация, способна да сътвори, или дори само да използва черни дупки за нещо като хипер-релятивистичен транспорт, все още използва радиотелескопи с разпознаваема конструкция, независимо от огромната разлика в мащабите. Изглеждаше толкова назадничаво от страна на веганците... лишено от въображение. Разбираше предимството от това, че телескопите бяха разположени в полярна орбита, обезопасени по този начин от сблъсъци с късметата, съставлящи пръстеновата равнина, с изключение на два пъти при пресичането ѝ. Но системата от радиотелескопи, насочени към всички посоки на небето — хиляди телескопи — предполагаше щателно разузнаване на небосклона, един истински Аргус. Оттук се наблюдаваха безброй кандидат-светове за телевизионни излъчвания, за военни радары и вероятно за други ранни видове радиопредавания, неизвестни на Земята. Дали често улавяха такива сигнали, зачуди се тя, или Земята бе първият им успех след милион години наблюдение? Групата на посрещачите не се забелязваше. Дали делегацията от провинциите не се смяташе за толкова незабележителна, че не бяха назначили никого поне да отбележи пристигането им?

Най-после ѝ върнаха обектива и тя много внимателно нагласи фокуса, честотата и времето за експониране. Искаше да направи непрекъснат кадър, да покаже на Националната научна фондация какво означава наистина сериозната радиоастрономия. Съжаляваше, че нямаше начин да се определят истинските размери на планетата-многостен. Телескопите се бяха налепили по нея като морски раковини по туловището на кит. Един радиотелескоп при нула g можеше да е с произволни размери. След като се проявят снимките, щеше да може да определи ъгловия размер (може би с дъга от няколко минути), но линеарния размер, действителните размери нямаше как да се

пресметнат, освен ако човек не знаеше на какво разстояние се намира от съоръжението. Въпреки това чувстваше, че е огромно.

— Ако тук няма никакви светове — говореше Ши, — значи няма и веганци. Тук няма живот. Вега е просто далечната караулка, мястото, където пътуващият патрул може да си сгрее ръцете. Тези радиотелескопи — той погледна нагоре — са наблюдателните кули на Великата стена. Ако си ограничен до скоростта на светлината, не можеш да запазиш целостта на империята. Нареждаш на гарнизона да потуши въстанието. И разбираш какво е станало след десет хиляди години. Лошо. Твърде бавно. Затова даваш на командирите на гарнизони автономия. И край на империята. Но това — и той махна с ръка назад, към свиващото се черно петно в небето, — това са имперските пътища. Персия ги е имала. Рим ги е имал. Китай ги е имал. С тях не си ограничен до скоростта на светлината. С пътища можеш да съхраниш целостта на империята.

Но Еда, потънал в размисъл, само поклащаше глава. Нещо около физиката на преживяното и видяното го безпокоеше.

Черната дупка, ако наистина беше такава, сега се въртеше в орбита около Вега, в широк коловоз, освободен от всякакви частици. И външните, и вътрешните пръстени се отваряха широко пред нея. Беше невъобразимо черна.

Докато правеше близки панорамни снимки на пръстена отломъци, реещи се пред нея, Ели се чудеше дали някой ден тук щеше да се оформи планетна система. Частиците да започнат да се слепват една към друга, да се сблъскват, размерите им да нарастват, докато най-сетне около звездата закръжат само няколко големи свята. Беше съвсем като картината, с която астрономите описваха възникването на Слънчевата система преди четири и половина милиарда години. Вече можеше да различи сред пръстените тук и там нехомогенност, видимо издути участъци, където някои от дребните отломки явно се събираха едни към други.

Движението на черната дупка около Вега предизвикваше ясно различим с просто око вихър сред съседните ѝ пръстени. Додекаедърът сигурно също така бе предизвикал вълнение, макар и с далеч по-скромни размери. Замисли се дали тези вълни, разсейвания и кондензации нямаше да имат дълготрайни последици, променяйки модела на последващото образуване на планетите. Ако е така, то

самото съществуване на някоя планета милиарди години по-късно щеше да се дължи на черната дупка и на Машината... а следователно на Посланието, а следователно и на проекта „Аргус“. Даваше си сметка, че свръхперсонализира. Нали ако не бе живяла тя, някой друг радиоастроном щеше да получи Посланието, по-рано или по-късно. Машината щеше да се задейства в друг момент и додекът щеше да се появи тук в някое друго време. Но все пак някоя бъдеща тукашна планета щеше да дължи съществуването си на нея. После, за симетрия, Ели изтри в ума си съществуването на друг свят, предопределен да се оформи, ако тя не бе живяла. Беше леко обременяващо това чувство, че с невинните си действия носиш отговорност за съдбата на непознати светове.

Опита се да направи панорамен кадър, започващ вътре от додекаедъра, после навън към крепежите, свързващи прозрачните петоъгълни панели и зад тях, към зева сред реещите се пръстени, в който те, заедно с черната дупка, се носеха в орбита. Проследи широката тъмна ивица, фланкирана от два синкави пръстена. Пред тях изникваше нещо странно, някаква прегъвка в прилежащия вътрешен пръстен.

— Киаому — промълви тя и му подаде дългофокусния обектив, — погледни ето там. Кажи ми какво виждаш.

— Къде?

Ели отново му го посочи. След миг той го забеляза. Разбра го по лекото му, но ясно доловимо поемане на въздух.

— Друга черна дупка — каза той. — Много по-голяма.

* * *

Отново пропадаха. Този път тунелът беше по-просторен и времето им течеше по-приятно.

— И това ли беше? — Ели се усети, че вика към Деви. — Значи довеждат ни до Вега, за да се изфукат с черните си дупки. Показват ни радиотелескопите си от хиляди километри разстояние. Прекарваме тук десетина минути, напъхват ни в друга черна дупка и ни отпращат назад към Земята. И за това ли похарчихме два трилиона долара?

— Може би ние не влизаме в сметката — намеси се Луначарски.
— Може би истинската цел беше те да се напъхат на Земята.

Тя си представи нощта и данайците, подравящи земята под вратите на Троя.

Еда, с протегнати напред пръсти на двете си ръце, се опита да ги успокои.

— Изчакайте да видим — каза той. — Това е друг тунел. Защо смятате, че непременно води към Земята?

— Не пътувахме ли всъщност към Вега? — попита Деви.

— Експерименталният метод. Нека да видим къде ще изхвърчим следващия път.

В този тунел стърженето по стената беше по-рядко и отдръпването по-плавно. Еда и Виджи обсъждаха някаква пространствено-времева диаграма, нарисувана в координатите на Крускал-Шекерес. Ели нямаше представа за какво говорят. Етапът на забавяне, частта от прехода, в която се изкачваше нагоре, отново бе смущаващ.

Този път светлината в края на тунела се оказа оранжева. Появиха се със значителна скорост в системата на контактен бинар, две докосващи се слънца. Външните слоеве на грохнал стар червен гигант се изливаха във фотосферата на енергично жълто джудже на средна възраст, приблизителна с размерите на Слънцето. Зоната на контакт между двете слънца беше брилянтна. Тя се огледа да зърне пръстени с отломки, или радиообсерватории, но не видя такива. Това все още нищо не означава, прецени Ели. В тези системи може да има достатъчно планети и аз така и да не разбера с жалкото си обективче. Проектира двойното слънце на листа хартия и му направи снимка с обектива за къс фокус.

Поради липсата на пръстени, светлината в тази система бе по-слабо разсеяна, отколкото на Вега. С широкоъгълния обектив тя успя, след известно търсене, да различи съзвездие, което в достатъчна степен наподобяваше на Голямата мечка. Но ѝ беше трудно да разпознае останалите съзвездия. Тъй като ярките звезди в Голямата мечка се намираха на няколкостотин светлинни години от Земята, тя прецени, че не са изминали повече от няколкостотин светлинни години.

Сподели това с Еда и го попита какво мисли.

— Какво мисля ли? Мисля, че е метро.

— Метро?

Спомни си усещането, че пропада — в дълбините на ада, както й се стори в първия миг, — веднага щом Машината се задейства.

— Метро. Подземна железница. Това тук са станциите. Спирките. Вега, тази система, други. Пътници слизат и се качват на спирките. Тук се сменят влакове.

Той посочи към контактния бинар и Ели забеляза, че ръката му хвърли две сенки, едната анти-жълта, другата анти-червена, като в — първата аналогия, която й хрумна — като в дискотека.

— Но ние, ние не можем да слезем — продължи Еда. — Ние сме в затворен вагон. Нас са ни изпратили към терминала, към края на линията.

Дръмлин би нарекъл подобни разсъждения фантазърство. Доколкото знаеше, това беше първият път, в който Еда се бе поддал на подобно изкушение.

* * *

От Петимата Ели беше единственият професионален астроном, макар специалността й да не бе в оптичния спектър. Чувстваше се задължена да събере колкото може повече данни, както в тунелите, така и в четириизмерното пространство-време, в което периодично се появяваха. Предполагаемата черна дупка, от която всеки път излизаха, винаги се оказваше в орбита около някоя звездна или многозвездна система. Винаги дупките бяха чифт и винаги се намираха в сходна орбита — едната, от която бяха изстреляни и другата, в която пропадаха. Нямахше две системи, които да са много сходни. Никоя не приличаше на Слънчевата. Всички имаха интересни астрономични характеристики. На никоя от тях не се виждаше нещо, приличащо на артефакт — втори додекаедър или някакъв мащабен инженерен проект за преобразуване на цял един свят в нещо подобно на онова, което Ши нарече „устройство“.

Този път се появиха в близост до звезда, която видимо променяше яркостта си. Усети го по прогресията в честотата на кадъра. Може би беше някоя от звездите RR на съзвездието Лира. След нея се

озоваха край петорна система. После до бледо мъждукащо кафяво джудже. Някои бяха в открито пространство, други — обвити в небулозност, обкръжени от бляскави молекулярни облаци.

Ели си спомни за предупреждението: „Ще ви се приспадне от сметката за Рая“. Нищо не ѝ се приспаднаше. Въпреки старанието да запази професионално хладнокръвие, сърцето ѝ потръпваше при това изобилие от слънца. Надяваше се, че всяко от тях е дом за някого. Или поне, че ще стане след време.

Но след четвъртия скок я обзе тревога. Субективно, ако се съдеше по ръчния ѝ часовник, беше минал едва час, откакто бяха „напуснали“ Хокайдо. Ако това продължеше прекалено дълго, липсата на провизии и тоалетни удобства щеше да се усети. Може би човешката физиология си имаше някои особености, които не можеха да се забележат и при най-внимателно гледане на телевизия от много напреднала цивилизация.

А ако извънземните бяха толкова интелигентни, защо ги прекарваха през такъв брой малки скокове? Добре, скокът от Земята предполагаше елементарно оборудване, защото само първобитни работят от едната страна на тунела. Но след Вега? Защо просто не прескочеха направо до крайната спирка на додекаедъра?

Всеки път, когато се изтъркулваше от поредния тунел, Ели тръпнеше в очакване. Какви ли чудеса ѝ бяха запазили занапред? Чувстваше се на моменти като във вселенски увеселителен парк и това я накара да си представи Хадън, как наднича от небесата през телескопа си към Хокайдо в мига, в който Машината стартира.

Но колкото и величествени гледки да им предлагаха авторите на Посланието и колкото и да ѝ допадаше даскалската педантичност, с която обясняваше на останалите един или друг аспект на звездната еволюция, след известно време я обзе разочарование. Помъчи се да проследи чувството си. Докопа се: извънземните просто се хвалеха. Стори ѝ се невероятно. Издаваше слабост на характера.

Докато се гмуркаха в поредния тунел, този път още по-широк и по криволичещ, Луначарски попита Еда защо според него спирките на метрото са разположени на толкова необещаващи системи.

— Защо не са край някоя единична звезда, млада звезда в добро здраве, без пръстени?

— Защото — отвърна Еда, — разбира се, това е само предположение... защото всички такива системи са населени...

— А те не искат туристите да плашат местните — откликна Сухавати.

Еда се усмихна.

— Или обратното.

— Но това имаше предвид, нали? Съществува някаква етика на ненамеса в работата на примитивните планети. Знаят, че от време на време някой дивак може да използва метрото.

— И те са твърде сигурни за първобитните — продължи мисълта Ели. — Ала не могат да бъдат абсолютно сигурни. В края на краищата, първобитните са си първобитни. Затова ги пускат да се взят само по линии, водещи до пуцинака. Строителите на метрото сигурно са доста предпазливо племе. Но защо все пак ни изпратиха мотриса, а не експрес?

— Може би е прекалено трудно да се построи експресен тунел — намеси се Ши с неговия дългогодишен опит в копането.

Ели си спомни за тунела Хоншу-Хокайдо, една от гордостите на земното гражданско строителство, с неговите жалки петдесет и три километра.

Завоите вече започнаха да стават доста остри. Тя се сети за своя „Тъндърбърд“, но после почувства, че ѝ прилошава. Реши, че трябва да се бори, колкото може. Додекаедърът не бе снабден с пликове за повръщане.

Завиха рязко и изведнъж се озоваха на права отсечка, след което небесата се изпълниха със звезди. Накъдето и да погледнеше, имаше звезди, не пръснатите рехаво няколко хиляди звезди, познати на земния наблюдател с просто око, а неописуемо множество — повечето сякаш просто докосваха съседите си. Обкръжаваха я отвсякъде, много от тях примигваха в жълто, синьо или в червено, особено в червено. Небето сияеше от милиардите близки слънца. Ели успя да различи сред тях огромен, завихрен в спирала облак звезден прах, нарастващ диск, който явно се всмукваше в черна дупка с умопомрачителни пропорции, от която изригваха мълни радиация като ярки светкавици в топла лятна нощ. Ако това наистина беше самият център на галактиката, както тя подозираше, всичко наоколо трябваше да е

окъпано от синхротронна радиация. Надяваше се, че извънземните са си дали сметка колко крехки създания са хората.

И докато додекаедърът се завърташе, в полезрението им изплува... вълшебство, чудо, магия. Засилиха се към него почти преди да го забележат. Изпълни половината небе. Сега летяха, носеха се над него. По повърхността му се виждаха стотици, може би хиляди входи, всеки с различна форма. Много от тях бяха многоъгълни, кръгли или с елипсовидно сечение, някои бяха снабдени с протягащи се пипала или с гривни от частично наслагващи се кръгове с изместени центрове. Ели разбра, че са портове за скачване — някои с размери едва от по няколко метра, други с радиус от много километри или дори повече. Всеки от тях бе предназначен, реши тя, за някоя междузвездна машина като тяхната. За големи същества със сериозни машини бяха отредени внушителни входни портове. За малки същества, като хората, портовете бяха малки. Беше устроено демократично, без намек за особено привилегировани цивилизации. Това разнообразие на портове предполагаше малко социални различия за отделните цивилизации, но говореше за секващо дъха разнообразие от същества и култури. Това му се вика Велика централна станция!

Гледката на гъсто населената галактика, на вселена, гъмжаща от живот и разум, я накара да извика от възторг.

Накачвах се към един осветен в жълто порт, който, доколкото Ели разбираше, бе точно с формата на техния додекаедър. Тя следеше приближаващия се порт за стиковане, където нещо с размерите на додекаедъра и с формата на морска звезда нежно се всмукваше навътре в лоното му. Плъзна поглед наляво и надясно, нагоре и надолу по необятните извивки на тази Велика станция, разположена, според нея, в самия център на Млечния път. Какво освобождение за човешката раса, най-после поканена тук. Има надежда за нас, помисли си. Има надежда!

— Е, не е Бриджпорт.

Промълви го гласно, докато маневрата за скачване се извършваше в пълно безмълвие.

[1] Американски есеист и поет (1803–1882). — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 20

ВЕЛИКАТА ЦЕНТРАЛНА СТАНЦИЯ

Всички неща са изкуствени, защото природата е творение на Бога.

ТОМАС БРАУН
„За сънищата“
„*Религио медици*“ (1642)

Ангелите имат нужда от телесно въплъщение, не заради себе си, а заради нас.

ТОМА АКВИНСКИ
„*Summa Theologica*“ I, 51, 2

*Дяволът е способен
да си придаде приятна външност.*

УИЛЯМ ШЕКСПИР
„*Хамлет*“, II, 628.

Въздушният люк бе направен така, че да пропуска по един човек. Когато бяха повдигнали въпроса за приоритета — коя нация първа ще бъде представена на планетата на друга звезда, — Петимата бяха вдигнали ръце с досада и се постараха да обяснят на ръководителите на проекта, че мисията не е такава. По общо мълчаливо съгласие избягваха да обсъждат темата помежду си.

Вътрешната и външната врати на люка се отвориха едновременно. Този сектор на Великата централна явно беше с подходящо налягане и кислород.

— Е, кой иска да е пръв? — попита Деви.

С видеокамера в ръка, Ели се нареди на опашката, но после реши, че когато стъпи на този нов свят, трябва да вземе със себе си палмовия лист. Докато се връщаше да си го прибере, чу радостен вик отвъд, сигурно от Виджи. Тя изтича на ярката слънчева светлина. Прагът на външната врата на люка се оказа засипан с пясък. Деви беше стъпила до глезени във водата и игриво пръскаше към Ши. Еда се усмихваше широко.

Беше плаж. Вълни облизваха пясъка. По синьото небе лениво се носеха няколко купести облака. Недалече се виждаше редица палми, пръснати безразборно малко зад водната линия. В небето грееше слънце. Едно слънце. Жълто. Точно като нашето, помисли си Ели. Във въздуха се носеше лек аромат: карамфил, сякаш, и кимион. Приличаше на плаж в Занзибар.

Значи бяха пропътували 30 000 светлинни години, за да се поразгъпчат по плажа. Можеше да бъде и по-лошо, прецени тя. Лекият бриз се завихри и пред нея изникна пясъчно стълбче. Дали това беше изкусна симулация на Земята, реконструирана по данни от някоя рутинна разузнавателна експедиция, посетила я преди милиони години? Или петимата бяха предприели цялото това епично пътешествие, само за да им изнесат урок по дескриптивна астрономия и след това безцеремонно да ги хвърлят в някое приятно кътче на Земята?

Когато се обърна, забеляза, че додекаедърът бе изчезнал. Бяха оставили свръхпроводниковия свръхкомпютър с цялата му представителна библиотека и част от инструментите си на борда. Това я притесни само за миг. Бяха пристигнали живи и здрави, след едно пътешествие, за което си струваше да пишат у дома. Виджи премести погледа си от листото, което Ели с толкова упоритост бе успяла да донесе тук, към палмовата горичка, и се разсмя.

— Носим въглища в Нюкясъл — изкоментира Деви.

Но нейното листо бе различно. Може би тук видовете им бяха други. Или пък местната симулация бе изфабрикувана от нехаен занаятчия. Погледна към морето. Не можа да устои на представата за първото колонизиране на земната суша, преди 400 милиона години. Където и да се намираха — на брега на Индийския океан или в центъра на галактиката — те, петимата, бяха извършили нещо несравнимо. Наистина пътеводителят и направленията бяха извън

ръцете им. Но бяха пресекли океана от междузвездно пространство и със сигурност бяха поставили началото на нова ера в човешката история. Изпита гордост.

Ши свали обувките си и нави до колене крачолите на плътно прилепналия, покрит с отличителни знаци пилотски костюм, който правителствата бяха настояли да носят. После нехайно закрачи през лекия прибой. Деви се скри зад едно палмово дърво и се появи облечена в сари, праметнала пилотския комбинезон върху ръката си. Това напомни на Ели един филм с Дороти Ламур. Еда измъкна кой знае откъде платнената си островърха шапка, неговата търговска марка навсякъде по света. Ели ги засне на къси, подскачащи кадри. Когато се върнеха вкъщи, щеше да изглежда точно като домашен видеофилм. Закрачи с Ши и Виджи през прибоа. Водата беше почти топла. Беше приятен следобед и съдейки по всичко, промяната им идваше добре след зимата в Хокайдо, която бяха оставили само преди малко повече от час.

— Всеки си е донесъл нещо символично — каза Виджи. — С изключение на мен.

— Какво имаш предвид?

— Ами ето, Сухавати и Еда са си взели национални костюми. Ши тук си носи оризово зърно. — Действително Ши държеше пластмасова торбичка с оризово зърно между палеца и показалеца си. — Ти си имаш палмов лист — продължи Виджи. — А аз, аз не донесох никакви символи, никакви земни сувенири. Аз съм единственият материалист в групата, всичко, което нося, е в главата ми.

Ели бе окачила медальона си на врата, под пилотския костюм. Сега разхлаби яката и издърпа верижката. Виджи го забеляза и тя му даде да прочете надписа.

— Мисля, че е Плутарх — реши той след малко. — Това са смелите думи на спартанците. Но не забравяй, че римляните са спечелили битката.

От предупредителния му тон се разбираше, че според него подаръкът трябва да е от дер Хеер. Неодобрението му към Кен, подкрепено от събитията, я стопли, както и неприкритата му загриженост. Тя го хвана под ръка.

— Бих убил някого за една цигара — промълви Виджи добродушно и стисна дланта ѝ под мишницата си.

* * *

Петимата седяха край малко езерце, образувано от прилива. Разбиващите се в пясъка вълни създаваха мек бял шум, който ѝ напомняше за годините, прекарани в „Аргус“, когато се вслушваше в статичния шум на космоса. Слънцето отдавна бе преминало зенита, далече над океана. Един рак пълзеше странично по пясъка и очите му оглеждаха накриво стъпалата им. С раци, кокосови орехи и малкото провизии по джобовете им, можеха да оцелеят безметежно доста време. Нямаше други стъпки по пясъка, освен техните.

— Смятаме, че те са свършили повечето работа. — Виджи обясняваше неговото и на Еда мнение за преживяното от петимата. — Ролята на проекта е била в това, да направим много малък нагъвач във време-пространството, за да имат на какво да нанижат тунела си. При цялата тази многоизмерна геометрия трябва да е доста трудно да се намери малък нагъвач във време-пространството. А още по-трудно е да му се напъха мундщук.

— Какво искаш да кажеш? Че са променили геометрията на пространството?

— Да. Казваме, че пространството не е просто свързано топологично. То е като — знам, че Абонема няма да хареса тази аналогия, — то е като двуизмерна плоскост, „хитрата“ повърхност, свързана чрез някакъв лабиринт или тръбопровод с друга двуизмерна повърхност, „тъпата“ повърхност. Единственият начин да стигнеш от хитрата повърхност до тъпата повърхност в разумно време е през тръбите. Сега представете си, че хората на хитрата повърхност насочат една тръба с втъкнат в нея мундщук. Те ще създадат тунел между двете повърхности, стига тъпите да им съдействат, като направят малък нагъвач, за да има към какво да се прикрепи мундщукът.

— Значи хитрите изпращат радиопослание и казват на тъпите да направят нагъвач. Но ако наистина са двуизмерни същества, как могат да направят нагъвач на собствената си повърхност?

— Като струпат огромно количество маса на едно място — отвърна Виджи предпазливо.

— Но ние не направихме това.

— Знам. Знам. Но бензелите по някакъв начин го направиха.

— Разбирате ли — намеси се кротко Еда. — Ако тунелите са черни дупки, това води до истински противоречия. Съществува един вътрешен тунел в точното решение на Кер на полевите уравнения на Айнщайн. Но той е нестабилен. Най-малкото сътресение ще го разкъса и ще го превърне във физическа сингулярност, през която не може да премине нищо. Опитах се да си представя някаква свръхразвита цивилизация, която е в състояние да контролира вътрешната структура на колабираща звезда, за да поддържа стабилна вътрешността на тунела. Много е трудно. Цивилизацията би трябвало да наблюдава и стабилизира тунела вечно. А с нещо голямо като додекаедъра, пропадащ през него, това става още по-трудно.

— Дори ако Абонема открие как да се държи тунела отворен, остават още много други проблеми — каза Виджи. — Твърде много. Черните дупки събират проблеми по-бързо, отколкото събират материя. Имаме приливни сили. Гравитационното поле на черната дупка трябваше да ни разкъса. Трябваше да се разтеглим като хората в картините на Ел Греко или като в скулптурите на онзи италианец...? — той се обърна към Ели да попълни празното място.

— Джакомети — предположи тя. — Бил е швейцарец.

— Да, като Джакомети. Но има и други проблеми. От гледна точка на Земята трябва да мине безкрайно много време, докато преминем през черна дупка и никога, ама никога, няма да се върнем на Земята. Може би точно това е станало. Вероятно никога няма да се върнем у дома. После, близо до сингулярността би трябвало да е същински радиоактивен ад. Това е квантово-механична нестабилност...

— И накрая — продължи Еда, — един тунел от тип Кер води до гротескни нарушения на причинността. При скромна промяна на траекторията вътре в тунела, човек може да се появи от другия му край толкова рано в историята на вселената, колкото си иска — примерно една пикосекунда след големия взрив. Една такава вселена би била твърде безредна.

— Вижте, приятели — каза Ели. — Не съм специалист по общата теория на относителността. Но все пак не видяхме ли черни дупки? Не пропадахме ли през тях? Нима един грам наблюдение не струва колкото тон теория?

— Знам, знам — отрони с мъка Виджи. — Трябва да е нещо друго. Нашето разбиране на физиката не може да е толкова изостанало. Нали?

Последният си въпрос адресира, малко умолително, към Еда, който отвърна само:

— Естествено възникнала черна дупка не може да бъде тунел. В техния център има непроходими сингулярности.

С подръчен секстант и с ръчните си часовници определиха ъгъла на движение на залязващото слънце. Беше 360 градуса за двадесет и четири часа, земен стандарт. Преди слънцето да залезе съвсем, разглобиха видеокамерата на Ели и използваха лещите, за да запалят огън. Тя задържа листото край себе си, за да не би някой по невнимание да го хвърли в огъня през нощта. Ши се оказа експерт в паленето на огън. Накара ги да застанат срещу вятъра и след това поддържаше огъня да тлее.

Постепенно звездите изгряха. Всички бяха тук, познатите съзвездия от Земята. Ели пожела да будува първа и да поддържа огъня, докато другите поспят. Искаше да види изгрева на Лира. След няколко часа изгря. Нощта беше изключително ясна и Вега блесна, ярка и искряща. От явното придвижване на съзвездията по небосклона, от съзвездията на южното полукълбо, които можеше да различи и от Голямата мечка, лежаща близо до северния хоризонт, тя заключи, че се намират в тропически ширини. Ако всичко това бе симулация, помисли си, преди да заспи, бяха си отворили доста работа.

* * *

Споходи я малко странен сън. Петимата плуваха — голи, забравили своето аз, под водата. Ту се спираха лениво край голям корал, ту се плъзгаха през процепи, закривани в следващия миг от полюшващи се водорасли. Веднъж Ели се издигна до повърхността на водата. Един кораб с форма на додекаедър се носеше леко над морската повърхност. Стените му бяха прозрачни и тя виждаше вътре хора, с набедреници и малайски саронги, четящи вестници и говорещи си безгрижно. Тя се гмурна обратно в дълбините. На които принадлежеше.

Въпреки че сънят сякаш продължаваше дълго, никой от тях не изпитваше затруднение с дишането. Вдишваха и издишваха вода. Не изпитваха притеснение — всъщност си плуваха като риби. Виджи дори приличаше малко на риба — на скумрия, може би. Предполагаше, че водата трябва да е силно наситена с кислород. Посред съня Ели си спомни за една лабораторна мишка във физиологична лаборатория, напълно доволна от аквариума с обогатена с кислород вода, която дори радостно помахваше с предните си крачета. Зад нея като червей се носеше опашката ѝ. Опита се да си спомни колко кислород ѝ беше необходим, но се оказа голямо главоболие. Мислеше все по-малко и по-малко. Всичко бе наред. Наистина.

Останалите досущ приличаха на риби. Перките на Деви бляскаха прозрачни. Беше загадъчно и интересно, леко чувствено. Надяваше се това да продължи, за да може да го осмисли. Но дори въпросът, на който търсеше отговор, ѝ убягваше. О, да дишат топла вода, помисли си. Какво ли още има да им измислят?

* * *

Ели се събуди с толкова объркано чувство за ориентация, че граничеше със световъртеж. Къде се намираше? Във Уисконсин, в Пуерто Рико, в Ню Мексико, в Уайоминг или в Хокайдо? В Малайския пролив? После си спомни. Не бе съвсем ясно къде точно в рамките на 30 000 светлинни години околоръст галактиката Млечен път се бяха озовали. Може би извечния спомен за липсата на ориентация. Въпреки главоболието си, Ели се засмя. Деви, която спеше до нея, се размърда. Сигурно заради леко полегатия склон на плажа — те бяха обиколили на около километър разстояние от мястото, където се озоваха вчерашния следобед, но не намериха следи от обитатели — пряката слънчева светлина все още не я бе достигнала. Ели бе спала върху пясъчна възглавница. Деви, току-що събудила се, бе спала с глава, положена върху навития пилотски костюм.

— Не мислиш ли, че една култура, свикнала на меки възглавници, е доста бързлива? — попита я Ели. — Тия, дето си оставят нощем главите в дървен хомот, вървят по-скъпо.

Деви се засмя и ѝ пожела добро утро.

Чуха викове откъм далечния край на плажа. Тримата мъже им махаха с ръце и ги приканваха. Ели и Деви станаха и тръгнаха към тях.

Посред пясъка стърчеше врата. Дървена врата. С облицовка и месингова брава. Поне приличаше на месинг. Вратата имаше черни метални панти, каса, трегер и праг. Без табелка с име. В нея нямаше нищо необичайно. За Земята.

— Сега заобиколи от другата страна — подкани я Ши.

Отзад вратата я нямаше. Тя виждаше Еда, Виджи и Ши, и Деви, приседнала малко встрани, и непрекъснатата ивица пясък между тях четиримата и нея. Приблужи се отстрани, стъпките ѝ омекотени от прибоя, и различи тънка и тъмна, като острие на нож, вертикална линия. Не посмя да я докосне. Отстъпи отново назад, установи, че не се виждат сенки или въздушни отражения във въздуха пред нея, след което пристъпи напред.

— Браво — засмя се Деви.

Ели се извърна и видя затворената врата зад себе си.

— Какво видяхте? — попита.

— Симпатична жена, преминаваща през затворена врата, два сантиметра дебела.

Виджи изглежда се чувстваше превъзходно, въпреки страстното желание да си запали цигара.

— Опитайте ли се да отворите вратата? — попита ги Ели.

— Още не — отвърна Ши.

Тя отново отстъпи назад, възхитена от призрачното видение.

— Прилича на нещо от... как се казваше онзи френски сюрреалист? — запъна се Виджи.

— Рене Маргит — отвърна тя. — Той е белгиец.

— Съгласихме се, май, че това не е истинската Земя — заяви Деви, като обгърна с широк жест околния океан, плажа и небето.

— Освен ако не сме в Персийския залив преди три хиляди години и наоколо не витаят джинове — засмя се Ели.

— Не сте ли впечатлени от грижливата изработка?

— Аха — отвърна Ели. — Много са добри, признавам им го. Но защо? За какво им е била нужна такава детайлна изработка?

— Може би просто изпитват страст да довършват нещата до съвършенство.

— Или пък просто се фукат.

— Не разбирам — продължи Деви, — откъде знаят толкова точно за вратите ни. Помислете си колко различни начини съществуват да се направи една врата. Откъде са могли да знаят?

— Може да е от телевизията — реагира Ели. — Вега е приемала телевизионни сигнали от Земята — чакай да видим — до 1974 година. Явно могат да изпращат дотук интересни клипове по специален канал за нула време. Вероятно по телевизията между 1936 и 1974 година е имало много врати. Добре. — Тя продължи, все едно че темата беше същата. — Какво смятате, че ще се случи, ако отворим вратата и пристъпим през нея?

— Ако ние сме тук, за да ни подложат на изпит — каза Ши, — от другата страна на вратата е самият Изпит, може би различен за всеки от нас.

Беше готов. Де да беше и тя.

Най-близките палми хвърляха коси сенки по плажа. Огледаха се безмълвно. И четиримата изглеждаха нетърпеливи да отворят вратата и да пристъпят. Тя единствена изпитваше известна... неохота. Попита Еда дали иска да мине пръв. Добре би било да пуснем напред най-добрата си стъпка, помисли си.

Той намести шапката си, направи лек, благороден поклон и се приближи до вратата. Ели притича до него и го целуна по двете бузи. Другите също го прегърнаха. Той отново се обърна, отвори вратата, пристъпи и се стопи във въздуха, протегнатия му крак пръв, замахналата назад ръка — последна. През зейналата врата се виждаше само продължението на плажа и приборя зад него. Вратата се затвори. Тя се затича около нея, но от Еда нямаше и следа.

Ши беше следващият. Ели бе шокирана колко послушни се оказаха изведнъж всички, с каква готовност се подчиняваха на всяка предложена анонимна покана. Можеха поне да ни кажат къде ни отвеждат и защо беше всичко това, помисли си. Можеха да го включат в Посланието или да ги уведомят, след като Машината се задейства. Можеха да ни кажат къде ще се стиковаме, както и за симулацията на земния плаж. Можеха да ни предупредят да очакваме появата на вратата. Наистина, колкото и да бяха развити, извънземните можеше и да не знаят английски достатъчно добре, след като телевизията им бе единственият учител. Познанията им по руски, тамилски и хавза сигурно бяха още по-бегли. Но те бяха изобретили езика, включен в

буквара на Посланието. Защо не бяха използвали него? За да запазят елемента на изненада?

Виджи забеляза, че се е загледала в затворената врата и я попита дали би пожелала да е следващата.

— Благодаря, Виджи. Мисля си. Мисля, че е малко налудничаво. Но просто ми хрумна: защо трябва да прескачаме през всеки обръч, който протегнат пред нас? Ами ако не искаме да направим това, което ни подканват?

— Ели, ти си толкова американка. За мен тук е съвсем като у дома. Свикнал съм да изпълнявам това, което властите наредят. Особено когато нямам друг избор. — Той се усмихна и ловко завъртя пета.

— И не се давай на Великия херцог! — извика тя след него.

Високо в небето изкрещя гларус. Виджи бе оставил вратата зейнала. Отново зад касата ѝ се виждаше само плаж.

— Добре ли си? — попита я Деви.

— Всичко е наред. Наистина. Просто искам да остана мъничко сама. Ще дойда.

— Сериозно. Питам те като лекар. Добре ли се чувстваш?

— Събудих се с главоболие. Мисля, че сънувах странни сънища. Не съм си мила зъбите и не съм пила сутрешното си кафе. Не бих имала нищо против и да прочета сутрешния вестник. Като изключим всичко това, наистина се чувствам чудесно.

— Е, звучи добре. Що се отнася до главоболието, аз също имам малко. Пази се, Ели. Запомняй всичко, за да можеш да ми го разкажеш... когато се видим следващия път.

— Ще запомня — обеща Ели.

Целунаха се и си пожелаха всичко най-хубаво. Деви пристъпи през прага и изчезна. Вратата се затвори след нея. За миг на Ели ѝ се стори, че долови аромат на къри.

Изми зъбите си със солената морска вода. В характера ѝ открай време си имаше някаква жилка на придиричивост. Закуси с кокосово мляко. Внимателно изтри набитите песъчинки по повърхността на видеокамерата си и по малкия калъф с видеокасети, върху които бе заснела толкова чудеса. Изплакна палмовото листо в приборя, както бе сторила, когато го намери на Кокосовия плаж в деня, преди да отлети към „Матусал“.

Утрото вече бе станало топло и тя реши малко да поплува. Грижливо сгъна дрехите си върху палмовия лист и пристъпи смело в приборя. Които и да са, реши тя, извънземните едва ли щяха да се възбудят толкова от гледката на една гола жена сред вълните, колкото и добре да бе запазено тялото ѝ. Опита се да си представи микробиолог, възбуден до степен на престъпна страст при вида на парамециум, хваната на местопрестъплението сред митоза.

Понесе се плавно по гръб, махайки с ръце, в бавен ритъм, в унисон с притока на леките вълни. Представи си хиляди подобни на тази... камери, симулирани светове, каквото и да бяха там — всеки бт тях изрядно копие на най-красивото кътче от нечия родна планета. Хиляди, всеки с небе и сезон, с океан, геология и местен живот, неразличим от оригинала. Изглеждаше като екстравагантност, въпреки че обещавахе скорошен щастлив изход. С каквито и ресурси да разполагаш, едва ли би произвел пейзаж с подобни мащаби за пет екземпляра от един осъден свят.

От друга страна... идеята за извънземните като за гледачи на зоологическа градина се бе превърнала в едно от клишетата. Ами ако тази гигантска Станция с изобилието си от портове за скачване представляваше наистина зоопарк? „Елате и вижте екзотични животни в естествената им среда“, представи си тя крясъка на някой алармаджия с глава на рептил. От цялата галактика прииждат туристи, особено през училищните ваканции. А после, когато предстои тест, Учителите на Станцията разкарват гледачите и туристите навън, замитат стъпките по плажа и дават на новопристигналите диваци половин ден почивка, преди да започнат мъките на изпита.

Или може би по този начин те попълваха зоопарковете си. Помисли си за животните, затворени в земните зоопаркове, за които разправяха, че им е трудно да дишат зад клетките. Направи кълбо и се гмурна за миг под водата, в миг на пълно осъзнаване. С няколко силни удара се приближи отново към брега. За втори път от двадесет и четири часа насам съжали, че не си бе родила бебе.

Наоколо нямаше никой. Никакъв платноход на хоризонта. Няколко гларуса се рееха над плажната ивица, явно търсейки раци. Съжали, че не беше донесла малко хляб, за да им хвърли трохи. След като изсъхна, облече се и отново разгледа вратата. Стърчеше си и я

чакаше. Усети, че я обзема силна неохота. Не, не беше неохота. Изпитваше ужас.

Отстъпи заднешком, без да я изпуска от поглед. Под една от палмите седна, подпря брадичка на коленете си и се загледа към дългата ивица бял пясъчен плаж.

След известно време се изправи и разкърши рамене. Взела палмовия лист и микрокамерата в едната си ръка, Ели се приближи и натисна дръжката. Вратата се откряна леко. През процепа се виждаха белите гребени на вълните. Бутна по-силно и вратата зейна отворена, без скърцане. Плажът, гладък и равнодушен, се ширна пред нея. Поклати глава, върна се при дървото и отново зае замислената поза.

* * *

Зачуди се какво ли става с останалите. Дали сега седяха в някакво чуждопланетно изпитно помещение и алчно попълваха графите с многовариантни въпроси? Или изпитът беше устен? И кои бяха екзаминаторите? Усети, че безпокойството отново я изпълва. Друго разумно същество, еволюирало независимо на някакъв безкрайно отдалечен свят, при неземни физически условия, при съвсем различна последователност от случайни генетични промени — такова същество нямаше да прилича на нищо, което ѝ е познато. Или дори въобразимо. Ако това беше Изпитна станция то тогава тук имаше Учители на станцията, и тези Учители сигурно бяха с дълбоко, неописуемо нечовешки вид. Нещо дълбоко в нея я караше с ужас да си представя огромни насекоми, змиевидни и гигантски молци със звездоподобни носове. Тя беше от онези, които потръпваха — да го кажем по-точно, изпитваха трепет на отвращение, — когато се изправят пред човешки индивиди с дори незначителни увреждания. Джуджета, деца със синдрома на Даун, дори проявите на паркинсоновата болест събуждаха у нея, въпреки упорството на разума, чувство на отвращение, желание да избяга. Обикновено успяваше да сдържи страха си, въпреки че не знаеше дали не бе наранила някого с тази спонтанна реакция. Не беше нещо, над което се замисляше много. Бързо овладяваше смущението си и преминаваше на друга тема.

Но сега се тревожеше, че няма да е в състояние да се изправи пред извънземно същество, камо ли да го спечели за каузата на човешкия вид. Не бяха се сетили да проучат Петимата в това отношение. Не бяха положили усилие да преценят дали изпитват страх от мишки, джуджета или марсианци. На изпитните комисии това просто не им беше хрумнало. Зачуди се защо не се бяха сетили: сега това ѝ изглеждаше повече от основателно.

Бяха сбъркали, че я изпратиха. Сигурно, когато се изправи пред някой Учител на станцията с виеци се змии вместо коса, щеше да се изложи... или още по-лошо, щеше да провали целия човешки вид, малко преди да премине в по-горен клас с този невъобразим Изпит. Отново погледна към тайнствената врата, с тревога и мъка. Прагът вече бе под водата. Настъпваше приливът.

На няколкостотин метра в далечината на плажа се появи силует. Отначало си помисли, че е Виджи, може би току-що излязъл от залата за изпити и идващ да ѝ донесе добрата новина. Но който и да беше той, не бе облечен в пилотския комбинезон на проекта на „Машината“. Освен това имаше вид на по-млад, по-енергичен. Посегна да вдигне дългия обектив, но нещо я задържа. Изправи се и заслони очите си от слънцето. Само за миг ѝ се стори... но това беше повече от невъзможно. Не можеха да се възползват така безсрамно от нея.

Но не успя да се въздържи. Затича се към него, стъпалата ѝ тупкаха в твърдия пясък на границата на прибоя, косата ѝ се вееше назад. Изглеждаше като на най-последната снимка, на която го бе видяла, енергичен, щастлив. Беше с едnodневна брада. Ели се отпусна в прегръдката му и изхлипа.

— Здравей, Преш — каза той и погали врата ѝ с длан.

Гласът му беше същият. Веднага си го спомни. Мирисът му, стойката му, смехът му. Боцкащата му брадичка. Всичко това слято, за да разтърси самообладанието ѝ. Стори ѝ се, че се е отместила огромна каменна плоча и първите лъчи светлина проникват в стара, почти забравена гробница.

Преглътна и се опита да се овладее, но неукротими вълни на жал се заизливаха от дълбините на душата ѝ и тя отново заплака. Той стоеше търпеливо и я гледаше окуражително, със същия поглед, с който си го спомняше, когато бе застанал на най-долното стъпало на стълбата и я изчакваше да направи първото си самостоятелно

изкачване по широките стъпала. Повече от всичко на света бе желала да го види отново, но бе потискала копнежа си, не й даващ покой, защото беше толкова очевидно невъзможен да се изпълни. Плачеше, заради всичките години, в които бяха разделени.

Като момиче и млада жена бе сънувала как се връща при нея, за да й каже, че смъртта му е била недоразумение. Че всъщност е жив и здрав. Че я прегръща. Но се събуждаше след тези кратки отдъхвания с горчиво осъзнаване за един свят, в който него го нямаше. Въпреки това, тези сънища й доставяха радост и Ели с готовност плащаше скъпата им цена, когато на заранта се събуждаше, за да преоткрие великата си загуба и да изпита отново мъката. Тези призрачни мигове бяха единственото, което й бе останало от него.

А сега ето, той беше тук. Не сън, не призрак, а от плът и кръв. Или почти. Беше я извикал от звездите и тя бе дошла.

Притисна го с всички сили. Знаеше, че е трик, симулация, но безукорна. За миг го опипа по раменете. Беше съвършен. Сякаш баща й, умрял преди толкова много години, се бе преселил в Рая и най-сетне — по този неортодоксален начин — Ели бе успяла да се срещне с него. Тя отново изхлипа и го прегърна.

Мина още малко време, преди да се успокои. Ако беше Кен, поне за миг щеше да си поиграе с идеята, че някой друг додекаедър — да речем ремонтираната съветска Машина — е тръгнал след тях от Земята и се е добрал до центъра на Галактиката. Но нито за миг подобна възможност не можеше да се допусне за него. Останките му гниеа в едно крайезерно гробище.

* * *

Тя изтри очи, като се смееше и плачеше едновременно.

— Е, и на какво дължа това видение — на роботика или на хипноза?

— На артефакт ли ти приличам, или на сън? Същият въпрос важи и за всичко наоколо.

— Дори и днес не минава седмица, без да си помисля, че бих дала всичко — всичко, което притежавам, — само да можех да прекарам отново няколко минути с татко.

— Е, ето ме — отвърна той весело, с протегнати ръце, извъръщайки се леко настрана, сякаш за да се увери, че гърбът му също е истински.

Но беше толкова млад, със сигурност по-млад от нея самата. Когато почина, бе едва на тридесет и шест.

Сигурно по този начин искаха да уталожат страховете ѝ. Ако беше така, то те бяха твърде... мъдри. Ели го поведе назад, с ръката му, прегърнала я през кръста, към оскъдните ѝ вещи. Той определено изглеждаше съвсем истински. Ако под кожата му се криеха колелца и интегрални платки, бяха добре замаскирани.

— Е, как се справяме? — попита тя. Въпросът ѝ беше малко двусмислен. — Искам да кажа...

— Разбирам. Минаха много години от приемането на Посланието до пристигането ви тук.

— По скоростта ли оценявате, или по точност?

— Нито едно от двете.

— Искаш да кажеш, че още не сме взели Изпита?

Той не отговори.

— Добре де, обясни ми. — Произнесе го с известна печал. — Някои от нас посветиха години в дешифрирането на Посланието и строителството на Машината. Няма ли да ми кажеш за какво беше всичко?

— Станала си страшно нетърпелива — промълви той.

Сякаш наистина беше баща ѝ. Сякаш сравняваше последните си спомени за нея със сегашната ѝ, все още неусъвършенствана самоличност.

Погали я нежно по косата. И този жест си го спомняше от детството. Но как можеха, на 30 000 светлинни години разстояние от Земята, да знаят любвеобилните жестове на татко ѝ, отпреди толкова време, в толкова далечния Уисконсин? Изведнъж съобрази.

— Сънища — каза тя. — Снощи, докато спяхме, вие сте влезли в главите ни, нали? Изцедили сте всичко, което знаем и помним.

— Направихме само копия. Мисля, че всичко, което е в главите ви, си е все така на мястото. Прегледай. Кажи ми, ако липсва нещо. — Усмихна се и продължи: — Имаше толкова много неща, които не можехме да разберем от телевизионните ви програми. О, можехме да преценим достатъчно добре технологичното ви ниво и много други

неща. Но за вашия вид са свойствени още толкова неща, които не бихме могли да научим косвено. Признавам, че сигурно изпитваш чувство, че са посегнали на личността ти...

— Шегуваш се.

— ... но разполагахме с малко време.

— Искаш да кажеш, че Изпитът е свършил? Че сме отговорили на всичките ви въпроси, докато сме спали снощи? Е? Взехме ли го?

— Не е точно това — отвърна той. — Не е като преминаването в шести клас.

Ели беше в шести клас, когато той почина.

— Не си мисли за нас като за някакъв междузвезден шериф, гонещ криминални цивилизации. По-скоро можеш да си ни представиш като Служба на галактическия ценз. Събираме информация. Знам, смяташ, че не можем да научим нищо от вас, защото сте толкова изостанали технологично. Но една цивилизация може да има и други достойнства.

— Какви достойнства?

— О, музиката, например. Любвеобилността. (Харесва ми тази дума.) Сънища, мечти. Хората са толкова добри в мечтите си, макар че това не може да се разбере от телевизията. В галактиката има много цивилизации, които купуват мечти.

— Значи вие се занимавате с междузвезден културен обмен? Това ли е то? И не ви е страх, ако някоя хищна, жадна за кръв цивилизация създаде междузвездни кораби?

— Казах, че се възхищаваме на любвеобилността.

— Ако нацистите бяха завзели света, нашия свят, и после бяха създали междузвездни кораби, нямаше ли да се намесите?

— Ще се изненадаш колко рядко се случва това. В перспектива агресивните цивилизации се самоунищожават. Почти винаги. Това е в природата им. Не могат да го избегнат. В подобни случаи просто ги оставяме сами. И гледаме никой да не ги притеснява. Сами изковават съдбата си.

— Тогава защо не сте оставили и нас сами? Разбира се, не се оплаквам. Просто съм любопитна да разбера как точно действа тази Служба на галактическия ценз. Първото, което сте прихванали от нас, е излъчването на Хитлер. Защо осъществихте контакта?

— Картината, разбира се, беше тревожна. Разбрахме, че сте в голяма беда. Но музиката ни подсказа нещо друго. Бетховен ни подсказа, че има надежда. Нашата специалност са граничните случаи. Всъщност можем да ви предложим твърде малко. Разбираш. Има някои ограничения, наложени от причинността.

Беше се навел и дланите му шареха из водата, след което се изправи и ги изтри в панталоните си.

— Снощи надникнахме вътре във вас. И в петимата. Носите толкова неща: чувства, спомени, заучено поведение, прозрения, лудост, мечти, любов. Любовта е много важна. Вие сте интересна смесица.

— И всичко това за една нощ? — каза го с лека насмешка.

— Трябваше да бързаме. Програмата ни е твърде претоварена.

— Защо, да не би да е нещо с...

— Не, просто ако не осигурим консистентна причинност, нещата ще тръгнат по свой собствен път. А тогава почти винаги става лошо.

Нямаше си и представа за какво ѝ говори.

— „Да осигурим консистентна причинност.“ Баща ми никога не се е изразявал така.

— Разбира се, че го е правил. Не си ли спомняш как разговаряше с теб? Той бе много начетен човек и от малко момиче той — аз — говорех с теб като с равен. Не си ли спомняш?

Спомняше си. Спомняше си. Сети се за майка си в старческия санаториум.

— Какво хубаво украшение — промълви той с едва доловима нотка на бащинска резервираност, каквато тя си представяше, че щеше да придобие, ако бе доживял да я види голяма. — Кой ти го подари?

— О, това... — Ели поглади с пръст медальона. — Всъщност е от един човек, когото не познавам много добре. Изпитваше вярата ми... Той... Но ти трябва вече да знаеш това.

Отново леката усмивка.

— Искам да разбера какво мислите за нас — отсече тя. — Какво наистина смятате за нас.

Той не се поколеба нито миг.

— Добре. Мисля, че е удивително, че дотук се справяте толкова добре. Липсва ви стабилна теория за социална организация, икономическата ви система е ужасно остаряла, нямате усет за

механизмите на историческото прогнозиране и много малко познавате себе си. Ако се съди по скоростта, с която се развивате, просто е удивително, че не сте се унищожили досега. Ето защо все още не смятаме да ви отписваме. Вие, човешките същества, притежавате определени умения да се приспособявате. Поне за кратък срок.

— Това ли е предметът?

— Това е един от предметите. Както изглежда, след известно време цивилизациите с краткосрочни перспективи също изчезват. И те изковават собствената си съдба.

Искаше ѝ се да го попита какво честно изпитва към хората. Любопитство? Състрадание? Или никакви чувства, просто текуща ежедневна работа. В дълбочината на сърцето си — или каквото там имаше като вътрешни органи — мислеше ли за нея така, както тя мисли за една... мравка? Но не можа да намери сили да повдигне този въпрос. Боеше се много от отговора.

По интонацията в гласа му, по нюансите на речта, се опита да добие някаква представа що за същество се бе предрешило в образа на баща ѝ. Самата тя разполагаше с огромно количество пряк опит с други човешки същества; Учителите от Станцията бяха разполагали с по-малко от един ден. Нима не можеше да различи нещо от действителната им същност зад тази добродушна и общителна фасада? Не можеше. По съдържанието на думите му това, разбира се, не беше баща ѝ, нито се преструваше на такъв. Но във всяко друго отношение беше досущ като Тиъдър Ф. Ароуей, 1924–1960, продавач на инструменти, любящ съпруг и баща. Без известно усилие на волята си щеше да се разлигави пред това, това... копие. Част от нея копнееше да го попита как е минало битието му, откак се бе пренесъл в Небесата. Какво мисли за Пришествието и Възнесението? Имаше ли нещо особено в свършека на Хилядолетието? Толкова много човешки култури учеха за живот след смъртта на блажените, по планински върхове и облаци, в пещери или сред оазиси, но не можеше да си спомни в коя от тях, ако човек е бил много, много добър, след като умре, отива на плажа.

— Имаме ли време за няколко въпроса преди... онова, което ни предстои да сторим?

— Разбира се. Поне за един-два.

— Разкажи ми за системата ви за транспортиране.

— Мога да направя нещо по-добро — отвърна той. — Мога да ти покажа. Само се дръж.

Откъм зенита се проточи амеба от мрак, покри слънцето и синьото небе.

— Това му се вика номер — ахна Ели.

Под краката ѝ беше същият пясъчен плаж. Тя зарови пръсти в него. Над главата ѝ... беше космосът. Намираха се сякаш високо над галактиката Млечен път, гледаха надолу към спиралния ѝ строеж и пропадаха върху нея с невъзможна скорост. Той ѝ обясняваше пътьом, като използваше познатия ѝ професионален език, огромната, подобна на вихрещ се фойерверк структура, която се разгъваше пред погледа ѝ. Ето там беше спиралния ръкав на Орион, в който бе положено Слънцето в тази епоха. По-навътре, в низходящ ред на митологична значимост, следваха ръкавът на Стрелеца, ръкавът Норма/Шит и ръкавът на Грите килопарсека.

Сред тях се появи мрежа от прави линии, изобразяваща транспортната система, която използваха. Приличаше на луминесцентните схеми в парижкото метро. Еда се бе оказал прав. Всяка станция, заключи тя, се намираше в звездна система с двойна черна дупка с ниска маса. Знаеше, че черните дупки не можеха да са възникнали от звезден колапс, от нормалната еволюция на масивни звездни системи, защото бяха твърде малки. Може би бяха първични, оставени от Големия взрив, засмукали някой невъобразим звездолет и изтеглили го до определената станция. Или бяха направени от нищото. Доця ѝ се да го попита, но разходката продължи напред, секвайки дъха ѝ.

Видя диск светещ водород, който се въртеше край центъра на Галактиката, а вътре в него пръстен от молекулярни облаци, рееха се навън към периферията на Млечния път. Той ѝ показа упорядъченото движение на гигантския молекулярен небулозен комплекс Стрелец В2, който от десетилетия насам се бе превърнал в любимото място за лов на сложни органични молекули за нейните колеги радиоастрономи на Земята. Близко до центъра се натъкнаха на друг гигантски молекулярен облак, а после на Стрелец А Запад, интензивен радиоизточник, който самата Ели бе наблюдавала в „Аргус“.

А точно до него, в самия център на галактиката, сключили страстна гравитационна прегръдка, се виждаха две черни дупки с

умопомрачителни размери. Масата на едната от тях беше равна на около пет милиона слънца. Реки от газ с размери на слънчеви системи се изливаха в разтворената ѝ паст. Две колосални — Ели се замисли за ограниченията на земните езици, — две свръхмасивни черни дупки кръжаха в орбита една около друга в самия център на галактиката. Едната бе известна или поне подозираха за съществуването ѝ. Но две? Не трябваше ли да се виждат като Доплерово изместване на спектралните линии? Представи си надпис под едната от тях, гласящ ВХОД и под другата — ИЗХОД. В момента се използваше входа. Изходът просто беше на разположение.

И тъкмо там се намираше Великата централна станция, на безопасно разстояние от черните дупки, край самия център на галактиката. Небесата сияеха от милионите близки, млади звезди. Но звездите, газа и космическия прах се поглъщаха от входната черна дупка.

— Отива нанякъде, нали? — попита тя.

— Разбира се.

— Би ли ми казал къде?

— Естествено. Цялата тази материя се отнася към А от съзвездието Лебед.

Лебед А беше нещо, за което тя знаеше. С изключение на една сравнително близка останка от свръхнова в съзвездието Касиопея, това бе най-яркият радиоизточник в небесата на Земята. Бе изчислявала, че за една секунда Лебед А произвежда повече енергия, отколкото Слънцето за 40 000 години. Радиоизточникът се намираше на 600 милиона светлинни години разстояние, далеч-далеч отвъд Млечния път, извън зоната на видимите галактики. Както и при много други извънгалактични радиоизточници, две гигантски струи, газ, отлитащи една от друга с почти светлинна скорост, произвеждаха сложна паяжина от шокови фронтове тип Ранкин-Хюгониът с тънкия междугалактичен газ и в този процес се образуваше радиомаяк, който осветяваше ярко по-голямата част от вселената. Цялата материя в тази огромна структура, с обем 500 000 светлинни години, се изсипваше през някаква малка, почти незабележима точка в пространството, точно между двете струи.

— Нима вие правите Лебед А?

Смътно си спомни една лятна нощ в Мичиган, като момиченце. Беше се изплашила, че ще пропадне в небето.

— О, не сме само ние. Лебед А е... съвместен проект на много галактики. С това се занимаваме основно — със строителство. Само... малцина от нас се занимаваме с нови цивилизации.

При всяка негова пауза, Ели усещаше някакво ощипване в главата си, приблизително в областта на париеталния си лоб.

— Има съвместни проекти между галактики? — попита тя. — Много галактики, всяка с нещо като Централна администрация? Със стотици милиарди звезди във всяка галактика? И всички тези администрации си взаимодействат? За да изливат милиони слънца в Кентавър... извинявай, Лебед А? За да... Прощавай, мащабите просто ме зашеметиха. Защо трябва да правите всичко това? За какво е нужно?

— Не бива да си представяш вселената като пустош. Тя не е такава от милиарди години насам — каза той. — По-скоро си я представи като... култивирана.

Отново ощипване.

— Но защо? Какво още има да се култивира?

— Основният проблем е лесно разбираем. Просто не се плаши от мащабите. В края на краищата ти си астроном. Проблемът е в това, че вселената се разширява, а в нея няма достатъчно материя, за да се спре това разширяване. След известно време няма да има повече нови галактики, нови звезди, нови планети, нови форми на живот — само същата стара тълпа. Всичко ще започне да се износва. Ще стане скучно. Затова в Лебед А опитваме технология да построим нещо ново. Може да се сравни с експеримент за урбанистично обновление. Това не е единственият ни опит. Някога по-късно може да поискаме да затворим някой къс от вселената, за да попречим на пространството да става все по-празно, докато отминават еоните. Разбира се, начинът да го постигнем е в увеличаването на гъстотата на локалната материя. Това просто е един честен труд.

Като поддържането на магазин за инструменти в Уисконсин.

Ако Лебед А се намира на 600 милиона светлинни години разстояние, то астрономите от Земята — или откъдето и да е другаде от Млечния път, впрочем — го виждаха във вида му отпреди 600 милиона години. Но Ели знаеше, че на Земята преди 600 милиона

години едва ли е съществувала форма на живот, дори в океаните, достатъчно голяма, за да им размаха пръчка. Е, те наистина бяха стари.

Преди шестстотин милиона години, на някой плаж като този... само че без раци, чайки и палми. Тя се опита да си представи някакво микроскопично растение, отмито от водата, прикрепващо се трепетно с тънкото си израстъче към брега, току над водната линия, докато тези същества усърдно се занимават с галактогенезис и начално космическо инженерство.

— Значи вие изливате материя в Лебед А през последните шестстотин милиона години?

— Е, това, което сте засекали чрез радиоастрономията си, бяха нашите ранни изпитания за пригодност. Вече сме доста напреднали.

И междувременно Ели си представи, как след други няколкостотин милиона години радиоастрономите на Земята — ако все още има такива — ще засекаат значителен напредък в реконструирането на вселената около Лебед А. Стисна зъби, за да посрещне спокойно новите разкрития и се закле в ума си, че няма да им позволи да я унижат. Съществуваше йерархия от същества в мащаби, каквито не можеше и да си представи. Но Земята имаше място, значение в тази йерархия. Не биха си създали всички тези трудности за нищо.

Чернотата се засмука обратно към зенита и бе погълната. Слънцето и синьото небе се, върнаха. Сцената си беше същата: прибор, пясък, палми, вратата на Маргит, микрокамера, палмово листо, нейния... татко.

— Тези движещи се междузвездни облаци и пръстени близо до центъра на галактиката... не се ли дължат на тукашни периодични експлозии? Не е ли опасно да държите Станцията тук?

— Епизодични, не периодични. Случва се, но в малки мащаби, несравнимо е с това, което правим в Лебед А. И е поправимо. Знаем кога предстои и само леко я отместваме. Ако е наистина опасно, просто преместваме Станцията на друго място за известно време. Всичко това е рутинна дейност, нали разбираш.

— Разбира се. Рутинна дейност. И вие сте построили всичко това? Искам да кажа, линиите на метрото. Вие и всички останали... инженери от другите галактики?

— О, не. Изобщо не сме го построили ние.

— Нещо не разбрах. Помогни ми.

— Изглежда, че навсякъде е едно и също. В нашия случай, ние сме се появили много отдавна на много различни светове в Млечния път. Първите от нас са развили междузвездните полети и са се натъкнали на една от транзитните станции. Разбира се, не са знаели какво е. Дори не бяхме сигурни дали е с изкуствен произход, преди първите от нас да се осмелят да се пуснат по тях.

— Какво значи „ние“? Искат да кажеш, предците на твоята... раса, на твоя вид?

— Не, не. Ние сме много видове, от много светове. В един момент сме се натъкнали на голямо количество транспортни линии... с различна възраст, различна орнаментация и всичките изоставени. Повечето от тях все още са в добро състояние. Единственото, което направихме, бяха някои ремонти и подобрения.

— И никакви артефакти? Никакви мъртви градове? Никакви хроники какво се е случило? Никакви живи строители на метрото?

Той поклати глава.

— Никакви индустриализирани, изоставени планети?

Баща ѝ повтори жеста.

— Значи имало една галактическа цивилизация, която си събрала багажа и изчезнала без никакви следи... с изключение на линиите на метрото?

— В общи линии е точно така. В другите галактики е същото. Преди милиарди години те всички са заминали някъде. Нямаме никаква представа къде.

— Но къде са могли да отидат?

Той за трети път поклати глава, този път много бавно.

— Значи вие не сте...

— Не. Ние просто поддържаме — отвърна той. — Може би един ден ще се върнат.

— Добре. Само още един — замоли се тя, вдигнала показалец пред себе си, както сигурно го беше правила на двегодишна възраст. — Само още един въпрос.

— Добре — отвърна той търпеливо. — Но ни остават не повече от няколко минути.

Ели хвърли поглед към вратата и потисна трепета си, видяла как един малък, почти прозрачен рак изпълзя през нея.

* * *

— Искам да разбера за вашите митове, за религията ви. Какво ви изпълва с благоговение? Или тези, които творят нуминозното, не могат да го почувстват?

— Вие също творите нуминозност. Не, разбирам за какво ме питаш. Разбира се, че го чувстваме. Сигурно си даваш сметка колко ми е трудно да го споделя. Но ще ти дам един пример за онова, което ме питаш. Не бих казал, че е точно същото, но ще доловиш... — Той замълча за миг и тя отново усети пощипване, този път в левия си тилеи лоб. Осъзна, че се рови в невроните ѝ. Дали бе пропуснал нещо снощи? Ако беше, това ѝ харесваше. Значи не бяха свършени. — ... Аромат за нашата представа за божественост. Свързано е с числото „пи“, съотношението между дължината на кръга и неговия диаметър. Познато ти е, разбира се, и освен това знаеш, че никога не може да се стигне до края на π . Няма същество във вселената, колкото и да е умно, което да може да изчисли π до последната цифра... защото няма последна цифра, само безкрайна поредица от цифри. Вашите математици са се опитвали да го изчислят до... — Ели отново усети пощипването. — ... Изглежда никой от вас не знае... Да речем, до десетмилиардната позиция. Едва ли ще се изненадаш, ако ти кажа докъде са стигнали други математици. Е, да кажем, че някъде на позиция десет на двайсета степен... нещо става. Произволно променящата се последователност от цифри изчезва и за невероятно дълго време няма нищо друго, освен нули и единици.

Той разсеяно описа с палеца на крака си кръг в пясъка. Ели изчака един сърдечен пулс, преди да проговори.

— И нулите и единиците най-сетне спират? Връщаш се отново към случайно редуващите се цифри? — Забелязала блед, окуражителен знак от негова страна, тя продължи: — И броят на нулите и единиците представлява произведение от прости числа?

— Да. Произведение от единайсет прости числа.

— Искаш да кажеш, че има съобщение в единайсет измерения, скрито дълбоко в числото пи? Някой във вселената общува чрез... математика? Но... помогни ми, моля те, наистина ми е трудно да разбера. Математиката поне не е двусмислена. Имам предвид, че пи би

трябвало да има една и съща стойност навсякъде. Как можеш да скриеш едно съобщение вътре в пи? Та то е вградено в самата тъкан на вселената.

— Точно така.

Тя втренчи поглед в него.

— Нещо повече — продължи той. — Да приемем, че последователността от нули и единици се появява само в десетичната аритметична система, въпреки че както можеш да се досетиш, във всяка друга аритметика също се получава нещо странно. Да приемем също така, че съществата, които първи са направили това откритие, са с десет пръста. Виждаш ли какво се получава? Все едно, че пи е изчаквало милиарди години, докато се появят десетопръсти математици с бързи компютри. Разбираш ли, Посланието сякаш е адресирано към нас.

— Но това е само метафора, нали? Всъщност не става дума за пи и за позиция десет на двайсета степен? Вие всъщност нямате десет пръста.

— Не съвсем. — Баща ѝ отново се усмихна.

— Е, за Бога, и какво казва Посланието?

Той замълча за миг, вдигна показалец и посочи към вратата. Малка възбудена тълпа хора се изсипа през нея.

* * *

Бяха в приповдигнато настроение, сякаш в дълго отлаган край на пикник. Еда водеше под ръка ослепително красива млада жена в блуза и пола с ярки цветове. Косата ѝ бе покрита с дантелено „геле“, носено от мюсюлманските жени в Йорубаленд. Той беше повече от въодушевен, че се е срещнал с нея. От снимките, които ѝ беше показвал, Ели разпозна в нея съпругата на Еда. Сухавати държеше за ръце снажен младеж с големи и дълбоки очи; реши, че това е Суриндар Гош, отдавна починалият съпруг на Деви от студентските ѝ години. Ши водеше задълбочена беседа с някакъв дребен, енергичен мъж с властнически жестове; имаше дълги, тънки мустачки и бе облечен в богато бродирана широка роба. Ели си го представи как лично

наблюдава строителството на задгробното Средно царство и крещи команди към слугите, изливащи живак.

Виджи подбутна напред момиче на единадесет или дванадесет години, чиито руси къдрици се вееха, докато крачеше.

— Това е внучката ми, Нина... повече или по-малко. Моята Велика херцогиня. Трябваше да ти я представя по-рано. В Москва.

Ели прегърна момичето. Испита облекчение, че Виджи все пак не се бе появил с Мийра, стриптизьорката. Забеляза нежността му към Нина и ѝ се стори, че го харесва повече от всякога. През всичките тези години, откакто го познаваше, той бе пазил това тайно кътче в сърцето си дълбоко скрито.

— Не бях добър баща към майка ѝ — призна си Виджи. — Напоследък рядко виждам Нина изобщо.

Ели се огледа наоколо. Учителите на Станцията бяха създали за Петимата онова, което можеше да се нарече най-голямата им любов. Сигурно за да свалят преградите за общуване с друг, ужасяващо различен вид. Зарадва се, че никой от тях не си бърбеше щастливо с точното копие на самия себе си.

Зачуди се какво ли би се получило, ако можеха да направят същото на Земята? Ако въпреки всички преструвки и прикривания, на човек се наложеше да излезе пред останалите с личността, която обича най-много? Представи си, че това е задължителното условие за поява сред обществото на Земята. Всичко би се променило. Въображението ѝ обрисова фаланга от представители на единия пол, обградила самотен представител на другия. Или вериги от хора. Или кръгове. Буквата „Н“ или „Ж“. Лениви осморки. Така от един поглед би забелязал дълбоки привличания, само като се вгледаш в геометрията... някакъв вид обща относителност, приложена към социалната психология. Практическите трудности при такъв ред биха били значителни, но така никой нямаше да лъже за любовта си.

Поддръжниците бяха учтиви, но определено бързаха да ги отпратят. Нямаше много време за приказки. Входът към люка на додекаедъра отново се виждаше, в общи линии там, където си беше, когато пристигнаха. За симетрия или може би поради някакъв междуизмерен закон за съхранение на материята, вратата на Маргит бе изчезнала. Представиха се един на друг. Ели се почувства много глупаво, докато обясняваше на английски на император Кин кой е баща

й. Но Ши прилежно преведе и двамата тържествено си стиснаха ръцете, сякаш се срещаха за пръв път на крайградско барбекю. Жената на Еда бе забележително красива и Суриндар Гош я оглеждаше многозначително. Деви не проявяваше ревност; вероятно просто беше доволна от точността на измамния му образ.

— Къде се озова, когато пристъпи през прага? — попита я тихо Ели.

— Мейдънхол Уей, четиристотин и шестнайсет — отвърна тя.

Ели я погледна неразбиращо.

— Лондон, 1973 година. Със Суриндар. — И тя кимна с глава към него. — Преди смъртта му.

Ели се зачуди какво ли щеше да намери, ако бе прекрачила през онзи праг на плажа. Уисконсин от петдесетте години, вероятно. Не беше се появила по разписание и той е трябвало да дойде да я потърси. Беше го правил неведнъж в Уисконсин.

На Еда също му бяха казали за послание, скрито дълбоко в трансцендентно число, но в неговата версия не беше л или е, основата на естествените логаритми, а някакъв клас от числа, за който тя не беше и чувала. При безкрайното количество трансцендентни числа, никога нямаше да бъдат сигурни кое от тях да изследват на Земята.

— Жадувах да остана и да поработя над този въпрос — сподели Еда. — При това усетих, че имат нужда от помощ... за специфичен начин на мислене върху дешифровката, за който не могат да се досетят. Но смятам, че за тях това е твърде съкровено. Не искат да го споделят с други. А и реалистично погледнато, едва ли сме толкова умни, че да можем да им помогнем.

Значи те не бяха дешифрирали посланието в числото „пи“? Учителите на Станцията, Поддръжниците, конструкторите на нови галактики, не бяха разбрали послание, което се крие под пръстите им от едно или две завъртания на галактиката? Дали посланието е толкова трудно, или те са...?

— Време е за дома — промълви нежно татко й.

Беше мъчително. Не искаше да си тръгва. Опита се да забави хода на времето. Опита се да зададе нови въпроси.

— Какво значи „за дома“? Искаш да кажеш, че ще се появим някъде в Слънчевата система ли? Как ще се доберем после до Земята?

— Ще видиш — отвърна й той. — Ще бъде интересно.

Той я прегърна през кръста и я поведе към отворения люк.

Както преди лягане, като дете. Можеш да похитруваш, да зададеш някой и друг умен въпрос и може би ще те оставят да постоиш още малко. Обикновено помагаше, макар и за малко.

— Сега Земята е свързана, нали? Двустранно. Щом ние можем да се приберем у дома, вие можете да дойдете при нас за секундичка. Знаеш ли, това много ме нервира. Защо просто не заздравите връзката? Ние ще я поемем оттук.

— Съжалявам, Преш — отвърна той, сякаш малкото момиченце Ели безсрамно бе просрочило часа осем, определен за лягане. Дали съжаляваше за просрочената минута, или затова, че не бяха готови да фиксират мундщука от тяхната страна на тунела? — Поне за известно време ще бъде отворено само за едностранно пътуване — каза той. — Но не смятаме да го използваме.

Беше ѝ харесвала изолацията на Земята от Вега. Предпочиташе да съществува петдесет и две годишното разстояние между неприемливото поведение на земяните и някаква наказателна експедиция. Връзката чрез черната дупка бе неудобна. Те можеха да пристигнат почти мигновено, било в Хокайдо, било където и да е другаде на Земята. Преход, който Хадън бе нарекъл микроинтервенция. Каквито и гаранции да даваха, сега вече щяха да ги следят по-внимателно. Нямаше повече да прескачат, само за да хвърлят небрежен поглед веднъж на няколко милиона години.

Чувството ѝ на дискомфорт се задълбочи. Колко... теологични... се бяха оказали обстоятелствата. Тук имаше същества, които обитаваха небесата, същества с огромни познания и мощ, същества, загрижени за нашето оцеляване, същества с куп очаквания за нашето добро поведение. Макар и да отричат тази своя роля, те могат по всяко време да въздадат награда или наказание, живот или смърт, на нищожните обитатели на Земята. Е, по какво се различава всичко това от стародавната религия? Отговорът мигом изникна в главата ѝ: беше въпрос на очевидност. На нейните видеоленти, в данните, които останалите бяха натрупали, се съдържаха твърди доказателства за съществуването на Станцията, за това, което ставаше тук, за транзитната система през черната дупка. Щяха да разполагат с пет независими, взаимно допълващи се версии, подкрепени с убедителни

физически доказателства. Това тук беше факт, не казано-чуто или фокус-мокус.

Тя се обърна към него и пусна палмовия лист. Той бавно се наведе, вдигна го и ѝ го подаде.

— Беше много щедър, като ми отговори на всички въпроси. Мога ли и аз да отговоря на някой твой?

— Благодаря. Снощи ти отговори на всички наши въпроси.

— И това ли е всичко? Никакви заповеди? Никакви указания към провинциалистите?

— Не става по този начин, Преш. Вие вече сте пораснали. Решавате сами.

Той отметна глава, усмихна се с неговата си усмивка и тя потъна отново в прегръдката му, с очи, изпълнени със сълзи. Беше дълга прегръдка. А после усети, че нежно отдръпва ръцете ѝ. Беше време да си ляга в леглото. Еди си представи как вдига показалец и го моли за още една минутка. Но не искаше да го разочарова.

— Довиждане, Преш — каза той. — Предай на мама моята обич.

— Пази се — отвърна тя със стаен глас.

За последен път хвърли поглед към морския бряг в центъра на галактиката. Двойка чайки беше увиснала над невидим въздушен стълб. Висяха и едва помахваха с криле. Вече на самия вход на люка Ели се извърна и извика към него:

— И какво казва вашето Послание? Онова, в числото пи?

— Не знам — отвърна той, малко тъжно, като пристъпи към нея. — Може да е някаква статистическа случайност. Все още работим върху него.

Бризът се усили и развя косата ѝ.

— Е, обадете се, когато разберете — каза тя.

ГЛАВА 21

ПРИЧИННОСТ

*Като мушици за нехайните хлапета
ние сме за боговете —
убиват ни те просто за забава.*

УИЛЯМ ШЕКСПИР
„Крал Лир“, VI, 36

*Този, който е всемогъщ,
би трябвало да се бои от всичко.*

ПИЕР КОРНЕЙ
„Цина“ (1640),
четвърто действие,
втора сцена

Бяха преизпълнени с радост, че са се върнали. Подскачаха от възторг. Качваха се върху креслата. Прегръщаха се един друг и се тупаха по гърба. Бяха готови да се разреват от радост. Бяха успели... не само това, бяха се върнали, плъзгайки се безопасно през тунелите. Изведнъж, сред урагана от статичен шум, чува по радиото доклада за състоянието на Машината. И трите бензела намаляваха скоростта си на въртене. Натрупаният електричен заряд започна да се разсейва. От външният коментар ставаше ясно, че Проектът няма никаква представа какво точно се бе случило.

Ели се зачуди колко ли време беше минало. Погледна часовника си. Поне едно денонощие, което означаваше, че вече са в 2000 година. Много добре. О, само да чуеха какво имат да им разкажат! Тя потупа за всеки случай кутията, в която бе прибрала видеокасетите. Как щеше да се промени светът, след като се покажеха тези филми!

Пространството около и между бензелите възвърна нормалното си налягане. Люкът се отвори. Последваха въпроси по радиото дали са живи и здрави.

— Чувстваме се чудесно! — извика тя по микрофона. — Пуснете ни да излезем. Няма да повярвате какво преживяхме.

Петимата се появиха един след друг на люка, щастливи, поздравявайки ентузиазирано своите другари, помогнали в построяването и задействането на Машината. Японските техници ги посрещнаха с поклони. Официалните лица на Проекта се втурнаха към тях.

Деви тихо промълви на Ели:

— Струва ми се, че всички са облечени абсолютно по същия начин като вчера. Виж само гадната жълта вратовръзка на Питър Валириън.

— О, той си слага тая дрипа винаги — отвърна Ели. — Подарък е от жена му.

Часовникът показваше 15:20. Активирането бе осъществено някъде към 15:00 предния ден. Значи бяха прекарали там малко повече от двадесет и четири часа...

— Кой ден е? — попита тя. След което се огледа неразбиращо. Нещо не беше наред. — Питър, за Бога, кой ден е днес?

— Какво искаш да кажеш? — отвърна Валириън. — Днес. Петък. Трийсет и първи декември, 1999 година. Нова година. Това ли имаш предвид? Ели, добре ли си?

Виджи говореше на Архангелски да го остави да му разкаже всичко отначало, но първо да му дадат цигари. Около тях се трупаха официални лица от Проекта и представители на Световния консорциум за Машината. Ели забеляза дер Хеер, който си пробиваше път през тълпата.

— От ваша гледна точка, какво се случи? — попита го тя, когато се оказа на достатъчно близко разстояние да се чуват.

— Нищо. Вакуумната система се задейства, бензелите се завъртяха, създадоха доста мощен електричен заряд, след което всичко тръгна в обратна посока.

— Какво искаш да кажеш с „обратна посока“?

— Бензелите започнаха да забавят скорост и зарядът се разсея. Системите възстановиха налягането, бензелите спряха и всички вие

излязохте. Цялото това нещо продължи може би около двацет минути и не можехме да говорим с вас, докато бензелите се въртяха. Изобщо изпитахте ли нещо?

Тя се засмя.

— Кен, момчето ми — възкликна Ели. — Само да знаеш какво имам да ти разправам.

* * *

Имаше празник за персонала по случай активирането на Машината и настъпилата Нова година. Ели и нейните спътници не участваха. Телевизионните програми бяха изпълнени с празненства, карнавали, възпоминателни предавания, прогнози и оптимистични обръщения на държавни ръководители. Тя обърна внимание на изявлението на игумена Уцуми, брилянтно, както винаги. Но не можеше да се залисва. Директоратът на Проекта бързо бе стигнал до заключението, от накратко споделените откъси от техните приключения, че нещо не беше наред. Петимата се оказаха откъснати от прииждащите тълпи представители на правителства и членове на Консорциума, за предварителни разбити. Ръководителите на проекта им обясниха, че са сметнали за разумно всеки от тях да бъде разпитан поотделно.

Беседата с нея водеха дер Хеер и Валириън, в малка конферентна зала. Присъстваха и други официални лица от Проекта, включително бившият студент на Виджи, Анатолий Голдман. Тя разбра, че Боби Буй, който говореше руски, е попълнил мястото на американската страна по време на беседите с Виджи.

Слушаха я учтиво и от време на време Питър я окуражаваше да продължи. Но им беше трудно да схванат последователността на събитията. Голяма част от това, което им докладваше, ги тревожеше. Възбудата ѝ не бе заразителна. Беше им трудно да възприемат, че додекаедърът бе изчезнал от Земята за двадесет минути, камо ли за едно денонощие, тъй като армадата от контролни уреди извън бензелите не беше нито филмирала, нито записала нищо необичайно. Всичко, което се бе случило, обясни Валириън, беше, че бензелите бяха набрали предписаната скорост, няколко уреда с неизвестно

предназначение бяха помръднали онова, което трябваше да е еквивалент на контролни стрелки, след което бензелите започнали да забавят скорост и спрели, а Петимата се появили в силно възбудено състояние. Той не каза точно „дърдорейки безсмислици“, но Ели долови неговата загриженост. Отнасяха се с нея почитателно, но тя разбра какво си мислят: единствената функция на Машината е била за двадесет минути да причини у тях запаметяваща се илюзия или — просто като вероятност — да доведе и Петимата до лудост.

Ели им пусна една по една видеокасетите, с грижливо поставени етикети: „Пръстеновидна система Вега“, например, или „Радио(?) комплекс Вега“, „Петорна система“, „Галактическа междузвездна мрежа“ и една с надпис „Плаж“. Вкарваше ги една по една и натискаше копчето за старт. Касетите бяха празни. Не можеше да разбере какво им беше станало. Внимателно беше изучила действието на микрокамерата и бе направила с нея успешни пробни кадри преди активирането на Машината. Дори бе проверила извъртения метраж, след като напуснаха системата на Вега. Още повече се отчая малко по-късно, когато ѝ съобщиха, че инструментите, носени от останалите, също по някакъв начин се бяха повредили. Питър Валириън искаше да ѝ повярва, дер Хеер също. Но им беше трудно, дори при най-голямо желание. Разказът, с който Петимата се бяха върнали, беше малко, да го наречем, неочакван... и неподкрепен с никакви физически доказателства. Освен това, времето никак не беше достатъчно. Те бяха останали извън наблюдението им само за двадесет минути.

Не бе очаквала такова посрещане. Но беше уверена, че скоро всичко ще си дойде на мястото. Засега се задоволяваше с това да преповтаря наум преживяното и да си направи подробни записки. Искаше да е сигурна, че няма да забрави нищо.

* * *

Въпреки че откъм Камчатка се придвижваше изключително студен въздушен фронт, в първия ден на Новата година беше изключително топло. В същия ден на международното летище Сапоро кацнаха няколко извънредни правителствени самолета. Новият секретар по отбраната на САЩ, заедно с екип от спешно събрани

експерти пристигна със самолет, маркиран с надписа: „Съединени американски щати“. Пристигането им бе потвърдено от Вашингтон едва в момента, в който новината бездруго щеше да стигне в Хокайдо. Лаконичното съобщение за пресата гласеше, че визитата е рутинна, че няма никаква криза, никаква опасност и че не е било докладвано „нищо необикновено от страна на Комплекса за Машинно интегриране северозападно от Сапоро“. През нощта от Москва бе излетял ТУ 120 с екип специалисти на борда, сред които Стефан Баруда и Тимофей Гостридзе. Несъмнено нито една от двете групи не изпитваше радост, че им се налага да прекарат първия новогодишен ден, разделени от семействата си. Но времето в Хокайдо се оказа приятна изненада: беше толкова топло, че скулптурите в Сапоро се топяха и леденият додекаедър почти се бе превърнал в безформена ледена канара, водата се стичаше от закръглените му повърхности, които доскоро представляваха ръбовете на петоъгълните плоскости.

Два дена по-късно се стовари яростна зимна виелица и целият трафик до Машинния комплекс, дори със снегоходи, бе прекъснат. Повечето радио– и всички телевизионни връзки бяха нарушени. Ретранслаторната микровълнова кула бе съборена от бурята. По време на повечето разпити единствената връзка с околния свят беше по телефона. И макар въображаемо — с додекаедъра. Ели се изкушаваше да се прокрадне до него, да се качи на борда му и да завърти бензелите. Харесваше ѝ да си поразвинти фантазията в тази посока. Но всъщност нямаше как да се разбере дали Машината изобщо отново ще проработи, поне от тази страна на тунела. Той ѝ беше казал, че няма. Тя допусна в ума си мисълта, че е отново на онзи морски бряг. С него. Каквото и да предстоеше да се случи, една дълбока рана в душата ѝ бе излекувана. Сякаш усещаше нарастващата тъкан по белега ѝ. Това бе най-скъпата психотерапия в света. Само по себе си, това означаваше много.

* * *

Ши и Сухавати бяха разпитани от представители на своите държави. Въпреки че Нигерия не бе играла особено съществена роля в приемането на Посланието, нито в строежа на Машината, Еда с

готовност прие да проведе дълъг разговор с нигерийските правителствени лица. Но това беше дреболия в сравнение с наложените им разпити от персонала на Проекта. Виджи и Ели бяха подложени на още по-задълбочени разпити от страна на висококласните екипи, пристигнали от Съветския съюз и Съединените щати специално за целта. Отначало тези американски и съветски разпити изключваха чуждестранни представители, но след направените от страна на Световния консорциум за Машината апелации, САЩ и Русия отстъпиха и сесиите отново придобиха международен облик.

Киц отговаряше за нейното разпитване и съдейки по краткия срок, в който го бяха извикали, се оказа изненадващо подготвен. Валириън и дер Хеер от време на време се намесваха, за да кажат по някоя добра дума за нея и да ѝ зададат по някой допълващ въпрос. Но като цяло, това беше шоуто на Киц.

Заяви ѝ, че подходил към нейния разказ скептично, но конструктивно, като се надявал, че това било в духа на най-добрата научна традиция. Вярвал, че тя нямало да сбърка прямотата на въпросите му с някаква лична неприязън към нея. Напротив, хранил към Ели само най-голямо уважение. Той на свой ред нямало да си позволи преценката му да бъде засенчена от факта, че в самото начало бил против проекта „Машина“. Тя реши да не реагира на този емоционален опит за подвеждане от негова страна и започна разказа си.

Отначало той слушаше съсредоточено, като задаваше от време на време някой уточняващ въпрос. При това дори се извиняваше, че я прекъсва. На втория ден всички тези прояви на кавалерство се изпариха.

— Значи нигериецът е бил посетен от жена му, индуската — от умрелия ѝ съпруг, руснакът — от неговата мила внучка, китаецът — от някакъв монголски главатар...

— Син не е бил монголец...

— ... а вие самата, за Бога, сте срещнала скъпия си починал отец, който ви казва, че той и неговите приятелчета усърдно ремонтират вселената, Боже мой. „Отче наш, Който си на небесата...?“ Това си е чиста религия. Това си е чиста културна антропология. Това си е чист Зигмунд Фройд. Не го ли разбирате? Вие не само твърдите,

че собственият ви баща е възкръснал от мъртвите, вие всъщност очаквате всички ние да повярваме, че той е създал вселената...

— Изопачавате това, което...

— Я стига, Ароуей. Недейте да обиждате нашата интелигентност. Не можете да ни представите ей-тонинко доказателство, а очаквате от нас да повярваме на най-шантавата измишльотина на всички времена? Не сте толкова наивна. Вие сте умна жена. Как може да ви хрумне, че ще успеете да ни пробутате всичко това?

Ели протестира. Валириън също протестира. Този стил на водене на разпита, заяви той, си е чисто губене на време. В момента Машината е подложена на щателни физически изследвания, Само така може да се провери валидността на нейния разказ. Киц се съгласи, че физическите доказателства са съществени. Но самият характер на разказа на Ароуей предлагал, настоя той, възможност да се разбере какво всъщност е станало.

— Срещата с баща ви в Небесата и всичко останало, доктор Ароуей, казва много, защото вие сте израсла в лоното на юдео-християнската култура. По същество вие сте единствената от Петимата представителка на тази култура. И вие сте единствената, която се среща с баща си. Вашата версия е прекалено елементарна. Липсва ѝ всякакво въображение.

Това беше най-лошото, което можеше да очаква. За миг изпита епистемологична паника — както, когато намериш колата си не там, където си я паркирал, или видиш заключената вечерта врата отворена сутринта.

— Смятате, че сме измислили всичко това?

— Вижте какво ще ви кажа, доктор Ароуей. Като млад работех в прокурорската служба на окръг Кук. Там, когато обмисляха дали да обвинят някого, задаваха три въпроса. — Той ги заотмята на пръстите си. — Имал ли е възможност? Разполагал ли е със средства? Имал ли е мотив?

— Да направи какво?

Той я изгледа с презрение:

— Но нашите часовници показваха, че е изминало повече от едно денонощие — възрази тя.

— Леле, как мога да съм толкова глупав — каза Киц и удари с длан челото си. — Вие направо ме сразихте. Забравих, че е невъзможно да превъртите часовниците си с едно денонощие напред.

— Но това предполага заговор. Смятате, че Ши лъже? Смятате, че Еда лъже? Вие...

— Смятам, че трябва да минем на нещо по-съществено. Знаете ли, Питър — Киц се извърна към Валириън. — Убедих се, че сте прав. Първоначалният доклад на комисията за оценка на Машината ще бъде готов утре сутринта. Да не си губим повече времето с... разказчета. Отлагаме разпита дотогава.

През цялата следобедна сесия дер Хеер не промълви и дума. Усмихна ѝ се колебливо и Ели не можа да се въздържи да сравни усмивката му с тази на баща ѝ. Нещо в израза на лицето на Кен сякаш я подтикваше, умоляваше я. Но към какво, тя не можеше да схване. Може би да промени версията си. Той помнеше спомените ѝ, които му бе разказвала за детството си, и разбираше колко тъгува за баща си. Явно преценяваше възможността да се е побъркала. По аналогия, предположи Ели, той сигурно смяташе, че и петимата са се побъркали. Масова истерия. Споделена лудост. „Folie a cinq“.

* * *

— Е, ето го — каза Киц.

Тестето с листовите на доклада беше около сантиметър дебело. Той го хвърли на масата и няколко молива се разпиляха.

— Може би искате да го прегледате, доктор Ароуей, но аз ще ви го предам в резюме. Става ли?

Тя кимна. Беше чула под сурдинка, че докладът в голяма степен потвърждава отчета на Петимата. Надяваше се, че с него ще се сложи край на цялата тази безсмислица.

— Додекаедърът очевидно — той произнесе тази дума натъртено — е бил изложен на твърде различна среда от тази около бензелите и поддържащите елементи. Той очевидно е бил изложен на огромно разтягащо и компресиращо напрежение. Цяло чудо е как това нещо не се е пръснало на късчета. Следователно е чудо също така как вие и останалите също не сте се разкъсали на парченца. Също така, той

очевидно се е натъкнал на наситена радиоактивна среда — има следи от нисковълнова радиоактивност, космическо лъчение и какво ли не още. Отново истинско чудо е как сте оцелели при такава радиация. Няма следа от ерозия или драскотини по страничните трегери, за които Вие твърдите, че са се отгърквали в стените на вашите тунели. Няма дори бразди, каквито би трябвало да се появят по корпуса му, когато навлиза с голяма скорост в земната атмосфера.

— И това не потвърждава ли нашия разказ? Майкъл, помисли малко. Разтягащите и компресиращи напрежения — приливните сили — са точно това, което се очаква, ако попаднеш в класическа черна дупка. Това е известно поне от петдесет години насам. Не мога да кажа защо не пострадахме, но може би додекът по някакъв начин ни е предпазил. Същото е с високите радиоактивни дози от вътрешността на черната дупка и от средата на галактическия център. Известният източник на гама лъчение. Налице е независимо доказателство за черните дупки и независимо доказателство за галактическия център. Ние не сме съчинили тези неща. Не разбирам защо липсват драскотини, но това зависи от взаимодействието на материал, който почти не сме проучили, с материал, който изобщо не познаваме. Аз лично не бих очаквала бразди или овъгляване, тъй като ние не твърдим, че сме минали през земната атмосфера. За мен тези доказателства почти напълно потвърждават разказа ни. Какъв е проблемът?

— Проблемът е, че вие сте прекалено умни. Прекалено умни. Погледни го от гледна точка на един скептик. Отстъпи малко настрани и погледни картинката в едър план. Имаме една тайфа талантливи личности, от различни страни, които смятат, че светът отива по дяволите. Тези хора твърдят, че са получили сложно Послание от космоса.

— Твърдят?

— Нека да продължа. Те дешифрират въпросното Послание и огласяват инструкции как да се построи една много сложна Машина на стойност трилиони долари. Светът е в глупаво положение, религиите се тресат заради настъпващия край на Хилядолетиетр и свършека на света, и за всеобща изненада, въпросната Машина е построена. Следват една-две промени на персонала и по същество същите тези хора...

— Не са същите хора. Не е Сухавати, нито Еда, нито Ши, и не беше...

— Нека да продължа. По същество същите тези хора сядат в Машината. Поради самия замисъл на това нещо, никой не може да говори с тях, след като то бива задействано. И така, Машината се включва и после изключва. Но щом веднъж е включена, вие не можете да я спрете за по-малко от двайсет минути. Така. Двайсет минути покъсно същите тези личности излизат от Машината, цъфнали от радост, с някаква лайняна история за пътешествие със скорост по-бърза от светлината до центъра на галактиката и обратно. Сега, представи си, че ти чуеш цялата тази версия и си един обикновен, предпазлив човек. Искаш да ти покажат убедителни доказателства. Снимки, видеозаписи, някакви други данни. И какво се оказва? Междувременно всичко било изтрито. Да носят някакви артефакти от свръхразвитата цивилизация, за която твърдят, че се намира в центъра на галактиката? Не. Някакви сувенири? Не. Каменна табличка? Не. Животинки? Не. Нищо. Единственото физическо доказателство са някакви леки повърхностни повреди на Машината. И какво правиш? Питаш се дали тези хора, които са мотивирани и достатъчно умни, просто не са нагласили нещо, което да наподобява на разтягащо напрежение и радиоактивни следи, особено след като са могли да потрошат два трилиона долара, за да осигурят фалшиви доказателства?

Ели зяпна. И се сети за последния път, когато беше зяпнала. Цялата тази възстановка на събитията беше като змийска отрова. Почуди се с какво бе привлякла Киц. Сигурно наистина беше отчаян.

— Не мисля, че ще се намери някой, който да повярва на версията ви — продължи той. — Това е най-сложно замисленият — и най-скъп — фалшификат, който някога е пробутван. Вие и приятелите ви се опитахте да подведете президента на Съединените щати и да измамите американския народ, да не говорим за другите правителства по Земята. Вие изглежда наистина смятате, че всички са тъпаци.

— Майкъл, това е лудост. Десетки хиляди хора работиха по получаването на Посланието и декодирането му. За построяването на Машината. Посланието съществува на магнитни ленти, на разпечатки, на лазерни дискове в обсерватории по целия свят. И ти смяташ, че има заговор, който включва всички радиоастрономи на планетата, космическите и кибернетичните компании и...

— О, не, чак такъв голям заговор не ви е бил нужен. Трябвало ви е само един излъчвател в космоса, който да създава впечатлението, че излъчва от Вега. Ще ти кажа как си го представям. Скалпвателите Посланието и намирате някой — някой, който е в състояние да изстреля космически апарат — да го вдигне горе. Вероятно задачката е само част от някаква друга мисия. В орбита, наподобяваща движението на звездите. Може би са няколко спътника. После излъчвателят се включва и вие сте готови с вашата подръчна обсерваторийка да получите Посланието, правите си великото откритие и съобщавате на нас, простаците, за Посланието.

Това дойде твърде много дори на невъзмутимия до момента дер Хеер. Както се бе отпуснал в креслото си, той рязко се изправи.

— Наистина, Майк... — понечи Кен, но Ели го прекъсна.

— По-голямата част от дешифрирането не е извършена от мен. Включиха се много хора. Особено Дръмлин. Той започна като убеден скептик, както знаеш. Но щом данните се получиха, Дейв бе напълно убеден. От него не си чувал никакви съмнения.

— Ах, да, бедният Дейв Дръмлин. Покойният Дейв Дръмлин. Ти го намеси. Професора, когото никога не си обичала.

Дер Хеер се сви още по-дълбоко в креслото си. Ели за миг си го представи как е подшушвал угоднически в ухото на Киц. Изглежда го внимателно. Не можеше да бъде сигурна.

— По време на дешифрирането на Посланието не си могла да свършиш всичко. Имала си твърде много неща да свършиш. Затова нещо си пропускала, а друго си забравяла. И ето ти го Дръмлин, остаряващ, загрижен, че бившата му студентка се изплъзва и прибира цялата парса. Изведнъж намира начин да се намеси и да поеме централната роля. Разчитала си на неговия нарцисизъм и той се е хванал на въдицата. А ако не е могъл да схване дешифровката, си щяла да му помогнеш. Ако нещата тръгнали зле, си могла да обелиш люспите на лука и сама.

— Значи ти твърдиш, че сме могли да измислим едно такова Послание? Наистина, това е страхотен комплимент за Виджи и мен. Само дето е невъзможно. Няма как да стане. Попитай който и да е компетентен инженер дали такава Машина — с цели свършено нови помощни производства, с компоненти, напълно неизвестни на Земята — попитай дали всичко това може да се измисли от неколцина физици

и радиоастрономи ей така, между другото. Кога, според теб, бихме намерили време да изобретим такава Послание, дори и да знаехме как? Виж колко много битове информация се съдържат в него. Това би ни отнело години.

— Ти си разполагала с години, докато „Аргус“ бездействаше. Проектът всеки момент щеше да се закрие. Дръмлин, нали помниш, настояваше за това. И точно в подходящия момент ти откриваш Посланието. И разговорите за прекратяване на любимото ти проектче приключват. Смятам, че ти и руснаците наистина сте приготвили цялата шашма през свободното си време. Разполагали сте с години.

— Не, това е лудост — промълви Ели.

Валириън се намеси. Той познавал много добре доктор Ароуей през целия обсъждан период. Нейната научна работа е била много продуктивна. Не е разполагала с необходимото време за такава измама. Колкото и да ѝ се възхищава, той признава, че Посланието и Машината са далеч извън нейните възможности... всъщност извън възможностите на когото и да било. Когото и да било на Земята.

Но на Киц такива не минаваха.

— Това е субективна преценка, доктор Валириън. Колкото хора, толкова мнения. На вас доктор Ароуей ви допада. Разбирам ви. На мен също. Разбираемо е да я защитавате. И не ви упреквам. Но има един необорим аргумент. Сега ще ви го кажа.

Той се наведе напред и изгледа Ели втренчено. Явно искаше да види каква ще бъде реакцията ѝ на това, което предстоеше да каже.

— Посланието спря в мига, в който Машината бе активирана. В мига, в който бензелите стигнаха критичната си скорост. До секундата. По целия свят. Всяка радиообсерватория с видимост към Вега засече същото. Задържахме тази информация, за да не ви отвличаме от отчета. Посланието млъкна на секундичката. Ето, това беше твърде глупаво от ваша страна.

— Не знам нищо за това, Майкъл. Но ако Посланието е спряло, какво от това? То е изпълнило предназначението си. Ние сме построили Машината и сме тръгнали към... мястото, към което са искали да тръгнем.

— Това ви поставя в доста неловко положение — продължи Киц.

Ели изведнъж разбра накъде клонеше. Това не беше очаквала. Той твърдеше, че е заговор, тя се опасяваше, че е лудост. Ако Киц не

беше луд, да не би да беше тя самата? Ако нашата технология е в състояние да произведе вещества, които предизвикват халюцинации, не можеше ли една много по-напреднала технология да предизвика подробни колективни халюцинации? Макар и за миг, това обяснение ѝ се стори възможно.

— Да си представим, че е миналата седмица — говореше той. — Радиовълните, пристигащи до Земята точно в момента, се предполага, че са били изпратени от Вега преди двацет и шест години. Необходими са им двацет и шест години, за да прекосят пространството до нас. Но преди двадесет и шест години, доктор Ароуей, не е съществувал никакъв комплекс „Аргус“, вие сте спала с друсачи на ЛСД и сте мрънкала за Виетнам и „Уотъргейт“. Вие сте толкова хитра, но сте забравила за скоростта на светлината. Няма как активирането на Машината да изключи Посланието, преди да изминат двацет и шест години — освен ако не можете да изпратите послание по-бързо от светлината в обикновеното пространство. И двамата знаем, че това е невъзможно. Спомням си как се оплаквахте колко глупави били Ранкин и Джос, дето не знаят, че не може да се пътува по-бързо от светлината. Изненадан съм, че сте могли да пропуснете точно това.

— Майкъл, слушай. Ние можахме да стигнем оттук дотам за нула време. Да кажем, за двацет минути. Може да е някаква аказуалност, отклонение от нормалния ред на причинност около сингулярността. Не съм специалист по тези въпроси. Трябва да поговориш с Еда или с Виджи.

— Благодаря за съвета — отвърна той. — Вече го направихме.

Тя си представи Виджи, подложен на подобен суров разпит от стария си противник Архангелски или от Баруда, човека, който бе предложил да се унищожат радиотелескопите и да се изгорят данните. Вероятно двамата се бяха срещнали на четири очи да обсъдят странната задача, която им предстоеше. Надяваше се, че Виджи се държи.

— Вие разбирате, доктор Ароуей. Сигурен съм, че разбирате. Но позволете да обясня още веднъж. Може би ще ми подскажете, ако пропускам нещо. Преди двацет и шест години тези радиовълни тръгват към Земята. Сега си ги представете в космоса между Вега и тук. Никой не може да задържи радиовълните, след като са напуснали Вега. Никой не може да ги спре. Дори ако излъчвателят е разбрал

моментално — чрез черната дупка, ако това ви харесва, — че Машината е активирана, трябва да изминат двацет и шест години, преди сигналът да спре да пристига до Земята. Вашите веганци не са могли да знаят преди двацет и шест години кога точно ще бъде активирана Машината. И то до минутата. Вие би трябвало да изпратите съобщение назад във времето, преди двацет и шест години, за да може Посланието да спре на трийсет и първи декември, 1999 година. Следите ли мисълта ми?

— Разбира се. Та това е напълно неизследвана територия. Неслучайно е наречена времепространствен континуум. Ако те могат да правят тунели през пространството, предполагам, че са в състояние да направят и някакви тунели през времето. Фактът, че ние се върнахме един ден по-рано, показва, че боравят с поне ограничен вид пътуване във времето. Може би веднага, след като сме напуснали Станцията, са изпратили съобщение назад двацет и шест години във времето, за да изключат предаването. Не знам.

— Нали разбирате колко удобно е за вас Съобщението да спре точно сега. Ако то все още продължаваше да се излъчва, щяхме да намерим спътничето ви, да го прихванем и да приберем излъчваната лента. И това щеше да представлява явно доказателство за фалшификация. Недвусмислено. Но не сте могли да си позволите този риск. Затова сте свели всичко до ала-бала и черните дупки. Всичко това сигурно е доста смуцаващо за вас.

Изглеждаше угрижен.

Приличаше на параноична фантазия, при която куп невинни обстоятелства се прегрупират в сложен и коварен замисъл. Фактите в този случай трудно можеха да се нарекат обичайни и за властите изглеждаше разумно да проверят и други възможности за обяснение. Но тонът, с който Киц привеждаше събитията, беше толкова злобен, че според нея разкриваше една истински наранена личност, изплашена до болка. В ума ѝ вероятността преживяното да се окаже колективна халюцинация малко понамаля. Но прекъсването на сигнала на Посланието — ако беше станало така, както Киц каза — беше притесняващо.

— Значи аз твърдя, доктор Ароуей, че вие, учените хора, сте достатъчно умни да измислите всичко това и сте имали мотиви да го направите. Но сами не сте разполагали с необходимите средства да го

осъществите. Ако руснаците не са изстреляли сателит за тази цел, могла е да бъде една от другите шест държави, разполагащи с такива технически ресурси. Но ние проверихме всичко това. Никой не е изстрелвал свободно летящ сателит в подобна орбита. Остават само възможностите на нечия частна компания. И най-интересната възможност, която попада в ползрението ни, се казва господин С. Р. Хадън. Случайно да го познаваш?

— Не се дръж тъпо, Майкъл. Аз самата ти казах за Хадън, преди да отлетя при него на „Матусал“.

— Просто исках да се убедя, че си съгласна в основното. Сега прецени следната възможност: ти и руснаците замисляте схемата. Хващаш Хадън да финансира ранните стадии — конструирането на спътника, изобретяването на Машината, дешифровката на Посланието, фалшифицирането на радиационните поражения и други подобни. В замяна на това проект „Машина“ се задейства и той получава възможност да си поиграе с тези два трилиона долара. Идеята му харесва. От нея може да извлече огромни печалби, а ако съдим по биографията му, той страшно си пада по това да създава затруднения на властите. Когато се заплитате в дешифрирането на Посланието, когато не можете да намерите буквара, ти дори отиваш при него. Той ти казва къде да го потърсите. Това също е проява на небрежност от ваша страна. Щеше да е по-добре, ако се бяхте досеждали сами.

— Прекалена небрежност — намеси се дер Хеер. — Човек, който наистина е решил да пробута такава измама, не би ли...

— Кен, изненадан съм от теб. Забелязал ли си, че си прекалено наивен? Ти току-що подсказа точно защо Ароуей и останалите ѝ съмишленици са решили, че ще е умно от тяхна страна да помолят Хадън за помощ. И да го направят така, че ние да знаем, че тя е отишла при него.

Отново насочи вниманието си към нея.

— Ароуей, опитай се да го видиш от гледната точка на един неутрален наблюдател...

Киц продължаваше да притиска, карайки искрящи конфигурации от нови факти да се групират във въздуха пред нея, пренаписвайки цели години от изминалия ѝ живот. Никога не беше смятала Киц за глупав, но и никога не си бе представляла, че има такова въображение.

Може би някой му беше помогнал. Но емоционалният тласък за развихрянето на тази фантазия си беше на Киц.

Жестовете му бяха изразителни и риториката му бе неудържима. Това не беше просто част от работата му. Този разпит, това алтернативно интерпретиране на фактите бе събудило в него някаква неподправена страст. След миг на размисъл, Ели осъзна за какво ставаше дума. Петимата не бяха донесли никакви преки военни приложения, не бяха се върнали с никакъв ликвиден политически капитал, само с един разказ, който изглеждаше повече от странен. И този разказ съдържаше опасни предпоставки. Сега Киц държеше в ръцете си най-унищожителния арсенал на Земята, докато Поддръжниците строяха галактики. Той беше пряк следовник на поредица от държавни водачи, американски и съветски, създали стратегията на ядрената конфронтация, докато Поддръжниците представляваха сплав от различни видове, обитаващи различни светове и работещи в пълен синхрон. Самото им съществуване представляваше мълчалив укор. И после, да си представим възможността тунелът да бъде активиран от другия край и той не може да предотврати това по никакъв начин. Те могат да се появят тук за миг. Как би могъл Киц да защити Съединените щати при подобни обстоятелства? Неговата роля в строителството на Машината — чиято история сега той трескаво се мъчеше да преправи — можеше да се изтълкува от някой враждебно настроен трибунал като неизпълнение на задълженията му. И какъв отчет можеше да даде Киц пред извънземните за това как е опазвал планетата, той и неговите предшественици? Дори и ако през тунела не се изсипеха ангели-отмъстителни, ако истината за това пътуване се оповестеше, това щеше коренно да промени света. Той вече се променяше. И щеше все повече да се променя.

Ели отново го изгледа със съчувствие. Поне от стотина поколения насам, светът бе ръководен от много по-лоши личности от него. Той просто бе имал нещастieto да влезе в играта, тъкмо когато правилата се пренаписваха.

— ... дори и да вярвахте на всяка подробност от вашата версия — продължаваше Майкъл, — не мислите ли, че извънземните са се отнесли зле с вас? Те се възползват от най-нежните ти чувства и се предрешават в образа на стария ти скъп татко. Не ти казват какво правят, експонират ти филмите, унищожават всичките ви данни, дори

не ти позволяват да оставиш онова тъпо палмово листо там. Нищо от списъка не липсва, освен малко храна и нищо, което го няма в списъка, не е донесено, освен няколко песъчинки. Значи за тия двайсет минути сте нагълтали малко храна и сте изсипали малко пясък в джобовете си. Връщате се обратно така да се каже една наносекунда, след като сте напуснали, тъй че за външния наблюдател вие изобщо не сте напускали.

Сега, ако извънземните искаха да покажат недвусмислено ясно, че вие наистина сте ходили някъде, щяха да ви доведат обратно един ден по-късно или една седмица. Нали така? Ако за известно време нямаше нищо вътре в бензелите, ние щяхме да сме адски сигурни, че сте зачезнали някъде. Ако искаха да ви улеснят живота, нямаше да изключват Посланието. Така ли е? Всичко това изглежда много лошо, знаеш. Могли са да съобразят. Защо са искали да ви направят лошо? А има и други начини, с които са могли да подкрепят разказа ви. Можеха да ви дадат нещо за спомен. Можеха да ви позволят да си върнете филмите. Тогава кой нямаше да твърди, че това е един хитър фалшификат. Защо в такъв случай не са го направили? Защо извънземните не потвърждават версията ви? Вие прекарахте години от живота си, мъчейки се да ги намерите. Те не оценяват ли това, което сте направили?

Ели, как можеш да си толкова сигурна, че това, което разправяте, наистина се е случило? Ако, както твърдиш, не е било измама, не би ли могло да е просто... налудничава халюцинация? Знаем, много е болезнено да го допусне човек. Кой не иска да мисли, че се е побъркал малко. Но като се вземе предвид цялото напрежение, на което бяхте изложени, това не е особено трудно. И ако единствената алтернатива е криминалният заговор... Може би ще пожелаеш да обмислиш внимателно тази възможност.

Вече го беше направила.

* * *

По-късно същия ден тя се среща с Киц насаме. Пазарлъкът вече ѝ бе предложен. Ели нямаше никакво намерение да приема сделката. Но Киц бе подготвен и за тази възможност.

— Ти никога не си изпитвала добри чувства към мен, още от самото начало — каза той. — Но аз съм готов да го преглътна. Ще се покажем наистина толерантни.

Вече пуснахме съобщение за пресата, в което се казва, че Машината просто не се е задействала, когато сме се опитали да я активираме. Естествено, мъчим се да разберем какво не е наред. След всичките предишни провали, в Уайоминг и Узбекистан, никой няма да се усъмни в това.

После, след няколко седмици, ще съобщим, че все още не сме достигнали до никъде. Направили сме всичко, което ни е било по силите. Машината е прекалено скъпа, за да продължи работата по нея. Вероятно все още не сме достатъчно умни, за да я проумеем. Освен това, в края на краищата, съществува и известна опасност. Така че най-добре ще е да замразим проекта „Машина“... поне за известно време. Не че не сме се опитали.

Хадън и неговите приятели сигурно биха възразили, но след като вече е далече от нас...

— Той е само на триста километра над главите ни — подчерта тя.

— О, още ли не си чула? Сол умря почти по времето, когато Машината се активира. При доста странни обстоятелства. Съжалявам, че трябваше да ти го кажа. Забравих колко си... близка с него.

Не знаеше дали да вярва на Киц. Хадън беше само на петдесет и няколко години и определено изглеждаше в добро физическо здраве. Реши да проучи тази тема по-късно.

— И в твоето въображение какво става с нас? — попита го Ели.

— Нас? Кой са тези „нас“?

— Нас. С нас петимата. Тези, които бяхме на борда на Машината, за която твърдите, че не се е задействала.

— О! След още малко разговори ще ви оставим да си ходите. Не смятам, че който и да е от вас ще бъде толкова глупав, че да сподели тази шантава история с някой друг извън вашия кръг. Но просто за всеки случай сме приготвили психиатрични досиета за вас петимата. Профили. Обща характеристика. Вие винаги сте били малко бунтовни характери, сърдити на системата — в която и система да сте отрасли. Съвсем нормално. Това помага на хората да бъдат по-независими. Окуражаваме тази черта, особено сред учените. Но напрежението в

последните години ви е поизтощило — не дори изкарало от релсите, просто поизтощило. Особено доктор Ароуей и Луначарски. Първо те са били дълбоко увлечени в засичането на Посланието, в неговото дешифриране, в убеждаването на правителствата да започнат строителството на Машината. Проблемите по конструирането ѝ, промишленият саботаж, сядането в нея по време на Активацията, която не довежда до нищо... Било е тежко. Цялата тази работа и никакъв резултат. А нервите на учените бездруго са изопнати. Ако вие сте малко потиснати и затворени след провала с Машината, всички ще изпитват съчувствие. Разбиране. Но никой няма да повярва на разказите ви. Никой. Ако се държите добре, няма да има никаква необходимост да се публикуват досиетата ви.

Ще стане ясно, че Машината си е тук. Извикахме няколко телевизионни оператори, които ще влязат в нея и ще направят снимки, след като пътищата се отворят. Ще им покажем, че Машината не е ходила никъде. А екипажът? Екипажът, естествено, е разочарован. Може би малко обезсърчен. Те сега засега не желаят да правят никакви изявления пред пресата.

Не смяташ ли, че този план е съвсем чистичък?

Той се усмихна. Искаше Ели да признае елегантността на схемата. Тя не отвърна нищо.

— Не смяташ ли, че сме твърде благоразумни, след като похарчихме два трилиона долара за тези говна? Можехме да те скрием някъде до края на живота ти, Ароуей. Но те оставяме свободна. Дори не искаме от теб да ни даваш гаранции. Мисля, че се държим като джентълмени. Това е в духа на Хилядолетието. Това е Машиндо.

ГЛАВА 22

ГИЛГАМЕШ

*Това, че никога вече не ще се повтори,
прави живота толкова сладък.*

ЕМИЛИ
ДИКИНСЪН

Стихотворение, 1741

По това време, огласявано гръмко като зората на Новата ера, погребението в космоса се превръщаше в една скъпа баналност. Достъпна пазарна услуга и предмет на силна конкуренция, то привличаше най-вече хора, които в предишни времена щяха да поискат останките им да бъдат пръснати в родните поля или поне над градчето, където са натрупали първото си състояние. Но сега човек можеше да уреди останките му да обикалят около Земята вечно — или поне близо до вечността, докато тази планета съществува. Трябваше само да се включи една клауза в завещанието. След което — ако приемем, разбира се, че разполагаш с необходимите средства — умираш, кремират те, прахът ти го компресират в миниатюрно ковчеже колкото играчка, върху което гравират името и датите, кратка епитафия и религиозния символ по твой избор (можеш да си избереш един от трите). Заедно със стотици други миниатюрни ковчезета го вдигат горе и го изхвърлят на средна височина, избягвайки както претъпканите коридори на геосинхронната орбита, така и досадния досег с атмосферата на ниска околоземна орбита. Вместо това прахът ти започва триумфално да кръжи над родната ти планета сред радиационните пояси Ван Алън, сред фъртуната от протони, където никой благоразумен спътник не би рискувал да се напъха. Но на праха му е все едно.

На тези висоти Земята започваше постепенно да се обвива с тленни останки на свои изтъкнати граждани и някой невеж посетител

от далечен свят с право би решил, че се е натъкнал на мрачен космически некропол. Опасното разположение на този гробищен комплекс би обяснило липсата на заупокойни посещения от страна на скърбящи роднини.

С. Р. Хадън, размишлявайки над този образ, бе изпитал ужас с каква нищожна частица безсмъртие се бяха примирили всички тези заможни покойници. Всичките им органи — мозъци, сърца, всичко, което ги отличаваше като личности — бе превърнато в атоми при тяхната кремация. Нищо от човека не оставаше след кремацията, мислеше той, освен превърнати в пудра кости, които едва ли биха били достатъчни дори и за една много напреднала цивилизация да те възстановят от останките ти. А освен това, на всичкото отгоре, ковчежето ти го напъхваха в поясите Ван Алън, където дори и прахът бавно се пържи.

Колко по-добре щеше да бъде, ако можеха да се съхранят клетките ти. Истински, живи клетки, с неувредена ДНК. Той си представи една корпорация, която може, срещу твърде прилично възнаграждение, да замрази част от епителната ти тъкан и да я отпрати високо — много над поясите Ван Алън, може би и по-високо от геосинхронната орбита. Първо на първо, няма смисъл дори да умираш. Направи го още сега, докато си с ума си. След което, най-малкото, някои чуждоземни молекулярни биолози — или техните земни колеги от далечното бъдеще — ще могат да те реконструират, да те клонират, повече или по-малко от едното нищо. Ще отвориш очи, ще се протегнеш и ще се събудиш в година Десет милионна. Или ако нищо не направят с твоите останки, все пак ще съществуват многобройни копия от твоите генетични инструкции. Ще бъдеш жив по принцип. И в двата случая може да се каже, че би живял вечно.

Но когато Хадън се задълбочи над идеята, и тази схема му се стори твърде скромна. Защото нямаше да бъдеш наистина ти, само с няколкото клетки, изстъргани от петите на крака ти. В най-добрия случай биха реконструирали само физическия ти вид. Но това няма да си самият ти. Ако подходиш по-сериозно, ще трябва да включиш куп семейни снимки, подробно описаната си автобиография, всички книги и звукозаписи, които си харесвал, повече или по-малко целия себе си. Любимия си комплект афтършейв, например, или диетичната кола. Знаеше, че това изглежда изключително егоистично и много му

харесваше. В края на краищата, самата епоха бе предизвикала сдържан есхатологичен делириум. Беше напълно естествено да помисли за свършека на самия себе си, след като всички останали разсъждаваха за скорошното изчезване на вида, на планетата или за масовото небесно възнесение на Избраните.

Не можеш да очакваш, че извънземните ще знаят английски. Ако ще те възстановяват, то те трябва да научат твоя език. Значи се налага да включиш някакъв вид превод, проблем, пред който Хадън изпитваше удоволствие. Беше почти противоположен на проблема с дешифрирането на Посланието.

Всичко това изискваше значително място в една космическа капсула, толкова значително, че човек нямаше нужда повече да се ограничава до жалки мостри от своята тъкан. Можеш просто да изпратиш цялото си тяло. Ако успееш достатъчно бързо да се замразиш дълбоко след смъртта си, ще имаш и допълнително предимство. Може би достатъчна част от теб ще се окаже в работещо състояние, така че този, който те намери, ще може да свърши повече, отколкото просто да те реконструира. Сигурно ще успеят да те върнат към живота — е, разбира се, след като понаместят онова, което се е развалило. Но ако повехнеш малко преди да те замразят — защото, да речем, роднините ти не са разбрали навреме, че си починал, — тогава шансовете ти да бъдеш съживен значително намаляват. Това, което наистина има смисъл, прецени той, е да се замрази човек точно преди смъртта му. Това би направило неговото възкресяване много по-вероятно, въпреки че подобна услуга едва ли ще има много клиенти.

Но след като е така, защо точно преди да умре човек? Да предположим, че знаеш, че ти остават само година, две живот. Няма ли да е по-добре да те замразят веднага, размишляваше Хадън — преди месото да се развали? Въпреки това — въздъхна той, — каквато и да е болестта на загиване, тя може да се окаже все така неизлечима, след като те съживят; можеш да се замразиш за цяла геологическа ера и след това да си умреш от меланом или от сърдечен разрыв, за които извънземните да не знаят нищо.

Не, заключи той. Има само едно свършено решение на тази идея. Някой в цветущо здраве би трябвало да бъде изстрелян в едноръчно пътешествие към звездите. В най-лошия случай ще си спестиш унижението от болестта и старческата възраст. Далеч отвъд

вътрешните предели на Слънчевата система твоята равновесна температура ще спадне до само няколко градуса над абсолютната нула. По-нататъшно замразяване няма да ти е нужно. Вечното обслужване ще ти е осигурено. Безплатно.

По тази логика той стигна до окончателния извод: ако са необходими няколко години, за да се добереш до междузвездния студ, то тогава би могъл да останеш буден за шоуто и да се замразиш бързо, когато напускаш слънчевата система. На всичко отгоре това ще намали свръхзависимостта от криогениката.

* * *

Хадън беше взел всички разумни мерки срещу неочаквани медицински проблеми в околоземна орбита, продължаваше официалният отчет. Чак до профилактичното сонарно разбиване на евентуални камъни в жлъчката и бъбреците, още преди да се качи на своята небесна вила. След което взел, че умрял от анафилактичен шок. Някаква пчела изхвърчала сърдито и го ужилила, от букет фрезии, изпратени му на „Нарния“ от негова обожателка. Богатият арсенал с лекарства на „Матусал“ кой знае защо небрежно не бил допълнен с подходящия антисерум. Самото насекомо вероятно било обездвижено от ниската температура в товарния отсек на „Нарния“ и не било виновно. Малкото му скършено телце бе изпратено на Земята за изследване от добросъвестни ентомолози. Иронията от това, че един милиардер е поразен от някаква си пчела, не беше пропусната от редакционните коментатори и неделните проповеди.

Но всъщност всичко това беше измама. Нямаше никаква пчела, никакво ухапване и никаква смърт. Хадън си беше жив и здрав. Вместо това, в навечерието на Новата година, девет часа след активирането на Машината, се задействаха ракетните двигатели на едно транспортно средство с доста прилични размери, скачено с „Матусал“. То рязко увеличи скоростта си и се отдели от системата Земя — Луна. Беше го нарекъл „Гилгамеш“.

Хадън бе прекарал целия си живот в трупане на власт и размишления за времето. Беше открил, че колкото повече власт трупа човек, за толкова повече жадува. Между властта и времето съществува

връзка, тъй като всички хора са равни в смъртта си. Затова древните царе са издигали монументи в своя чест. Но паметниците рухват, стореното се забравя, самите имена на царете потъват в забвение. И най-важното — те самите са си мъртви като пирони. Не, това беше по-елегантно, по-красиво. По-удовлетворително. Той бе намерил малка пролука в стената на времето.

Ако бе съобщил плановете си пред света, щяха да възникнат известни усложнения. Ако Хадън бъде замразен до четири градуса по Келвин и се озове на десет милиарда километра от Земята, тогава какъв е правният му статут? Кой ще управлява неговите корпорации? По-този начин нещата ставаха много по-чисти. В една малка клауза на подробното му завещание той бе оставил на своите наследници и правоприменници нова корпорация, специализирана в строителство на ракетни съоръжения и криогеника, която щеше да бъде наречена „Безсмъртие ООД“. Но това вече нямаше да бъде негова грижа.

На борда на „Гилгамеш“ липсваше радио. Той не желаше повече да знае какво се е случило с Петимата. Не искаше да слуша повече вести от Земята. Никакви радостни вести, нищо, което би могло да го развълнува, нищо от безсмислените вълнения, които му бяха толкова познати. Единствено самота, възвишени мисли... и тишина. Ако в следващите няколко години възникнеше някаква опасност, криогениката на „Гилгамеш“ щеше да се включи с едно натискане на копчето. Дотогава той щеше да разполага с любимата си библиотека с музика, литература и видеозаписи. Нямаше да е самотен. Никога не бе имал кой знае каква нужда от компания. Ямагиши бе размислил дали да тръгне с него, но най-накрая се отказа. Заяви, че без „персонал“ щял да се чувства загубен. А за подобно пътуване липсваха достатъчно съблазни, както и пространство за персонал на борда. Монотонността на храната и ограничените удобства може би щяха да се сторят притеснителни за някой друг, но Хадън знаеше, че е човек на мечтите. За него удобствата не означаваха нищо.

След две години този летящ саркофаг щеше да попадне в гравитационния кладенец на Юпитер, извън радиоактивния пояс. Щеше да се завърти около планетата и след това да изхвърчи в междузвездното пространство. В продължение на едно денонощие той щеше да се наслади на гледка далеч по-прекрасна от тази на борда на „Матусал“ — мътните многоцветни облаци на Юпитер, най-голямата

планета. Ако беше въпрос само за гледката, Хадън би предпочел Сатурн и пръстените му. Предпочиташе пръстените. Но Сатурн се намираще поне на четири години отстояние от Земята, а това, съдейки по всичко, означаваше известен риск. Ако се стремиш към безсмъртие, трябва да си много внимателен.

При тези скорости на човек му трябва поне десет хиляди години, за да пропътува разстоянието дори до най-близката звезда. Но когато си замразен до четири градуса над абсолютната нула, разполагаш с достатъчно много време. И един чудесен ден — Хадън беше сигурен в това, дори този ден да настъпеше след милион години — „Гилгамеш“ щеше случайно да нахлуе в нечия слънчева система. Или неговата погребална ладия щеше да бъде засечена сред мрака на междузвездното пространство и други същества — много напреднали, много далекогледни — щяха да вземат саркофага му на борда си и щяха да знаят какво да направят с него. Никой не беше опитвал това досега. Никой, живял на Земята, не се бе приближавал толкова до истинското безсмъртие.

Убеден, че неговият край ще се превърне в новото му начало, той пробно затвори очи и скръсти ръце на гърдите си, когато двигателите изреваха отново, този път по-кратко, и обгореният корпус на малкия му космически съд плавно се понесе в дългото си пътешествие към звездите.

Бог знае какво щеше да се случи със Земята след хиляди години. Това не беше негов проблем. И никога не бе бил. Но той самият, той щеше да заспи, дълбоко замразен, великолепно запазен. Саркофагът му щеше да се носи сред междузвездното пространство, надминавайки фараоните, побеждавайки Александър, засенчвайки Кин. Беше постигнал собственото си Възкресение.

ГЛАВА 23

ПРЕПРОГРАМИРАНЕ

... не като следвахме хитро измислени басни, а като станахме очевидци...

Второ съборно послание на св. Петър, 1, 16.

*Гледай и помни. Погледни към небето.
Погледни дълбоко, дълбоко в чистия морски въздух,
към безкрая, в края на молитвата.
Проговори веднага, проговори в този пуст купол.
Какво чуваш? Какво ти отговарят небесата?
Раят е зает. Твоят дом не е там.*

КАРЛ ДЖЕЙ
ШАПИРО^[1]
*„Пътеводител за
изгнаници“*

Телефонните връзки бяха възстановени, пътищата изчистени от снега и на внимателно подбрани представители на световната преса бе разрешено да разгледат набързо комплекса. Неколцина репортери и фотографи бяха заведени през отворите в бензелите, през люка и вътре в додекаедъра. Направиха се записи на телевизионни коментари с репортери, седнали в креслата, заемани преди от Петимата, разказващи на света за провала на този пръв смел опит за активиране на Машината. Ели и колегите ѝ бяха снимани от разстояние, за да се види, че са живи и здрави, но засега те не даваха интервюта. Проектът „Машина“ си поемаше дъх и обмисляше по-нататъшното си бъдеще.

Тунелът между Хоншу и Хокайдо отново беше отворен, но коридорът от Земята до Вега бе закрит. Тази възможност всъщност още не я бяха пробвали. Ели се чудеше, дали когато Петимата най-сетне напуснат обекта, проектът няма да се опита отново да завърти бензелите. Но вярваше на онова, което ѝ бяха казали: Машината повече нямаше да проработи; повече достъп на земните същества до тунелите нямаше да има. Можем да си драскаме във време-пространството колкото си искаме — това изобщо няма да ни помогне, ако някой не се закачи от другата страна. Просто ни хвърлиха поглед, прецени тя, след което ни оставиха да се спасяваме сами. Ако можем.

Най-накрая разрешиха на Петимата да поговорят помежду си. Ели поред си взе сбогом с всички. Никой не я обвини за празните касети.

— Тези снимки на касетите са върху магнитна повърхност, на ленти — напомни ѝ Виджи. — На бензелите се бе акумулирало силно електрическо поле и те, разбира се, през цялото време са се движели. Движещо се във времето електрическо поле предизвиква магнитно поле. Уравненията на Максвел. Мисля, че това е причината лентите ти да се изтрият. Не е по твоя вина.

Разпитите на Виджи го бяха изтощили. Не го бяха обвинили пряко, но бяха изказали предположение, че е станал част от антисъветски заговор, който включва западни учени.

— Знаеш ли, Ели, единственият открит въпрос, който остава пред мен, е дали има разумен живот в Политбюро.

— Както и в Белия дом. Не мога да повярвам, че президентът ни би позволила на Киц да се измъкне след тази история. Тя се бе посветила на проекта.

— Планетата ни се управлява от луди. Помисли си само какво е коствало на всички тях, за да се доберат до постовете си. Тяхната перспектива е толкова тясна, толкова... къса. Няколко години. В най-добрия случай — няколко десетилетия. Тях ги е грижа само за времето, докато са на власт.

Ели се сети за Лебед А.

— Но те не са сигурни, че нашият разказ е лъжа — продължи Луначарски. — Не могат да го докажат. Следователно, ние трябва да ги убедим. Вътре в душите си те се чудят: „Възможно ли е всичко това да е вярно?“ На някои от тях дори им се иска да е вярно. Но тази истина е

рискована. Те имат нужда от нещо по-убедително... И вероятно ние можем да им го осигурим. Можем да усъвършенстваме теорията за гравитацията. Можем да предприемем нови астрономически наблюдения, които да потвърдят онова, което ни беше казано — особено за галактическия център и за Лебед А. Те няма да спрат астрономическите изследвания. Освен това можем да изследваме додека, ако ни осигурят достъп. Ели, трябва да променим мисленето им.

Няма да е лесно, ако всички са луди, помисли си тя.

— Не виждам как правителствата могат да убедят хората, че е било измама.

— Нима? — отвърна той. — Помисли в какво само не са ги убеждавали. Та те ни убедиха, че ще бъде най-безопасно за нас, ако харчим цялото си богатство за това, да може населението на Земята да бъде убито за един миг — тогава, когато правителствата решат. Бих си помислил, че ще им е трудно да убедят хората в нещо толкова глупаво. Не, Ели, в убеждаването те са добри. Достатъчно е да кажат, че Машината не работи и че ние сме малко побъркани.

— Не смятам, че ще изглеждаме толкова побъркани, ако разкажем нашата история едновременно. Може би първо трябва да се опитаме да намерим някакво доказателство. Виджи, с теб всичко наред ли ще бъде, когато се... върнеш?

— Че какво могат да ми направят? Да ме изселят в Горки? Това мога да го преживея. Нали си имах своя ден на плажа... Не, с мен всичко ще бъде наред. Между теб и мен има договор за взаимна сигурност, Ели. Докато ти си жива, те имат нужда от мен. И обратното, разбира се. Ако историята ни се окаже вярна, ще се радват, че е имало и съветски свидетел. Сигурно ще го прогърмят до небесата. А както и твоите хора, ще търсят от това някакви военни и икономически изгоди.

Няма значение как ще постъпят с нас. Важното е да останем живи. После ще разкажем историята си. Всичките петима — дискретно, разбира се. Първо — само на тези хора, на които се доверяваме. Те ще я разкажат на други. Мълвата ще тръгне. Никой няма да може да я спре. Рано или късно, правителствата ще признаят какво точно се е случило с нас в додекаедъра. А дотогава ние ще бъдем застрахователни полици един за друг. Ели, много съм щастлив от

нашето преживяване. Това е най-великото нещо, което ми се е случвало.

— Целуни Нина от мен — каза му тя, преди да е тръгнал с нощния полет за Москва.

* * *

На закуската, Ели запита Ши дали е разочарован.

— Разочарован? Да отида там — той вдигна очи към небето, — да видя тях и да съм разочарован? Аз съм сирак от Великия поход. Преживях Културната революция. Опитвах се шест години да отглеждам картофи и захарно цвекло в сянката на Великата китайска стена. Целият ми живот е минал в катаклизми. Познавам разочарованието.

Бил си на пиршество и когато се връщаш в селцето си, където близките ти хора гладуват, да се разочароваш, че не празнуват завръщането ти? Това не е разочарование. Загубили сме само едно малко сражение. Виж само... разположението на силите.

Скоро той щеше да замине за Китай, след като бе обещал, че няма да прави никакви публични изявления какво се е случило в Машината. Но в замяна на това щеше да се върне към работата си като главен ръководител на разкопките в Шиан. Гробницата на Кин го очакваше. Той нямаше търпение да види доколко императорът прилича на своята симулация от другия край на тунелите.

— Прощавай. Знам, че ще прозвучи нахално и невъзпитано — започна Ели след малка пауза. — Но фактът, че от всички нас само ти се срещна с... в целия ти живот нямало ли е някой, когото да си обичал?

Съжали, че не успя да формулира въпроса си по-добре.

— Всеки, когото съм обичал, ми е бил отнеман. Изтриван от паметта ми. Виждал съм императорите на двайсети век да идват и да си отиват — отвърна той. — Търсех някой, който да не бъде ревизиран или реабилитиран, или преправян. Има само няколко исторически фигури, които не могат да бъдат изтрити.

Беше се загледал в ръба на масата и пръстите му си играеха с чаената лъжичка.

— Посветих живота си на Революцията и не съжалявам. Но не знам почти нищо за майка ми и баща ми. Нямам спомен за тях. Майка ти е все още жива. Ти си спомняш баща си и го срещна. Никога не забравяй колко си щастлива.

* * *

У Деви Ели усети тъга, каквато досега не беше забелязвала. Реши, че сигурно е от скептицизма, с който директоратът на Проекта, както и правителствата, бяха посрещнали разказа им за случилото се. Но Деви поклати глава.

— Дали ще повярват не е толкова важно за мен. Важно е самото преживяване. То ме промени. Ели, всичко се случи наистина. Беше реално. Знаеш ли, първата нощ, след като се върнахме тук, в Хокайдо, сънувах, че пътешествието ни е било сън. Но не беше. Не беше.

Да, тъжна съм. Моята тъга е... Знаеш ли, там, когато срещнах отново Суриндар, се задоволи едно мое желание, което бях изпитвала цял живот. Той беше точно такъв, какъвто го помня, точно такъв, какъвто го бях сънувала. Но когато го видях, когато видях тази негова съвършена симулация, разбрах: тази любов беше толкова ценна за мен, защото бях лишена от нея, защото бях пожертвала толкова много, за да се ожения за него. Нищо повече. Този човек беше глупак. Десет години да бях поживяла с него и щяхме да се разведем. А може би само пет. Бях толкова млада и глупава.

— Наистина съжалявам — каза Ели. — Почти не съм изпитвала тъга от загубена любов.

— Ели — отвърна Деви. — Не ме разбра. За пръв път, откакто съм възрастна, аз не тъгувам за Суриндар. Тъгувам за своето семейство, което изоставих заради него.

Сухавати се връщаше в Бомбай за няколко дена, след което щеше да посети родното си село в Тамил Наду.

— Възможно е да се окаже лесно — промълви тя — да се убедим сами, че е било само илюзия. Всяка сутрин, когато се събуждаме, преживяното ще ни изглежда все по-далечно, все по-приличащо на сън. Би било по-добре за нас да останем заедно, да укрепваме взаимно спомените си. Те разбират тази опасност. Точно затова ни заведоха на

морски бряг, нещо, наподобяващо нашата планета, една реалност, която можеш да докоснеш. Няма да позволя на никого да омаловажи онова, което преживяхме. Помни го. То наистина се случи. Не беше сън. Ели, не го забравяй.

* * *

При всичките тези обстоятелства Еда изглеждаше твърде спокоен. Тя скоро разбра защо. Докато тя и Виджи бяха подложени на дълги разпити, той бе изчислявал.

— Мисля, че тунелите представляват мостове на Айнщайн-Розен — каза той. — Общата теория на относителността допуска един клас решения, наречени „дупки от червеи“, подобни на черни дупки, но не причинени от еволюцията — не могат да възникнат, както черните дупки, от гравитационен колапс на звезда. Но обикновеният тип червеева дупка, след като възникне, започва да се разширява и свива, преди нещо да може да премине през нея. Изразходва убийствени приливни сили и от гледна точка на външния наблюдател изисква безкрайно много време, за да премине нещо през него.

Ели не разбра доколко това обяснение предлага някакъв напредък и го помоли да ѝ изясни. Ключовият проблем беше как да се задържи дупката на червея отворена. Еда бе намерил клас от решения с полеви уравнения и бе предложил ново макроскопично поле, някакъв вид напрежение, което би могло да се използва, за да се предпази червеевата дупка от пълното ѝ свиване. Такава червеева дупка не би създавала другите проблеми, характерни за черните дупки. Би имала много по-малки приливни вълни, двустранен достъп, бърз срок на преход от гледна точка на външния наблюдател и неунищожително вътрешно радиоактивно поле.

— Не знам дали тунелът е стабилен срещу малки пертурбации — продължи той. — Ако не е, те би трябвало да изградят доста сложна поддържаща система, която да следи и коригира колебанията. Още не съм съвсем сигурен в това. Но най-малкото, ако тунелите могат да бъдат мостове на Айнщайн-Розен, то ние ще сме в състояние да дадем някакъв отговор, когато ни твърдят, че сме халюцинирали.

Еда очакваше с нетърпение да се върне в Лагос и тя забеляза зеления самолетен билет на Нигерийските авиолинии, стърчащ от джоба на якето му. Той се надяваше да успее да довърши новата си физическа теория, предполагагана от това, което бяха преживели. Но ѝ призна, че не се чувства достатъчно достоен за такава трудна задача, особено, както се изрази, поради това, че бил прекалено стар за теоретична физика. Беше на тридесет и осем години. Но преди всичко, сподели той с Ели, гори от нетърпение да се събере с жена си и децата.

Тя го прегърна. Каза му, че се гордее, че го е познавала.

— Защо в минало време? — попита я Еда. — Разбира се, че ще се видим отново. И, Ели — добави той, сякаш току-що се бе сетил. — Би ли направила нещо за мен? Спомни си всичко, което се случи. Всяка подробност. Напиши го. И ми го изпрати. Нашият опит предлага експериментални данни. Някой от нас може да е забелязал нещо, което да е убягнало на останалите. Нещо, което да се окаже съществено за разбирането на това, което се случи. Напиши го и ми го изпрати. Помолих и останалите да направят същото.

Той ѝ махна с ръка, взе изтъркания си куфар и влезе в чакащата го кола на проекта.

Тръгваха си, всеки за своята страна, и Ели се чувстваше, сякаш собственото ѝ семейство се разделяше, пръскаше, разпадаше. За нея преживяното също се бе оказало трансформиращо. И как не? Един демон бе изтръгнат от душата ѝ. Не един, няколко. И тъкмо когато се бе почувствала по-способна да обича от всякога, разбра, че е останала сама.

* * *

Откараха я от комплекса с хеликоптер. По време на дългия полет до Вашингтон, в правителствения самолет, бе заспала толкова дълбоко, че я разтърсиха да се събуди, когато хората от Белия дом се качиха на борда — след краткото приземяване на една изолирана писта в Хикъм Фийлд, Хавай.

Бяха сключили споразумение. Тя щеше да се върне в „Аргус“, макар и не като директор, и ѝ позволяваха да се занимава с какъвто

пожелае научен проект. Ако поискаше, можеше да се занимава там с науката си до края на живота си.

— Не можеш да отречеш, че сме благоразумни — беше й казал Киц, след като се съгласиха на компромиса. — Стига да ни представиш солидни доказателства, нещо наистина убедително, и ние ще те подкрепим да направиш изявление. Ще кажем, че сме те помолили да премълчиш разказа си, докато не сме абсолютно сигурни. В рамките на разумното ще подкрепим всякакво изследване, с което би се заловила. Но ако съобщим твоя разказ сега, отначало ще последва вълна от ентузиазъм, а после скептицизмът ще почне да се трупа. Това ще отчая и теб, и нас. Много по-добре ще е да събереш доказателства, ако успееш.

Сигурно президентът му бе повлияла да промени мнението си. Изглеждаше й невероятно Киц да е толкова зарадван на компромиса.

Но в замяна тя трябваше да не казва на никого за това, което се беше случило на борда на Машината. Петимата са седнали в креслата, поговорили са си малко и после са излезли. Ако изтървеше и една думичка повече, смущаващото й психиатрично досие щеше да излезе на бял свят в медиите и, за съжаление, щяха да я освободят от работа.

Ели се зачуди дали бяха успели да купят мълчанието на Валириън, или на Виджи, или на Абонема. Не разбираше как — освен ако не застреляха разпитващите екипи на петте държави и Световния консорциум за Машината — се надяваха да запазят вечно всичко това в тайна. Беше само въпрос на време. Значи просто печелеха време.

Изненада се колко умерени бяха предвидените наказания, с които я заплашваха. Но нарушението на споразумението, ако се случеше, нямаше да се стовари на главата на Киц. Той скоро се уволняваше. След година, поради правилата на конституцията, недопускащи повече от два мандата, администрацията на Ласкър щеше да напусне кабинетите си. Той бе приел да сътрудничи на една адвокатска фирма във Вашингтон, известна с клиентелата си, работеща във военнопромишления комплекс.

Ели смяташе, че Киц няма да се спре дотук. Той не изглеждаше притеснен от това, което по нейни твърдения им се бе случило в галактическия център. Това, което истински го ужасяваше, бе възможността тунелите наистина да са отворени, ако не от Земята, то към нея. Сигурно комплексът в Хокайдо скоро щеше да бъде

демонтиран. Техническите лица щяха да се завърнат в своите институти и университети. Какво ли щяха да разказват? Може би додекаедърът щеше да бъде изложен в Научното градче в Цукуба. После, след приличен срок, когато вниманието на света бъде отвлечено от някакъв друг проблем, може би в района на Машината щеше да последва експлозия — ядрена, ако Киц успееше да намери удовлетворително обяснение. Ако е ядрена експлозия, радиоактивното замърсяване щеше да послужи като подходящ повод цялата околна зона да бъде поставена под карантина. Това щеше да предпази обекта от любопитни и най-малкото щеше да поразклати „мундщука“ на тунела. Може би чувствителността на японците към ядрените експлозии, дори и подземни, щеше да накара Киц да заложи на конвенционален взрив. Щяха да я прикрият като поредна авария в каменовъглените мини в Хокайдо. Но Ели се съмняваше дали изобщо някаква експлозия — конвенционална или ядрена — ще успее да откачи Земята от тунела.

Но може пък Киц изобщо да не възнамерява да прави подобно нещо. Може би просто го подценяваше. В края на краищата, той също бе повлиян от Пътя на Машината, Машиндо. Би трябвало да има семейство, приятели, някой, когото обича. Не може никога да не го е лъхнало това чувство.

* * *

На другия ден президентът я награди с „Държавен медал на свободата“, на публична церемония в Белия дом. В камината край една мраморна бяла стена горяха цепеници. Президентът бе вложила огромен политически и обикновен капитал в цялото начинание и беше решена да го представи във възможно най-добра светлина пред нацията и пред света. В словото ѝ се изтъкваше, че средствата, вложени от САЩ и останалите държави в Проекта, са се изплатили щедро. Разцъфтели са нови технологии и индустрии, които предлагат на обикновените хора облаги, сравними с тези от изобретенията на Томас Едисон. Открихме, че не сме сами във вселената, че там, в далечния космос, съществува разум, много по-напреднал от нашата цивилизация. Те промениха завинаги нашето собствено разбиране за

себе си, заяви президентът. Лично за нея — но също така, според нея, и за повечето американци — откритието е укрепило вярата ѝ в Бога, който сега е разкрил, че твори живот и разум на много светове, заключение, което по дълбоко убеждение на президента ще се окаже в хармония с всички религии. Но най-голямото благо, което Машината ни даде, подчерта президентът, бе духът, който тя донесе на Земята — нарастващото взаимно разбирателство сред човешката общност, всеобщо споделеното усещане, че всички ние сме пътници в едно опасно пътешествие в пространството и времето, стремежът към едно всеобщо, изпълнено с предначертание единение, — станал известен по цялата планета с названието Машиндо.

Президентът представи Ели на пресата и телевизионните камери, изтъкна нейната последователност като учен в продължение на дванадесет дълги години, нейния гений в засичането и дешифрирането на Посланието и нейния кураж да се качи на борда на Машината. Никой не беше наясно какво ще направи Машината. Доктор Ароуей доброволно бе рискувала живота си. Не е виновна доктор Ароуей за това, че след активирането на Машината не е станало нищо. Тя е направила всичко, което е в човешките възможности. Заслужила е благодарността на всички американци и на всички останали хора по Земята. Ели е много деликатна личност. Въпреки присъщата ѝ мълчаливост, винаги, когато се е налагало, тя е разяснявала смисъла на Посланието и на Машината пред широката общественост. Тя действително е проявила търпеливост към пресата, от която президентът искрено се възхищава. Сега доктор Ароуей трябва да бъде оставена насаме, за да може да продължи своята научна кариера. В замяна на това имаше изявления пред пресата, брифинги и интервюта със секретаря по отбраната Киц и с президентския научен съветник дер Хеер. Президентът се надява пресата да прояви уважение към желанието на доктор Ароуей да не дава пресконференции. Съществува обаче възможност да ѝ се направят снимки.

Ели напусна Вашингтон, без да разбере в каква степен президентът беше информирана.

* * *

Откараха я с малък самолет на военновъздушните сили и се съгласиха да се отбият в Джейнсвил. Майка ѝ беше облечена в старата си, произтъркана роба. Някой ѝ бе поставил малко грим по бузите. Ели опря лице във възглавницата до майка си. Освен, че си бе възвърнала частично говорните способности, старата жена бе възстановила в достатъчна степен дясната си ръка и можа да я потупа леко по рамото.

— Мамо, имам да ти кажа нещо. Нещо страхотно. Но се опитай да запазиш спокойствие. Не искам да те обезпокоя. Мамо... аз видях татко. Видях го. Той ми каза да ти предам обичта му.

— Да... — старицата кимна бавно. — Беше тук вчера.

Ели знаеше, че Джон Стотън бе посетил старческия пансион предния ден. Той помоли Ели да не настоява да я придружи днес, като се оправда с много работа, но изглежда просто не искаше да се натрапва в такъв момент. Все едно, тя долови в гласа си известно раздражение, като каза:

— Не, не. Говоря ти за татко.

— Кажи му... — Старицата се затрудняваше в говора. — Кажи му, шифонената рокля. Да я вземе от химическото... като се връща от магазина.

Явно баща ѝ продължаваше да държи магазина за инструменти в майчината ѝ вселена. И в нейната също.

* * *

Противоциклонната ограда се простираше, вече ненужно, от хоризонт до хоризонт и разваляше безбрежния пейзаж на трънливата пустиня. Радваше се, че отново е тук и може да се залови с нова изследователска програма, макар и с по-скромни мащаби.

За изпълняващ длъжността директор бяха назначили Джак Хибърт и Ели се чувстваше облекчена от бремето на административните отговорности. След като сигналът от Вега бе прекъснал, се беше освободило голямо количество машинно време за дълго протакани под-дисциплини на радиоастрономията. Никой от колегите ѝ не направи и намек в подкрепа на мнението на Киц, че всичко е било шашма. Чудеше се какво ли разправят дер Хеер и Валириън на своите приятели за Посланието и Машината.

Ели се съмняваше, че Киц е промълвил и думичка по въпроса извън кабинета си в Пентагона, който скоро щеше да напусне. Веднъж го бе посетила. Един флотски офицер, с кожен кобур и прибрани отзад ръце беше охранявал портала в поза „мирно“, да не би някой минаващ по лабиринта от концентрични коридори да се поддаде на ирационален импулс.

Уили лично бе докарал нейния „Гъндърбърд“ от Уайоминг и колата я чакаше. По споразумение Ели имаше право да я кара само в границите на комплекса, за обикновена разходка. Нямаше да ги има вече пейзажите на западен Тексас, почетната охрана и шофирането из планината, за да погледне към една южна звезда. Това беше май единствената страна на уединението, за която съжеляваше. Но все едно, през зимата го няма шпалирът от диви зайчета.

Отначало в зоната се изсипа голяма тълпа папараци и журналисти, които се надяваха да ѝ изкрещят някой сензационен въпрос или да я щракнат зад обектива на телескопа. Но тя запази хладнокръвие и остана в изолация. Новоназначеният персонал, отговарящ за връзките с медиите, се оказа достатъчно ефективен, дори малко безцеремонен, в обезкуражаването на натрапниците от пресата. В края на краищата самият президент беше помолила да осигурят спокойствието на доктор Ароуей.

В следващите седмици и месеци батальонът от журналисти намаля до рота, а после до взвод. Сега бе останало само едно отделение от най-упоритите репортери, предимно от „Уърлд Холограм“ и други сензационни жълти издания, хилиастични списания и един самотен представител на някакво периодично издание, което се наричаше „Наука и Бог“. Никой не знаеше на коя секта принадлежи, а и самият репортер не казваше.

Когато репортажите им бяха публикувани, във всички тях се говореше за дванадесетте години, посветени на работа, кулминиращи в мигновеното, триумфално дешифриране на Посланието и последвалото го строителство на Машината. В самия разгар на велики очаквания по целия свят, за съжаление, тя бе отказала да заработи. Машината не бе заминала никъде. Естествено, разсъждаваха те, доктор Ароуей е разочарована, дори малко потисната.

В много редакторски рубрики се коментираше, че тази пауза сигурно е за добро. Скоростта, с която се бе появило новото откритие,

и очевидната необходимост от значителни философски и религиозни преоценки предизвикваше такава умопомрачителна смесица от проблеми, че забавянето и спокойното преосмисляне бе просто наложително. Вероятно Земята все още не е готова за контакт с чужди цивилизации. Социолози и образователни експерти твърдяха, че самият факт на съществуване на извънземни цивилизации, по-напреднали от нас, изисква няколко поколения, докато бъде правилно осмислен. Този факт бе нанесъл съкрушителен удар над досегашната самооценка на човека. Блюдото ни вече е достатъчно претрупано. След няколко десетилетия ще се разберат по-добре принципите, залегнали в основата на Машината. Ще разберем къде сме допуснали грешка и тогава ще се смеем какво тривиално недоразумение е попречило тя да се задейства при първия опит, в края на 1999 година.

Някои религиозни коментатори твърдяха, че провалът на Машината е наказание заради греха на гордостта, заради човешката арогантност. Ранкин заяви в национално обръщение по телевизията, че Посланието всъщност е дошло от ад, наречен Вега, и че резултатът от него е в пълна съгласие със собствените му възгледи по въпроса. Посланието и Машината, заяви той, представлявали последно въплъщение на Вавилонската кула. Хората глупаво и трагично са се домогвали да се доберат до Трона Господен. Имало е един град преди хиляди години, град на разврат и сквернословие, наречен Вавилон, който Бог унищожил. В наше време имало също такъв град, със същото име. Посветените на Словото Божие изпълнили и по отношение на него волята Му. Посланието и Машината предлагали друго порочно оскърбление към праведните и боящите се от Бога. Но и тук демоничните рвення били спрени — в Уайоминг с боговдъхновената катастрофа, в безбожна Русия с провала на комунистическите учени пред Божията благодат.

Но въпреки тези явни предупреждения за волята Божия, продължи Ранкин, хората за трети път се опитали да построят Машината. Бог ги оставил. А след това лекичко, скрито, попречил Машината да се задейства, отклонил демоничния стремеж, с което още веднъж се проявила грижата Му и любовта Му към непослушните и грешни — да го кажем направо, недостойни — негови земни чада. Вече било време да се поучим от уроците на нашата греховност и мерзост и преди настъпващото начало на новото Хилядолетие,

истинското Хилядолетие, което ще започне на първи януари 2001 година, да препосветим нашата планета и себе си на Господа.

Машините трябвало да бъдат унищожени. До последната, до най-малката им частичка. Претенцията на земните хора да застанат от дясната страна на Бога със строителство на машини, вместо с очищение на душите си, трябвало да бъде осъдена и изтръгната из корен, преди да е станало твърде късно.

В малкия си апартамент Ели изслуша словото на Ранкин до края, изключи телевизора и поднови програмирането си.

Единственото място, до което ѝ бе позволено да се обажда, беше до Джейнсвил, Уисконсин. Всички входни обаждания, с изключение на тези от Джейнсвил, се прекъсваха. След като се извиняваха учтиво на търсещите я. Писмата от дер Хеер, Валириън и от състудентката ѝ от университета, Беки Елънбогън, остави неразпечатани. Имаше много писма, доставени експресно по пощата и след това донесени с куриер от Южна Каролина, от Палмър Джос. Ели беше много по-изкусена да прочете тях, но не го направи. Написа му кратка бележка, която гласеше: „Скъпи Палмър, все още не. Ели.“ Пусна я без обратен адрес. Нямаше как да разбере дали ще я получи.

Един телевизионен репортаж за нея, направен без съгласието ѝ, я представяше като много по-затворена от Нийл Армстронг или от Грета Гарбо. Тя прие всичко това усмихнато и с равнодушие. Тъй или иначе, беше достатъчно заета. Всъщност работеше почти денонощно.

Ограниченията във връзките ѝ с външния свят не се простираха върху научната ѝ комуникация и по една открита телевизионна мрежа тя организира с Виджи дългосрочна изследователска програма. Сред обектите, които трябваше да се изследват, бяха околността на Стрелец А в центъра на галактиката, както и мощният извънгалактически радиоизточник, Лебед А. Телескопите на „Аргус“ се включваха като част от фазова поредица, свързана със съветските телескопи в Самарканд. Обединена, американо-съветската система действаше като единен радиотелескоп с размерите на Земята. Действайки на дължина на вълната от няколко сантиметра, те можеха да различат сигнали на радиоизлъчване с размери на слънчева система от центъра на галактиката.

Ели се притесняваше, че това няма да е достатъчно, че двете кръжащи една около друга в орбита черни дупки са значително по-

малки. Това, от което действително имаха нужда, смяташе тя, бе радиотелескоп, изпратен на космически съд от другата страна на Слънцето, работещ в тандем с телескопите на Земята. Така хората щяха да създадат телескоп с размерите на земната орбита. С него, пресметна Ели, щяха да могат да засекаат нещо с размерите на Земята в центъра на Галактиката. Или може би с размерите на Станцията.

Повечето й време минаваше в писане, в модифициране на съществуващи програми за „Крей 21“ и във възможно най-подробно описание на премълчаните събития в продължение на двадесетте минути земно време след активирането на Машината. Някъде по средата тя се усети, че всъщност пише „самиздат“. Технологиата на пищещата машинка и листите индиго. Заклучи оригинала и две копия в сейфа си — до пожълтялото копие на съдебното решение срещу Хадън, — а третото копие скри зад един хлабав капак, който покриваше електронното оборудване на телескоп 49. След което изгори листовите индиго. Димът беше черен и лютив. След шест седмици беше приключила с препрограмирането и тъкмо когато отново се сети за Палмър Джос, той се появи пред портала на комплекса „Аргус“.

Пътят му бе разчистен след няколко телефонни обаждания до специалния съветник на президента, с когото той бездруго се познаваше от години. Дори тук, в Юга, където цареше небрежна мода, Палмър се появи безукорен, както винаги, в сако, бяла риза и вратовръзка. Ели му връчи палмовия лист, благодари му за златното украшение и въпреки предупрежденията на Киц да не споделя налудничавия си опит с никого, му разказа всичко.

Приложиха практиката на съветските й колеги, които всеки път, щом се наложеше да обсъдят нещо, което е политически неортодоксално, се разхождаха по градинските алеи. От време на време той поспираше и някой външен наблюдател би решил, че се надвесва над нея. Всеки път тя го хващаше подръка и го повеждаше отново.

Слушаше я със симпатия, интелигентно и много добронамерено — особено за човек, помисли си Ели, чието религиозно учение би се разклатило в основите си от нейния разказ... стига изобщо да вярваше в него. След цялата му съпротива по време на първото засичане на Посланието, тя най-после можеше да му покаже „Аргус“. Държеше се

приятелски и Ели се почувства щастлива, че е с него. Направо съжали, че беше толкова заета, когато се видяха за последен път във Вашингтон.

Съвсем случайно двамата се изкачиха по тясната метална стълба, водеща към основата на телескоп 49. Гледката на 130-те телескопа, повечето от които се придвижваха по самостоятелна програма върху железопътните релси, не приличаше на нищо друго на Земята. В електронния отсек Ели издърпа капака и измъкна дебелия пакет, адресиран до Джос. Той го пхна във вътрешния си джоб и сакото му видимо се изду.

— Доста време отнема, е, дори с компютър от класа на „Крей“, да се изчисли „пи“ с точност от порядъка на десет на дваисета степен. А и не знаем дали това, което търсим, е в „пи“. Те сякаш казаха, че не е. Може да е в „е“. Може да е в една от групите трансцендентни числа, за които са говорили с Виджи. Може да е в някое съвсем различно число. Тъй че подобен простодушен и груб подход — просто да се изчисляват вечно няколко трансцендентни числа, взети напосоки — може да се окаже пълно губене на време. Но тук, в „Аргус“, разполагаме с доста сложни дешифриращи алгоритми, предназначени да засичат шаблони в сигнал, предназначени да измъкнат и покажат всичко, което не прилича на случайно. Така че пренаписах програмите...

От изражението му си даде сметка, че не се изразява понятно. Отклони се малко от монолога си.

— Нямам предвид да пресмята цифрите в едно число като „пи“, да ги разпечатва и да ги поднася за оглед. За такова нещо няма време. Вместо това програмата тича през цифрите в пи и се спира да поразмисли, само когато се появи някаква аномална последователност от нули и единици. Разбираш ли какво имам предвид? Нещо, което да не изглежда случайно. В порядъка на случайността, разбира се, ще има нули и единици. Десет процента от цифрите ще бъдат нули и други десет — единици. Средно. През колкото повече цифри преминава, толкова повече последователности от чисти нули и единици ще се срещат случайно. Програмата знае какво се очаква статистически и обръща внимание само на неочаквано дълга последователност от нули и единици. При това не търси само в десетичната система.

— Не разбирам. Нали ако прегледаш достатъчно дълга поредица от числа, ще видиш какъвто си искаш шаблон, който е предмет на чиста случайност?

— Така е. Но може да се изчисли вероятността. Ако се натъкна на много сложно съобщение прекалено рано, ще знаем, че това не е случайно. И така, всяка сутрин в ранните часове компютърът работи над тази задача. В него не постъпват никакви данни от външния свят. А засега и от него не излизат никакви данни навън. Просто продължава безкрайното делене на пи и следи отминаващите цифри. Върши си работата сам. Освен ако не се натъкне на нещо, не проговаря, докато не му наредиш. Все едно, че съзерцава пъпа си.

— Не съм математик, Господ знае това. Но все пак би ли ми дала пример?

— Разбира се.

Тя затърси лист хартия из джобовете на работния си комбинезон, но не намери. Помисли си да бръкне във вътрешния му джоб, да извади плика и да пише върху него, но реши, че е твърде рисковано тук, на открито. След миг Джос разбра проблема ѝ и ѝ подаде малък бележник.

— Благодаря. Пи започва с 3,1415926... Виждаш, че цифрите варират твърде случайно. Наистина, единицата се повтаря два пъти в началото, но след като човек продължи да смята нататък, се изравнява. Всяка цифра — 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 — се появява почти точно в десет процента от случаите, ако натрупаш достатъчно цифри. От време на време се натъкваш на няколко последователни еднакви цифри — 4444, например, — но не повече от това, което се очаква статистически. А сега представи си, че си прескачаш весело през цифрите и изведнъж се натъкваш на зона, в която няма нищо друго, освен четворки. Стотици четворки в едни редица. Това все още не би могло да носи информация, но не може да е и статистически закономерно. Можеш да изчислиш стойността на пи с дължина, колкото е стара вселената, и пак да не намериш сто повтарящи се последователно четворки.

— Нещо подобно на вашето проучване на Посланието. С тези радиотелескопи тук.

— Да. И в двата случая търсим сигнал, който е извън шума, нещо, което не може да е статистическа случайност.

— Но не е задължително да са сто четворки, вали? Това нещо може да ни говори?

— Разбира се. Представи си, че след известно време се натъкнем на дълга последователност от нули и единици. След което, точно както постъпихме с Посланието, можем да измъкнем от нея някакво изображение — стига да е вложено такова. Нали разбираш, може да е каквото си иска.

— Искаш да кажеш, че е възможно да декодираш картина, скрита в числото пи, и тя да представлява смесица от еврейски букви?

— Разбира се. Големи, черни букви, врязани в камък.

Джос я погледна озадачен.

— Прощавай, Елеанор, но не смяташ ли, че си малко... твърде недиректна? Да не би да се числиш към някой мълчалив орден на будистки монахини? Защо просто не разкажете историята си пред света?

— Палмър, ако разполагах с твърдо доказателство, щях да говоря. Но след като нямам такова, хора като Киц веднага ще кажат, че лъжа. Или че халюцинирам. Ето защо този ръкопис се намира във вътрешния ти джоб. Моля те да го запечаташ, да му сложиш дата, да го завериш при нотариус и да го прибереш в банков сейф. Ако нещо се случи с мен, можеш да го публикуваш. Предоставям ти всички права да постъпиш с него така, както решиш.

— А ако нищо не се случи с теб?

— Ако нищо не се случи с мен? Тогава, след като намерим това, което търсим, този ръкопис ще потвърди нашата версия. Ако намерим доказателства за съществуването на двойна черна дупка в галактическия център или за огромно строителство с изкуствен характер в зоната на Лебед А, или за съобщение, скрито в пи, то това — тя леко го потупа по гърдите — ще бъде моето свидетелство. Тогава ще проговоря. Междувременно, моля те, не го губи.

— Все още не разбирам — призна той. — Знаем, че съществува математически ред във вселената. Законът за гравитацията и всичко останало. С какво би било по-различно това? Е, да речем, че съществува някакъв ред в цифрите на пи. Какво толкова?

— Нима не виждаш? Ще бъде съвсем различно. Не, че просто вселената е започнала с някои точни математически закони, предопределящи физиката и химията. Това ще е послание. Ще

докажем че този, който е създал вселената, е скрил послания в трансцендентни числа, които да бъдат разчетени след милиарди години, когато най-накрая се появи разумен живот. Аз критикувах двама ви с Ранкин при първата ни среща, че не разбирате това. Попитах ви: „Ако Бог иска да разберем, че съществува, защо не ни е изпратил недвусмислено послание?“ Спомняш ли си?

— Спомням си много добре. Да не би да смяташ, че Бог е математик?

— Нещо такова. Ако това, което ни казаха, е вярно. Ако не са ни пратили за зелен хайвер. Ако посланието се крие в числото π , а не в някое друго от безкрайното количество трансцендентни числа. Прекалено много „ако“.

— Ти търсиш Откровението в аритметиката. Аз знам по-добър път.

— Палмър, това е единственият път. Това е единственото, което би могло да убеди някой скептик. Представи си, че намерим нещо. Не е необходимо да е изключително сложно. Просто нещо малко по-подредено от онова, което може да се получи случайно при голямо количество цифри. Това е всичко, което търсим. Тогава математиците по целия свят ще могат да намерят абсолютно същия шаблон или послание, или каквото там се окаже. Няма да има повече сектантски разделения. Всеки ще започне да чете едно и също Писание. Тогава никой няма да твърди, че ключовото чудо в религията е трик на някой мошеник или че по-късните историци са фалшифицирали свидетелствата, или че е просто истерия, лудост или заместител на родителя, когато пораснем. Всеки човек ще стане вярващ.

— Не можеш да си сигурен, че ще намериш каквото и да е. Можеш да останеш тук скрита от околния свят и да смяташ, докато цъфнат налъмите. Мисля че все пак е по-добре да излезеш и да кажеш историята си пред света. Рано или късно ще трябва да избереш.

— Надявам се, че няма да ми се налага да избирам, Палмър. Първо физическите доказателства, след това публичните изявления. Иначе... Не разбираш ли колко уязвими ще се окажем? Нямам предвид само себе си, а...

Джос едва забележимо поклати глава. На устните му се беше изписала лека усмивка. Беше доловил известна ирония в положението, в което се намираха двамата.

— Защо си толкова нетърпелив да разкажа историята си? — попита го тя.

Въпросът ѝ прозвуча донякъде риторично. Във всеки случай той не реагира и Ели продължи:

— Не мислиш ли, че позициите ни странно... се размениха? Ето ме мен, носителка на дълбоко религиозно преживяване, което не мога да докажа — наистина, Палмър, едва го проумявам. Ето те и теб, непоклатимият скептик, опитващ се — по-успешно отколкото аз някога — да бъде мил със суеверните.

— О, не, Елеанор. Аз не съм скептик. Аз съм вярващ.

— Нима? Историята, която трябва да разкажа, не е за Наказание и Награда. В нея не се разказва за Пришествие и за Възнесение. И дума не става за Исус. В част от посланието ми се говори за това, че ние не сме основната съзидателна цел на космоса. Случилото се с мен, прави всички ни твърде дребни.

— Така е. Но също така прави Бог много голям.

Ели го погледна за миг и продължи:

— Макар че Земята се върти около Слънцето, властващите сили в този свят — религиозни, както и светски — някога са държали, че тя изобщо не се движи. Така са могли да властват. Или поне да претендират, че имат всичката власт. А истината ги е карала да изглеждат твърде дребни. Истината ги е плашела. Тя е уязвявала властта им. Затова са я потискали. Тези хора са смятали истината за опасна. Сигурен ли си, че си даваш сметка до какво би довела, ако хората ми повярват?

— Аз търся, Елеанор. След всичките тези години, вярвай ми, познавам истината, когато я видя. Всяка вяра, която изпитва възхита пред истината, която се стреми да опознае Бог, трябва да е достатъчно смела, за да приеме вселената. Искам да кажа, истинската вселена. Всичките тези светлинни години. Всички тези светове. Мисля си за мащабите на твоята вселена, за възможностите, които тя предлага на Създателя, и дъхът ми секва. Така е много по-добре, отколкото да го приковеш към един малък свят. Никога не ми е допадала представата за Земята като за зелена възглавничка за краката на Бога. Тя е прекалено успокоителна, като детска приказка, като... транквилизатор. Но твоята вселена има достатъчно място и достатъчно време за Бог, какъвто аз си го представям.

Сигурен съм, че нямаш нужда от друго доказателство. Вече има достатъчно. Лебед А и всичко останало е само за учените. Ти смяташ, че ще ти е трудно да убедиш обикновените хора, че им казваш истината. Аз пък си мисля, че ще бъде съвсем лесно. Смяташ, че историята ти е твърде странна, твърде чужда. Но аз съм я чувал и преди. Знам я добре. Обзалагам се, че и ти я знаеш.

Той затвори очи и след миг изрецитира:

„И видя сън: ето, стълба изправена на земята, а върхът ѝ стига до небето, и Ангели Божии се качват и слизат по нея... Наистина Господ е на това място, аз пък не знаех... Това не е нищо друго, освен дом Божий, това са врата небесни.“^[2]

Беше се унесъл, сякаш държеше проповед пред многолюдна тълпа вярващи от амвона на голяма катедрала и когато отвори очи, на устните му изгря усмивка, като че ли сам се укоряваше. Тръгнаха по широката алея, оградена от двете страни от яркobelите купи на радиотелескопите, насочени към небето. След няколко крачки проповедникът отново ѝ заговори, с малко по-разговорен тон:

— Твоята история е била предсказана. Случвала се е и по-рано. Някъде вътре в себе си сигурно го знаеш. Подробностите ги няма в книгата Битие. Разбира се, че ги няма. А и как би могло да ги има? Предаденото в Битие е подходящо за времето на Иаков. Така, както твоето свидетелство е подходящо за твоето време, за нашето време.

Хората ще ти повярват, Елеанор. Милиони хора. По целия свят. Знам го със сигурност...

Тя само поклати глава и двамата повървяха още малко в тишина, преди Джос да продължи.

— Е, добре. Мисля, че те разбирам. Разполагаш с толкова време, колкото пожелаеш. Но ако е възможно да се побърза, направи го — заради мен. Остава ни по-малко от година до началото на новото Хилядолетие.

— Аз също те разбирам. Дай ми само още няколко месеца. Ако дотогава с „пи“ не се получи нищо, смятам все пак да оповестя какво

се случи с нас там горе. Преди първи януари. Може би Еда и останалите ще се съгласят и те да проговорят. Става ли?

Продължиха да крачат мълчаливо към административната сграда на „Аргус“. Пръскачките навлажняваха изкуствената ливада и сред околната пустош зеленият килим, по който стъпваха, изглеждаше някак чужд, не на място.

— Някога омъжвала ли си се? — попита я той.

— Не, никога. Мисля, че бях твърде заета.

— Не си и обичала? — Въпросът бе зададен пряко, без увъртания.

— Кажи-речи, няколко пъти. Но... — Ели се загледа към най-близкия телескоп — шумът беше толкова силен, че трудно се долавяше сигналът. А ти?

— Никога — отвърна Джос спокойно. И след пауза добави усмихнато: — Но аз имам вяра.

Тя реши да поразсъждава над тази двусмислица по-късно и двамата се заизкачваха по късото стълбище към главния компютър на „Аргус“.

[1] Американски поет, роден през 1913 г. — Бел.прев. ↑

[2] Битие 28:12–17. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 24

ПОДПИСЪТ НА ТВОРЕЦА

*Ето, тайна ви казвам:
всинца няма да умрем,
ала всинца ще се изменим.*

Първото послание
на апостол Павел към
коринтяните, 15:51

*Вселената изглежда... е предопределена и подредена
съгласно числото, от предумисълта и ума на създателя на
всички неща. Защото моделът е бил фиксиран, като
предварителна схема, от господството на числото,
предсъществуващо в ума на сътворяващия света Бог.*

НИКОМАХ ОТ ГЕРАСА
„Аритметика“, I, 6
(ок. 100 г.пр.Хр.)

Ели се затича по стъпалата на старческият санаториум, а после по наскоро преобядисаната зелена веранда, маркирана на равни интервали от празни люлеещи се столове, и видя Джон Стотън — прегърбен, неподвижен, с ръце, увиснали като тежести. В дясната държеше пазарска чанта, от която стърчаха прозрачна шапчица за баня, несесер за грим на цветчета и чифт спални чехли с помпони.

— Тя си отиде — промълви той, след като погледът му се фокусира и я позна. — Не влизай — помоли я. — Не ходи там. Тя не би се зарадвала, ако я видиш в този вид. Знаеш колко горда беше и колко държеше да изглежда добре. Все едно, тя не е там.

Почти рефлексивно, заради стария си навик и все още непреодоляната неприязън, Ели се изкуши да се обърне и все пак да

влезе. Беше ли готова да му се противопостави дори и сега, просто заради принципа? И що за принцип бе това? От посърналото му лице бе очевидно, че скръбта му е неподправена. Той бе обичал майка ѝ. Може би я бе обичал повече от самата Ели. През тялото ѝ мина вълна на укор към себе си. Майка ѝ беше толкова крехка и болна от толкова дълго време, че Ели бе проверявала, много пъти, как ще реагира, когато все пак моментът настъпи. Спомни си колко красива беше майка ѝ на онази снимка, която Стотън ѝ бе изпратил, и изведнъж, въпреки цялата си подготовка, избухна в хлипове.

Стреснат от отчаянието ѝ, Стотън пристъпи към нея, за да я успокои. Но Ели вдигна ръка и с видимо усилие се овладя. Дори и сега не можеше да надмогне себе си и да му позволи да я прегърне. Бяха чужди един на друг, слабо свързани чрез едно мъртво тяло. Но не бе имала право, знаеше го в дълбините на сърцето си, да обвинява Стотън за смъртта на баща си.

— Имам нещо за теб — каза той и затършува в пазарската чанта.

Част от вещите се разбъркаха нагоре-надолу и тя мерна портмоне от изкуствена кожа и кутия с четка за зъби. Трябваше да извърне очи. Най-сетне Стотън се изправи, измъкнал омачкан плик.

Беше надписан: „За Елеанор“. Познала почерка на майка си, Ели пристъпи да го вземе. Стотън изненадано направи крачка назад и вдигна плика пред лицето си, сякаш тя се канеше да го удари.

— Почакай — каза той. — Почакай. Знам, че никога не сме се разбирали. Но направи ми, моля те, една услуга: не чети това писмо преди да дойде вечерта. Съгласна ли си?

В скръбта си изглеждаше с десет години по-стар.

— Защо? — попита Ели.

— Любимият ти въпрос. Просто от някакво уважение към мен. Толкова ли много искам?

— Прав си — въздъхна тя. — Не искаш много. Съжалявам.

Той я погледна в очите.

— Каквото и да се е случило в онази Машина, може би те е променило.

— Надявам се, Джон.

* * *

Тя се обади на Джос и го помоли да извърши панихидата.

— Излишно е да ти казвам, че не съм религиозна. Но по някое време мама беше. Ти си единствения човек, за когото се сещам, който бих искала да го направи, и съм сигурна, че вторият ми баща ще одобри решението ми.

Джос я увери, че ще пристигне още със следващия самолет.

В хотелската стая, след ранната вечеря, Ели опипа с пръсти плика, галейки всяка гънка и ъгълче. Беше стар. Майка ѝ сигурно го бе написала преди години и го е носела в някое отделение на чантата си, колебаейки се дали да го даде на Ели. Не изглеждаше да е отварян и запечатван отново и Ели се зачуди дали Стотън го беше чел. Част от нея гореше от нетърпение да го отвори, а друга я съдържаше. Поседя дълго време в изтърканото кресло, с колене, опрени в брадичката си.

Звънна камбанка и не съвсем безшумната каретка на телефона ѝ се събуди за живот. Беше свързан с компютъра в „Аргус“. Въпреки че факсът ѝ напомни за старите дни, сега нямаше какво да се бърза. Каквото и да беше открил компютърът, нямаше да избяга. Пи нямаше да залезе с въртенето на Земята. Ако наистина имаше някакво съобщение вътре в пи, то щеше да си чака там вечно.

Тя отново разгледа плика, но камбанката на факса зазвъня настоятелно. Ако в едно трансцендентно число се криеше някакво съдържание, то трябваше да е вградено в геометрията на вселената още при нейното възникване. Този нов неин проект беше в сферата на експерименталната теология. Но в края на краищата това важи за цялата наука, помисли си.

— ВНИМАНИЕ — отпечата компютърът на дисплея на факса ѝ.

Замисли се за баща си... е, за неговото подобие... за Поддръжниците, с тяхната мрежа от тунели през галактиката. Те бяха свидетели и може би бяха повлияли за възникването и еволюцията на живота по милиони светове. Строяха галактики, запушваха сектори във вселената. Можеха да уредят поне ограничено пътуване във времето. Бяха истински богове, надвишаващи многократно възможностите на благочестивите видения в повечето религии — поне на тези на западната цивилизация. Но дори и пред тях съществуваха ограничения. Не те бяха построили тунелите и не бяха в състояние да го направят. Не те бяха вкарали съобщението в трансцендентното число и дори не бяха в състояние да го разчетат. Строителите на

тунелите и вписалите в пи информация бяха други. Те не живееха вече тук. Бяха напуснали, без да си оставят адреса. Когато строителите на тунелите са напуснали, бъдещите Поддръжници бяха останали сираци. Като нея. Като нея.

Замисли се над хипотезата на Еда, че тунелите са дупки на червеи, разположени на подходящи интервали около неизброимите звезди в тази и други галактики. Приличат на черни дупки, но имат други свойства и друг произход. Не бяха съвсем лишени от маса, защото тя бе забелязала как образуват гравитационни кладенци сред отломките в системата на Вега. И през тях същества и кораби от всевъзможен вид кръстосваха и свързваха галактиката.

Дупки на червеи. В красноречивия жаргон на теоретичната физика вселената представляваше ябълка и някой си бе пробил тунели през нея, прояждайки вътрешността с коридори, които кръстосват из сърцевината ѝ. За един бацил, намиращ се на повърхността, това би изглеждало като чудо. Но едно същество, стоящо извън ябълката, не би се впечатлило чак толкова. От такава перспектива строителите на тунелите биха предизвикали само раздражение. Но ако строителите на тунелите са червеи, то тогава ние какви сме?

Компютърът на „Аргус“ бе проникнал дълбоко в пи, по-дълбоко от всеки друг на Земята, макар и далеч не толкова, колкото бяха успели Поддръжниците. Беше прекалено рано според нея за недешифрираното от толкова време послание, за което ѝ бе споменал Тиъдър Ароуей на брега на едно море, което не може да се намери на никоя карта. Може би това беше само подгръване, прелюдия към нови предстоящи чудеса, окуражаване за нови разкрития, подтик, за да не се обезсърчат хората на Земята. Каквото и да беше, едва ли бе посланието, с което сега Поддръжниците се бореха. Може би съществуват лесни послания и трудни послания, заключени в различните трансцендентни числа и компютърът на „Аргус“ бе открил най-лесното. С малко помощ.

В Станцията Ели се бе научила на мъничко смирение, сякаш ѝ бяха напомнили колко малко всъщност знаят все още обитателите на Земята. Помисли си, че може би има толкова категории по-напреднали от хората същества, колкото съществуват между нас и мравките. Или между нас и вирусите. Но тази мисъл не я потисна. Вместо да изпита яд, тя я изпълни със замайващо чувство на възхита пред чудото. Колко много неща жадуваше да научи тепърва.

Беше като постъпването от прогимназията в колежа, от безусловните успехи към необходимостта да дисциплинираш духа си, за да разбереш изобщо. В прогимназията бе правела контролните по-бързо от всички останали. В колежа бе намерила хора по-бързи от нея. Същите трудности и предизвикателства бе изпитала в университета, при дипломирането си и когато стана професионален астроном. На всеки следващ стадий се бе натъквала на учени, много по-завършени от нея. И всеки следващ стадий се беше оказвал по-възбуждащ от предишния. Нека разкритията се навиват, мислеше си Ели, като гледаше към факса. Тя беше готова.

„ПРОБЛЕМ В ПРЕДАВАНЕТО. С/Н <10. МОЛЯ ОСТАНЕТЕ В ГОТОВНОСТ.“

Свързана бе с компютъра в „Аргус“ чрез комуникационен спътник, наречен „Дефком Алфа“. Може би беше възникнал някакъв проблем в контрола на подхода или провал в някоя подпрограма. Прекъсна размишленията си и отвори плика.

ИНСТРУМЕНТИ АРОУЕЙ, гласеше заглавката на бланката. Разбира се, писмото бе написано на старата „Роял“, която баща ѝ държеше вкъщи, за да пише на нея служебните си и частни писма. В горния десен ъгъл бе отпечатано „Тринадесети юни, 1964 г.“ Тогава Ели беше на петнадесет години. Не можеше да го е писал баща ѝ: по това време той отдавна беше мъртъв. Хвърли поглед в края на писмото и разпозна изрядния подпис на майка си.

Мила ми Ели,

Сега, когато вече не съм жива, се надявам, че ще намериш сили в сърцето си да ми простиш. Знам, че сторих грях към теб и не само към теб. Не бих понесла омразата, която щеше да изпиташ към мен, ако ти кажех истината приживе. Затова не намерих кураж да говоря с теб, докато бях жива. Знам колко обичаше Тед Ароуей и искам да знаеш, че аз също го обичах. Все още го обичам. Но той не беше истинският ти баща. Твоят истински баща е Джон Стотън. Направих нещо много грешно. Не трябваше да го правя, но бях толкова слаба, а ако не бях го направила, теб нямаше да те има на този свят, затова те моля да бъдеш

добра, когато си мислиш за мен. Тед знаеше това, той ми прости и решихме да не ти го казваме никога. Но ето, сега поглеждам през прозореца и те виждам в двора. Седиш там, мислиш си за звездите и за разни неща, дето никога няма да ги разбере, и така се гордея с теб. Ти толкова държиш на истината, та си помислих, че трябва един ден да разбереш истината за себе си. За произхода си, искам да кажа.

Ако Джон е още жив, тогава той ще ти е предал това писмо. Знам, че ще го направи. Той е по-добър човек, отколкото си мислиш за него, Ели. Бях щастлива, че отново го намерих. Може би го мразиш толкова, защото някаква част от душата ти се е досетила за истината. Но всъщност го мразиш, защото той не е Тиъдър Ароуей. Знам.

Ето те, седиш там. Откакто започнах това писмо, не си и помръднала. Просто си мислиш. Надявам се и се моля каквото и да търсиш, да го намериш. Прости ми. Бях просто човек.

С обич,
мама

Ели бе погълнала писмото на един дъх и сега го прочете отново. Трудно ѝ беше да диша. Ръцете ѝ лежаха отпуснати. Натрапникът се беше оказал истинският. Почти през целия си живот бе отхвърляла собствения си баща, без и най-малка представа какво върши. Каква ли сила на характера е трябвало да прояви той през всичките онези избухвания, когато го дразнеше, че не е неин баща и няма право да се бърка в живота ѝ.

Телефаксът отново иззвъня, два пъти. Подканваше я да натисне клавиша Return. Но тя нямаше желание да го направи. Трябваше да почака. Замисли се за ба... за Тиъдър Ароуей, за Джон Стотън и за майка си. Толкова жертви бяха направили за нея, а тя беше така погълната от себе си, че дори не го бе забелязала. Прииска ѝ се сега Палмър да е до нея.

Факсът иззвъня отново и каретката се задвижи предпазливо, опипващо. Беше програмирала компютъра да бъде настоятелен в

усилието си да привлече вниманието ѝ, дори изобретателен, ако прецени, че е намерил нещо в пи. Но сега умът ѝ бе твърде зает в разплитането и преподреждането на митологията на собствения ѝ живот. Майка ѝ е седяла до бюрото в спалнята на втория етаж, поглеждала е през прозореца, докато е мислила как да подреди думите си в писмото, и очите ѝ са се спирани на петнадесетгодишната Ели, опърничава, странна и бунтовна.

Майка ѝ беше оставила още един подарък. С това писмо, Ели бе завършила кръга и се бе върнала след всичките тези години. Оттогава беше научила толкова много. И толкова много предстоеше да научи.

Над масата, на която дрънчеше телефаксът, висеше огледало. В него тя видя една жена, нито млада, нито стара. Нито майка, нито дъщеря. Бяха прави да ѝ спестят истината. Не беше достатъчно напреднала, за да получи сигнала, да го разчете. Бе прекарала цялата си кариера в усилие да осъществи контакт с най-отдалечените и чужди странници, докато в собствения си живот едва ли бе осъществила контакт с когото и да било. С ярост бе отхвърляла митовете на другите за сътворението, сляпа пред лъжата за нейното собствено. Беше проучвала вселената през целия си живот, а бе пропуснала най-ясното послание: за малки същества като нас огромното пространство е поносимо само чрез обичта.

* * *

Компютърът на „Аргус“ беше толкова настоятелен и изобретателен в усилията си да установи контакт с Елеанор Ароуей, че сякаш изпитваше едва ли не лична потребност да сподели откритието.

Аномалията се прояви най-ярко в единадесетичната система, където можеше да се изпише изцяло с нули и единици. В сравнение с полученото от Вега това в най-добрия случай щеше да се окаже елементарно съобщение, но статистическото му значение беше високо. Програмата препореди цифрите в квадратен растер, равен брой по ширина и дължина. Първият ред представляваше непрекъснат низ от нули, отляво-надясно. Вторият показваше една единица в средата, оградена с нули отляво и отдясно. След няколко

реда се оформи безпогрешна дъга, очертана от единици. Простата геометрична фигура се появи бързо, ред по ред, самозатваряща се, изпълнена с богато обещание. Появи се и последният ред, съставен от нули и една единица, точно в средата. Най-долният ред щеше да съдържа само нули, като част от рамката.

Скрит сред променящите се шаблони от групи цифри, заровен дълбоко в трансцендентното число, се виждаше свършен кръг, чиято форма бе очертана от единичности, обкръжени от празноти.

Вселената е създадена преднамерено, съобщаваше кръгът. В която и нейна галактика да се намираш, взимаш обиколката на кръга, разделяш я на неговия диаметър, изчисляваш го с достатъчно приближение и откриваш чудо — друг кръг, нарисуван на километри надолу по безкрайната редица от цифри след десетичната точка.

По-нататък ще последват и по-богати послания. Няма значение как изглеждаш, нито от какво си направен, нито откъде идваш. Достатъчно е да живееш в тази вселена, да имаш скромен математически талант и рано или късно ще го откриеш. Той вече е тук. Той е във всичко. Не е нужно да напускаш планетата си, за да го откриеш. В самата тъкан на пространството и в природата на материята, като в огромно произведение на изкуството, ето го, с дребен почерк, подписът на Твореца. Над хора и богове, над демони, над прилежни Поддръжници и строители на тунели, има разум, предхождащ вселената. Кръгът се затвори.

Ели бе намерила онова, което търсеше.

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

Въпреки че, естествено, съм повлиян от хората, които познавам, нито един от описаните тук герои не представлява точен портрет на действителна личност. При все това тази книга дължи много на обществото на SETI — шепа учени от цялата наша малка планета, работили заедно, понякога изправени пред мъчителни пречки, за да чуят сигнал от небесата. Бих искал да изкажа дължимата си благодарност на някои от пионерите на SETI като Франк Дрейк, Филип Морисън и покойният И. С. Шкловски. Търсенето на извънземен разум навлезе в нова фаза с двете главни програми — 8 милиона каналното проучване META/Сентинел в Харвардския университет, спонсорирано от Планетарната асоциация в Пасадена и още по-мощната програма, осъществявана под ръководството на НАСА. Моето най-съкровено желание е един ден тази книга да се окаже остаряла пред мащабите на истинското научно откритие.

Неколцина приятели и колеги бяха така добри да прочетат ранния ръкопис и/или да направят подробни коментари, които повлияха на книгата в сегашния ѝ вид. Дълбоко съм им благодарен, особено на Франк Дрейк, Пърл Драйтън, Лестър Гринспуун, Труин Грубър, Джон Ломбърг, Филип Морисън, Нанси Палмър, Уил Провайн, Стюърт Шапиро, Стивън Сотър и Кип Торн. Професор Торн се нае да обмисли галактическата транспортна система, описана тук, като по този повод създаде петдесет реда с уравнения в съответната гравитационна физика. Полезни препоръки за съдържанието и стила получих от Скот Мередит, Майкъл Корда, Джон Хърман, Грегъри Уебър, Клифтън Фадиман и покойния Тиъдър Стърджън. В многото стадии по подготовката на тази книга Шърли Ардън работи дълго и неуморно. Много съм ѝ благодарен, както и на Кел Ардън. Благодарен съм на Джошуа Ледърбърг, за това, че пръв ми подхвърли идеята преди много години, може би полу на шега, че в центъра на галактиката Млечен път би могъл да съществува високо развит разум. Тази идея, както всички идеи, си има предходници, и нещо подобно изглежда е

било сторено и около 1750 година от Томас Райт, човекът, който пръв е заявил експлицитно, че галактиката може би има център. На корицата е показана дърворезба, изобразяваща описанието на Райт на галактическия център.

Книгата израсна от един опит за киносценарий, който двамата с Ан Драйън написахме през 1980–1981 г. Линда Обет и Джентри Лий ме улесниха в началната фаза. Във всеки етап от писането на книгата се ползвах изключително от помощта на Ан Драйън — от Първоначалното набелязване на сюжета и основните герои, до последната коректура. От писането ѝ най-много ценя онова, което научих от нея.

ЗА АВТОРА

Книгите на изтъкнатия астроном КАРЛ СЕЙГЪН са сред най-четените научно-популярни трудове по света. „Космос“, публикувана през 1980 година, се превърна в най-продаваният научен труд, издаван някога на английски език. Заснетият по нея телевизионен сериал бе награден с телевизионните награди „Пийбоди“ и „Еми“ и бе излъчен в над шестдесет страни по света. Сред останалите негови книги са „Драконите на Еден“, наградена с „Пулицър“ през 1978 година и бестселърът, написан в съавторство с Ан Драйън, „Мозъкът на Брока“.

Доктор Сейгън се бе посветил дълбоко както на научните наблюдения на планетите от космоса, така и на радиопроучванията за извънземен разум. Многобройните награди, с които е удостояван, включват медалите на НАСА за изключителни научни постижения и за обществени заслуги, наградата на Астронавтическата асоциация на името на Дж. Ф. Кенеди, наградата „Хонда“, наградата „Джоузеф Пристли“ „за значителни приноси за благото на човечеството“, както и наградата на Националната научна академия за граждански заслуги. Националната научна фондация заяви, че неговата „изследователска дейност революционализира планетарната наука... приносът му за човечеството е неизброим“.

Доктор Сейгън беше професор по астрономия и космически науки към университета в Корнуел, където заемаше и длъжността директор на лабораторията за планетарни изследвания и на центъра за радиофизика и космически изследвания.

Той почина през 1996 година.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.